

M. SZTYEPANOV

A BOLSEVIK PÁRT
A NAGY OKTÓBERI
SZOCIALISTA FORRADALOM
GYŐZELMÉNEK SZERVEZŐJE

SZIKRA

EGYETEMI NYOMDA

19

ellenőrző

M. SZTYEPANOV

A BOLSEVIK PÁRT
A NAGY OKTÓBERI
SZOCIALISTA FORRADALOM
GYŐZELMÉNEK SZERVEZŐJE

SZIKRA

BUDAPEST 1953

Az oro z eredeti címe:

М. СТЕПАНОВ

ПАРТИЯ БОЛЬШЕВИКОВ ОРГАНИЗАТОР ПОБЕДЫ
ВЕЛИКОЙ ОКТЯБРЬСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ
РЕВОЛЮЦИИ

ГОСУДАРСТВЕННОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО
ПОЛИТИЧЕСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

1951

Fordította

MÁDI JÁNOS

ELŐSZÓ

A Szovjetunió Kommunista Pártja dicsőséges utat tett meg, amíg az első, kis marxista körökből a kommunisták nagy pártjává, a munkások és parasztok hatalmas szocialista államát vezető párttá lett.

Nem volt és nincs a világon még egy olyan párt, amely a forradalmi tapasztalat gazdagsága, a történelmi tettek méretei, a népre gyakorolt befolyás ereje, alkotó, szervező és teremtő tevékenysége tekintetében az SzKP-hez hasonlítható lenne.

A bolsevizmus a Nagy Októberi Szocialista Forradalmat megelőző tizenöt év alatt végzett történelemformáló tevékenysége során olyan tapasztalatokat gyűjtött, amelyeknek, mint Lenin megállapította, nincs párjuk a világtörténelemben. Ez alatt az idő alatt (1903—1917) egyetlen országban sem halmozódott fel oly sok forradalmi tapasztalat, egyetlen országban sem változtak olyan gyorsan a mozgalom különböző legális és illegális formái. Oroszországban a mozgalom hol békés körülmények, hol pedig viharos harcok közepette folyt; hol földalatti volt, hol nyílt; hol csak kisebb körökre szorítkozott, hol pedig tömegessé vált; hol parlamentáris formákat használt fel, hol a dühöngő terrorral küszködött. Egyetlen országban sem összpontosult ilyen rövid időszakra a társadalmi osztályok harcának olyan sok formája, árnyalata, módszere.

A bolsevizmus az imperializmus korszakában keletkezett és fejlődött, olyan viszonyok között, amikor a kapitalizmus

valamennyi ellentmondása a legvégsőig kiéleződött, és a proletárforradalom kérdése napirendre került. A bolsevizmus a nemzetközi munkásmozgalom opportunistá irányzata elleni kérlelhetetlen elvi harcban nőtt fel, erősödött és odzódott meg. A nemzetközi munkásmozgalom története nagyrészt a mozgalomban megnyilvánuló két irányzat: a forradalmi és az opportunistá irányzat harcának története. Az oroszországi munkásmozgalom opportunistái, az „ökonomisták“, a mensevikek és a proletariátusra gyakorolt burzsoá befolyás egyéb közvetítői „Nyugat“ felé orientálódtak, s a nyugateurópai munkásmozgalomnak nem az erős, hanem a gyöngé oldalait követték. A II. Internacionále pártjaihoz hasonló pártot akartak alakítani Oroszországban, olyan régi típusú pártot, mint amilyen például a német szociáldemokrata vagy a francia szocialista párt volt.

A szocialista pártok régi típusa Nyugaton viszonylag békés korszakban alakult ki, amikor a munkásmozgalomban a harc legális formái kerültek előtérbe, a szocialista pártok politikai tevékenysége pedig mindinkább a parlamenti harcokra szorítkozott. A II. Internacionále pártjait az opportunizmus iránti türelmes magatartás jellemezte. A nyugati szocialista pártok a szociális forradalom pártjából a szociális reformok pártjává fajultak. A II. Internacionále valamennyi pártja megszűnt vezető szervezet lenni, és saját parlamenti frakciójának függvényévé vált. A régi típusú pártok már a forradalom előtti időszakban a marxista és opportunistá elemek, a forradalom hívei és ellenségei, a pártszerűség hívei és ellenségei keverékét alkották. Ezekben a pártokban a marxisták jelentékeny része fokozatosan elfordult a marxizmustól, és az opportunizmus útjára lépett, aminek következtében e pártok reformista pártokká alakultak át.

A II. Internacionále pártjai elárulták a munkásosztályt, és az imperializmus fő szociális támaszává váltak. Ezek a pártok nevelték ki a munkásosztály renegátjait és árulóit: Bernsteint, Kautskyt, MacDonaldot, Adlert, Bauert, Saragatot stb.

A régi típusú pártok nem voltak alkalmasak a forradalmi harcra.

Az imperializmus időszaka viszont a proletariátus nyílt forradalmi fellépéseinek az időszaka, amikor a proletariátus

erőt gyűjt a kapitalizmus megdöntésére és a hatalom megragadására. Az imperializmus a proletariátus szociális forradalmának előestéje. A hatalomért folytatott harcban azonban a proletariátus csak akkor győzhet, ha harcos, forradalmi pártja van. S éppen ilyen pártot alakítottak Oroszországban.

A szocialista forradalom korszaka a forradalmi elmélet és gyakorlat olyan óriásait szülte, mint Lenin és Sztálin. Lenin 1902-ben azt írta: „... Adjatok kezünkbe egy forradalmárokból álló szervezetet — és mi kifordítjuk a sarkaiból Oroszországot!”¹ Lenin és Sztálin a körülöttük csoportosuló hivatásos forradalmárok legjobbjaira támaszkodva — mint például Babuskin, Szverdlov, Kalinyin, Molotov, Vorosilov, Ordzsonikidze, Kujbisev, Szpandarjan, Frunze, Kirov, Saumjan, Dzsaparidze, Jaroszlavszkij — megteremtette az új-típusú, harcos forradalmi pártot, mely mentes az opportunizmustól, engesztelhetetlen a megalkuvókkal és kapitulánsokkal, forradalmi a burzsoázia és annak államhatalmával szemben, megteremtette a szocialista forradalom és a proletariátus diktatúrájának pártját. Ez a párt a világ proletariátusa számára a forradalmi proletárpárt mintaképe lett. Ma a testvéri kommunista és munkáspártok Lenin és Sztálin nagy pártjától tanulnak.

Az új-típusú párt a munkásosztály élenjáró szervezett csapata, amelynek forradalmi elmélete van, amelyet az akarat egysége, a cselekvés egysége és a vasfegyelem forraszt egybe, és amely a proletariátus osztályszervezetének legmagasabb formája. A bolsevik párt a munkásmozgalom, a proletárdiktatúra vezető és irányító ereje, s szoros kapcsolatban áll a pártonkívüli tömegekkel. A bolsevikok pártja hatalmas önálló politikai erő. E párt mindig bátran és világos programmal lépett és lép fel, rendszeresen terjeszti nézeteit és jelszavait, amelyek megfelelnek a társadalmi fejlődés legégetőbb szükségleteinek és követelményeinek. A bolsevik párt a munkásosztály határtalan bizalmát és támogatását élvezi, befolyását kiterjesztette a dolgozó tömegekre, és mint a szocialista forradalom, a szocializmus győzelme s a kommunista társadalom felépítéséért folyó harc vezetője, szervezője és lelkesítője, osztatlan tekintélyre tett szert.

---

¹ *Lenin* Válogatott művek 1. köt. Szikra 1949 289—290 old

A bolsevizmus a marxizmus sziklaszilárd elméleti alapján született meg. A marxista tanítás mindenekelőtt győzedelmeskedik, mert igaz tanítás. „A marxizmus — írta Sztálin elvtárs — a természet és a társadalom fejlődéstörvényeinek tudománya, az elnyomott és kizsákmányolt tömegek forradalmának tudománya, a szocializmus minden országban való győzelmének tudománya, a kommunista társadalom építésének tudománya“².

Marx az általa kidolgozott és megfogalmazott materialista történelemfelfogásra támaszkodva, és a burzsoá társadalom gazdasági törvényét feltárva, bebizonyította, hogy az idejüket múlt kapitalista viszonyok forradalmi megdöntése útján a tőkés társadalomnak elkerülhetetlenül kommunista társadalommá kell átalakulnia.

A kapitalizmus, amely óriási méretekben fejleszti a termelőerőket, és amely ezáltal megteremtí a szocializmus anyagi előfeltételeit, megoldhatatlan ellentmondásokba keveredik. A termelési folyamat társadalmi jellege kibékíthetetlen ellentmondásba kerül a kisajátítás egyéni formájával.

A tőkés társadalomban a termelőerők és a termelési viszonyok, a termelés társadalmi jellege és a termelési eszközök tőkés magántulajdona közötti konfliktus a periódikus túltermelési válságokban jut kifejezésre. Ilyenkor a tőkések, a lakosság nagy tömegeinek elszegényedése következtében — ami a kapitalista rendszerben elkerülhetetlen —, nem rendelkezvén fizetőképes kereslettel, kénytelenek megsemmisíteni a kész árut, elégetni a termékeket, leállítani a termelést és szétrombolni a termelőerőket — ugyanakkor, amikor a dolgozók millióinak éhezniük kell, nem azért, mert nincs elég áru, hanem azért, mert túl sok van. A kiút ebből az ellentmondásból a proletárforradalom, az, hogy a magántulajdont felszámoló és a termelési eszközök társadalmi tulajdonát megvalósító erőszakos forradalom útján a termelési viszonyokat összhangba hozzuk a termelőerőkkel.

Ezt az átalakítást a proletariátus hajtja végre, a burzsoá társadalom egyetlen valóban forradalmi osztálya, amely az elnyomás, a kizsákmányolás és a rabság elleni harcra maga köré tömöríti az összes dolgozókat, az elnyomott tömegeket.

---

² A szovjet nyelvtudomány kérdései (Marr-vita). Szikra 1950. 342. old.

A proletariátus és a burzsoázia közötti osztályharc, amely a kapitalista rendszer fő jellemvonása, egyre jobban szélesedve és mélyülve, polgárháborúvá alakul, a proletariátus pedig a burzsoázia erőszakos megdöntése útján uralkodó osztállyá válik. A proletariátus politikai uralmát arra használja fel, hogy kisajátítja a burzsoáziát és felépíti a szocialista társadalmat. A kapitalizmus és a kommunizmus között átmeneti időszak van, és ennek az átmeneti időszaknak az állama nem lehet semmi más, csakis a munkásosztály forradalmi diktatúrája.

Lenin és Sztálin továbbfejlesztették a marxizmust az új történelmi korszakra alkalmazva. A leninizmus az imperializmus és a proletárforradalmak korszakának marxizmusa, annak a korszaknak a marxizmusa, amikor a szocializmus és a kommunizmus győzelmet aratott a föld egyharmad részén. „A leninizmus a proletárforradalom elmélete és taktikája általában, a proletárdiktatúra elmélete és taktikája különösen”³.

Lenin és Sztálin kidolgozták az oroszországi forradalom legfontosabb kérdéseit, amelyek egyben a világforradalom legfőbb kérdései is, mert az orosz forradalom a világforradalom csomópontja. Ezek a kérdések a következők: a párt, a marxisták viszonya a burzsoá-demokratikus forradalomhoz, a munkásosztály és a parasztság szövetsége, a proletariátus vezető szerepe, a parlamenti és a parlamenten kívüli harc, az általános sztrájk, a polgári-demokratikus forradalom átnövése szocialista forradalomba, a proletariátus diktatúrája, az imperializmus, a nemzetek önrendelkezési joga, az elnyomott nemzetek és gyarmatok szabadságmozgalma, e mozgalom támogatásának politikája stb. Így tehát a bolsevikok politikájukat, taktikájukat a világforradalom feladatainak rendelték alá. Ebből következik, hogy „a bolsevizmus alkalmas arra, hogy mindenki számára a taktika mintája legyen” (Lenin), hogy a „bolsevikok következetes és mindvégig forradalmi internacionalizmusa az egész világ munkásai számára a proletárnemzetköziség példaképekül szolgál” (Sztálin).

A kapitalizmus Oroszországban már a burzsoá forrada-

³ Sztálin Művei. 6. köt. Szikra 1951. 79. old

lom végrehajtása előtti időben uralkodó termelési mód lett. Lenin 1905-ben azt írta, hogy „a mai Oroszországban nem két egymással harcoló erő adja meg a forradalom tartalmát, hanem két különböző és különmű társadalmi háború: az egyik a mai önkényuralmi jobbágyrendszer kebelében zajlik le, a másik pedig a jövőbeli, szemünk láttára már kialakulóban levő burzsoá-demokratikus rendszer kebelében. Az egyik az egész nép harca a szabadságért (a burzsoá társadalom szabadságáért), a demokráciáért, vagyis a nép egyeduralmáért, a másik a proletariátus osztályharca a burzsoázia ellen a szocialista társadalmi rendért“⁴.

Lenin új irányelvet dolgozott ki a burzsoá és a szocialista forradalom közötti viszony kérdésében, új elméletet, amely szerint a szocialista forradalomra való közvetlen áttérés céljából a burzsoá forradalom vége felé a proletariátus körül át kell csoportosítani az erőket. Ez a burzsoá-demokratikus forradalom szocialista forradalomba való átnövésének elmélete volt.

Lenin a burzsoá-demokratikus forradalmat és a szocialista forradalmat úgy tekintette, mint egyugyanazon lánc két láncszemét, mint az orosz forradalom lendületének egységes egészét.

Lenin „A szociáldemokrácia két taktikája a demokratikus forradalomban“ című híres könyvében azt írta: „A proletariátusnak végig kell vinnie a demokratikus forradalmat — maga mellé állítva a parasztság tömegét —, hogy erőszakkal eltörje az önkényuralom ellenállását és ellensúlyozza a burzsoázia ingadozását. A proletariátusnak végre kell hajtania a szocialista forradalmat — maga mellé állítva a lakosság félproletár elemeinek tömegét —, hogy erőszakkal letörje a burzsoázia ellenállását és ellensúlyozza a parasztság és a kispolgárság ingadozását“⁵.

„A szociáldemokrácia viszonya a parasztmozgalomhoz“ című cikkében Lenin megmagyarázta, hogy „a demokratikus forradalomból mi rögtön megkezdjük az átmenetet, mégpedig teljesen erőnkhez, az öntudatos és szervezett proletariátus erejéhez mérten azonnal megkezdjük az átmenetet a szocia-

⁴ Lenin. Az agrárkérdésről. 1. köt. Szikra 1950. 376—377. old.

⁵ Lásd Az SzK(b)P története. Rövid tanfolyam. Szikra 1953. 92. old.

lista forradalomra. A permanens forradalom mellett vagyunk. Nem állunk meg a félúton“⁶.

A polgári-demokratikus forradalom szocialista forradalomba való átnövésének lenini elmélete Marxnak a permanens forradalomra vonatkozó ismert tételére és arra az elgondolására támaszkodott, hogy a proletárforradalmat szükségszerűen össze kell kapcsolni a forradalmi parasztmozgalommal, és hogy a proletárforradalmat parasztháborúval kell támogatni. Lenin továbbfejlesztette Marxnak ezeket a II. Internacionále opportunistá teoretikusai által eltemetett tetteit, és a szocialista forradalom harmonikus elméletévé dolgozta ki. Egyben új, kötelező érvényű tétellel gazdagította, azzal a tanítással, hogy a proletárforradalom győzelmének feltétele a proletariátus szövetsége a város és a falu félproletár elemeivel.

Lenin a szocialista forradalom új elméletét dolgozta ki. Ezt a forradalmat „nem az elszigetelt proletariátus valósítja meg az *egész* burzsoáziával szemben, hanem a hegemon (vezető) proletariátus, amelynek *szövetségesei* vannak, amelynek a lakosság félproletár elemei, a «dolgozó és kizsákmányolt tömegek» milliói a szövetségesei“⁷.

Lenin azt tanította, hogy a proletariátus hegemoniája a burzsoá-demokratikus forradalomban, amikor a proletariátus együtt halad a parasztsággal, át kell hogy nőjön a proletariátus hegemoniájává a szocialista forradalomban, amikor a proletariátus a többi dolgozóval, a kizsákmányolt tömegekkel van szövetségben; a proletariátus és a parasztság forradalmi-demokratikus diktatúrájának pedig elő kell készítenie a talajt a proletariátus szocialista diktatúrája számára.

Ez a lenini elmélet megdöntötte a nyugateurópai és az oroszországi opportunisták taktikai nézeteit. Ezek ugyanis azt az „elméletet“ védelmezték, hogy a polgári és a proletárforradalom között kínai fal van, s azt tartották, hogy ezen forradalmak között elkerülhetetlenül hosszú történelmi időszaknak, mintegy 50—100 évnek kell eltelnie, hogy ez alatt az idő alatt a kapitalizmus „megérhessen“, miközben a proletariátus megbékül a kizsákmányolással, a burzsoázia pe-

⁶ Lásd Az SzK(b)P története. 92. old.

⁷ Az SzK(b)P története. 94. old

dig „törvényesen“ gazdagszik a munkásosztály rabmunkájából. A szocialista forradalom lenini elmélete izzé-porrá zúzta ezeket a rothadt proletárelleses nézeteket.

A szocialista forradalomnak Lenin által 1905-ben kidolgozott elmélete még nem vonta le azt a következtetést, hogy a szocializmus győzelme lehetséges kezdetben *egy*, egymagában vett országban. De tartalmazta mindazokat vagy csaknem mindazokat az alapelemeket, amelyek szükségesek ahhoz, hogy előbb vagy utóbb ezt a következtetést le lehessen vonni.

Lenin 1915-ben, vagyis tíz évvel később jutott erre a következtetésre, amikor elemezte az imperializmust és a kapitalizmus egyenlőtlen gazdasági és politikai fejlődésének törvényét az imperializmus szakaszában.

Az imperializmus erre az időre teljesen megmutatta minden oldalát, feltárta ismertetőjeleit, vonásait, sajátosságait, tendenciáit. Lenin az imperializmust műveiben tudományos forradalmi-kritikai elemzés alá vette. Lenin „Az imperializmus mint a kapitalizmus legfelsőbb foka“ című híres könyvében kimutatta, hogy az imperializmus élősdi, rothadó, halódó kapitalizmus, és hogy „az imperializmus a proletariátus szociális forradalmának az előestéje“. Lenin bebizonyította, hogy az imperializmus korszakában a kapitalizmus ellentmondásai a végsőkig kiéleződnek, ami azt eredményezi, hogy erősödik a proletariátus forradalmi felháborodása, hogy a kapitalista országokban gyarapodnak a forradalmi robbanás elemei, hogy a gyarmati és függő országokban élesedik a forradalmi válság, nőnek az imperializmus ellen irányuló felszabadító háború elemei. Az imperializmus időszakában a kapitalizmus egyenlőtlen fejlődése kiélezi a tőkés országoknak az áruk elhelyezésére és a tőkekivitelre alkalmas piacokért, a nyersanyagforrásokért, a gyarmatokért folyó harcát, és időszakonként elkerülhetetlenné teszi az imperialista háborúkat a világ újrafelosztásáért. Lenin megállapította, hogy az imperialista háborúk, amikor óriási méretekben fokozzák az elnyomott osztályok nyomorát és szenvedéseit, egyben gyengítik az imperializmus erejét, és lehetővé teszik az imperializmus frontjának áttörését ott, ahol a leggyengébb.

Lenin a történelmi fejlődés új tapasztalataival, új követ-

keztetésekkel és tételekkel gazdagította a marxista elméletet. Nem riadt vissza attól sem, hogy a marxista elmélet lényegéből kiindulva, a marxizmus némely elavult tételét és következtetését új tételekkel és következtetésekkel cserélje fel, amelyek megfelelnek az új történelmi helyzetnek.

„A marxizmus — mert tudomány — nem állhat egy helyben, a marxizmus fejlődik és tökéletesedik — tanítja Sztálin elvtárs. — Lehetetlen, hogy a marxizmus a maga fejlődésében ne gazdagodjék újabb tapasztalatokkal, újabb ismeretekkel — egyes tételeinek és következtetéseinek tehát az idők folyamán feltétlenül meg kell változniok, azokat feltétlenül fel kell cserélni újabb tételekkel és következtetésekkel, amelyek megfelelnek az új történelmi feladatoknak. A marxizmus nem ismer el megváltozhatatlan következtetéseket és tételeket, amelyek minden korra és időszakra kötelezők. A marxizmus mindennemű dogmatizmus ellensége“⁸.

Marx és Engels azt tartotta, hogy a szocialista forradalom egyidejűleg fog győzni valamennyi civilizált országban, vagy a civilizált országok többségében. Azt tartották, hogy a szocializmus győzelme nem lehetséges egy országban addig, amíg a többi országban fennáll a kapitalizmus. E tétel igaz volt abban az időben, amikor a kapitalizmus többé-kevésbé egyenletesen fejlődött, és a kapitalizmus fejlődése egészében felfelé ívelő irányban haladt. Az a tétel azonban, hogy a szocializmus győzelme egy országban lehetetlen, már nem felelt meg többé az új történelmi helyzetnek, amikor a monopolkapitalizmus előtti kapitalizmus átnőtt imperialista kapitalizmussá, a haladó kapitalizmus átalakult halódó kapitalizmussá, a kapitalizmus egyenlőtlen gazdasági és politikai fejlődésének törvénye teljesen és jellegzetesen kifejezésre jutott, s egyre inkább kezdte meghatározni a társadalmi élet és az államok közötti kölcsönös viszony menetét. Lenin a marxi elmélet alapján, az imperializmus elemzéséből kiindulva, és figyelembe véve, hogy a kapitalizmus egyenlőtlen gazdasági és politikai fejlődése az imperializmus korszakában egyre élesebben nyilvánul meg, megfogalmazta a szocialista forradalom új, tökéletesen kidolgozott elméletét, amely szerint a szocializmus győzelme lehetséges egy, egy-

⁸ A szovjet nyelvtudomány kérdései (Marr-vita). 342—343. old.

magában vett országban. Meghatározta ennek a győzelemnek feltételeit és perspektíváit, s bebizonyította, hogy a szocializmus nem győzhet egyidejűleg minden országban.

Lenin ezt a zseniális következtetést „Az Európai Egyesült Államok jelszaváról“ című 1915 augusztusában írt cikkében a következőképpen fogalmazta meg:

„A gazdasági és politikai fejlődés egyenlőtlensége — a kapitalizmus feltétlen törvénye. Ebből következik, hogy a szocializmus győzelme lehetséges eleinte egynéhány vagy akár egy, egymagában vett, kapitalista országban is. Ennek az országnak győztes proletariátusa, miután kisajátította a kapitalistákat és megszervezte országában a szocialista termelést, *szembefordulna* a világ többi, kapitalista részével, a maga oldalára vonná a többi ország elnyomott osztályait...“⁹

1916 őszén „A proletárforradalom katonai programja“ című cikkében pedig ezt írja Lenin:

„A kapitalizmus fejlődése a különböző országokban a legnagyobb mértékben egyenlőtlenül megy végbe. Az áru-termelés mellett ez másképp nem is lehetséges. Ebből adódik az a vitathatatlan következtetés, hogy a szocializmus nem győzhet egyidejűleg *valamennyi* országban. Először egyetlen vagy néhány országban fog győzni, a többi bizonyos ideig burzsoá vagy a burzsoá rendig még el sem jutott ország marad. Ennek súrlódásokra kell vezetnie, sőt más országok burzsoáziájának azt a közvetlen törekvését is ki kell váltania, hogy szétzúzza a szocialista állam győzelmes proletariátusát. Ilyen esetekben a háború a mi részünkről jogos és igazságos, a szocializmusért, más népeknek a burzsoá elnyomatás alól való felszabadításáért folytatott háború lenne“¹⁰.

Az új, lenini elméletnek — hogy lehetséges a szocializmus győzelme kezdetben egy országban — felbecsülhetetlen jelentősége az, hogy forradalmi perspektívát nyújtott az egyes országok proletárjainak, kiváltotta kezdeményezéseiket a saját nemzeti burzsoáziájuk elleni forradalmi támadásra, megtanította őket arra, hogy az ilyen támadás megszervezésére ki kell használni a háborús helyzetet, és erősítette a proletárforradalom győzelmébe vetett hitüket.

⁹ Lenin Művei 21. köt. Szikra 1951. 346—347. old.

¹⁰ Lenin Művei 23. köt. Szikra 1951. 77. old.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom ragyogóan igazolta a szocialista forradalom lenini elméletének helyességét. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom megdöntötte a burzsoázia és a földesurak uralmát, megteremtette Oroszországban a proletariátus diktatúráját, ezáltal áttörte az imperializmus frontját annak leggyengébb szakaszán, és megnyitotta a szocialista forradalmak korszakát. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom a szocialista világforradalom kezdete és támasza, további fejlődésének alapja volt.

ELSŐ FEJEZET

A PÁRT IRÁNYVÉTELE A BURZSOÁ-DEMOKRATIKUS FORRADALOMBÓL A SZOCIALISTA FORRADALOMBA VALÓ ÁTMENETRE

1

A februári polgári-demokratikus forradalom győzelme

A bolsevikok pártja az 1917. évi forradalmi harcok idejére már hatalmas politikai tapasztalatokkal rendelkezett. Hosszú és dicső utat tett meg abban a harcban, amelyben a munkásosztályt a cárizmus és a kapitalizmus ellen, a szabadság, a szocializmus kivívásáért vezette.

A régi Oroszország földművelő, agrárország volt. A földszüke azonban Oroszországban ennek ellenére olyan nagy volt, hogy a parasztnak nem volt annyi földje, ahová — mint ahogyan a nép körében mondogatták — kiereszthette volna a tyúkját. Ez a helyzet azonban nem azzal magyarázható, hogy nem volt elég föld, hanem azzal, hogy a föld igazságtalanul oszlott meg. A XX. század elején Oroszország európai részének 50 kormányzóságában 30 000 földbirtokosnak 70 millió gyeszjatyina földje volt, ezzel szemben 10,5 millió parasztgazdasághoz mindössze 75 millió gyeszjatyina föld tartozott. A legnagyobb földbirtokos maga az orosz cár volt. A cári család csupán Oroszország európai részében 8 millió gyeszjatyina földet birtokolt. Ilyen volt a jobbágytartó földesurak uralmának gazdasági alapja. A kapitalizmus fejlődésével Oroszországban az egyre erősödő burzsoázia mindjobban az államhatalom felé lopakodott. A cárizmus kénytelen volt olyan intézkedéseket hozni, amelyek elősegítették a burzsoá társadalmi viszonyok fejlődését az országban. A hóhér Sztolipin cári miniszter agrárpolitikájának az volt

a célja, hogy az önkényuralmi cári monarchiát, lassan és kínosan ugyan, de burzsoá monarchiává változtassa át. Ez az átalakítás azonban nem fejeződhetett be. A cárizmus egészen bukásáig, a februári forradalomig, a hűbéri földesurak hatalma maradt. Gazdaságilag azonban az országban már a burzsoázia uralkodott.

A cári uralom a munkások és parasztok rabságba döntésén, a nemzetek elnyomásán alapult. A cári Oroszország a „népek börtöne” volt. Oroszországban, amely az imperializmus valamennyi ellentmondásának csomópontjává vált, egybefonódtak az elnyomás legkülönbözőbb formái: a földesúri, a kapitalista, a katonai, a gyarmati és a rendőri elnyomás.

A cári uralom gazdasági, politikai, katonai és kulturális elmaradottságra kárhoztatta az országot. A cári Oroszország gazdasági elmaradottsága fokozta a nagy imperialista államoktól való függőségét. Az orosz iparban minden „kuleszpozíciót” a külföldi tőke foglalt el. A kohászatnak majdnem a háromnegyede, az ásványolajtermelésnek körülbelül a fele az angol-francia tőke kezében volt. A Donyec-medencében a francia kapitalisták gazdálkodtak. A cári kormány uzsorakölcsönöket vett fel a külföldi tőkésektől. Oroszország Anglia és Franciaország adófizetője, félgyarmata volt.

A dolgozó és kizsákmányolt tömegek, Oroszország elnyomott népei, évszázadokon keresztül harcoltak az elnyomók ellen. A Bolotnyikov, Razin és Pugacsov vezette parasztháborúkban, a dekabristák fellépésében, Gercen és Csernisevszkij forradalmi tevékenységében, a forradalmi „raznocsinyecsek” mozgalmában világosan kifejezésre jutott a népnek a kizsákmányolók és a kizsákmányolók állama iránti gyűlölete. A XIX. század végétől a munkásosztály emelte magasra a társadalmi és politikai elnyomás elleni harc zászlaját, s ezzel az egész nép szabadságharcának vezetőjévé lett. A munkásosztályban és annak élcsapatában, a bolsevik pártban, a nép végre olyan politikai erőre talált, amely felrázta, s a földesurak és a tőkések elleni győzelmes harcra vezette a tömegeket.

A munkásosztály az 1905—1907. évi forradalomban mérte az első csapást a cárizmusra. Oroszországban felragyogott a szabadság fénye. És jöhet, a cárizmust akkor még nem

döntötték meg, s a forradalmat állati kegyetlenséggel elnyomták, a forradalomnak mégis hatalmas szerepe volt a tömegek felébredésében, politikai nevelésében, a forradalmi harc elsajátításában és az új forradalom előkészítésében.

Az 1905-ös forradalom veresége és az utána következő reakció időszaka nem törték meg az orosz proletariátus és pártjának forradalmi szellemét. A bolsevikok a legnehezebb viszonyok között készítették elő a népet az új forradalomra. Amikor fellángolt az első világháború, a bolsevik párt volt az egyetlen párt, amely hű maradt a szocializmus és a proletárinternacionalizmus ügyéhez, s következetes forradalmi harcot vívott az imperialista háború, a sovinizmus ellen. A bolsevik párt volt az egyetlen párt Oroszországban, amely döntő feltételnek tartotta a proletariátus hegemoniáját ahhoz, hogy a burzsoá-demokratikus forradalom győzhessen, és ahhoz, hogy ez a forradalom szocialista forradalomba nőjön át. A bolsevik párt volt az egyetlen párt, amely lehetségesnek tartotta a szocializmus győzelmét Oroszországban, és amelynek a polgári-demokratikus forradalomból a szocialista forradalomba való átmenet időszakára konkrét forradalmi platformja volt.

A bolsevikok pártja vezette 1917 februárjában a munkások és parasztok cárizmus elleni forradalmi felkelését, és ez tette lehetővé a cári hatalom megdöntését.

A munkások 1917 január 9-én sztrájkjal emlékeztek meg a „véres vasárnap“ évfordulójáról. A mensevikok és eszerek a kezdődő forradalmi mozgalmat liberális-burzsoá keretek közé igyekeztek szorítani. Felhívták a munkásokat, hogy vonuljanak az Állami Duma elé. Ez a mensevik-eszer trükk azonban megghiúsult. A tömeg a bolsevikokat követte, és forradalmi tüntetést rendezett. Tüntetések zajlottak le Petrográdban, Moszkvában, Bakuban, Nyizsnyij-Novgorodban. A kezdődő forradalmi mozgalom élharcosai a petrográdi munkások voltak.

Február 18-án (március 3-án) sztrájkba léptek a Putyilov-gyár munkásai. Petrográd más üzemének munkásai is támogatták őket, és február 22-én (március 7-én) már a legtöbb nagy vállalat munkásai sztrájkoltak. A bolsevikok Petrográdi Bizottsága felszólította a munkásokat és a munkás-

nőket, hogy február 23-án (március 8-án), a Nemzetközi Nőnapon, menjenek ki az utcára és tüntessenek az éhség, a háború és a cárizmus ellen.

A tömegek mozgalma feltartóztathatatlan erővel növekedett. Az egyes kerületek politikai sztrájkjai egész Petrográdra kiterjedő általános politikai sztrájkba csaptak át. A politikai sztrájk a cári rendszer elleni általános politikai tüntetéssé nőtt át, a mozgalom a fegyveres felkelés jellegét öltötte. A munkások lefegyverezték a rendőrséget és a csendőrséget, és maguk vették kézbe a fegyvert. Erélyes és szívós harc folyt a katonaság megnyeréséért. A mozgalomban résztvevő munkásnők közvetlenül a katonákhoz fordultak, összebarátkoztak velük, felszólították őket, segítsenek a népnek megdönteni a gyűlöletes cári kormányt. A felkelők élén a bolsevik párt állott.

A Központi Bizottság Irodája, amelyet Molotov elvtárs irányított, február 26-i (március 11-i) kiáltványában a cárizmus elleni fegyveres harc folytatására és Ideiglenes Forradalmi Kormány alakítására hívott fel. A forradalom erői rohamosan növekedtek. Február 27-én (március 12-én) a petrográdi csapatok átálltak a felkelő nép oldalára. Ez eldöntötte a forradalom gyors és végleges győzelmét. A főváros után győzött a forradalom vidéken és a fronton is.

A munkások és katonák, miután legyőzték a cárizmust, az 1905—1907. évi forradalom hagyományait követve, mindenütt megalakították a Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetjeit, mert a népi hatalom szerveit látták bennük, amelyek arra hivatottak, hogy megvalósítsák a néptömegek forradalmi követeléseit, és mielőbb végetvessenek a rabló, imperialista háborúnak.

Az évszázados önkényuralmi monarchia nyolc nap alatt összeomlott. A nép elsöpörte. Ahhoz, hogy ilyen gyors győzelmet arathattunk, egész sor világtörténelmi fontosságú körülménynek kellett közrejátszania.

Ezek közé tartozott az 1905. évi forradalom. Az 1905-ös forradalom, mint ahogyan Lenin mondotta, mélyen felszántotta a talajt, a munkások millióit és a parasztok tízmillióit ébresztette politikai életre és politikai harcra, az orosz társadalom valamennyi osztályát és valamennyi pártját igazi

mivoltukban, érdekeik, erőik, akciómódszereik, céljaik igazi kölcsönös viszonyában mutatta meg. Az 1905. évi forradalom és a forradalom vereségét követő reakciós korszak feltárta a cári banda egész rothadtságát, förtelmességét, cinizmusát és romlottságát, amely minden kegyetlenségre, minden gáztetre, a dolgozók bármekkora tömegének tönkretételére és megfojtására hajlandó annak érdekében, hogy fenntartsa a magántulajdont és saját uralmát. Az 1905-ös forradalom az 1917-es forradalom „főpróbája” volt.

A februári forradalom gyors győzelmét biztosító fő feltételek közé számította Lenin az imperialista háborút, amely példátlan erejű gazdasági, politikai, nemzeti világválságokat idézett elő. Az imperialista háború rendkívül meggyorsította és nagy mértékben kielezte a proletariátus osztályharcát a burzsoázia ellen, és mint ahogy Lenin előre megmondotta, az imperialista háborúnak objektíve elkerülhetetlenül az ellenséges osztályok közötti polgárháborúvá kellett átváltoznia. Ez az átváltozás a februári forradalommal kezdődött.

A cári monarchia válságának fokozásában és bukásának meggyorsításában bizonyos szerepe volt a cárizmus és az orosz burzsoázia közötti konfliktusnak is.

A cári kormány arra számított, hogy a Németországgal való különbéke megkötése útján elkerülheti a forradalmat. A cári hóhérok nem riadtak vissza még attól sem, hogy megnyissák a frontot a németek előtt, és német szuronyokkal nyomják el az orosz népet. A véreskező Miklós egyik cinkostársa nem sokkal a februári forradalom előtt azt tanácsolta, hogy „nyissák meg a minszki frontot, és szabadítsák rá a németeket az orosz népre...”

A másik összeesküvést a forradalom és a nép ellen az orosz burzsoázia készítette elő. Őket az angol-francia imperialisták ösztökélték a hatalom megragadására azért, hogy folytassák az imperialista háborút és megakadályozzák a forradalmat. A burzsoázia arra számított, hogy palotaforradalommal elejét veheti a forradalomnak, a forradalom azonban, felhasználva az ellenség táborában levő konfliktust, megelőzte a burzsoáziát.

A forradalom azért győzött, mert előharcosa a munkásosztály volt. A munkásosztály vezette a katonaruhába öltö-

zött milliós paraszti tömegek harcát a „békéért, kenyérért, szabadságért“.

Az oroszországi februári burzsoá-demokratikus forradalom nem volt és nem is lehetett a Nyugat-Eurója ában lezajlott polgári forradalmak egyszerű megismétlődése. Ez a forradalom más történelmi helyzetben ment végbe, mint a nyugati polgári forradalmak. Nyugaton a polgári forradalmak a korai kapitalizmus időszakában zajlottak le, amikor a kapitalizmus felfelé ívelő irányban fejlődött. A februári forradalom viszont az imperializmus korszakában ment végbe, amikor a kapitalizmus már lefelé ívelő irányban haladt. A februári forradalom a kapitalizmus általános válságát előidéző imperialista világháború idején tört ki, és maga is ennek a válságnak a jelensége volt. Ilyen körülmények között az oroszországi burzsoá-demokratikus forradalomnak az osztályerők más megoszlásához kellett vezetnie, a fejlődés más távlatait kellett megnyitnia, mint a nyugati burzsoá forradalmaknak. Nyugaton a forradalom vezére a burzsoázia volt, a parasztság pedig a burzsoázia tartaléka. A nyugati burzsoá forradalmak előkészítették a talajt a kapitalizmus hosszantartó fejlődése számára. A nyugati burzsoá forradalmak győzelme azt eredményezte, hogy az egyik kizsákmányoló rendszert, a feudalizmust, a másik kizsákmányoló rendszer, a kapitalizmus váltotta fel.

Az oroszországi burzsoá-demokratikus forradalomban a forradalom vezetője, vezére a proletariátus volt, a parasztság pedig nem a burzsoázia, hanem a proletariátus tartalékává vált. Az oroszországi burzsoá-demokratikus forradalom győzelme nem eredményezte a burzsoázia hosszantartó uralmát hanem a történelmi fejlődés új távlatát nyitotta meg, a szocialista forradalomba való közvetlen átmenet távlatát.

A februári burzsoá demokratikus forradalom győzelme rendkívül nevezetes fordulópontra volt Oroszország történetében, de gyökeres fordulatot jelentett a bolsevik párt történetében is. A cárizmus megdöntése jelentős állomás volt abban a harcban, amelyet az oroszországi proletariátus a szocializmusért folytatott, a Nagy Októberi Szocialista Forradalom előkészítésének feltétlenül szükséges és fontos szakaszát jelentette. Február-Október történelmi küszöbe volt.

A cárizmus felett a munkások és a katonák arattak győ-

zelmet, a győzelem gyümölcsét azonban a burzsoázia igyekezett learatni, ezért a kispolgári pártok — a mensevikek és eszerek — segítségével megszervezte Ideiglenes Kormányát. A hatalom a földesurak kezéből a burzsoázia kezébe ment át. A februári forradalom ebben a tekintetben az előző burzsoá forradalmakra hasonlított. De azonnal tovább ment a „szokásos“ burzsoá forradalmaknál.

A burzsoázia diktatúráját megvalósító Ideiglenes Kormány mellett a forradalomban létrejöttek a Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetjei, valamint a Parasztküldöttek Szovjetjei is, amelyek a munkásság és a parasztság szervei voltak a cári hatalom ellen, a munkásosztály és a parasztság diktatúrájának szervei. Így tehát kettőshatalom alakult ki, mely a februári forradalom jellegzetes sajátossága volt.

A Szovjetek a győzedelmes forradalom erejére, a munkásokra, a katonákra és a parasztságra támaszkodtak. A reális erő a Szovjetek kezében volt. A Szovjetek vezetésébe befurakodó mensevik és eszer pártvezérek azonban átadták a hatalmat az Ideiglenes Kormánynak, amelyet az Állami Duma liberális képviselői s az eszer és mensevik vezérek között a kulisszák mögött létrejött megegyezés alapján alakítottak meg. Mint ahogyan azt az SzK(b)P történetében olvassuk, „az eszerek és mensevikek azt tartották, hogy a forradalom már befejeződött és most az a feladat, hogy azt lezárják és áttérjenek a «normális», alkotmányos élet vágányára a burzsoáziával együtt“¹.

Miért voltak a mensevikek és az eszerek eleinte többségben a Szovjetekben?

A forradalom önálló politikai életre ébresztette a kispolgárság milliós tömegeit, akik addig járatlanok voltak a politikában. A kispolgári hullám, mondotta Lenin, mindent elöntött, nemcsak tömegével nyomta el a szervezett proletariátust, hanem ideológiájával is ráfeküdt, s a munkások széles rétegeit kispolgári politikai nézetekkel fertőzte meg. A mensevikek és az eszerek kispolgári pártja ennek az elemi erőként ható kispolgári áradatnak hullámain emelkedett a felszínre. A másik ok, amiért a mensevikek többségben voltak a Szovjetekben, az volt, hogy a proletariátus ösz-

---

¹ Az SzK(b)P története. Rövid tanfolyam. Szikra 1953. 216. old.

szetétele a háború alatt megváltozott, és a forradalom elején a proletariátus nem volt elég öntudatos és szervezett.

A régi munkásállománynak jelentékeny részét (körülbelül 40 százalékát) besorozták a háború alatt. Sok kistulajdonos került a gyárakba, hogy elkerüljék a besorozást; ezek számára idegen volt a proletár pszichológia.

A mensevikeknek és az eszereknek, a kispolgári ösztönösség tömegbázisára támaszkodva, sikerült többségre szert tenniük a Szovjetekben, és így kezükbe ragadták a Szovjetek vezetését. A mensevikek és az eszerek kihasználták többek között azt a körülményt is, hogy a bolsevikok abban az időben a tömegek utcai harcának közvetlen vezetésével voltak elfoglalva. Hozzájárult ehhez az is, hogy a bolsevik párt vezéreinek többsége a cárizmus alatt börtönben vagy száműzetésben volt, míg a cári kormányt és az imperialista háborút támogató mensevikek szabadon sétálhattak Petrográd utcáin.

A kettőshatalom nem maradhatott fenn sokáig. A hatalomnak teljes egészében vagy a burzsoá kormány kezében vagy a Szovjetek kezében kellett összpontosulnia. A burzsoázia azért harcolt, hogy megteremtse egyeduralmát, és igyekezett megszüntetni a Szovjeteket. E törekvésében buzgón támogatták a Szovjetekben ülő mensevikek és eszerek, akik már az első napokban ténylegesen átadták a hatalmat a burzsoáziának. A mensevikek és az eszerek a Szovjeteket barakkokhoz, ideiglenes épülethez hasonló valaminek tekintették, amelyre csak addig van szükség, amíg Oroszországban nem teremtik meg az „alkotmányos“, parlamentáris burzsoá kormányt.

Csak egy párt harcolt Oroszországban a Szovjetek egyeduralmáért — a bolsevikok pártja.

Lenin már a februári forradalommal kapcsolatos első írásaiban felhívta a munkásokat és katonákat, hogy minél jobban szervezkedjenek, minél jobban fegyverkezzenek fel és véglegesen zúzzák szét a cárizmust.

Lenin hangsúlyozta, hogy a burzsoázia és a földesurak Ideiglenes Kormányja nem adhat és nem ad a népnek sem békét, sem kenyeret, sem szabadságot. Megállapította, hogy az októbrista-kadet, burzsoá Ideiglenes Kormány teljesen a külföldi imperializmustól függ, és hogy ez a kormány „valójá-

ban az «Anglia és Franciaország» nevű pénzügyi cég ügynöke...“² Lenin az Ideiglenes Kormány imperialista céljainak leleplezését tűzte ki feladatul.

A Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetjéről — a munkásság és parasztság érdekeinek képviselőjéről — Lenin azt írta, hogy „a szabadságnak és a cárizmus teljes megsemmisítésének egyetlen *biztosítéka a proletariátus felfegyverzése, a Munkásküldöttek Szovjetjének megszilárdítása, kiterjesztése, szerepének, jelentőségének, erejének növelése*“³.

A bolsevik párt széleskörű politikai munkát indított meg a tömegek között, megmagyarázta, hogy a forradalom teljes győzelme még messze van, hogy amíg a hatalom a burzsoá Ideiglenes Kormány kezében van, a Szovjetekben pedig a mensevikek és az eszerek garázdálkodnak, addig a népnek nem lesz sem békéje, sem földje, sem szabadsága, hogy a teljes győzelemhez még egy további lépést kell tenni előre, és minden hatalmat át kell adni a Szovjeteknek.

A februári forradalom győzelme élesen vetette fel az ország sorsának kérdését. Mi lesz Oroszországgal? Önálló ország lesz-e, vagy pedig más államoktól függő ország vagy gyarmati ország? Monarchia lesz-e, vagy burzsoá állam, vagy pedig szovjet állam? Ezeket a kérdéseket az ország súlyos helyzete élezte ki. A földbirtokosok és a kapitalisták rabló kizsákmányolása következtében kimerült ország, amelyet tönkretett a cári kormány bűnös politikája, agyongyötört az imperialista háború, közeledett a gazdasági összeomlás, a politikai önállóság és a nemzeti függetlenség elvesztése felé.

A helyzet súlyos és válságos volt. Ebben az ország valamennyi osztályának és pártjának képviselői megegyeztek. A nézeteltérések a fenyegető katasztrófa okainak és a válságos helyzetből való kijutás útjainak, módjainak kérdése körül kezdődtek.

Hogy mentjük meg Oroszországot?

Az ország három fő erejének — a burzsoáziának, a proletariátusnak és a kispolgárságnak — más-más terve volt, hogy a háború és a forradalom bonyolult viszonyai között

² Lenin Művei. 23. köt. Szikra 1951. 331. old.

³ Ugyanott, 332. old.

hogyan mentsek meg az országot. Mind a három erő a saját tervét védelmezte.

A burzsoázia az ország életének valamennyi fontos kérdésében a cárizmus politikáját folytatta. Igyekezett megmen-teni hatalmát és jövedelmét bármi áron is, nem riadva vissza még a hazaárulástól sem. A burzsoázia a haza védelmének hangzatos frázisai mögé rejtőzve, a valóságban népellenes áruló politikát folytatott, Ideiglenes Kormánya pedig csak az amerikai és az angol-francia imperialisták ügynöke volt. Az amerikai imperializmus milliárdokkal tömte az Ideigle-nes Kormányt, erélyesen követelve, hogy azt a forradalom felszámolására, a bolsevikokkal és Leninnel való erőszakos leszámolásra fordítsák. Az amerikai imperializmus úgy tekintette Oroszországot, mint gyarmatosító tevékenységének tárgyát, s a februári forradalom után különösen növelte tőkebefektetéseit Oroszország gazdaságába. Ezek a tőke- befektetések az Októberi Forradalom idejére az első világ- háború előtti befektetéseket többszörösen felülmúlták. Az orosz burzsoázia árulása teljesen nyilvánvalóvá lett ak- kor, amikor a dolgozók a bolsevik párt felhívására és annak vezetésével megdöntötték a burzsoázia hatalmát. Ekkor az orosz burzsoázia nyíltan segítségül hívta a külföldi inter- venciókat a Szovjetország ellen.

Az önkényuralom megdöntése után a kormány első mi- niszterelnöke Lvov herceg lett, a dúsgazdag földesúr és zemsztvo-vezető. Az új miniszterelnök politikai jellemzésére elég annyit mondani, hogy II. Miklós cár még a februári for- radalom előtt kormánya miniszterelnökének szemelte ki. Az Ideiglenes Kormányba bekerült Miljukov, az imperialista burzsoázia pártjának, az úgynevezett alkotmányos-demo- krata (kadet) pártnak a vezére. Ezt a pártot Sztálin elvtárs találóan úgy jellemezte, hogy a nép elárulásának pártja. Bekerült a kormányba Gucskov nagyiparos, az októbristák vezére, továbbá a kapitalisták osztályának más tekintélyes képviselői is, akik mélységesen gyűlölték a népet. A „demo- krácia“ képviselőjeként pedig a jobboldali eszer Kerenszkijt vették be a kormányba, aki a kispolgári pártok hazugságá- nak és árulásának megtestesítője volt. Ezek a pártok ideig- óráig azzal leplezték ellenforradalmiságukat, hogy demagóg szólamokkal a nép érdekeinek védelmét hangoztatták.

A kadetok a februári forradalom után az oroszországi politikai küzdőtéren a legjobboldalibb szárnyat képviselték. A kadetok kapcsolatai a nagyipari és kereskedelmi burzsoáziával, a titkos monarchistákkal, a régi cári tábornokokkal, a burzsoá értelmiség felső rétegével, végül az angol-francia s amerikai üzletemberekkel és politikusokkal, a kadet pártot komoly politikai erővé tették, amely jelentékeny mértékben meghatározta az Ideiglenes Kormány összetételét és politikáját.

A kormány politikáját annak vezetői a kormány elnevezéséből kiindulva határozták meg. Ideiglenes, átmeneti politikának tekintették, amelynek az a feladata, hogy az országot bármiféle változtatás nélkül elvezesse az Alkotmányozó Gyűlésig. Ez a formális jogi álláspont a legjobb esetben az elodázását jelentette mindannak, amiért tulajdonképpen a forradalmat végigharcolták. Természetes, hogy a kizsákmányoló osztályok — a földbirtokosok és kapitalisták — ezt a politikát nagy tetszéssel fogadták.

Az Ideiglenes Kormány feladatainak értelmezésében következetesen ragaszkodott a formális jogi állásponthez. Következetesen kitért az elől, hogy az államrendben bármilyen változtatást is tegyen. Ez kitűnik abból is, hogy az oroszországi államrendnek fél évig nem volt elnevezése. Az ország már nem volt birodalom, monarchia, de a köztársaságot sem kiáltották ki. Ez utóbbira csak 1917 szeptember elsején került sor. Ami az Alkotmányozó Gyűlést illeti, az Ideiglenes Kormánynak az a kijelentése, hogy gondoskodik mielőbbi összehívásáról, csak üres szólam volt. Ahogyan elodázták az ország életbevágóan fontos kérdéseinek megoldását, amelyeket a forradalom teljes eréllyel napirendre tűzött, az Alkotmányozó Gyűlés egybehívásáig, ugyanúgy elodázták az Alkotmányozó Gyűlés egybehívását is a „háború végéig“ — a háborút pedig „a végső győzelemig“ akarták folytatni. A kadetok a forradalom kezdetén azt a látszatot keltették, mintha egyetérténe a nép követeléseivel, mert arra számítottak, hogy a forradalom lecsendesedik, a nép megnyugszik és be lehet majd csapni.

A háború meggyorsította a történelem menetét, a kadetok pedig olyan eszköznek akarták tekinteni a háborút, amely fékezi, visszatartja, sőt visszafelé forgatja a törté-

nem kerekét. A kadetok arra akarták felhasználni a forradalmat, hogy aktívabbá tegyék Oroszország részvételét az imperialista háborúban, és megvalósítsák rabló, imperialista terveiket.

Az ország „megmentése“ a burzsoázia szerint a burzsoá-földesúri tulajdon és a kizsákmányoló rendszer sérthetetlen-ségének megőrzését jelentette. Az ország „megmentésének“ burzsoá útja, írta Sztálin elvtárs, arra vezet, „hogy a dolgozókat a földbirtokosok és tőkésék diktatúrája alá vetik, az országot a legsúlyosabb adókkal terhelik meg, Oroszországot fokozatosan kiárusítják a külföldi tőkésnek (koncessziók!) és Oroszország Anglia, Amerika és Franciaország gyarmatává válik“⁴.

Oroszország „megmentésének“ kispolgári politikáját folytatták a mensevikek és az eszerek is.

Lenin és Sztálin már az 1905-ös forradalom idején feltárta a mensevizmus marxista szólamokkal leplezett kispolgári tartalmát. A burzsoá forradalom győzelme előtt a kispolgári radikalizmus minden országban szocialista szólamok leple alatt lépett föl. Amikor azonban Oroszországban a burzsoá forradalom győzött, a mensevikek és az eszerek levetették magukról a „szocialista“ leplet és a burzsoáziával megalkuvók, a népszabadság elfojtóinak egységes táborát alkották. A különbség ezek között a pártok között csupán csak annyi volt, hogy különbözőképpen nevezték őket. De később még ez a különbség is eltűnt.

A mensevikek is és az eszerek is „demokratáknak“ nevezték magukat. A történelemben ezeket a pártokat „mensevik-eszer“ közös név alatt emlegetik; ezzel az elnevezéssel 1917-ben a bolsevik sajtóban találkozunk először. Ezt a „demokráciát“ képviselte az Ideiglenes Kormány első összetételében Kerenszkij.

Az eszerek és mensevikek politikája kísérlet volt arra, hogy „együttműködést“ hozzanak létre az antagonisztikus osztályok között, ami a valóságban azt jelentette, hogy a munkásság és a parasztság érdekeit alárendelik a kizsákmányoló osztályok érdekeinek. Ez teljesen megfelelt az eszerek és mensevikek politikai irányvonalának, akik az ország-

⁴ Sztálin Művei. 3. köt. Szikra 1950. 232. old.

ban parlamentáris burzsoá-demokratikus rendszert akartak létesíteni. Arra hívták fel a parasztokat, hogy alkudjanak meg a földesurakkal, a munkásokat pedig arra, hogy egyezzenek ki a tőkéssekkel. Ez a politika nagyon gyorsan csődöt mondott, és ettől kezdve a „megalkuvó“ és a „megalkuvás“ szavak szitkoknak számítottak Oroszországban. A februári forradalom utáni első időkben azonban az eszerek és mensevikek megalkuvó politikája még támogatásra talált a néptömegek között. Nem csekély volt még az olyan munkások, s még több az olyan katonák és parasztok száma, akik hittek a mensevikek és eszerek meséinek, hogy nemsokára meglesz az Alkotmányozó Gyűlés, amely mindent szépen elrendez, hogy a háború nem más népek kirablásáért, hanem az állam megvédelme érdekében folyik. Ezek az emberek — akiket Lenin „jóhiszeműen tévelygő honvédőknek“ nevezett — abban az időben még helyes politikának tartották a mensevikek és eszerek ígérető és rábeszélő politikáját.

A mensevikek és az eszerek támogatták az Ideiglenes Kormányt, minden eszközzel igyekeztek leplezni a tömegek előtt a kormány népellenes jellegét, és továbbra is táplálni akarták a néptömegekben az Ideiglenes Kormány iránti bizalmat.

E megalkuvó taktikából kiindulva a mensevikek és az eszerek, miután kezükbe ragadták a vezetést a Szovjetekben, elérték, hogy az általuk vezetett Petrográdi és más Szovjetek valóban átadták a hatalmat a burzsoáziának, s a forradalmi néptömegek követeléseinek kielégítésével kapcsolatos fontos kérdések megoldásában a burzsoá kormány akarata szerint jártak el. Így többek között elkenték a háború felszámolásának és a békének a kérdését is.

A mensevik-eszer ujság hamarosan a februári forradalom után azt írta: „Ma pusztul az ország.“ Lenin erre a kijelentésre kis ujságcikkkel válaszolt, amelyben azt írta: „Igaza van. És éppen ezért nem okos dolog rábízni magunkat ma a kispolgárságnak, a narodnyikoknak és mensevikeknek a tőkéssekkel való paktálására. Ezen az úton nem lehet megmenteni az országot a pusztulástól“⁵.

A bolsevikok az ország megmentését a szocialista forra-

⁵ Lenin Művei 21. kót. Szikra 1952. 396. old.

dalom győzelmében, a munkásosztály felszabadításában, a kapitalista rendszer felszámolásában látták. Az országot csak a nép tudta megmenteni. Ezért a népnek fel kellett szabadulnia a kizsákmányolás és az elnyomás alól, le kellett ráznia magáról a földesurak és kapitalisták igáját, meg kellett valósítania a Szovjetek hatalmát — a munkások és parasztok hatalmát —, saját kezébe kellett vennie az ország sorsát.

A munkásságot és a parasztságot e világtörténelmi feladatoknak a megoldására a bolsevik párt vezette.

2

A bolsevik párt kilépése az illegitimitásból, és áttérése a nyílt politikai munkára

A februári forradalom győzelme új stratégiai feladatot állított a bolsevik párt elé. A bolsevizmus stratégiai terve a burzsoá-demokratikus forradalom győzelme előtt a következőképpen foglalható össze: „A cél: megdönteni a cárizmust, teljesen felszámolni a középkori csökevényeket. A forradalom legfőbb ereje: a proletariátus. A legközelebbi tartalék: a parasztság. A főcsapás arra irányul, hogy elszigetelje a liberális-monarchista burzsoáziát, amely azon van, hogy a parasztságot megnyerje és a forradalmat a cárizmus-sal való *megegyezés* útján felszámolja. Az erők elosztásának terve: a munkásosztály szövetsége a parasztsággal“⁶.

A forradalom második, szocialista szakaszában, amely 1917 márciusától 1917 októberéig tartott, a bolsevik párt stratégiai terve a következő volt: „A cél: megdönteni az imperializmust Oroszországban és kijutni az imperialista háborúból. A forradalom legfőbb ereje: a proletariátus. A legközelebbi tartalék: a szegényparasztság. A szomszédos országok proletariátusa — valószínű tartalék. Az elhúzódó háború és az imperializmus válsága — kedvező mozzanat. A főcsapás arra irányul, hogy elszigetelje a kispolgári demokráciát (mensevikeket, eszereket), amely azon van, hogy a

⁶ *Sztálin Művei*. 6. köt. Szikra 1951. 167. old.

dolgozó parasztság tömegeit megnyerje és a forradalomnak az imperializmussal való *megegyezés* útján véget vessen. Az erők elosztásának terve: a proletariátus szövetsége a szegényparasztsággal⁷.

A februári forradalom után a bolsevik párt szervezetei kiléptek az illegalitásból, és nyílt politikai és szervezőmunkába kezdtek. Pártunknak akkor 40—50 000 tagja volt. Ez nem volt sok. De ezek harcban megedzett káderek voltak, olyanok, akik a cári rendszer kegyetlen viszonyai között kijárták a forradalmi harc iskoláját. A pártbizottságokat a demokratikus centralizmus alapján átszervezték, valamennyi pártszervezetben megvalósult a választás elve. Gyors fejlődésnek indult a pártsajtó.

Vlagyimir Iljics Lenin ekkor még emigrációban volt Svájcban. A bolsevik párt nagy vezére azonban figyelemmel kísérte a forradalom minden lépését. A „Levelek a távolból“ című nevezetes írásaiban rendkívül világosan és pontosan meghatározta a forradalmi események jellegét és megmutatta fejlődésük nagyszerű távlatait.

Lenin a „Levelek a távolból“ cím alatt írott első levelében (március 7.) kitűzte a forradalom első szakaszáról a második szakaszra való átmenet feladatát. *„Munkások, a cárizmus elleni polgárháborúban a proletárhősiességnek, a népi hősiességnek csodáit műveltétek, most csodákat kell művelnetek a proletariátus és az egész nép megszervezése terén, hogy előkészítsétek győzelmeteket a forradalom második szakaszában“*⁸.

A bolsevik párt a lenini útmutatások alapján cselekedett.

A nép leplezett ellenségei, mint Kamenyev, Rikov, Bubnov stb., ellentétes nézeteket vallottak. Arra a félmensevik álláspontra helyezkedtek, hogy az Ideiglenes Kormány és a honvédők politikáját feltételesen támogatni kell. A megalkuvóknak ez a kis csoportja nem talált támogatásra a bolsevikok körében, s nézeteiket a párt nyomban erélyesen elítélte. A bolsevik párt Központi Bizottságának Oroszországi Irodája, amelyet Molotov elvtárs vezetett, megalkuvást nem ismerő álláspontra helyezkedett az opportunisták-

⁷ *Sztálin* Művei. 6. köt. 167. old.

⁸ *Lenin* Művei. 23. köt. 333. old.

kal, valamint a minden rendű és rangú békülékenyekkel szemben.

Molotov elvtárs, mint a pétervári bolsevik szervezet képviselője, bekerült a Petrográdi Szovjet Végrehajtó Bizottságába, ahol élére állt a mensevikek és az eszerek elleni harcnak. A mensevikek és az eszerek azt tartották, hogy a forradalom már befejeződött és most az a feladat, hogy ezt lezárják és áttérjenek a „normális“, alkotmányos élet vágányára a burzsoáziával együtt.

Molotov elvtárs kezdeményezésére megalakították a Szovjet katonai szekcióját, amely a munkásszekcióval együtt az egységes Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetjét alkotta.

A Központi Bizottság Irodája március 4-én (17-én) Molotov elvtárs javaslatára határozatot hozott a taktikai feladatokról. A határozat a petrográdi szervezet és a Petrográdi Bizottság egyes tagjai közötti ingadozás ellensúlyozására a leghatározottabban kimondta, hogy a bolsevikok semmi körülmények között sem fogják támogatni a földesúri-burzsoá Ideiglenes Kormányt és nem lesznek bizalommal iránta. A Központi Bizottság Irodája által elfogadott határozatban ez áll: „A jelenlegi Ideiglenes Kormány lényegében ellenforradalmi, mert a nagyburzsoázia és a nemesség képviselőiből áll, ezért vele semmiféle megegyezés nem lehetséges. A forradalmi demokrácia feladata demokratikus jellegű Ideiglenes Forradalmi Kormány (a munkásság és a parasztság diktatúrája) létrehozása“⁹.

A februári forradalom győzelme utáni első napokban Molotov irányításával újból megjelent a *Pravda*, a bolsevik párt Központi Bizottságának lapja. A *Pravda* első számában, amely március 5-én jelent meg, közzétették a bolsevik párt Központi Bizottságának a cári önkényuralom bukása alkalmából 1917 február 26-án kiadott „Oroszország polgáraihoz“ című kiáltványát.

A *Pravda* a „Megdölt a régi rendszer“ című szerkesztőségi cikkében éberségre hívta fel a forradalmi proletariátust és a forradalmi hadsereget, figyelmeztetett arra, hogy a reakció elrejtőzött erői megkísérlik az ellenforradalom megszervezését.

⁹ Pravda. 1917 március 9.

A cikk kitűzte a fő feladatot: „...Ideiglenes Forradalmi Kormányt kell alakítani, amelynek elő kell készítenie a demokratikus köztársasági rend bevezetését... .

Az Ideiglenes Forradalmi Kormányznak haladéktalanul fel kell vennie a kapcsolatot a hadviselő országok népeivel, hogy véget vessenek annak a vérfürdőnek, amelybe az elnyomó osztályok kényszerítették a népeket“¹⁰.

A bolsevikok, a mensevikek ellenére, akik akadályozták a proletár tömegszervezetek fejlődését, az önkényuralom megdöntése után azonnal megkezdték a munkásosztály régi szervezeteinek felélesztését és újak alakítását. Március 7-én (20-án) a *Pravda*-ban a Pétervári Bizottság következő felhívása jelent meg: „A Pétervári Bizottság felhívja az elvtársakat, hogy önhatalmúlag haladéktalanul szervezzék meg a szakszervezeteket“¹¹.

Röviddel ezután a *Pravda*-ban megjelentek a szervező bizottságok közleményei a kohászok, fagegmunkálók, csizmadiaák és cipészek, szövőmunkások stb. szakszervezeteinek megalakulásáról, amelyekben meghívták a munkásokat a szakszervezet alakuló gyűlésére. A bolsevikok kezdeményezésére és az ő vezetésükkel helyreállították a munkások társadalombiztosítási szerveit, ezenkívül számos gazdasági és kulturális szervezetet létesítettek: munkásklubokat, szövetkezeteket stb.

Sok vállalatnál önhatalmúlag bevezették a nyolcórás munkanapot. A kezdeményező ezen a téren a bolsevikok petrográdi szervezetének Viborg Kerületi Bizottsága volt.

A bolsevikok felvilágosító és szervezőmunkája különösen attól az időtől kezdve bontakozott ki és mélyült el, amikor 1917 március 12-én Sztálin elvtárs megérkezett Petrográdra.

Sztálin elvtárs a februári forradalom idején a távoli Turuhanszkban volt száműzetésben, Acinszk városban. Sztálin elvtárs mihelyt hírt kapott a forradalomról, útnak indult Petrográdra. Útközben üdvözlő táviratot küldött Leninnek Svájcba.

Sztálin elvtárs megérkezévével megtartották a párt Köz-

¹⁰ Pravda. 1917 március 5.

¹¹ Pravda. 1917 március 7.

ponti Bizottsága Irodájának kibővített ülését, amelyen megvitatták az ország bolsevik pártszervezetei vezetésének kérdését, továbbá a *Pravda* kérdését is. A Központi Bizottság Sztálin elvtársat bízta meg a *Pravda* irányításával. Ebben az időben a bolsevikok Pétervári és Központi Bizottságának minden tevékenységét Sztálin elvtárs irányította, Molotov elvtárssal együtt. Sztálin elvtárs a *Pravda*-ban megjelent első cikkeiben a forradalom valamennyi fontos kérdésében elvi útmutatásokat ad a bolsevikoknak, s egybekovácsolja a pártot a burzsoá-demokratikus forradalomnak szocialista forradalomba való átnövéséért folytatandó harcra.

Március 14-én a *Pravda* közölte Sztálin elvtársnak „A Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetjeiről“ írott cikkét. Sztálin elvtárs ebben a cikkében hangsúlyozta, hogy a forradalom továbbfejlesztése érdekében a munkások és a katonaköpenybe öltözött parasztok szövetségét „tudatossá és maradandóvá, tartóssá és szilárddá kell tenni, olyan szilárddá, hogy ellen tudjon állni az ellenforradalom provokációs ki-rohanásainak...

Ennek a szövetségnek a szervei a Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetjei¹².

Ebből következik, írta Sztálin elvtárs, a párt legfőbb feladata:

„Meggzilárdítani ezeket a Szovjeteket, megalakítani őket mindenütt, összekapcsolni őket egymással, élükön a Munkás- és Katonaküldöttek Központi Szovjetjével mint a nép forradalmi hatalmának szervével...“¹³

Sztálin elvtárs a munkásokhoz, parasztokhoz és a katonákhoz fordulva felhívta őket:

„Egyesüljetek mindenütt a Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetjeiben, az oroszországi forradalmi erők szövetségének és hatalmának szerveiben!

Ez a záloga annak, hogy a régi Oroszország sötét erőit teljesen legyőzzük“¹⁴.

Sztálin elvtárs „A háborúról“ című cikkében, amely március 16-án jelent meg a *Pravda*-ban, pontosan jellemezte a folya-

¹² Sztálin Művei. 3. kot. 2. old

¹³ Ugyanott.

¹⁴ Ugyanott, 3. old.

matban levő háborút, s megállapította, hogy az imperialista, igazságtalan rabló háború. Hangsúlyozta, hogy a háború jellegén mit sem változtatott az, hogy a cári önkényuralom hatalmát felváltotta a burzsoá-földesúri kormány hatalma. Ugyanis ennek a kormánynak az a szándéka, hogy a háborút a „végső győzelemig“ folytatja. Ez pedig nem más, mint a cári önkényuralom politikájának a folytatása: más népek imperialista leigázására és kirablására irányuló politika — bármennyire is leplezik valódi szándékukat a „Veszélyben a szabadság!“ hamis jelszavának ordítóásával.

Március 18-án jelent meg a *Pravdá*-ban Sztálin elvtársnak „Az orosz forradalom győzelmének feltételeiről“ írott cikke. Ebben a cikkében Sztálin elvtárs a forradalom győzelmének a következő alapvető feltételeire mutatott rá: szükség van az egész oroszországi demokrácia forradalmi harcának össz-oroszországi szervére, a Munkás-, Katona- és Parasztküldöttek Összoroszországi Szovjetjére, amely a kellő pillanatban a nép forradalmi harci szervéből a munkások forradalmi hatalmi szervévé válik, szükség van a forradalmi mozgalom központjaival szerves kapcsolatban álló felfegyverzett munkások hadseregére, amely megóvjja a forradalmat az ellenforradalomtól.

Sztálin és Molotov a párt többségével együtt az imperialista Ideiglenes Kormánnyal szembeni bizalmatlanság politikája mellett szálltak síkra, szembefordultak a mensevik-eszer „honvédők“ politikájával és az Ideiglenes Kormány feltételes támogatásának félmensevik álláspontjával, amelyet Kamenyev és a többi opportunisták képviselt. A bolsevikok aktív harcot hirdettek a békéért, az imperialista háború ellen.

A bolsevikok kizárták soraikból Szevrjuk és Vojtyinszkij opportunisták csoportját, amely a Szovjetek márciusi tanácskozásán a mensevikekkel együtt szavazott.

A bolsevikok a harc új viszonyai között új irányvételt jelöltek meg.

Sztálin a bolsevik párt új irányvételének időszakáról azt írta:

„Ennek az időszaknak jellemző vonása az a tény, hogy egymás mellett, együtt, egy időben fennáll a burzsoázia diktatúrája és a proletariátus és parasztság diktatúrája, s az

utóbbi bízik az elsőben, hisz annak béke-törekvéseiben, önként átadja a hatalmat a burzsoáziának és ilyképpen annak függvényévé válik. Komoly összeütközések a két diktatúra között még nincsenek. Van viszont «összekötő bizottság».

Ez óriási fordulat volt Oroszország történetében és példátlan fordulat volt pártunk történetében. A kormány közvetlen megdöntésének régi, forradalom előtti platformja világos és határozott volt, de már nem felelt meg a harc új feltételeinek. Most már nem lehetett közvetlenül a kormány megdöntését célul kitűzni, mert a kormány kapcsolatban volt a Szovjetekkel, amelyek a «honvédők» befolyása alatt álltak, és a pártnak erejét meghaladó háborút kellett volna viselnie mind a kormány, mind a Szovjetek ellen. De nem lehetett folytatni az Ideiglenes Kormány támogatásának politikáját sem, mert az Ideiglenes Kormány az imperializmus kormánya volt. A pártnak a harc új feltételei között új irányt kellett vennie¹⁵.

Ezt az új irányt Lenin adta meg a pártnak híres Áprilisi Téziseiben.

3

Lenin Áprilisi Tézisei

A háború alatt Lenin Svájcban tartózkodott emigrációban. A petrográdi felkelés győzelmének híre március elején jutott el Leninhez. Ettől a pillanattól kezdve Lenin minden gondolatát e hatalmas történelmi esemény tanulmányozására és értékelésére összpontosította, és arra, hogy lehetőleg minél előbb visszatérhessen Oroszországba. Svájcból kijutni azonban nem volt könnyű. Az antant-országokon nem lehetett keresztülutazni. Minden erre irányuló kísérlete kudarcot vallott. Nyilvánvaló volt, hogy Anglia és Franciaország imperialista kormányai semmi áron nem engedik ki Svájcból az imperialista háború olyan kérlelhetetlen ellenségét, mint amilyen Lenin volt.

Lenin különböző terveket gondolt ki arra, hogy hazá-

---

¹⁵ *Sztálin* Művei. 6. köt. 366—367. old.

jába visszatérhessen, de ezek a tervek vagy megvalósíthatatlanoknak, vagy pedig szerfölött kockázatosaknak bizonyultak. Lenin végül is úgy határozott, hogy felhasználva az imperializmus táborában meglevő ellentéteket, Németországon keresztül tér haza Oroszországba. A svájci munkásmozgalom vezetőinek közvetítésével engedélyt adtak arra, hogy Lenin keresztülutazzék Németországon. Egy külön jegyzőkönyv értelmében területenkivüliséget biztosítottak annak a vagonnak, amelyben a politikai emigránsok utaztak.

Lenin 1917 március 27-én (április 9-én) utazott el Bernből. Március 31-én (április 13-án) már Stockholmban volt, ahonnan egy órát sem időzve, azonnal továbbindult Oroszországba.

A bolsevikok Pétervári Bizottsága április 3-án (16-án) táviratot kapott, amelyben értesítették, hogy Lenin útban van Oroszország felé. Húsvét másodnapja volt, hétfő. Az újságok ezen a napon nem jelentek meg. Az üzemekben szünetelt a munka. A munkásokat tehát nem lehetett széles körben értesíteni vezérük érkezéséről. Ezért kerületenkénti rövid hirdetményekre kellett szorítkozni. Lenin fogadására, Beloostrov állomásra, petrográdi munkásküldöttség utazott. A küldöttséget Sztálin vezette. Telefonáltak Kronstadtba, ahonnan azt válaszolták, hogy megkezdődött a jégzajlás, és így lehetetlen Petrográdra jutni. Úgy látszott már, hogy nem sikerül megszervezni a tízéves emigrációból hazatérő vezér méltó fogadását.

Ezek az aggodalmak azonban fölöslegesnek bizonyultak. Este 7 óra körül a munkások oszlopokban kezdtek vonulni a Finlandi pályaudvar felé. Este tíz órára pedig már az egész pályaudvar előtti teret ellepte a várakozó tömeg. Lenin fogadására zászlókkal és transzparenszekkel gyülekeztek Petrográd valamennyi kerületének munkásai, felsorakoztak a helyőrség katonái, a Vörös Gárda első osztagai, és odahajtottak a páncélautók. Utánuk fegyverrel a kézben felvonultak a kronstadti matrózok, akik a zajló Néván keresztül jég-törő hajón érkeztek meg. A matrózok díszőrséget álltak a pályaudvar előcsarnokában.

Este 11 óra 10 perckor befutott a vonat. Amikor Lenin kilépett a vasúti kocsiból, a tömeg leírhatatlan lelkesedésben tört ki. Vállukra emelték Lenint és úgy vitték a pályá-

udvar nagytermébe, ahol a Petrográdi Szovjet nevében a mensevik Csheidze és Szkobeljev kezdtek „üdvözlő“ beszédet mondani, „kifejezést adva reményüknek“, hogy Lenin megtalálja velük a „közös nyelvet“. De Lenin meg sem hallgatta őket, a munkások és a katonák tömege felé tartott s egy páncélautóról elmondta híres beszédét, amelyben harcra szólította fel a tömegeket a szocialista forradalom győzelméért.

Lenin találkozása a petrográdi dolgozókkal hatalmas forradalmi tüntetéssé alakult. Lenin megérkezésének rendkívül nagy jelentősége volt a bolsevik párt és a forradalom számára.

Április 4-én (17-én) a Tauriai Palotában, a vezető párt-funkcionáriusok gyűlésén, Lenin beszédet mondott a háborúról és a forradalomról. Beszédének téziseit azután megismételte a bolsevikok és mensevikok — a Szovjetek Összoroszországi Tanácskozása küldötteinek — gyűlésén. Ezek voltak Lenin híres Áprilisi Tézisei.

Lenin a „Kommunista Kiáltványról“ egyszer azt mondta, hogy ez a kis könyv egész kötetekkel ér fel. Ugyanezt mondhatjuk el Lenin Áprilisi Téziseiről is. Mindössze tíz tézis, tíz rövid tézis, s mégis bennük van összesűrítve a bolsevik párt egész bölcsesége, bennük vannak megfogalmazva azok a világosan körvonalazott feladatok, amelyek a legkritikusabb időpontban a bolsevik párt és az ország előtt állottak. Ezek a tézisek zseniális előrelátással mutatták meg azt az egyetlen utat, amelyen haladva meg lehetett menteni az országot a katasztrófától.

Lenin téziseinek óriási jelentősége volt a forradalom, a bolsevik párt további munkája szempontjából.

Az Áprilisi Tézisek a háborúról szóló tézissel kezdődnek. A februári forradalom előtt a bolsevikok a háborút mind egészében, mind Oroszország részéről úgy értékelték, hogy az imperialista, igazságtalan, rabló háború. Oroszországban polgári-demokratikus forradalom ment végbe. Hogyan hatott ez a tényező, megváltozott-e Oroszország részéről a háború jellege, megmarad-e továbbra is a háború imperialista jellege az Ideiglenes Kormány uralma alatt?

Lenin nyílt és világos választ ad erre a kérdésre: a há-

ború Oroszország részéről „feltétlenül imperialista rablóháború marad...”¹⁶

Lenin azt tanítja, hogy kétféle háború van: igazságos és igazságtalan. Az igazságos, nem hódító, felszabadító háború, amelynek célja vagy a nép védelme külső támadás és leigázási kísérletek ellen, vagy a nép felszabadítása a kapitalista rabság alól, vagypedig a gyarmatok és függő országok felszabadítása az imperialisták elnyomása alól. Az ilyen háborúkat a bolsevikok támogatják.

Ami az igazságtalan, hódító háborút illeti, amelynek célja idegen országok, idegen népek meghódítása és leigázása, a bolsevikok azt tartották, hogy az ilyen háború ellen elszánt harcot kell folytatni, egészen a forradalomig és a saját imperialista kormány megdöntéséig.

Lenin 1914-től, az imperialista világháború kezdetétől fogva harcolt ellene, s kiadta a jelszót, hogy az imperialista háborút polgárháborúvá kell változtatni, és elő kell segíteni a saját kormány vereségét az imperialista háborúban.

A februári forradalom volt az első lépés afelé, hogy az imperialista háborút polgárháborúvá változtassák. Az „imperialista háborút polgárháborúvá kell változtatni” jelszó kezdett megvalósulni Oroszországban. Ennek a jelszónak a megvalósítása a konkrét történelmi helyzettől függően változott.

A bolsevik pártnak az imperialista háború elleni harcában a februári forradalom után új jelenséggel kellett megütköznie, az úgynevezett „forradalmi honvédelemmel”. A burzsoázia, az eszerek és a mensevikek megalkuvó politikája a dolgozó tömegeknek még elég széles rétegeit félretudta vezetni. Ezeket az embereket Lenin „jóhiszeműen tévelygő honvédőknek” nevezte. Ez az új körülmény arra kényszerítette a pártot, hogy — Lenin kifejezésével élve — „alkalmazkodjék” az új viszonyokhoz, és másképpen harcoljon az imperialista háború ellen, mint a februári forradalom előtt.

A burzsoázia becsapta a népet, kihasználta a nép mélyes hazaszeretetét és azt a büszkeséget, melyet a nép a forradalom győzelme következtében érzett. Úgy tüntette fel

¹⁶ Lenin Művei. 24. köt. 3. old.

a dolgot, mintha a februári forradalom után a háború társadalmi és politikai jellege megváltozott volna, és a háború Oroszország részéről most már igazságos háború lenne, melynek célja a haza és a forradalom védelme. A burzsoázia közvetlen segítőitársai a tömegek becsapásában az eszerek és a mensevikek voltak. Az egyszerű „honvédő“ kispolgári módon fogta fel a dolgot. „Én nem akarok annexiót, de nyakamon a német, tehát én igaz ügyet védelmezek, nempedig holmi imperialista érdekeket.“ Az egyszerű „honvédők“, a honvédelem álláspontjára helyezkedő tömegek, mint ahogyan Lenin mondotta, jóhiszemű emberek voltak, nem egyéni, hanem osztályszempontból, hiszen olyan osztályokhoz tartoztak (munkásság, szegényparasztság), amelyeknek az annexiókból és más népek megfojtásából semmi előnyük nem származott. Ez határozta meg a párt feladatát: meg kell magyarázni a tömegeknek tévedésüket, ki kell nyitni a nép szemét, fel kell tárni előtte az Ideiglenes Kormány igazi (imperialista) jellegét, rá kell mutatni a háború igazi (imperialista) tartalmára. Az egyszerű honvédők, mondotta Lenin, „nem tudnak különbséget tenni a tőkés érdekei és az ország érdekei között“¹⁷. Ami a felvilágosító munkát rendkívül megnehezítette, az az volt, hogy ezt a különbséget egyszerűen, világosan, érthetően kellett megmagyarázni a népnek, meg kellett vele értetni, hogy az ország érdekei és a tőkés, valamint a tőkés kormányának érdekei éles ellentétben állanak egymással, és hogy mások az uralkodó kizsákmányoló osztályok érdekei, és megint mások az elnyomott osztályok érdekei.

Ezért Lenin az Áprilisi Tézisekben azt írta:

„Tekintettel arra, hogy a forradalmi honvédelem tömegekből való híveinek széles rétegei kétségtelenül jóhiszeműek, a háborút csak szükségszerűségből, nempedig hódítások kedvéért ismerik el, és tekintettel arra, hogy a burzsoázia félrevezeti őket — különösen alaposan, kitartóan és türelmesen kell nekik megmagyarázni tévedésüket, meg kell magyarázni a tőke és az imperialista háború közötti elválaszthatatlan összefüggést, be kell bizonyítani, hogy

---

¹⁷ *Lenin Művei*. 24. köt. 265. old

lehetetlen a háborút igazán demokratikus, nem-erőszakos békével befejezni — a tőke megdöntése nélkül¹⁸.

Ennek a tézisnek az utolsó szavaiban Lenin programot adott: a békéért a kapitalizmus megdöntése útján kell harcolni. Igazságos, demokratikus béke csak egy meghatározott feltétel mellett lehetséges — meg kell dönteni a burzsoázia uralmát. Csak ezen az úton menekülhet meg az ország a pusztulástól. Meg kellett ezt magyarázni a népnek, meg kellett szervezni ennek a nézetnek legszélesebbkörű propagandáját a harcoló hadsereg körében, és fel kellett szólítani a katonákat a lövészárkok-barátkozásra is.

Az Áprilisi Tézisekben Lenin feleletet ad arra a kérdésre, hogy a proletariátus mikor helyezkedik a haza védelmének álláspontjára, mikor lesz a honvédelem mellett.

„Forradalmi háborúhoz, amely valóban igazolja a forradalmi honvédelmet, az öntudatos proletariátus csak a következő feltételekkel járulhat hozzá: a) ha a hatalom a proletariátus és a hozzá csatlakozó szegényparaszt rétegek kezébe megy át; b) ha valóban, nempedig csak szavakban, lemondanak minden annexióról; c) ha valóban teljesen szakítanak minden tőkés érdekekkel¹⁹.

Az oroszországi szocialista forradalom győzelme után Lenin több ízben mondotta: „Mi most, 1917 október 25-e óta honvédők vagyunk, ettől a naptól kezdve a honvédelem mellett vagyunk²⁰.

Az Áprilisi Tézisekben Lenin elmélyülten elemezte az orosz forradalmat, a forradalom feladatait és sajátosságait: „A mai oroszországi helyzet sajátossága az, hogy átmenet a forradalom első szakaszából, amely a proletariátus kellő tudatosságának és szervezettségének hiányában a burzsoázia kezébe adta a hatalmat, annak második szakaszába, amely a proletariátusnak és a parasztság legszegényebb rétegeinek kezébe kell hogy adja a hatalmat²¹.

Lenin itt kitűzi a burzsoá-demokratikus forradalomból a szocialista forradalomba való átmenet feladatát. A bolsevik pártot egész előző története előkészítette erre a fel-

¹⁸ Lenin Művei. 24. köt. 4. old.

¹⁹ Ugyanott, 3—4. old.

²⁰ Lenin Művei. 27. köt. Szikra 1952. 49. old.

²¹ Lenin Művei. 24. köt. 4. old.

adatra. A burzsoá-demokratikus forradalom szocialista forradalomba való átnövésének kérdését Lenin már 1905-ben „A szociáldemokrácia két taktikája a demokratikus forradalomban“ című munkájában és számos ebben az időben írt cikkében dolgozta ki. De akkor, 1905-ben, Lenin a burzsoá-demokratikus forradalomnak a szocialista forradalomba való átnövéséről úgy írt, mint harci perspektíváról, mint a forradalom jövődő, második szakaszáról, mint a cári önkényuralom megdöntése utáni második lépésről. Most azonban, az Áprilisi Tézisekben, a cárizmus megdöntése után a burzsoá-demokratikus forradalomból a szocialista forradalomba való átmenet feladata mint gyakorlati napi feladat merült fel. Az új az Áprilisi Tézisekben az volt, hogy elméletileg megalapozták a szocialista forradalomba való átmenet megvalósításának konkrét tervét. „Lenin Áprilisi Tézisei — olvassuk az SzK(b)P történetében — zseniális haditervet adtak a pártnak abban a harcban, melyet a burzsoá-demokratikus forradalomból a szocialista forradalomba, a forradalom első szakaszából annak második szakaszába — a szocialista forradalom szakaszába való átmenetért kellett folytatnia“²².

A párt legfontosabb feladata a szocialista forradalomba való átmenet időszakában az volt, hogy minél szélesebbkörű felvilágosító munkát végezzen a tömegek között. A tömegek egy része még nem volt elég öntudatos, hitt a tőkés kormányának, a szocializmus legádázabb ellenségének. A bolsevikok pártja általában mindig komoly figyelmet fordított a felvilágosító munkára, a tömegek körében végzett politikai és nevelő munkára. Bizonyos időszakokban a felvilágosító-, propagandamunka állt a párt egész politikai tevékenységének középpontjában. Így volt ez a kettőshatalom időszakában is. A „Levelek a taktikáról“ című munkájában Lenin hangsúlyozta, hogy jelenleg a propagandisták munkája „az alap ahhoz, hogy a proletár vonalat *megszabadítsuk* a «honvédelmi» és kispolgári tömegőrülettől“²³.

A bolsevikok legfontosabb feladata az volt, hogy leleplezzék az Ideiglenes Kormány politikájának imperialista jellegét, ígéretéseinek teljesen hazug voltát, s a kormány által vezetett háború imperialista, rabló lényegét.

²² Az SzK(b)P története. 225. old.

²³ Lenin Művei. 24. köt. 37. old.

Az Ideiglenes Kormányral szemben Lenin ezt a jelszót adta ki: „Semmiféle támogatást az Ideiglenes Kormány-nak!“²⁴ Lenin azt a feladatot állította a párt elé, magyarázza meg a tömegeknek, hogy a kormány becsapja a népet, és hogy a kormányt ebben a mensevikek és eszerek támogatják. Lenin tehát nem hirdetett felkelést az Ideiglenes Kormány ellen, amely abban az időpontban a Szovjetek bizalmát élvezte. Ekkor tehát az volt a bolsevik párt feladata, „hogy felvilágosító és toborzó munkával többséget szerezzen a Szovjetekben, megváltoztassa a Szovjetek politikáját, a Szovjeteken keresztül pedig megváltoztassa a kormány összetételét és politikáját“²⁵.

Az Áprilisi Tézisekben Lenin hangsúlyozza, hogy a Munkásküldöttek Szovjetje „a forradalmi kormány *egyetlen lehetséges* formája“. Lenin amellet foglal állást, hogy „az egész államhatalomnak a Munkásküldöttek Szovjetjei kezébe kell átmennie“.

Lenin megjegyzi, hogy a bolsevik párt a kispolgári megalkuvó pártok blokkjával szemben a Szovjetekben kisebb-ségben van, mégpedig egyelőre gyenge kisebbségben. Éppen ezért itt ugyancsak előtérbe nyomul a bolsevik párt propa-ganda- és felvilágosító munkája. Lenin a Szovjetekre vonatkozó tézist így fogalmazza meg: „A tömegek felvilágosítása arról, hogy a Munkásküldöttek Szovjetje a forradalmi kormány *egyetlen lehetséges* formája, s ezért mindaddig, amíg *ez* a kormány enged a burzsoázia befolyásának, a mi felada-tunk csakis a Szovjetek taktikai tévedéseinek türelmes, rendszeres, kitartó és különösen a tömegek gyakorlati szükségleteihez alkalmazkodó *megmagyarázása* lehet“²⁶.

„Amíg kisebbségben vagyunk — mondja továbbá Lenin —, a hibák bírálatának és megvilágításának munkáját vége-zük, de ugyanakkor hirdetjük, hogy az egész államhatalom-nak a Munkásküldöttek Szovjetjei kezébe kell átmennie, hogy a tömegek a tapasztalatok útján szabaduljanak meg tévedéseiktől“²⁷.

²⁴ Az SzK(b)P története. 226. old.

²⁵ Ugyanott, 227. old.

²⁶ *Lenin* Művei. 24. köt. 5. old.

²⁷ Ugyanott.

A kettőshatalom idején a „Minden hatalmat a Szovjeteknek!” jelszó a forradalom békés fejlődésének jelszava volt, amit akkor azért adtak ki, mert számítottak arra, hogy a Szovjetek békés úton kezükbe tudják venni az egész államhatalmat. A reális erő, a cárizmus felett győzelmet aratott felfegyverzett nép ereje a Szovjetek oldalán állott. Az Ideiglenes Kormány nem az erőszakra támaszkodott, mert meg nem tudta saját katonai erejét megszervezni, és csak a Szovjetekkel való megegyezés és a Szovjetek támogatása révén maradhatott hatalmon. A Szovjetek és az Ideiglenes Kormány közötti erőviszonyok ilyen állása határozta meg a forradalom békés fejlődésének reális lehetőségét, valamint azt a lehetőséget is, hogy a Szovjetek békés úton átvehetik a hatalmat. A bolsevikok harca a Szovjeteken belül a többség meghódításáért a mensevikek és az eszerek ellen, ami szintén a forradalom előrehaladását jelentette, ugyancsak békés úton folyt. Sztálin elvtárs „Az Októberi Forradalom és az orosz kommunisták taktikája” című munkájában a következőket írta a „Minden hatalmat a Szovjeteknek!” jelszó jelentőségéről a júliusi eseményekig: „ez a jelszó jelentette annak a blokknak a széttépését, melyet a mensevikek és az eszerek a kadetokkal együtt alkottak, jelentette egy mensevikekből és eszerekből álló szovjet kormány alakítását (mert a Szovjetek akkor az eszerek és a mensevikek kezében voltak), jelentette a szabad agitáció jogát az ellenzék (vagyis a bolsevikok) számára s a pártok szabad harcát a Szovjeteken belül, arra számítva, hogy a bolsevikoknak sikerül ezzel a harccal a Szovjeteket meghódítani és a forradalom békés fejlődése folyamán a szovjet kormány összetételét megváltoztatni”²⁸.

Sztálin elvtárs kifejtette, hogy a „Minden hatalmat a Szovjeteknek!” jelszó megvalósításának terve az első időszakban, a forradalom békés fejlődésének időszakában, természetesen „nem jelentette a proletariátus diktatúráját”²⁹. De megkönnyítette azoknak a feltételeknek az előkészítését, amelyek a proletárdiktatúra biztosításához szükségesek, mert azáltal, hogy a mensevikeket és az eszereket hatalomra

²⁸ Sztálin Művei 6. kot. 428. old.

²⁹ Ugyanott.

juttatta, s kényszerítette őket a maguk forradalomellenes platformjának megvalósítására, kétségtelenül meggyorsította e pártok igazi természetének leleplezését, meggyorsította elszigetelődésüket, elszakadásukat a tömegektől.

Mi volt az álláspontjuk maguknak a Szovjeteknek a „Minden hatalmat a Szovjeteknek!” jelszó kérdésében? E téren kezdettől fogva véleménykülönbségek mutatkoztak a Szovjetek alsóbb és felsőbb rétegei között. A Szovjetek alsóbb rétegei, vagyis a munkások, parasztok és katonák semmiféle komolyabb alapját nem látták annak, hogy a Szovjetek ne vegyék kezükbe a teljes hatalmat. Egész sor vidéki, helyi Szovjetben (az Ivanovo-Voznyeszenszki, Krasznojarszki, Luganszki, Orehovo-Zujevói, Kronstadti Szovjetben) kezdettől fogva a bolsevikok alkották a többséget. A Szovjetek felső rétegei azonban — a mensevikek és eszerek, a fővárosban a Petrográdi Szovjet, ahol a vezetés a mensevikek és eszerek kezében volt, majdpedig a mensevik-eszer Összszövetségi Központi Végrehajtó Bizottság — ellenezték, hogy a Szovjetek a teljes államhatalmat átvegyék. Voltak olyan pillanatok, amikor csak kis híján múlt, hogy a hatalom nem került a mensevik-eszer Szovjetek kezébe. Így volt például a petrográdi áprilisi tüntetés idején. És amikor felmerült az a kérdés, hogy a Szovjeteknek esetleg fel kell váltaniuk az Ideiglenes Kormányt, az egyik mensevik-eszer szónok a Petrográdi Szovjet ülésén azt mondotta: „Ki váltja fel a kormányt? Mi? De hiszen nekünk reszket a kezünk.” Ez elkerülhetetlenül a mensevikek és eszerek leleplezéséhez vezetett, s fokozta a bolsevikok befolyását a Szovjeteken belül.

A „Minden hatalmat a Szovjeteknek!” jelszó lényegét Lenin zseniálisan fogalmazta meg: „Nem parlamentáris köztársaság — a Munkásküldöttek Szovjetjeitől ehhez visszatérni hátrafelé tett lépés volna —, hanem a Munkás-, Béres- és Parasztküldöttek országszerte alulról fölfelé felépített Szovjetjeinek Köztársasága”³⁰.

Lenin tétele a „Szovjetek Köztársaságáról” hatalmas felfedezést jelentett az emberiség történetében. Lenin új lépést tett előre a marxizmus fejlesztése, az államról és a

³⁰ *Lenin Művei* 24. köt. 5. old.

proletariátus diktatúrájáról szóló marxista tanítás fejlesztése terén. Köztudomású, hogy addig, egészen az 1917-es februári forradalomig, minden ország marxistái abból indultak ki, hogy a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet időszakában a társadalom politikai szervezetének legcélszerűbb formája a demokratikus parlamenti köztársaság. Igaz, hogy Marx már a hetvenes években kifejtette, hogy a proletárdiktatúra legcélszerűbb formája nem a parlamenti köztársaság, hanem az olyan típusú politikai szervezet, mint a Párizsi Kommún. Sajnos, Marx ezt az útmutatást műveiben nem fejtette ki részletesebben, s az feledésbe ment.

1891-ben Engels megbíráltta az erfurti program tervezetét, mivel abban egy szó sem volt a proletariátus diktatúrájáról, s empedig a köztársaságról, s azt mondta, hogy „a demokratikus köztársaság... a proletárdiktatúra specifikus formája“. Engelsnek ez a programot adó kijelentése valamennyi marxistának irányelvévé lett. Lenin figyelembe vette az 1905—1907-es forradalom, de különösen az 1917. évi februári forradalom tapasztalatait. Ezekben a forradalmakban kerültek előtérbe a társadalom politikai szervezetének új formái: a Munkás- és Parasztküldöttek Szovjetjei. Lenin e forradalmak tapasztalatainak tanulmányozása alapján, a marxizmus elméletéből kiindulva, arra a zseniális következtetésre jutott, hogy a proletárdiktatúra idején a társadalom politikai szervezetének legjobb formája nem a demokratikus parlamenti köztársaság, hanem a Szovjetek Köztársasága.

Gazdasági téren Lenin az Áprilisi Tézisekben számos átmeneti intézkedést jelölt meg.

Az agrárprogramban a súlypont a Béresküldöttek Szovjetjeire helyeződött át.

Következésképpen az agrárprogram súlypontja a forradalmi parasztbizottságokról a Béresküldöttek Szovjetjeire, az egész parasztságnak a földért folyó harcáról a mezőgazdasági proletárok és félproletárok önálló szervezésére tolodott át. Az agrárprogram súlypontjának ezt az áthelyezését az magyarázza, hogy a proletariátus szövetségese a szocialista forradalomban csak a szegényparasztság lehet. Ebből következik az addiginál jóval tovább mutató agrárprogram is. Lenin az agrárprogramban három követelést tűz ki:

„Minden földesúri föld elkobzása.“ Lenin a bolsevik agrárprogramnak ezt a fő, központi követelését az Áprilisi Tézisekben újból kitűzte, mert a februári forradalom nem oldotta meg az agrárkérdést, nem számolta fel a földesúri földtulajdont.

„Minden földet nacionalizálni kell az országban, a földdel való rendelkezés joga a Béres- és Parasztküldöttek helyi Szovjetjeit illeti meg. A Szegényparasztküldöttek Szovjetjeinek különválasztása.“ A föld nacionalizálása és a földesúri földek elkobzása jelentette a dolgozó parasztok számára a földkérdés megoldását.

„Mintagazdaság létesítése minden nagybirtokból (a helyi és egyéb viszonyoknak, valamint a helyi hatóságok határozatainak megfelelően, körülbelül 100-tól 300 gyeszjatyináig terjedő nagyságban), a Béresküldöttek ellenőrzésével és a köz számlájára“³¹.

Lenin ezeket a követeléseket javasolta a béreseknek és a falusi szegényparasztságnak. Ez a szocializmus felé tett gyakorlati lépés volt.

A bolsevik párt Összoroszországi Áprilisi Konferenciáján Penza kormányzóság egyik küldötte határozatot ismertetett, amelyben arról volt szó, hogy a parasztok birtokukba veszik a földesúri mezőgazdasági felszerelést, de nem osztják szét porták szerint, hanem közös tulajdonnak tekintik, és bizonyos sorrendet állapítanak meg, hogy ezzel a közös mezőgazdasági felszereléssel hogyan műveljék meg a földet. Amikor Lenint erről értesítették, kijelentette, hogy ennek a ténynek „óriási elvi jelentősége“ van. Ebben a tényben Lenin olyan lépést látott, amelyet egyes helyeken már valóban megtettek a szocializmus felé.

A szocializmus felé irányuló többi gyakorlati lépést Lenin a termelés és a termékek elosztása területén jelöli meg:

„Közvetlen feladatunk nem a szocializmus «bevezetése», hanem csak a javak társadalmi termelésének és elosztásának a Munkásküldöttek Szovjetjei által történő ellenőrzésére való azonnali áttérés“³².

³¹ Lenin Művei. 24. köt. 5—6. old.

³² Ugyanott, 6. old.

Lenin ugyancsak feladatul tűzte ki az ország valamennyi bankjának haladéktalan egybeolvasztását „egyetlen nemzeti bankká, amely fölött a Munkásküldöttek Szovjetje gyakorolja az ellenőrzést”³³.

Lenin nagy figyelemmel kísérte a helyi forradalmi tapasztalatokat, különösen a munkásosztály tapasztalatait. Az OSzD(b)MP VII. (Áprilisi) Összoroszországi Konferenciáján Lenin hivatkozott egy szénbányász beszédére. „Egy szénbányász remek beszédet mondott, amelyben anélkül, hogy egyetlen irodalmi kifejezést használt volna, elmondta, hogyan csinálták ők a forradalmat. Náluk nem az volt a kérdés, hogy vajjon elnökük lesz-e, hanem őket az a kérdés érdekelte, hogy amikor elfoglalták a bányákat, a drótköteleket épségben megőrizték, nehogy megálljon a termelés. Továbbá a kenyér kérdése érdekelte őket, a kenyérré, amijük nem volt, és abban is megegyeztek, hogyan jussanak kenyérhez. Ez a forradalomnak igazi, nem könyvekből tanult programja. Ez a helyi hatalom igazi meghódítása”³⁴.

Az Áprilisi Tézisekben Lenin megfogalmazta a párt feladatait:

- „a) Azonnali pártkongresszus;
- b) a pártprogram megváltoztatása, a legfontosabb:
  - 1) az imperializmusról és az imperialista háborúról,
  - 2) az államhoz való viszonyról és a mi követelésünk: a «kommün-állam» (vagyis olyan állam, amelynek első mintája a Párizsi Kommün volt),
  - 3) az elavult minimális program módosítása;
- c) a párt nevének megváltoztatása”³⁵.

Lenin azt követelte, hogy ne nevezzék többé a pártot szociáldemokrata pártnak. A II. Internacionále pártjai és az orosz mensevikek szintén szociáldemokratáknak nevezték magukat. Ezt az elnevezést az opportunisták, a szocializmus árulói beszennyezték, meggyalázták. Lenin azt javasolta, hogy a bolsevik pártot nevezzék el Kommunista Pártnak, mint ahogy Marx és Engels nevezte a pártját. Tudományos szempontból ez a helyes elnevezés, mert a bolsevik párt vég-

---

³³ Lenin Művei. 24. köt. 6. old.

³⁴ Ugyanott, 242. old.

³⁵ Ugyanott, 6. old.

célja a kommunizmus megvalósítása. „A kapitalizmusból az emberiség közvetlenül csak a szocializmusba mehet át — mondotta Lenin —, vagyis olyan rendszerbe, amelyben a termelési eszközök köztulajdonban vannak és a termékeket az egyesek munkateljesítménye szerint osztják el. A mi pártunk ennél tovább néz: a szocializmusnak elkerülhetetlenül át kell nőnie fokozatosan a kommunizmusba, melynek zárlaján ez áll: «mindenki képességei szerint, mindenkinek szükségletei szerint»³⁶.

Végül, Lenin téziseiben az Internacionále megújítását követelte, és azt, hogy a bolsevik párt kezdeményezze a szociálsoviniszták és a „centrum“ ellen irányuló forradalmi Internacionále megalakítását.

Az oroszországi februári forradalom győzelme után — mondotta Lenin — internacionalistáknak nevezték magukat még a „honvédő“ sovíniszták is, sőt még Kerenszkij is internacionalistának nevezte magát. De „valódi nemzetköziség csak egyetlenegy van: önfeláldozó munka a forradalmi mozgalom és a forradalmi harc fejlesztése érdekében *saját* országunkban, és *ugyonennek a harcnak*, ugyanennek az irányvonalnak és *csakis ennek* a támogatása (propagandával, együttérzéssel, anyagi eszközökkel) kivétel nélkül *minden* országban.

Minden egyéb ámitás és manyilovoskodás³⁷.

Igazi internacionalista álláspontra csak egy párt helyezkedett a világon, Lenin és Sztálin pártja, a bolsevikok pártja. A többi országban internacionalista állásponton csak kis csoportok, csak egyes szocialisták állottak, mint például Karl Liebknecht, Rosa Luxemburg és mások. „...Nem könnyű dolog egy szörnyű imperialista háború idején valóban internacionalistának lenni. Kevés ilyen ember van, de *csakis* ők a szocializmus jövőjének hordozói, *csakis* ők a *tömegek vezérei*, és nem a tömegek megrontói³⁸. Csak az ilyen emberekkel lehet megalakítani az új, proletár Internacionálét, amely mentes az opportunizmustól és a szociálsovinizmustól. „Nem szabad tovább tőrni a zimmerwaldi mocsárt — írta Lenin. — Nem szabad a zimmerwaldi «kautskyták» miatt továbbra is

³⁶ Lenin Művei 24. köt. 70. old.

³⁷ Ugyanott, 60. old.

³⁸ Ugyanott, 65. old.

félig-meddig összekötötésben maradni a Plehanovok és Scheidemannok sovíniszta Internacionáléjával. Azonnal szakítani kell ezzel az Internacionálével...

Igenis. nekünk kell megalapítani, éppen most, késedelmeskedés nélkül az új, forradalmi, proletár Internacionálét...³⁹ Lenin és Sztálin a Nagy Októberi Szocialista Forradalom után meg is alakították a III., Kommunista Internacionálét, amely 1919 és 1942 között fontos történelmi szerepet töltött be.

Lenin tézisei hatalmas távlatokat nyitottak meg a forradalom fejlődése előtt. A tézisek alapját az a tanítás alkotta, hogy a szocializmus felépíthető egy, egymagában vett országban. E tézisek a burzsoázia uralmának megdöntéséért és a proletárdiktatúra megteremtéséért harcra lelkesítették a munkásokat. Mindez pánikot és ádáz haragot váltott ki a burzsoáziából, a mensevikekből és eszerekből, akik Lenin téziseinek hallatára bösz üvöltözésbe fogtak. A hazugság és a rágalom áradatát zúdították Leninre, a bolsevikokra, kijelentették, hogy „veszélyben a forradalom“, azt „jósoltgatták“, hogy Lenin kívül marad a forradalmon, s elszigeteli magát a néptömegektől. Lenin és a bolsevikok azonban nem ijedtek meg az ellenség fenyegetéseitől, tudták, hogy övék a jövő, mert ők a szocialista forradalom útját egyengetik.

Lenin téziseit jóváhagyta a bolsevikok Petrográdi Városi Konferenciája, amelyet április közepén tartottak meg. Kevéssel ezután a párt helyi szervezetei szintén jóváhagyták Lenin téziseit. „Az egész párt — néhány Kamenyev, Rikov, Pjatakov típusú elszigetelt egyén kivételével — a legnagyobb megelégedéssel tette magáévá Lenin téziseit“⁴⁰.

Lenin tézisei világtörténelmi jelentőségűek, mert elméletileg megalapozott, konkrét tervvel vértézték fel a pártot a burzsoá forradalomból a szocialista forradalomba való átmenetért folyó harcra.

A tömegek Lenin téziseiből tudták meg, hogy a bolsevikok a nép számára békét, a parasztság számára földet akarnak, s elszánt harcot hirdetnek az éhség és a gazdasági

³⁹ Lenin Művei 24. köt. 67. old.

⁴⁰ Az SzK(b)P története 228. old.

romlás ellen. A lenini tézisek ellenállhatatlan ereje abban rejlett, hogy minden egyszerű ember számára érthető jel-szavakban fejezték ki a dolgozók évszázados reményeit és vágyait, s ezért mozgósították a tömegeket az osztályellen-ség elleni döntő harcra.

4

Az Ideiglenes Kormány válságának kezdete

A bolsevik taktika egyik fő tétele az, hogy meg kell találni az ellenfél legsebezhetőbb pontját és a főcsapást erre a „fájó pontra“ kell mérni. Az Ideiglenes Kormány legsebezhetőbb pontja a háborúhoz és a békéhez való viszonyának kérdése volt. Lenin a párt figyelmét éppen erre a momentumra hívta fel, amikor az Áprilisi Tézisekben azt írta: „... Meg kell magyarázni, hogy az Ideiglenes Kormány minden ígérete, különösen az az ígérete, hogy lemond az annexiókról, teljesen hazug“⁴¹.

Ennek a lenini taktikának a helyességét az események hamarosan igazolták. Az Ideiglenes Kormány első válsága főképp külpolitikájának eredményeként, a háborúhoz és a békéhez való viszonyának eredményeként jelentkezett.

Az Ideiglenes Kormány kezdetben nem tett semmiféle külön nyilatkozatot a háború és béke kérdésében, mivelhogy ebben a kérdésben semmi újat nem tudott mondani: folytatta a régi politikát, a megdöntött cári kormány politikáját. Igaz, beszélt a háborúról, hogy valódi szándékait leplezze, de csak homályos, semmitmondó frázisokban, amelyek azt az illúziót keltették a tömegekben, hogy hamarosan béke lesz. Az Ideiglenes Kormány várta azt a percet, amikor nyíltan kiállhat a háború folytatása mellett. Az Ideiglenes Kormány azt remélte, hogy az eszerek és mensevikek erre elő tudják készíteni a tömegeket. Ugyanakkor azonban tartott tőle, hogy a dolog másképpen fog végződni. Látnia kellett, hogy az eszer és mensevik agitátorok minden erőfeszítése ellenére a háborúellenes hangulat a bolsevik propaganda hatása

---

⁴¹ Lenin Művei. 24. köt. 4. old.

folytán egyre erőteljesebb lesz a tömegekben. Az angol-amerikai és más imperialisták sürgették az Ideiglenes Kormányt, követelték, hogy nyíltan és egyenesen jeleptse ki, kész-e folytatni a háborút. Ilyen körülmények között jelent meg április 18-án Miljukovnak, az Ideiglenes Kormány külügyminiszterének jegyzéke, amely megvetette az Ideiglenes Kormány válságának alapját. Ebben az okmányban már nem szerepeltek az Ideiglenes Kormány előbbi nyilatkozataira jellemző diplomatikus fenntartások. Miljukov ebben a jegyzékben megígérte a szövetségeseknek, hogy a döntő győzelemig folytatja a háborút, és biztosította őket arról, hogy az Ideiglenes Kormány teljesíteni szándékozik azokat a kötelezettségeket, amelyeket Oroszország (vagyis a cári kormány) a szövetségesek irányában magára vállalt.

A Miljukov-jegyzékből az egész világ előtt nyilvánvalóvá váltak az Ideiglenes Kormány nép- és forradalom-ellenes imperialista törekvései.

Az SzK(b)P története a következőképpen értékeli a Miljukov-jegyzéket: „Az Ideiglenes Kormány tehát megfogadta, hogy hű marad a cári szerződésekhöz és megígérte, hogy népének annyi vérét fogja még kiontani, amennyire az imperialistáknak a «végleges győzelem» kivívásához szükségük lesz“⁴².

Április 19-én a Miljukov-jegyzék a munkások és katonák tudomására jutott és erélyes tiltakozást váltott ki belőlük. A katonák és a munkások tiltakozása az április 20—21-i tüntetéseken jutott kifejezésre.

A katonák spontán tüntetései április 20-án kezdődtek Petrográdon. Délután három órakor a finlandi ezred teljes létszámban és fegyverzetben, majd pedig a petrográdi helyőrség más alakulatai a Mária Palota elé vonultak, ahol az Ideiglenes Kormány székel. A katonák az Ideiglenes Kormány ellen tüntettek. Ez volt az első utcai tüntetés az Ideiglenes Kormány ellen. Ez a tüntetés egészen spontán keletkezett, és jelszavai a következők voltak: „Annexió és hadisarc nélküli békét!“, „Le Miljukovval!“ Lenin ezt az utóbbit úgy jellemezte, hogy ellentmondásos és nem öntudatos jelszó, mert semmire sem vezet. Ugyanis nem Miljukov személye

⁴² Az SzK(b)P története. 228. old.

volt a döntő, hanem az imperialista burzsoázia politikája, amelyet az Ideiglenes Kormány folytatott. Ezt a politikát pedig nem lehetett megmásítani úgy, hogy a kormányban egyes személyeket vagy csoportokat leváltanak. Az Ideiglenes Kormány a kettőshatalom idején nem az erőszak révén volt hatalmon, hanem a tömegek becsapása révén. A katonák ösztönös fellépése megmutatta, hogy rájöttek a csalásra, felháborodtak, de még nem értették meg teljesen a kormány politikáját. Ez azt jelentette, mondotta Lenin, hogy az állhatatlan, ingadozó nagy tömeg, amely a parasztsághoz áll legközelebb, „a tőkésektől a forradalmi munkások felé hajlott”⁴³. Éppen ennek a tömegnek a megmozdulása, amely erejénél fogva *mindent eldonthet*, idézte elő az Ideiglenes Kormány áprilisi válságát.

A katonákat a Mária Palota előtt Szkobelev, Goc és Csernov — a Petrográdi Szovjet Végrehajtó Bizottságának tagjai — fogadták. A mensevik-eszer szónokok csendesítették a katonákat és azt tanácsolták nekik, hogy vonuljanak vissza a kaszárnyákba.

Ugyanazon a napon, április 20-án, a bolsevik párt Központi Bizottsága határozatot hozott, amelyben az Ideiglenes Kormány imperialista politikája ellen tiltakozó tüntetésre szólította fel a munkásokat és katonákat. A petrográdi munkások azonnal követték a bolsevik párt felhívását. A munkanap befejeztével az üzemekben, a proletárnegyedekben megkezdődtek a munkástüntetések. A munkások a bolsevikok vezetésével oszlopokban vonultak a Mária Palota felé.

Este a Nyevszkij Proszpekten a burzsoázia, az Ideiglenes Kormány hívei ellentüntetést rendeztek. Ebben a tüntetésben, amelyet a kadetok, eszerek és mensevikek vezettek, a boltosok, háztulajdonosok, nyárspolgárok, alkalmazottak, értelmiségiek stb. vettek részt. A burzsoá tüntetők először a külügyminisztérium épülete elé vonultak, hogy üdvözöljék Miljukovot, majd pedig a Mária Palota elé. A tüntetőket Kornyilov tábornok, a petrográdi katonai körzet főparancsnoka és Miljukov külügyminiszter üdvözölte.

A következő napon, április 21-én délben a viborgi városrész üzemeiben beszüntették a munkát. A munkások hatal-

⁴³ Lenin Művei. 24. köt. 209. old.

mas oszlopokban sorakoztak. A tüntetés ilyen jelszavak alatt folyt: „Minden hatalmat a Szovjeteknek!“, „Le a háborúval!“, „Közzétenni a titkos szerződéseket!“ A munkástüntetők Petrográd központja felé vonultak. Minden oszlop élén a Vörös Gárda 50—60 főből álló osztaga haladt. Az egyik oszlop ezzel a jelszóval vonult fel: „Le az Ideiglenes Kormánnyal!“ Ez nyilvánvalóan kalandorokra jellemző jelszó volt, amelyet a petrográdi pártbizottság tagjainak kis csoportja (Bagdatyev stb.) adott ki. A bolsevik párt Központi Bizottsága élesen elítélte ezeknek a „baloldali“ kalandoroknak a magatartását, mivel azt tartotta, hogy ez a jelszó időszzerűtlen és helytelen, ellentétben áll a bolsevik pártnak a forradalom békés fejlődésére vett irányvonalával, és akadályozza a pártot abban, hogy többségre tegyen szert a Szovjetekben.

A burzsoázia április 21-én a kadetok vezetésével a Nyevszkij Proszpekten az Ideiglenes Kormány mellett tüntetett. A kormány hívei most sokkal agresszívebben viselkedtek, mint előző este. Petrográd fontosabb utcáin felfegyverzett tisztekkel, junkerekkel és diákokkal megrakott teherautók cirkáltak. A burzsoázia fegyverrel készült elnyomni a munkások tüntetését. Ez világosan kitűnik Kornyilov tábornoknak abból a parancsából, amelyet a Mihály Tüzérségi Iskolának adott, hogy vezényeljenek ki két úteget a Palota-térre. Véres leszámolásra készültek a tüntető munkások ellen. A katonák azonban megtagadták ennek a parancsnak a teljesítését. A tüzérségi iskola katonai parancsnoksága a Petrográdi Szovjet tudomására hozta Kornyilov tábornok parancsát, mire ezt a parancsot visszavonták. Este azonban a város különböző pontjain összeütközések voltak, többen meghaltak és megsebesültek.

Milyen álláspontot foglalt el ezekben a napokban a Petrográdi Szovjet? Április 19-én este, alighogy az ujságok szerkesztősegei megkapták a Miljukov-jegyzék szövegét, a Petrográdi Szovjet Végrehajtó Bizottsága összeült. Az ülés reggel félháromig tartott, de határozatot nem hoztak.

A Petrográdi Szovjet Végrehajtó Bizottsága április 20-án reggel újból összeült és megint nem hozott semilyen határozatot. Megkezdődött a katonák tüntetése, és a Végrehajtó Bizottság tagjai — mensevikek és eszerek — teljes gőzzel

igyekeztek lebeszélni a katonákat a tüntetésről. Este 10 órakor a Mária Palotában megtartották az Ideiglenes Kormány, a Petrográdi Szovjet Végrehajtó Bizottságának és az Allami Duma Ideiglenes Bizottságának közös ülését. A Petrográdi Szovjet Végrehajtó Bizottságának mensevik és eszer tagjai arra kérték a minisztereket, hogy megfelelő „magyarázatok” kiadásával enyhítsék a Miljukov-jegyzéket. A miniszterek követelték a Szovjettől, hogy teljes mértékben támogassa politikájukat.

„Nagyon jellemző — írta Sztálin elvtárs „A Mária Palotában tartott tanácskozásról” című cikkében —, hogy a Végrehajtó Bizottság többségének képviselője, Cereteli, nem utasította vissza a miniszterek módfelett imperialista és ellenforradalmi beszédeit. Cereteli, akit megijesztett, hogy a miniszterek ennyire élére állították a kérdést, a miniszterek lemondásának kilátásba helyezése miatt fejét veszelve azért könyörgött hozzájuk, hogy tegyenek egy még lehetséges engedményt, azaz kívánatos szellemben adjanak ki valami «magyarázatot» a jegyzékhez, legalább «belföldi használatra»⁴⁴.

Az ülés reggel 4 órakor ért véget, határozatot azonban nem hoztak. A következő napon, április 21-én reggel a Petrográdi Szovjet Végrehajtó Bizottsága újból összeült, de megint nem hozott határozatot. Amikor a tüntetés megkezdődött, a mensevikek és az eszerek elindultak rábeszélni a munkásokat, hogy ne döntsék meg az Ideiglenes Kormányt.

Délután 5 órakor nyilvánosságra hozták a kormánynak a Miljukov-jegyzékhez kiadott „magyarázatát”, amely tompította ugyan a jegyzék életét, de lényegében véve semmi újat nem mondott. A Petrográdi Szovjet kielégítőnek tartotta a kormány „magyarázatát”, és határozatot hozott a tüntetés beszüntetéséről.

Lenin az eszereknek és mensevikeknek az áprilisi válság idején tanúsított magatartását jellemezve azt mondotta: mivel az eszereknek és mensevikeknek általában nem volt semmiféle határozott pártvonaluk, hagyták magukat a burzsoáziától a „polgárháború kísértete” körül csapott lármával megfélemlíteni. Ennek eredményeként a Petrográdi Szovjet

⁴⁴ Sztálin Művei, 3. köt. 50. old.

Végrehajtó Bizottságában 34-en szavaztak bizalmat az Ideiglenes Kormánynak, 19 ellenszavazat volt, és ezzel az „incidenst” „elintézték” nyilvánították.

A Petrográdi Szovjet végül is meggyengülve került ki az áprilisi válságból, annak ellenére, hogy ezekben a napokban a végrehajtó hatalmat ténylegesen átvette. Csökkent azonban a mensevikok és eszerek szociális bázisa. Nyilvánvalóvá vált, hogy mensevik-eszer vezetés mellett a Szovjetek teljesen képtelenek a hatalmat megragadni.

Az áprilisi tüntetés a bolsevik párt befolyásának komoly növekedését eredményezte. A tüntető munkások bolsevik jelszavakkal vonultak fel. A katonák kezdtek elfordulni az eszerektől és a mensevikektől, gyűléseikre egyre gyakrabban hívták meg a bolsevikokat.

A bolsevik párt Központi Bizottsága április 22-én reggel határozatot hozott, amely összegezte az április 20—21-i eseményeket és kijelölte az akkori helyzetnek megfelelő gyakorlati jelszavakat. A határozatot Lenin fogalmazta meg.

„A jelen pillanat jelszavai: 1) a proletárvonal és a háború befejezéséhez vezető proletár út *megmagyarozása*; 2) a kapitalisták kormányra iránti bizalom és a vele való megegyezés kispolgári politikájának *bírálata*; 3) propaganda és agitáció csoportról csoportra *minden ezredben, minden üzemben*, kivált a legelmaradottabb tömeg, a háztartási alkalmazottak, a szakképzetlen munkások stb. körében, mert a válság napjaiban a burzsoázia főleg rájuk próbált támaszkodni; 4) a proletariátus *szervezése, szervezése* és megint csak *szervezése*: minden üzemben, minden kerületben, minden háztömbben“⁴⁵.

Lenin hangsúlyozta, hogy az április 20—21-i események már túllépték a tüntetés határait, de azért még nem nevezhetők forradalomnak. Ez a forradalom és az ellenforradalom egyidejű kirobbanása volt. Az események a középső, ingadozó, kispolgári elemek megmozdulásaival kezdődtek. Rögtön utánuk mozgásba jöttek a szélső osztályerők — a proletariátus és a burzsoázia.

Az áprilisi tüntetés eredményeként kezdődött az Ideiglenes Kormány válsága. Május másodikán Miljukovot és Gucskovot eltávolították.

Megkezdődött az új kormány megalakítása. A mensevi-

⁴⁵ *Lenin Művei*. 24. köt. 206. old.

kek és eszerek, hogy megmentsek a nép bizalmát az Ideiglenes Kormány iránt, résztvettek az új kormányban. Ez azt jelentette, hogy nyíltan támogatják az imperialista kormány politikáját. Május 6-án megalakult az első koalíciós kormány. A kormányban a burzsoázia 10 képviselőjén kívül résztvett a Szovjetek 6 képviselője is: 2 mensevik — Cereteli és Szko-belev, 2 eszer — Csernov és Kerenszkij, 2 népszocialista — Pereverzev és Pesehonov. Az ellenforradalmi kormányba belépő mensevikek és eszerek igyekeztek magukat jó színben feltüntetni ebben a csúnya komédiában. Nevetséges kijelentéseket tettek arról, hogy a „burzsoáziától új erődvonalat hódítottak el“, hogy most már „a Szovjet fog dönteni, a kormány feladata pedig e döntések végrehajtása lesz“ stb. De az eszer és mensevik vezetők mindezekkel a kijelentésekkel csak elárulták magukat. Szerepük a koalíciós kormányban csupán arra szorítkozott, hogy a nép előtt hangoztatott hazug „demokratikus“ szólamaikkal megkönnyítsék az ellenforradalmi erők tömörítését a forradalom elleni támadásra. Lenin „A forradalom tanulságai“ című cikkében azt írta: „A szocializmus renegátjaiból lett miniszterek az elnyomott osztályok figyelmének elterelésére szolgáló beszélőgépek voltak...“⁴⁶

Az SzK(b)P története így értékeli a mensevikeknek és az eszereknek a burzsoáziával létesített kormánykoalícióját:

„... A mensevikek, akik 1905-ben megengedhetetlennek tartották a szociáldemokraták részvételét egy Ideiglenes *Forradalmi* Kormányban, most megengedhetőnek találták, hogy képviselőik résztvegyenek az Ideiglenes *Ellenforradalmi* Kormányban.

Így tehát a mensevikek és az eszerek átmentek az ellenforradalmi burzsoázia táborába“⁴⁷.

5

A bolsevik párt Áprilisi Konferenciája

Hamarosan az áprilisi tüntetés után megnyílt az OSzD(b)MP VII. (Áprilisi) Összoroszországi Konferenciája. A párt fennállása óta ez volt az első legális bolsevik pártkonferencia,

⁴⁶ Lenin Művei. 25. köt. Szikra 1952. 250. old.

⁴⁷ Az SzK(b)P története. 229. old.

amely jelentőségét tekintve a párt történetében ugyanolyan helyet foglal el, mint egy pártkongresszus, mivel rendkívül fontos történelmi időszakban hívták össze.

Az Összoroszországi Áprilisi Konferencia 1917 április 24-től április 29-ig tartott. A konferencián 133 szavazati joggal és 18 tanácskozási joggal bíró küldött vett részt, akik 80 000 párttagot képviseltek. Amióta a bolsevik párt kilépett az illegalitásból, tagjainak száma a forradalom két hónapja alatt megkétszereződött.

A konferencia Lenin rövid megnyitóbeszédével kezdődött, amelyben Lenin hangsúlyozta, hogy a konferencia az érlelődő szocialista világforradalom viszonyai között ül össze, és hogy az oroszországi proletariátusnak jutott az a nagy megtiszteltetés, hogy megkezdje ezt a forradalmat. Lenin ezekkel a szavakkal meghatározott irányt szabott a konferencia munkájának.

A konferencia napirendjén a következő kérdések szerepeltek: 1) a politikai helyzet (a háború és az Ideiglenes Kormány stb.), 2) a békekonferencia, 3) a Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetjeihez való viszony, 4) a pártprogram felülvizsgálása, 5) az Internacionále helyzete és az OSzD(b)MP feladatai, 6) az internacionalista szociáldemokrata szervezetek egyesítése, 7) az agrárkérdés, 8) a nemzeti kérdés, 9) az Alkotmányozó Gyűlés, 10) a szervezeti kérdés, 11) a területek beszámolóí, 12) a Központi Bizottság megválasztása.

A konferencia kidolgozta a párt vonalát a háború és a forradalom minden fő kérdésében.

A konferencián felszólaltak a helyi pártszervezetek képviselői. Beszámoltak az egyes helyi szervezetekben megindult nagy munkáról és a párt számbeli gyarapodásáról a forradalom két hónapja alatt. A forradalom előtt Petrográdon a bolsevik pártnak 2 000 tagja volt. A tagok száma két hónap alatt 16 000-re emelkedett. Kronstadtban a forradalom előtt egyetlen illegális bolsevik pártszervezet volt, alig néhány tucat párttaggal, Kronstadtban most a bolsevik pártnak 3 000 tagja volt. Helsingforsban, amely a Balti Flotta bázisa volt, az Áprilisi Konferencia idejére a bolsevik pártnak 3 000, Viborgban 560, Moszkvában 7 000, Szaratovban 1 500, Szamarában 2 700, Kazánban 400 tagja volt. Az Uralban a forradalom előtt 9 helyi szervezetben folyt az illegális

munka, most pedig már 43 szervezet volt, 16 000 taggal. A bolsevikok befolyása gyorsan erősödött. Az Uralban majdnem minden Szovjetet megnyertek.

Luganszkban a forradalom előtt 100 párttag volt. A tagok száma 1 500-ra növekedett. K. J. Vorosilov, a konferencia donyecmedencei küldötte, beszámolójában azt mondta: „Most Luganszk valóban a munkások kezén van. Ha még több munkásfunkcionárius lesz, akkor a hatalom kétségtelenül a bolsevikok kezében összpontosul... A bányászok mindenütt ott vannak: a bizottságokban és a milíciában, a Munkás- Katonaküldöttek Szovjetjeiben, ők töltik be még a bírói tisztségeket is. Minden szervezet a bányászok kezében van, és a bányászok a bányák igazi gazdái.“

A moszkvakörnyéki küldött azt mondta a konferencián:

„Orehovo-Zujevóban minden hatalom a munkások kezében van. Fegyvert viselni a Szovjet engedélye nélkül tilos. A parasztok a munkásokkal váll váll mellett menetelnek. Jellemző eset történt a tőzeggel. Kijelentettük a kapitalistáknak, hogyha nem adnak fűtőanyagot, és nem teszik lehetővé, hogy dolgozhassunk, kisajátítjuk a gyárat...“

A konferencián sok ehhez hasonló ténytet mondtak el, ami azt bizonyította, hogy a forradalom milyen gyorsan fejlődött ott, ahol a bolsevikok vezették a tömegeket. Lenin ezeket a tényeket általánosítva azt mondta, hogy ami most Oroszországban megfigyelhető, azt a nagy francia forradalom idején municipális forradalomnak nevezték. A forradalom, amely a központban kezdődött, kiterjedt a vidékre, a vidék pedig már túlszárnyalta a központot. Ennek rendkívüli jelentősége volt a forradalom további fejlődése szempontjából.

A konferencián a legfontosabb politikai kérdéseket Lenin és Sztálin vetették fel előadói beszédekben. Különösen nagy jelentősége volt Lenin előadói beszédének a politikai helyzetről, amelyet az első ülésen, április 24-én mondott.

Lenin előadói beszédében azokat a tételeket fejtegette, amelyeket már előbb az Áprilisi Tézisekben lefektetett. Lenin osztályszempontból elemezte az adott helyzetet. Elemzésének lényege az volt, hogy meg kell valósítani az átmenetet a forradalom első szakaszából, amely a burzsoázia és a bur-

zsoává lett földesurak kezébe adta a hatalmat, annak második szakaszába, amelynek a munkásosztály kezébe kell adnia a hatalmat.

A februári forradalomnak három feladatot kellett volna megoldania: véget vetni a háborúnak, földet adni a parasztnak és kivezetni az országot a gazdasági válságból. A burzsoázia és a burzsoává lett földesurak Ideiglenes Kormánya, amely szoros gazdasági és politikai kapcsolatban állott az orosz és az angol-francia imperializmussal, ezek közül a feladatok közül egyiket sem oldhatta meg.

A háború — mutatott rá Lenin — a kapitalizmus fejlődésének elkerülhetetlen következménye, és amíg a kapitalizmus fennáll, rablóháborúk elkerülhetetlenül lesznek. Lenin a folyamatban levő háborút osztálytartalma szempontjából úgy jellemezte, hogy az imperialista háború, amely a hadviselő hatalmak mindkét csoportja részéről igazságtalan háború rablóháború, „amelyet a tőkés a világalomért, a kapitalista zsákmány felosztásáért, a finánc-tőke, a banktőke számára kedvező piacokért, a gyenge népek elnyomásáért viselnek“. Ezt bizonyítja az a tény, hogy az Ideiglenes Kormány formailag is megerősítette azokat a titkos rabló szerződéseket, amelyeket még a cár kötött Anglia, Franciaország és más államok imperialista kormányaival. A tőke érdekeit védő új kormány nem tudta megváltoztatni a háború jellegét, nem mondott le az annexióról, továbbra is folytatta a rablóháborút, mert a tőkés, akiket az orosz és az angol-francia banktőke ezer és ezer szála kötött meg, nem mondhattak le az annexióról, a kölcsönökbe, koncessziókba, hadiiparban stb. fektetett milliárdokból származó profitról. Ezt erősítette meg az Ideiglenes Kormány Miljukov 1917 április 9-i nyilatkozatával.

Lenin külön hangsúlyozta, hogy az imperialista háború elhúzódása rendkívül nagy veszélyt jelent az orosz forradalomra és annak további fejlődésére. Részletesen kitért arra a kérdésre, hogyan lehet a háborúnak véget vetni. Nem lehet befejezni ezt a háborút úgy — mondotta —, hogy az egyik fél katonái megtagadják a háború folytatását, hogy az egyik hadviselő fél egyszerűen beszünteti a hadműveleteket. Ezt a háborút igazságos, demokratikus békével csakis úgy

lehet befejezni, ha megdöntik a tőke uralmát, és a hatalmat a forradalmi proletariátus veszi át.

A második kérdés volt a földesúri földek átadása a parasztságnak. Lenin hangsúlyozta, hogy a burzsoázia itt sem tehetett radikális intézkedéseket, mert ellenezte, hogy az egész föld a nép kezébe menjen át, s az agrárkérdés megoldásának földesúri módját erőszakolta a népre. És ez természetes is, mert a földesúri földek a banktőkével voltak megterhelve és túlterhelve. Ezért, ha a földet elveszik a földesuraktól és a parasztoknak adják, ez azt jelentette volna, hogy a bankokra, a burzsoázia tőkéjére mérnek csapást. Azonkívül pusztán csak az a tény, hogy a földesurak földje a parasztság kezébe kerül, nem elégíthette ki a szegényparasztságot. Ahhoz, hogy a földön gazdálkodni lehessen, jószágra, munkaeszközre van szükség, ez viszont a szegényparasztoknak nem volt. Mindezt csak forradalmi úton lehetett elérni, úgy, hogy elveszik a burzsoázia tőkét és termelési eszközeit.

A burzsoázia nem tudta megoldani az ország előtt álló gazdasági feladatokat sem, nem tudta kivezetni az országot a gazdasági válságból. A burzsoázia nem azért ragadta kezébe a hatalmat, hogy megoldja a forradalom által kitűzött feladatokat, hanem azért, hogy a forradalom ellen harcoljon.

A forradalom feladatait csak az új osztály oldhatta meg, a forradalmi proletariátus, amelynek kezébe kellett vennie az államhatalmat is. A bolsevik pártnak a szocialista forradalom előkészítésére kellett irányt vennie. A legközelebbi feladatként Lenin a „Minden hatalmat a Szovjeteknek!” jelző megvalósítását tűzte ki.

Lenin azt mondta, hogy a Szovjetek ugyanolyan típusú hatalom, mint amilyen a Párizsi Kommún volt. „Ennek a típusnak fő ismertetőjelei: 1) a hatalom forrása nem a parlament által előzetesen megtárgyalt és elfogadott törvény, hanem a néptömegek alulról jövő, közvetlen és helyi kezdeményezése, a hatalom közvetlen «megragadása» — hogy a közhasználatú kifejezéssel éljünk; 2) a rendőrségnek és a hadseregnek, mint a néptől elkülönített és a néppel szembeállított intézményeknek felváltása az egész nép közvetlen felfegyverzésével; az állam rendjét ilyen hatalom esetén *maguk* a felfegyverzett munkások és parasztok, *maga* a felfegyverzett nép védi; 3) a hivatalnokokat, a bürokráciát vagy megint csak magának a

népnek közvetlen hatalma váltja fel, vagy legalább is külön ellenőrzés alá helyezik őket; a hivatalnokokat nemcsak választják, de a nép első követelésére *le is válthatják* őket...⁴⁸

Ez a jelszó: „Minden hatalmat a Szovjeteknek!” akkor azt jelentette — olvassuk „Az SzK(b)P történetében” —, hogy „véget kell vetni a kettőshatalomnak, vagyis a hatalom megszólásának az Ideiglenes Kormány és a Szovjetek között, hogy *minden* hatalmat a Szovjeteknek kell átadni, a földbirtokosok és a tőkésék képviselőit pedig ki kell űzni a hatalom szerveiből”⁴⁹.

Lenin kijelölte, hogy mi legyen a Szovjetek tevékenységének konkrét programja azután, ha már a hatalmat átvették. Ez a program a következőkből állott: a demokratikus béke megkötése, a földesúri földek elkobzása, minden föld nacionalizálása, a föld és a föld megmunkálásához szükséges eszközök átadása a parasztságnak, a gazdaság mielőbbi helyreállítása a kapitalisták költségén, a bankok és a nagyüzemek államosítása útján.

Ezek az intézkedések még nem jelentették a szocializmusra való azonnali áttérést, hanem csupán Oroszország szocialista átalakításának első lépéseit.

A konferencián az opportunistakapituláns Kamenyev és Rikov Lenin ellen szólalt fel. Kamenyev és Rikov már korábban is hadakozott Lenin ellen. A sajtóban, a gyűléseken és a pártkonferenciákon az Áprilisi Tézisek ellen foglaltak állást. Az Áprilisi Konferencián bizonyos értelemben befejeződött a vita a párt irányvételéről a szocialista forradalomra való átmenetre. A szocialista forradalomra való átmenetet Lenin az Áprilisi Tézisekben úgy jelölte meg, mint az adott pillanat gyakorlati feladatát. Kamenyev ellenezte Lenin álláspontját, és mensevik nézeteket hangoztatva azt hajtogatta, hogy Lenin helytelenül értékeli a helyzetet, mert Oroszország még nem érett meg a szocialista forradalomra. Kamenyev azt állította, hogy nem a szocialista forradalomra kell irányt venni, hanem a burzsoá forradalom betetőzésére. Azt tartotta, hogy Oroszországban csak burzsoá köztársaság lehetséges. Kamenyev álláspontja lényegében véve nem különbözött a mensevikek álláspontjától. Kamenyev ugyanazt a

⁴⁸ *Lenin* Művei. 24. kot. 21. old.

⁴⁹ Az SzK(b)P története. 230. old.

politikai irányvonalat védelmezte, amely a mensevik párt hivatalos politikai irányvonala volt. Kamenyev azt javasolta a konferencián, amit a mensevikek és az eszerek valójában csináltak. Kamenyev, ugyanúgy, mint a mensevikek és az eszerek, amellett volt, hogy a kapitalizmus fennmaradjon Oroszországban.

Kamenyev igyekezett „megindokolni“ azt az állítását, hogy a polgári forradalom „még nincs befejezve“. Hivatkozott Lenin 1905-ben mondott nevezetes tételére, amely szerint a burzsoá-demokratikus forradalom győzelme Oroszországban nem valósulhat meg a burzsoázia győzelme útján, hanem csak a proletariátus és a parasztság forradalmi-demokratikus diktatúrája útján. Ebbe a formulába kapaszkodott Kamenyev 1917-ben. „Bebizonyította“, hogy a burzsoá-demokratikus forradalom Oroszországban nincs befejezve, mivel a forradalom nem jutott el a proletariátus és a parasztság forradalmi-demokratikus diktatúrájáig, nem oldotta meg az agrárkérdést, és nem valósította meg a társadalom demokratikus átalakításának még igen sok problémáját.

Lenin megsemmisítő bírálatban részesítette Kamenyevnek és követőinek ezeket az állításait. Azt mondta, hogy ezek az állítások nem egyebek, mint értelmetlenül *bemagolt* formulák szajkózása. Kamenyev és hívei ezt csinálják, ahelyett, hogy az új, élő valóság sajátosságait *tanulmányoznák*. Minden forradalom fő kérdése — az államhatalom kérdése. Ez az ismérve annak, hogy a forradalom befejeződött-e vagy sem. A februári forradalom eredményeként az államhatalom Oroszországban egy régi osztály kezéből, a hűbéri-nemesiföldesúri osztály kezéből, amelynek élén a cár állt, egy másik, új osztály kezébe, a burzsoázia kezébe ment át. Tehát ez azt jelenti, hogy a burzsoá forradalom Oroszországban befejeződött.

Ez az egyedüli helyes, elvileg megalapozott, tudományos ismérve annak, hogy a burzsoá (burzsoá-demokratikus) forradalom befejeződött. Igaz, hogy az oroszországi burzsoá-demokratikus forradalom nem oldotta meg valamennyi feladatát, de egyrészt egyetlen burzsoá forradalom sem oldotta meg teljesen valamennyi feladatát egyetlen országban sem, másrészt a konkrét helyzet Oroszországban olyan volt, hogy a burzsoá-demokratikus jellegű intézkedések egész so-

rát, mint például a földesúri földtulajdon felszámolását, a nemzeti egyenjogúság kivívását és más feladatokat Oroszország burzsoá átalakításának útján — a szocialista forradalomra való áttérés nélkül — már nem lehetett teljesen megvalósítani.

Lenin rámutatott arra, hogy Kamenyev a proletariátus és a parasztság forradalmi-demokratikus diktatúrájának kérdését helytelenül és nem tudományosan vetette fel. A proletariátus és a parasztság forradalmi-demokratikus diktatúrája nem valami konkrét politikai intézmény, hanem mindezekelőtt az osztályerők meghatározott viszonyát jelenti. A proletariátus és a parasztság forradalmi-demokratikus diktatúrája a cári önkényuralom megdöntését és a nép egyeduralmával való felváltását jelenti. „A nép egyeduralma“ kifejezést, ezt az OSzDMP minimális programját általánosító összegező formulát Lenin fogalmazta meg 1905-ben, éppen úgy, mint a proletariátus és a parasztság forradalmi-demokratikus diktatúráját. Lenin ezt a formulát elsősorban a következő tartalommal töltötte meg: a nép, vagyis a munkásosztály és a parasztság teljes győzelmet arat a cárizmus felett. Ezt a februári forradalomban elértük. Ebben az értelemben a munkásosztály és a parasztság győzelme a cárizmus felett, amely az osztályerőknek a februári forradalomban elért meghatározott viszonyát jelenti, ugyancsak a proletariátus és a parasztság forradalmi-demokratikus diktatúrájának gyakorlati megvalósítása volt.

Az osztályerőknek ez a meghatározott viszonya osztályszempontból a munkásoknak és katonáknak a cárizmus elleni győzedelmes felkelésében jutott kifejezésre, és ennek a meghatározott viszonyoknak szervezeti formája a Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetje. A munkásság és a parasztság forradalmi-demokratikus diktatúrájának lenini eszméje a győzedelmes népfelkelés szerveiben, a Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetjeiben testesült meg.

Lenin a „Levelek a taktikáról“ című művében, amelyet Kamenyev ellen írt, Goethe „Faust“-jából a következő híres szavakat idézi:

„Szürke minden elmélet, barátom, de zöld az élet aranyfája.“

Mint ahogyan a gyakorlat mindig gazdagítja, ponto-

sabbá teszi, módosítja az elméletet, ugyanúgy az orosz forradalom is, megvalósítva a proletariátus és a parasztság forradalmi-demokratikus diktatúráját, konkretizálta és ezáltal módosította Lenin formuláját.

„A proletariátus és a parasztság forradalmi-demokratikus diktatúrája már megvalósult, de rendkívül eredeti módon, számos igen fontos módosulással“⁵⁰. Az élet olyan újat hozott, amit az elmélet nem látott előre. Ez az új a kettőshatalom volt: a burzsoázia hatalmának (az Ideiglenes Kormánynak) és a proletariátus és a parasztság forradalmi-demokratikus diktatúrájának (a Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetjeinek) egyidejű fennállása. Ezért tehát, aki a polgári forradalom „befejezettségének“ kérdését régi módon veti fel, aki a tényeket nem ismerve, a tiszta „forradalmi-demokratikus diktatúráról“ beszél, az feláldozza az élő marxizmust a holt betűnek, az a valóságban átment a kispolgársághoz, és a proletár osztályharc ellen szállt sikra. Lenin hangsúlyozta, hogy az oroszországi forradalom túlhaladt a közönséges polgári forradalmon, de még nem jutott el a proletariátus és a parasztság forradalmi-demokratikus diktatúrájának kizárólagos uralmához.

Az a követelés, hogy a bolsevik párt most a proletariátus és a parasztság kizárólagos forradalmi-demokratikus diktatúrájára vegyen irányt, az új viszonyok között skolasztikus és a konkrét történelmi helyzet sajátosságait teljesen figyelmen kívül hagyó érvelés volt. A valóság ugyanis az volt, hogy a parasztság bízott az Ideiglenes Kormányban és támogatta, az eszerek és a mensevikek kispolgári pártjai pedig, amelyeknek még tekintélyük volt a tömegek előtt, ezt a tekintélyt az Ideiglenes Kormány hatalmának erősítésére használták fel. Az élet ismét igazolta Marx megállapítását: a kispolgárság nem képes arra, hogy önálló, saját politikát folytasson. A kispolgárság magatartása meghatározhatja a proletariátus és a burzsoázia közötti harc kimenetelét, mert vagy a burzsoáziához vagy a proletariátushoz csatlakozik, vagy az egyik vagy a másik oldalra áll, de az erősen rétegződött burzsoá társadalomban a kispolgárság képtelen a maga középső irányvonalát biztosítani.

---

⁵⁰ Lenin Művei 24. köt. 27. old.

„Az, akit tevékenységében csak az az egyszerű formula vezérel — írta Lenin —, hogy «a burzsoá-demokratikus forradalom nincs betejezve», ezzel bizonyos értelemben kezességet vállal azért, hogy a kispolgárság minden bizonnyal képes a burzsoáziától való függetlenségre. Az ezzel az adott pillanatban tehetetlenül kiszolgáltatja magát a kispolgárság kényére-kedvére”⁵¹.

Kamenyev teljesen kiforgatta az Oroszországban lezajlott forradalom lenini elméletét, azt az elméletet, amely teljesen beigazolódtott. Kamenyev Oroszország burzsoá átalakításának híve volt. Lenin forradalmi elméletét kiforgatva, éppen legfontosabb láncszeménél vágta el ezt az elméletet, mert korlatok közé szorította a burzsoá-demokratikus fordulatot. Lenin részletesen kidolgozta a burzsoá-demokratikus forradalomból a szocialista forradalomba való átmenetről szóló tanítást, amely a történelemben szinte példátlan pontossággal kezdett megvalósulni az orosz forradalom folyamán. Kamenyev a bolsevik pártot meg akarta fosztani tájékozódási képességétől, szembe akarta helyezni a burzsoá-demokratikus forradalom szocialista forradalomba való átmenetét lenini elveivel. Kamenyev a párt politikai tapasztalatát, valamint a pártnak a tömegekkel való kapcsolatát Oroszország burzsoá átalakítása érdekében akarta felhasználni.

Lenin azzal kapcsolatban, hogy Kamenyev kiforgatta „a proletariátus és a parasztság forradalmi-demokratikus diktatúrája” formulának a lényegét, a „Levelek a taktikáról” című írásában saját szavait idézi „A szociáldemokrácia két taktikája a demokratikus forradalomban” című könyvéből:

„«A proletariátus és a parasztság forradalmi-demokratikus diktatúrájának, mint mindennek a világon, van multja és jövője. Multja — az önkényuralom, a jobbágyrendszer, a monarchia, a kiváltságok... Jövője — a magántulajdon elleni harc, a bérmunkás harca a munkáltató ellen, harc a szocializmusért...»”⁵²

Így írt Lenin 1905-ben. 1917-ben Lenin hozzátette, hogy

⁵¹ Lenin Művei. 24. köt. 34. old.

⁵² Ugyanott. 35. old.

„a valóságban ... már megkezdődött ennek a diktatúrának a *jövője*, mert a bérmunkás és a munkáltató érdekei és politikája *a valóságban* már különváltak ...“⁵³

Kamenyev továbbra is a proletariátus és a parasztság forradalmi-demokratikus diktatúrájának multjába kapaszkodott, arra hivatkozva, hogy az agrárkérdés nincs megoldva.

Kétségtelen, hogy az oroszországi burzsoá-demokratikus forradalom legfontosabb kérdése az agrárkérdés volt. Ezt Lenin tárta fel, még az 1905-ös forradalom éveiben. És a februári burzsoá-demokratikus forradalom nem oldotta meg az agrárkérdést, nem szüntette meg a földesúri földtulajdont. Kamenyev, ezzel érvelve, azt állította, hogy az oroszországi burzsoá-demokratikus forradalom nincs befejezve — noha a polgári-demokratikus forradalom befejezettségének vagy befejezetlenségének ismérve nem az agrárkérdés volt, hanem a hatalom kérdése. Ami az agrárkérdést illeti, Oroszországban úgy alakult a helyzet, hogy az agrárkérdés gyökeres megoldását nem lehetett elérni új forradalom nélkül, anélkül, hogy a hatalom a burzsoázia kezéből ne menjen át a munkásosztály és a szegényparasztság kezébe.

Az Áprilisi Konferencia Kamenyevnek és híveinek men-
sevik érvei ellenére, amelyekkel be akarták bizonyítani, hogy a szocialista forradalomra való áttérés Oroszországban a gazdasági elmaradottság miatt nem lehetséges, a következő határozatot hozta:

„Az oroszországi proletariátus, amely Európa egyik legelmaradottabb országában, egy óriási kisparaszti lakosságú országban működik, nem tűzheti ki céljául a szocialista átalakulás azonnali végrehajtását.

De igen nagy hiba, sőt, a gyakorlatban a burzsoázia oldalára való teljes átállás volna, ha ebből azt a következtetést vonnánk le, hogy a munkásosztálynak támogatnia kell a burzsoáziát, vagy annak a keretei közé kell szorítania tevékenységét, ami a kispolgárság számára elfogadható, illetőleg le kell mondania a proletariátus vezető szerepéről abban, hogy a népet a szocializmushoz vezető számos, gyakorlatilag megérett lépés halaszthatatlanságáról felvilágosítsa“⁵⁴.

⁵³ Lenin Művei. 24. köt. 35. old.

⁵⁴ Ugyanott, 317. old.

A konferencia elfogadta aszocialista forradalomra való áttérés lenini irányelvét. Ugyanakkor ennek az irányelvnek az elutasítását a burzsoázia oldalára való teljes átállásnak minősítette.

Kamenyev mensevizmusa megnyilvánult az Ideiglenes Kormányhoz való viszonyában is. Kamenyev az Ideiglenes Kormány támogatásának álláspontjára akarta taszítani a bolsevik pártot. A Központi Bizottság Irodája és a petrográdi bolsevik szervezet különösen azután utasította vissza érelyesen és egyhangúlag Kamenyev álláspontját, miután Sztálin elvtárs száműzetéséből megérkezett Petrográdra. Akkor Kamenyev az Ideiglenes Kormány „ellenőrzésének” jelszava mögé rejtőzött, ezt a jelszót állította szembe a „Semmiféle támogatást az Ideiglenes Kormányok! Minden hatalmat a Szovjeteknek!” lenini jelszóval. Kamenyevnek az az álláspontja, hogy feltételesen támogatni kell az Ideiglenes Kormányt, lényegében azonos volt a mensevikek és eszerek álláspontjával. Ennek a jelszónak az volt a lényege, hogy az Ideiglenes Kormány által becsapott tömegeket felhívták, bizzanak ebben a kormányban. Azzal hitegették a tömegeket, hogy az Ideiglenes Kormány tevékenységét „ellenőrizni” fogják. Ezzel azt az illúziót keltették a dolgozók között, hogy az imperialista kormány nem imperialista. Lenin azt mondta, hogy ilyen illúziókat kelteni, azt követelni az Ideiglenes Kormánytól, hogy ne legyen imperialista, egyenlő azzal, mintha erkölcsről prédikálnánk a nyilvános házak gazdáinak.

Az Áprilisi Konferencián Kamenyev el akarta fogadtatni az Ideiglenes Kormány ellenőrzésének jelszavát. Ez azonban nem sikerült neki. Sztálin elvtárs felszólalt ez ellen a mensevik jelszó ellen; elmondta, hogy a Petrográdi Szovjet ellenőrzési kísérlete semmit sem adott, és hogy Miljukov fellépése óta (április 19) az ellenőrzés illuzórius volta különösen világos. „Az a szövetség, amelyet a Szovjet és a kormány a válságot (Miljukov fellépését) követő napon kötött, azt jelenti, hogy a Szovjet a kormányt követi. A kormány támadja a Szovjetet. A Szovjet hátrál. Aki ezek után is arról beszél, hogy a Szovjet ellenőrizze a kormányt — az a levegőbe beszél”⁵⁵.

⁵⁵ Sztálin Művei. 3. köt. 53. old.

A politikai helyzet sajátosságait számításba véve, a konferencia Lenin javaslatára határozatot hozott, amelyben azt a rendkívül fontos feladatot tűzte a párt elé, hogy nap nap után magyarázza meg a tömegeknek, hogy az Ideiglenes Kormány imperialista kormány, a földbirtokosok és a burzsoázia hatalmi szerve, továbbá, hogy leplezze le, milyen végzetes az eszerek és mensevikek megalkuvó politikája, mert az eszerek és mensevikek a burzsoázia kiszolgálói, akik hazug ígéretésekkel vezetik félre a népet, s kiteszik az imperialista háború és az ellenforradalom csapásainak.

Az Aprilisi Konferencián Bagdatyev állásfoglalt a „Semmiféle támogatást az Ideiglenes Kormánynak!” lenini jelszó ellen. Bagdatyev Lenin jelszavával az Ideiglenes Kormány azonnali megdöntésének kalandor jelszavát állította szembe. Bagdatyev a legtöbb kérdésben megegyezett Kamenyevvel. Kijelentette, hogy nem a szocialista forradalomra való átmenet a feladat, hanem a burzsoá-demokratikus forradalom befejezése, mivel azonban az Ideiglenes Kormány ezt a feladatot nem tudja megoldani, meg kell dönteni.

Bagdatyev „baloldali” taktikája nem haladta túl a burzsoá-demokratikus forradalom kereteit. Bagdatyev csak az ország burzsoá átalakításának legközelebbi kérdéseire vonatkozó lépésekben nem értett egyet Kamenyevvel, az eszerekkel és mensevikekkel. Lenin az Ideiglenes Kormány azonnali megdöntésének jelszavát az akkori viszonyok között időszertűtlen és kalandor jelszónak tartotta. Lenin magától értetődően az Ideiglenes Kormány megdöntése mellett volt, de a kettőshatalom idején, amikor a Szovjetek és a tömegek bíztak az Ideiglenes Kormányban, nem lehetett a kormányt a „szokásos” módon, felkelés útján megdönteni. Ilyen körülmények között az volt a feladat, hogy a Szovjetek vegyék kezükbe a hatalmat, és hogy a bolsevikok felvilágosító munkával többségre tegyenek szert a Szovjetekben, megváltoztassák a Szovjetek politikáját s ilymódon megváltoztassák a kormány összetételét és politikáját is. Ez az Ideiglenes Kormány békés eltávolításának, a forradalom fejlődésének békés útja volt.

A bolsevikok taktikája nemcsak azért hozott ragyogó eredményeket, mert helyes volt és megfelelt a forradalmi osztály érdekeinek és a társadalmi fejlődés követelményei-

nek, hanem azért is, mert a bolsevikok jelszavaik megvalósításakor mindig számoltak a tömegek politikai tapasztalatával. E tekintetben a bolsevikok taktikája 1917 áprilisában az volt, hogy a tömegeket az Ideiglenes Kormány iránti bizalom álláspontjáról rá kell vezetni az Ideiglenes Kormány iránti bizalmatlanság álláspontjára, mely bizalmatlanság előbb-utóbb gyűlöletbe és nyílt harcba csap át. Az Áprilisi Konferencia megszabta a párt ezirányú munkáját. Rámutatott arra, hogy „a burzsoá és földesúri ellenforradalom szervezkedő erői, amelyek az Ideiglenes Kormány zászlaja mögé húzódva, már megkezdték támadásukat, az Ideiglenes Kormány nyilvánvaló közreműködésével, a forradalmi demokrácia ellen: így az Ideiglenes Kormány halogatja az Alkotmányozó Gyűlés választásainak kitűzését, akadályozza a nép általános felfegyverzését, akadályokat gördít annak útjába, hogy az egész föld átmenjen a nép kezébe, ráerőszakolni igyekszik a népre az agrárkérdés megoldásának földesúri módját, gátolja a 8 órás munkanap bevezetését, elnézi a hadseregben ... az ellenforradalmi agitációt, a hadsereg felső parancsnoki karát a katonák ellen szervezi stb...”⁵⁶

Jellemző, hogy Kamenjev azt javasolta, hagyják ki a határozatból az Ideiglenes Kormány ellenforradalmi cselekedeteinek felsorolását.

A mensevikek és az eszerek részt akartak venni az Ideiglenes Kormányban, s arra törekedtek, hogy a Szovjetek ezt a lépésüket helyeseljék. A bolsevik párt Áprilisi Konferenciája határozottan állástfoglalt az ellen, hogy a Szovjetek elküldjék képviselőiket az Ideiglenes Kormányba, mert mindenki, aki résztvesz az imperialista háborút folytató kormányban, függetlenül attól, hogy jó szándék vezet-e, az imperialisták politikájának részese lesz.

A forradalom első időszakában, amikor a bolsevikok kisebbségben voltak a Szovjetekben, a többséget pedig a mensevikek és az eszerek kispolgári blokkja alkotta, a bolsevikok irányvonala a Szovjeteken belül az volt, hogy a Szovjetek proletár internacionalista kisebbségét éles ellentétbe állítsák a Szovjetek kispolgári „honvédő” többségével. Az áruló Kamenjev ezzel a lenini irányvonallal azt a taktikát

⁵⁶ Lenin Művei 24. köt. 277. old.

állította szembe, hogy a bolsevikok alkossanak a mensevikekkel és eszerekkel egységes blokkot, vagyis megkísérelte, hogy a bolsevikokat alárendelje a mensevikeknek.

A konferencia külön kérdésként megvitatta „Az internacionalisták egyesítését a kispolgári «honvédő» blokk ellen.” A konferencia megállapította, hogy a mensevikek pártja és az eszerek pártja az imperialista háború támogatásának álláspontjára ment át. Ezek a pártok egész politikájukkal a kispolgárság érdekeit és álláspontját képviselik, és a proletariátust burzsoá befolyással züllesztik. Politikájukkal táplálják és erősítik a tömegeknek a tőkés iránti öntudatlan hiszékenységét, holott ez a forradalom további fejlődésének a legfőbb akadálya, és lehetővé teszi, hogy a földesúri és burzsoá ellenforradalom erői a forradalmat leverjék. A konferencia mindezt mérlegelve, erélyesen állást foglalt az ellen, hogy a bolsevikok az ilyen politikát folytató pártokkal egyesüljenek, vagy bármilyen blokkra lépjenek. A konferencia leszögezte, hogy közeledni kell azokhoz a csoportokhoz és áramlatokhoz, amelyek valóban az internacionalizmus talaján állnak, és egyesülni kell velük azzal a feltétellel, hogy „szakítanak a szocializmus kispolgári elárulásának politikájával”.

Az Áprilisi Konferencia mindazokban a fontos kérdésekben, amelyeket Lenin a politikai helyzetről tartott beszámolójában felvetett, teljesen az ő javaslatainak szellemében határozott.

Lenin a konferencián az agrárkérdésről is mondott előadói beszédet. A konferencia a kialakult helyzet és a harcoló erők kölcsönös viszonyának elemzéséből kiindulva, Lenin előadói beszéde alapján határozatot hozott, amelyben megszabta a párt feladatát: a pártnak minden erejével harcolnia kell a földesúri földeknek, valamint a hitbizományoknak, egyházi és koronabirtokoknak azonnali és teljes elkobzásáért; ezeket a földeket a parasztbizottságok rendelkezésére kell bocsátani; követelni kell az ország minden földjének nacionalizálását; elszánt harcot kell folytatni mind az Ideiglenes Kormány ellen, amely a földesurakkal való önkéntes megegyezésen nyugvó, vagyis ténylegesen földesúri jellegű reformot igyekszik a parasztokra ráerőszakolni, mind az eszerek és a mensevikek ellen, akik azt tanácsolják a parasz-

toknak, hogy az Alkotmányozó Gyűlésig ne vegyék el a földet. A konferencia felhívta a parasztokat, hogy harcoljanak a földért. Azt tanácsolta nekik, hogy szervezeten vegyék el a földet, egyáltalán nem engedve meg a birtok felszerelésének legcsekélyebb megrongálását sem, és gondoskodjanak a termelés fokozásáról. A bolsevik párt az agrárkérdésben hozott határozatával bebizonyította a paraszttömegeknek, hogy az egyetlen forradalmi párt, az a párt, amely valóban segíti a parasztokat abban, hogy a földesurak hatalmát megdöntsék.

A konferencia Lenin javaslati alapján hozta meg határozatait a politikai helyzetről, a háborúról, az Ideiglenes Kormányhoz való viszonyról.

A konferencia a háborúról hozott határozatában megállapította, hogy a jelenlegi háború imperialista, rablóháború. Leszögezte, hogy a „forradalmi honvédelemnek” még a legcsekélyebb engedményt sem lehet tenni, mert az valójában teljes szakítást jelent a nemzetköziséggel és a szocializmussal. A konferencia meghatározta a „forradalmi honvédelem” osztályjellegét, és feltárta azokat az okokat, amelyeknél fogva a falusi és a városi proletárok és félproletárok egy részét megfertőzte. Megállapította, hogy a „forradalmi honvédelem” egyrészt a kispolgárság azon rétegének álláspontja, amely a tőkéshez hasonlóan hasznot húz a gyenge népekkel alkalmazott erőszakból. Másrészt, a „forradalmi honvédelem” annak a következménye, hogy a tőkés becsapják a városi és falusi proletárok és félproletárok egy részét, akik osztályhelyzetüknél fogva nincsenek érdekelve a tőkés profitjában és az imperialista háborúban.

A konferencia felhívta a pártot, harcoljon a dolgozók nagy tömegeinek „honvédő” hangulata ellen. Fáradhatatlanul magyarázza meg azt az igazságot, hogy „jelenleg Oroszországban a háború gyors befejezésének egyik legfőbb akadály az, hogy az öntudatlanság folytán bizakodva tekintenek a tőkés kormányára”.

A konferencia megállapította, hogy a háborút nem erőszakos, hanem demokratikus békével csakis úgy lehet befejezni, ha az államhatalom a proletárok és félproletárok ke-

zébe megy át, akik valóban képesek véget vetni a tőke elnyomásának.

Az Áprilisi Konferencia megvitatta a Zimmerwaldi Egyesüléshez való viszony kérdését is. A Zimmerwaldi Egyesülésnek a háború idején szerepe volt az internacionalisták egybeforrasztásában és a csődöt mondott II. Internacionále hivatalos nézeteitől eltérő nézetek propagálásában. 1917-ben azonban a helyzet megváltozott. Lenin azt javasolta, hogy szakítsanak a Zimmerwaldi Egyesüléssel. Ennek a kérdésnek az eldöntésénél két körülményt vett figyelembe. Egyrészt azt, hogy a zimmerwaldi többség abban az időben már jobbra tolódott és a szociál-nacionalizmus politikáját folytatta. Másrészt, hogy a hosszú ideig elhúzódó háború a forradalmi elemek fejlődését eredményezte minden országban, az oroszországi forradalom pedig lehetővé tette, hogy a baloldali zimmerwaldista bolsevikok legálisan működjenek. Mindez megteremtette az új Internacionále megszervezésének előfeltételeit. Ebben a kérdésben Lenin ellen az opportunisták Zinovjev lépett fel. Zinovjev azt javasolta a bolsevikoknak, hogy maradjanak benn a Zimmerwaldi Egyesülésben. Lenin élesen elítélte Zinovjev javaslatát, „szörnyen opportunisták és káros“ taktikának nevezte.

Lenin igaza különösen szemléletesen bebizonyosodott a „Nemzetközi szocialista konferencia“ összehívásának tervével kapcsolatos vita alkalmával. Ezt a konferenciát 1917 tavaszán vagy nyarán akarták megtartani Stockholmban.

1917 áprilisában Petrográdra érkezett Borgbjerg dán „szocialista“, aki a három skandináv ország szocialista pártjainak nevében azt javasolta, hogy hívjanak össze nemzetközi békekonferenciát. Borgbjerg a dán szociáldemokrata párt opportunisták többségéhez tartozott, mely a saját burzsoáziajára állott át. Azt javasolta a Petrográdi Szovjetnek, vegye kezébe a szocialista békekonferencia összehívásának kezdeményezését. Ugyanakkor Borgbjerg beismerte, hogy a német scheidemannisták megbízásából cselekszik. akik hajlandók tárgyalni a békéről, mégpedig azon az alapon, hogy Németország lemond az annexiók nagy részéről. E vita kulisszái mögött a meggyengült német imperializmus állott, amelynek 1917 áprilisában az Amerikai Egyesült Államok hadat üzent.

A dán „békeangyal“ utazása tulajdonképpen a német imperializmus puhatólódzó lépése volt, amely kereste a háborúból való „kedvező“ kijutás lehetőségeit.

A „szocialista békekonferenciával“ kapcsolatos hercehurca meglepettette a forradalmi tömegeket, megnehezítette az internacionalisták tömörítését, fékezte a III. Internacionále megteremtésének előkészítését.

A bolsevik párt Áprilisi Konferenciája élesen elkülönítette magát ettől az egész „szennyes és önző alkudozástól“ és leszögezte, „a konferencia elvileg megengedhetetlennek tartja, hogy pártunk résztvegyen azon a konferencián, amelyen Borgbjerg és Scheidemann résztvesznek, mert nekünk az a feladatunk, hogy ne a különböző imperialista kormányok közvetett vagy közvetlen ügynökeit, hanem valamennyi országnak azokat a munkásait egyesítsük, akik már a háború idején forradalmi harcot folytatnak saját imperialista kormányaik ellen“⁵⁷. Így tehát a konferencia leleplezte a szociál-honvédők és gazdáik „béketerveinek“ imperialista jellegét.

Nagyjelentőségű volt Sztálin elvtárs előadói beszéde a nemzeti kérdéstről. Lenin és Sztálin már a forradalom előtt, az első világháború küszöbén kidolgozta a bolsevik párt politikájának alapelveit a nemzeti kérdésben. A bolsevikok támogatták az elnyomott népeknek az imperializmus ellen irányuló nemzeti szabadságmozgalmát. Ezzel kapcsolatban a bolsevik párt síkraszállt a nemzetek önrendelkezési jogáért, beleértve a nemzeteknek azt a jogát is, hogy különválhassanak és önálló államot alkothassanak. Ezt az álláspontot fejtette ki és védelmezte az Áprilisi Konferencián Sztálin elvtárs. Könyörtelenül leleplezte azokat, akik állandósítani akarták a nemzeti elnyomást. Sztálin elvtárs előadói beszédét olyan következtetésekkel fejezte be, amelyek a bolsevik párt forradalmi programjának lényegét alkotják a nemzeti kérdésben:

„a) el kell ismerni a népek különválási jogát;

b) az adott állam kereteiben maradó népeknek területi autonómia adandó;

---

⁵⁷ *Lenin Művei*. 24. köt. 252. old.

c) a nemzeti kisebbségek számára szabad fejlődésüket biztosító külön törvényeket kell hozni;

d) az adott állam valamennyi nemzetiségének proletárjait egységes, osztatlan proletár kollektívában, egységes pártban kell megszervezni⁵⁸.

A konferencián Lenin és Sztálin ellen felszólalt Pjatakov. Pjatakov Buharinnal együtt a nemzeti kérdésben már a forradalom előtt nacionálsoviniszta álláspontot foglalt el. Pjatakov kijelentette, hogy nem ért egyet Sztálin elvtárs előadói beszédének tételeivel, tagadta a népek önrendelkezési jogát, és a „Le a határokkal!” provokatív jelszót hangoztatta.

A konferencián Lenin megvédte Sztálin elvtárs tételeit. Élesen bírálta a szociálsoviniszta Pjatakovot. Lenin Pjatakov felszólalásával kapcsolatban azt mondotta: „Örültnek kell lennie annak, aki Miklós cár politikáját akarja folytatni⁵⁹.

Az Aprilisi Konferenciának a nemzeti kérdéstről hozott határozata, amelyet Lenin fogalmazott meg, megerősítette a Sztálin elvtárs előadói beszédében felvetett javaslatokat. A határozat kimondja, hogy: „A nemzeti elnyomás politikáját, mely az önkényuralom és a monarchia hagyatéka, osztálykiváltságai megőrzése és a különböző nemzetiségű munkások egymástól való elszakítása érdekében támogatják a földbirtokosok, a tőkés és a kispolgárság⁶⁰.

A nemzeti elnyomás kiélesedésének új tényezője az imperializmus, amely fokozott mértékben törekszik a gyöngé népek leigázására. Ezért a nemzeti elnyomás megszüntetése, amennyire az a tőkés társadalomban elérhető, csakis a következetesen demokratikus köztársasági rendszerben lehetséges, amely biztosítja valamennyi nemzet és nyelv teljes egyenjogúságát.

A konferencia leszögezte, hogy „Oroszország minden nemzete számára el kell ismerni a szabad különválásnak és önálló állam alakításának jogát. E jog megtagadása és a gyakorlati megvalósítását biztosító rendszabályok elmulasz-

⁵⁸ Sztálin Művei. 3. köt. 60. old.

⁵⁹ Lenin Művei. 24. köt. 303. old.

⁶⁰ Ugyanott, 306. old.

tása egyértelmű a hódítások vagy annexiók politikájának támogatásával. A különböző nemzetiségű munkások teljes szolidaritását és a nemzetek valóban demokratikus közeledését csakis az mozdítja elő, ha a proletariátus elismeri a nemzetek különválási jogát⁶¹. A konferencia a továbbiakban hangsúlyozta, hogy a nemzetek különválásának kérdését nem szabad összetéveszteni azzal a kérdéssel, hogy célszerű-e valamely adott pillanatban ennek vagy annak a nemzetnek a különválása. Ez utóbbi kérdést a proletariátus pártjának minden egyes adott esetben külön-külön kell eldöntenie, az egész társadalmi fejlődés érdekei és a szocializmusért folyó proletár osztályharc érdekei szempontjából.

A bolsevik párt konferenciája széleskörű területi önkormányzatot követelt, követelte a felülről gyakorolt ellenőrzés megszüntetését, a kötelező államnyelv eltörlését, és követelte, hogy az önkormányzattal bíró és az autonóm területek határainak megállapításánál maga a helyi lakosság vegye figyelembe a gazdasági viszonyokat, az életfeltételeket, a lakosság nemzeti összetételét stb.

A konferencia határozottan elítélte az úgynevezett „kulturális nemzeti autonómiát“, azt, hogy az iskolaügyet sajtószerű nemzeti képviselőtestületekre bízzák. A konferencia megállapította, hogy a „kulturális nemzeti autonómia“ rendkívül káros a munkásosztály számára, mert az egyhelyen lakó munkásokat, sőt az egy és ugyanazon üzemben dolgozó munkásokat is mesterségesen elválasztja egymástól az ehhez vagy ahhoz a „nemzeti kultúrához“ való tartozás szerint, vagyis erősíti a munkásoknak az egyes nemzetek burzsoá kultúrájával való kapcsolatát, holott „a szociáldemokrácia feladata a világproletariátus nemzetközi kultúrájának fejlesztése“.

„A munkásosztály érdekei megkövetelik — szögezi le a konferencia határozata —, hogy Oroszország valamennyi nemzetiségének munkásai egységes proletár szervezetekben, politikai, szakmai, szövetkezeti, kulturális stb. szervezetekben egyesüljenek. Csakis a különböző nemzetiségű munkásoknak ilyen egységes szervezetekben való egyesülése teszi lehetővé a proletariátus számára, hogy győzelmes

---

⁶¹ *Lenin Művei* 24. köt. 306. old.

harcot folytasson a nemzetközi tőke és a burzsoá nacionalizmus ellen⁶².

A bolsevik pártnak a nemzeti kérdésben elfoglalt határozott és következetes álláspontja, a nemzetek teljes egyenjogúságáért, a nemzeti elnyomás és a nemzeti jogegyenlőtlenség valamennyi formájának felszámolásáért folytatott harca biztosította számára az elnyomott nemzetek rokonszenvét és támogatását.

Lenin és Sztálin előadói beszédei felölelték a konferencia valamennyi fontos kérdését.

A bolsevik párt Összoroszországi Áprilisi Konferenciájának óriási jelentősége volt a párt munkája és a forradalom fejlődése szempontjából.

Az Áprilisi Konferencia irányelvet adott a bolsevik pártnak a polgári-demokratikus forradalomból a szocialista forradalomba való átmenetre, kidolgozta az átmenet konkrét programját, világos és pontos feleletet adott a forradalom valamennyi alapvető fontos kérdésére — a háborúra és a békére, az Ideiglenes Kormányra s a földre vonatkozó kérdésekre. A párt számára feladatul tűzte ki, harcoljon azért, hogy az egész államhatalom a Szovjetek kezébe menjen át.

A konferencia záróülésén Lenin záróbeszédében ezt mondotta:

„A proletariátus határozatainkban olyan anyagot foglalni, amely vezérfonal lesz számára forradalmunk második szakasza felé való haladása során⁶³.”

Az Áprilisi Konferencián tehát lerántották a leplet Kamenyev, Zinovjev, Pjatakov, Buharin, Rikov és csekély-számú követőik opportunistá, leninellenes vonaláról.

A konferencia egységesen Lenint követte, határozott álláspontot foglalt el minden fontos kérdésben, és a szocialista forradalom győzelmére vett irányt.

⁶² *Lenin Művei* 24. köt. 307. old.

⁶³ *Ugyanott*, 319. old.

MÁSODIK FEJEZET

A TÖMEGEK FORRADALMI MOZGÓSÍTÁSÁNAK IDŐSZAKA

1

A bolsevik párt sikerei a fővárosban

A bolsevik párt az Áprilisi Konferencia határozatai alapján hatalmas munkát fejtett ki, hogy megnyerje, harcra nevelje és megszervezze a tömegeket.

A politikai munka feltételei viszonylag kedvezők voltak. Az ország politikai élete forrott. Nap nap után kongresszusok, konferenciák, értekezletek, gyűlések és ülések zajlottak le a hátszágban és a fronton, a városokban és a falvakban egyaránt.

A politikai élet hatalmas lendülete és a dolgozók szenvedélyes törekvése az aktív politikai tevékenységre kedvezett annak a munkának, amelyet a bolsevik párt a tömegek körében végzett.

Voltak azonban nehézségek is, amelyek bonyolulttá tették ezt a munkát. A burzsoáziát feldühítette a forradalom. A rémületéből felocsúdott burzsoázia hadjáratot indított a forradalmi erők ellen. Az egyetlen politikai párt, amely következetesen harcolt a burzsoázia ellen és a forradalom további kiszélesítéséért, a bolsevikok pártja volt. A burzsoázia ezért a bolsevikokra irányította fő csapását. A burzsoá sajtó rágalomhadjáratot indított a bolsevik párt ellen.

A burzsoázia ugyanakkor megkísérelt éket verni a munkások és a katonák közé, a katonákat a munkások ellen akarta uszítani.

Csapásai számára céltáblául a „nyolcórás munkanapot“ választotta. A sárga sajtó azzal az aljas demagógiával lépett fel, hogy a katonát, aki „annakidején mindent feláldozott a frontnak“, szembeállítsa a munkással, aki „nem akar“ a haza „védelmére“ napi nyolc óránál többet adni.

A fronton olyan rágalmakat terjesztettek, hogy a februári forradalom után a petrográdi munkások beszüntették a munkát, nem gyártanak lövedéket. A burzsoá ujságok pedig provokációs céllal azt híresztelték országszerte, hogy a katonák támadásokat intéztek a munkások ellen. Így például a burzsoá *Petrogradszkaja Gazeta* (Petrográdi Ujság) azt írta, hogy a Putyilov-gyárban megjelent a petrográdi ezred egyik zászlóalja és a katonák azt követelték a munkásoktól, hogy éjjel-nappal dolgozzanak, azzal fenyegetőzve, hogy ellenkező esetben más hangot és más eszközöket fognak alkalmazni velük szemben. Olyan hírek is keringtek, hogy a carszkojeszelói helyőrség mintegy 75 000 főnyi gyalogosa Petrográd felé tart, hogy a munkásokat munkára kényszerítse.

A rágalomhadjárat ravasz fogásai hamarosan lelepleződtek. A petrográdi ezred ezredbizottsága megcáfolta a *Petrogradszkaja Gazeta*-nak arról szóló közleményét, hogy a katonák a Putyilov-gyárban jártak. A munkások maguk kezdték meghívni a katonákat és megmutatták nekik, hogyan élnek és hogyan dolgoznak. Így éppen az ellenkezője következett be annak, amit a burzsoá sajtó el akart érni. Például az Izmajlovszkij-ezred katonaküldöttsége meglátogatta a Putyilov-gyárat, és az ott szerzett tapasztalatairól ezt írta a *Pravda*-ban (Igazság): „A küldöttek meglátogattak minden műhelyt, beszélgettek a munkásokkal meg a munkavezetőkkel és kedvező tapasztalatokat szereztek. Meggyőződtek arról, hogy a munkát nem hagyták abba, sőt nagy lendülettel dolgoznak. Minden munkás a helyén van. Mindenki a munkapadjánál áll... A munkások azt mondták: «Naponta fejenként 100 srappellit gyártunk, adjatok nekünk anyagot és 150-et fogunk gyártani.»“

Az Izmajlovszkij-ezred katonáinak nyilatkozata így fejeződött be:

„Munkás elvtársak, ne tévesszenek meg benneteket az aljas híresztelések... Ne higgyetek azoknak, akik vizályt

akarnak szítani köztünk és a munkások között. Ezek provokátorok. Csak teljes egységben győzhetünk minden vonalon...“

A katonák sok ehhez hasonló nyilatkozatot tettek közzé. A burzsoá sajtó kénytelen volt takarodót fűjni.

A munkások elleni kampány megghiúsult.

A burzsoázia és a burzsoá sajtó viszont még élesebben kezdte támadni a bolsevikokat és a bolsevik *Pravda*-t. A bolsevikok és a *Pravda* elleni uszítás valamennyi burzsoá irányzat és ujság központi témájává lett. Ebben a hajszában összpontosult a burzsoáziának a forradalom és a munkások ellen felgyülemlett minden gyűlölete és dühe.

A burzsoázia a *Pravda* és a bolsevikok elleni rágalomhadjáratában abba a ténybe kapaszkodott, hogy lelepleződött néhány provokátor, aki a bolsevik párt sorai közé befurakodott. Ugyanis a februári forradalom után, amikor feltárták a cári kormány levéltárait, az ujságokban közölni kezdték a provokátorok névsorát, hogy leleplezzék őket. Ezeken a listákon szerepelt Malinovszkij és Csernomazov neve, akik régebben a bolsevik párt tagjai voltak. Természetesen nem volt abban semmi csodálatos, hogy abban az időben, amikor a bolsevik pártnak az illegális munka viszonyai között titokban és konspiratív módon kellett dolgoznia, a pártba megpróbálták behatolni és be is hatoltak az ohrana ügynökei, árulók és provokátorok, akiket ideig-óráig nem ismertek fel.

A *Russzkaja Volja* (Orosz Akarat), *Malenykaja Gazeta* (Kis Ujság), *Birzseviye Vedomosztyi* (Tőzsdei Tudósítások), *Vecsernyeje Vremja* (Esti Idő) című burzsoá ujságok felkapták ezt a témát.

A provokátorok leleplezését felhasználták a bolsevikok elleni rágalomhadjáratra. A *Russzkaja Volja* a Nyevszkij Prospekten levő szerkesztőségének kirakatába hatalmas plakátot tett ki, amely alá ezt írta: „Csernomazov — a *Pravda* szerkesztője.“

A bolsevikok méltó választ adtak a rágalmozóknak, leleplezték őket mint a provokátorok nyílt támogatóit. A *Pravda* megcáfolta a sárga sajtónak azt a koholmányát, hogy Csernomazov a *Pravda* szerkesztője volt. Leszögezte, hogy Csernomazov ugyan egyideig valóban dolgozott a *Pravda*-nál, de csak

munkatársi minőségben és még a februári forradalom előtt eltávolították, mert becstelenség gyanúja merült fel ellene. Malinovszkij ügyét a bolsevikok a burzsoázia ellen fordították, Rodzjanko ellen, aki a cári ohrana provokátorát pártfogolta. A *Pravda* közölte Leninnek egy kis cikkét, amelynek az volt a címe: „Bíróság elé Rodzjankót és Dzsunkovszkij egy provokátor pártfogolásáért!” Rodzjanko, a IV. Duma elnöke és Dzsunkovszkij helyettes belügyminiszter már akkor tudták Malinovszkijról, hogy provokátor, amikor képviselő volt a IV. Állami Dumában és erre nem figyelmeztették a bolsevikokat, eltitkolták, hogy Malinovszkij provokátor. Lenin azt írta a *Pravda*-ban:

„Dzsunkovszkij is, Rodzjanko is legkésőbb 1914 május 7-én megtudta, hogy Malinovszkij provokátor.

Egyikük sem figyelmeztette a dumában képviselt politikai pártokat és elsősorban a bolsevikokat arra, hogy provokátor van közöttük!

Vajjon ez nem bűncselekmény?

Vajjon ezek után tekinthetjük-e még Dzsunkovszkijt és Rodzjankót tisztességes polgárnak?¹

Az ellenforradalmárok más kísérleteket is tettek arra, hogy kárt okozzanak és akadályozzák a bolsevikok munkáját. Május 13-án fel akarták gyújtani a *Szoldatszkaja Pravda* (Katonai Igazság) irodáját és szerkesztőségét. Két tiszt és egy polgári egyén behatolt a szerkesztőség helyiségébe, mindent lelocsoltak benzinnel, majd meggyújtották a benzines tárgyakat és elmenekültek. A tüzet sikerült elfojtani, de a kerületi nyomda, ahol az újságot nyomtatták, megtagadta a továbbiakban a *Szoldatszkaja Pravda* előállítását, azzal az ürüggyel, hogy nem vállal ilyen kockázatos munkát.

A munkások és a katonák úgy tekintették a bolsevik *Pravda* elleni hajszát, mint a burzsoázia támadását a proletariátus ellen, az ellenforradalom támadását a forradalom ellen. A munkások és katonák gyűléseiken határozatokat hoztak, amelyek a *Pravda* és a bolsevik párt iránti ragaszkodásukat fejezték ki. A munkások a burzsoázia rágalmi és uszításai

---

¹ Lenin Művei. 25. köt. Szikra 1952. 97. old.

ellenére még szorosabban zárkóztak fel hősi pártjuk és annak vezetéi, Lenin és Sztálin mögé.

A bolsevik párt és Központi Bizottsága május hónapban három irányban fejtett ki munkát. Sztálin elvtárs a VI. pártkongresszuson a Központi Bizottság beszámolójában elmondta, hogy a május havi munka: 1. a községi választások, 2. a háborúellenes agitáció és 3. a Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetjének újválasztása jegyében folyt le.

A községi választási hadjáratra, vagyis a kerületi dumák választásaira való előkészület Petrográdon áprilisban kezdődött meg. A *Pravda*, a Petrográdi Bizottság és a bolsevik párt kerületi bizottságai felhívták a munkásokat és katonákat, hogy tevékenyen vegyenek részt a választásokban és szavazzanak a bolsevikokra. Május 10-én tartották meg az OSzD(b)MP Petrográdi Bizottságának ülését, amelyen Sztálin elvtárs is résztvett. Az ülésen meghallgatták a városi bizottság, valamint a kerületi bizottságok beszámolóit a községi választási kampányról. A kampány jelszavait és annak politikai irányát Lenin és Sztálin adták meg cikkeikben. Lenin a proletariátus pártjának községi platformjáról írt cikkében azt mondja:

„Ennek az egész platformnak az élén, a reformok listájának élén, a három legfontosabb, leglényegesebb pontnak kell állnia, amelyek a reformok tényleges megvalósításának alapfeltételei:

1) Semmiféle támogatást az imperialista háborúnak (sem a kölcsön támogatásának formájában, sem általában semmiféle formában).

2) Semmiféle támogatást a tőkés kormányoknak.

3) Nem szabad megengedni a rendőrség visszaállítását. A rendőrséget az egész népet felölelő milíciával kell felváltani.

Ha nem összpontosítjuk figyelmünket elsősorban ezekre az alapvető kérdésekre, ha nem magyarázzuk meg, hogy minden községi reformnak ezek a feltételei, akkor a községi program elkerülhetetlenül (a legjobb esetben) jámbor óhajjává válik².

A petrográdi kerületi dumák választásai május 27-től

² *Lenin Művei*. 24. köt. Szikra 1952. 361—362. old.

június 5-ig folytak le. A választások után írta Sztálin elvtárs „A petrográdi községi választások eredményéről“ című cikkét, amely mint az OSzD(b)MP Központi Bizottsága Sajtóirodájának bulletinje jelent meg június 15-én.

A választásokon 800 000 szavazó vett részt, vagyis a város választóinak 70 százaléka. A három fő politikai platformnak megfelelően a választásokon három fő lista versengett: a kadetoké, a bolsevikoké és a „honvédőké“.

Sztálin elvtárs ezt írta:

„A választónak választania kellett:

Vagy vissza, szakítani a proletariátussal, «erélyes rendszabályokat» a forradalom ellen (*kadetok*);

Vagy előre, szakítani a burzsoáziával, erélyes harcot az ellenforradalom ellen, a forradalom továbbfejlesztéséért (*bolsevikok*);

Vagy megegyezni a burzsoáziával, lavírozni a forradalom és az ellenforradalom között, vagyis se vissza, sem előre (a „*honvédők*“ — a *mensevikek és eszerek blokkja*)³.

A „*honvédők*“ blokkja a választásokon 400 000 szavazatot kapott, vagyis a szavazatok 50 százalékát, a kadetok körülbelül 160 000, a bolsevikok több mint 160 000 szavazatot kaptak. A főváros leginkább proletár kerületében, a Viborg kerületben pedig abszolút többséget szereztek.

A választási eredmények elsősorban a kadetok vereségét bizonyították. A kadetokat teljesen szétverték, egyetlenegy kerületi dumát sem szereztek meg maguknak. Mihelyt a régi rendszer, amelynek a kegyelméből fenn tudták magukat tartani, letűnt a színről, azonnal kicsúszott lábuk alól a talaj. A demokratikus választók zöme otthagya a kadetokat. De még nem érkezett el a bolsevikokhoz, megállt a félúton: a mensevikekre és az eszerekre szavazott.

A választások fontos eredménye volt a bolsevik párt erőinek kétségtelen növekedése. Sztálin elvtárs ezt írta:

„Pártunknak Petrográdon 23—25 000 tagja van; a *Pravda* 90—100 000 példányban jelenik meg, amiből 70 000 Petrográdon fogy el; a választásokon viszont 160 000 szavazatot kaptunk, ami hétszer annyi, mint a párttagok száma és kétszer annyi, mint a *Pravda* petrográdi olvasóinak a

³ Sztálin Művei. 3. köt. Szikra 1950. 99. old.

száma. És ezt az eredményt annak ellenére értük el, hogy a bulvár *Birzsovka*-tól (Birzseviye Vedomosztyi — Tözsdei Tudósítások) és *Vecsorka*-tól (Vecsernaja Birzsovka — Esti Tözsdehíradó) a miniszteri *Volja Narodá*-ig (Népakarat) és a *Rabocsaja Gazetá*-ig (Munkás Ujság) csaknem az egész úgynevezett sajtó a bolsevikok elleni pokoli üvöltéssel és uszítással terrorizálta a nyárspolgárokat. Világos, hogy ilyen helyzetben csak a legállhatatosabb forradalmi elemek szavazhattak pártunkra, akik nem ijedtek meg a «borzalmaktól». Ezek a forradalmi elemek: elsősorban a forradalom vezére, a proletariátus, amelynek segítségével többséget szereztünk a viborgi dumában, és azután a proletariátus leg-hűségesebb szövetségesei, a forradalmi ezredek⁴.

Végül a választások jelentősége az volt, hogy konkrétan felvetették a hatalom kérdését az országban. A választások bebizonyították, hogy a kadetok jelentéktelen kisebbséget alkottak az országban, és ugyanakkor túlnyomó többségben voltak az Ideiglenes Kormányban.

„Hogyan türhetjük a kadetok uralmát az Ideiglenes Kormányban, amikor a lakosság többsége nyilvánvalóan nem bízik a kadetokban?”⁵ — írta Sztálin.

A bolsevikok egyik jelszava a községi választási kampányban a proletár milícia jelszava volt. Ennek a jelszónak a jelentősége természetesen túlnő a községi reformok keretén. A marxizmus azt tanítja, hogy a munkásosztály nem veheti egyszerűen birtokába a régi államgépezetet és nem használhatja fel azt a saját céljai érdekében. A munkásosztálynak szét kell zúznia, össze kell törnie a régi államgépezetet és meg kell teremtenie az új, proletár államgépezetet. Ezért a régi államgépezet fegyveres erejét is új fegyveres erővel kell felcserélni, a régi hadsereget és rendőrséget a felfegyverzett néppel kell felváltani. A bolsevikok a munkások felfegyverzését tartották a forradalom sikeres fejlődése egyedüli biztosítékának. A bolsevikok az első orosz forradalomban, 1905—1907-ben, amikor előkészítették a cárizmus elleni fegyveres felkelést, felfegyverezték a forradalom rohamcsapatát, a proletariátust. A februári burzsoá-demo-

⁴ Sztálin Művei. 3. köt. 100—101. old.

⁵ Ugyanott, 102—103. old.

kratikus forradalom kedvező feltételeket teremtett a munkások felfegyverzésére. Petrográdban a forradalom első napjaiban a munkások a fegyvertárból több mint 40 000 puskát és 30 000 revolvert vettek magukhoz.

A bolsevikok a petrográdi gyárakban és üzemekben proletár milíciát létesítettek. Április 28-án a Viborg kerület bolsevik Szovjetje határozatot hozott, hogy a milíciát munkásgárdává alakítsák át. Április 29-én a *Pravda*-ban közölték a munkásgárda szervezeti szabályzatát. A szervezeti szabályzat kimondta: „A munkásgárda azt tűzi ki feladatául, hogy fegyverrel a kézben megvédi a munkásosztály valamennyi vívmányát; védelmezi minden polgár életét, biztonságát és vagyonát, nemre, korra és nemzetiségre való tekintet nélkül. A munkásgárdának tagja lehet minden munkás, férfi és nő egyaránt, aki a szocialista párt vagy a szakszervezet tagja, ha a gyár vagy a műhely dolgozóinak gyűlésén javasolják, illetve megválasztják.“ A bolsevikok tehát előkészítették a proletárorradalom fegyveres erejét.

Kanavinóban (Nyizsnyij-Novgorod) majdnem mind a 16 gyárban összesen 30 000 munkást szerveztek be a proletár milíciába, amely lényegében véve helyi hatalommá lett. A munkások ellenőrizték a termelést, a termékek elosztását, megoldották a munkások és a vállalkozók közötti konfliktusokat a munkások javára.

Orehovo-Zujevóban a munkások ellenőrzésük alá vették a városi milíciát, majd pedig teljesen kezükbe véve, proletár milíciává alakították át. Bolsevik vezérkarral harci osztagokat alakítottak, megszervezték a terepkutatást utcai harcok esetére, fegyvert tartalékoltak, megszervezték saját hírszerző szolgálatukat, hogy tájékozódhassanak a helyi burzsoázia hangulatáról.

Az urali Troickban a proletár milícia a következő körülmények között alakult meg: Május elsején a borrház előtt őrséget álló kozákok feltörték a lakatokat és az ólomzárakat és vodkát szereztek. Részeg tobzódás kezdődött, gyanús személyek jelentek meg, és zsidópogromra bujtogattak. A bolsevikok rendkívüli értekezletet tartottak, amelyen elhatározták, hogy a párt tagjaiból osztagokat szerveznek és megvédik a lakosságot a pogromlovagoktól. A bolsevikok vezetésével megalakították az üzemekben az osztagokat.

Fegyvert a 131. tartalékezred parancsnokságától kaptak. A pogromnak elejét vették.

A forradalom fegyveres erőit Oroszország ipari körzeteinek többségében úgy szervezték meg, hogy megalakították a Vörös Gárda osztagait. A Vörös Gárda lett a proletariátus fegyveres forradalmi osztagainak legtipikusabb formája.

A bolsevikok a Vörös Gárda megalakításával együtt nagy politikai és szervező munkát végeztek a hadseregben, és a flottában, a katonák és a matrózok között.

Közvetlenül a februári forradalom után számos nagyvárosban bolsevik katonai szervezeteket létesítettek. A bolsevikok e téren felhasználták az első orosz forradalom katonai és harci tapasztalatait. A bolsevik párt Központi Bizottsága mellett Katonai Szervezetet létesítettek, amelynek a munkájában résztvett Sztálin, Szverdlov és Dzerzsinszkij elvtárs.

A bolsevikok a frontokon és a hátfországban fáradhatatlanul szervezték a katonákat és matrózokat. A Központi Bizottság mellett működő Katonai Szervezet a katonák részére külön ujságot adott ki, a *Szoldatszkaja Pravda*-t. A *Szoldatszkaja Pravda* első száma április 15-én jelent meg 50 000 példányban.

Az ujság terjesztése a katonák között a fronton rendkívül nagy nehézségekkel járt. Teljesen reménytelen dolog lett volna, hogy a postát igénybe vegyék, mert a katonai cenzúra a bolsevik sajtót megsemmisítette. Ahhoz, hogy a bolsevik ujságokat a frontra eljuttassák, különböző alkalmakat kellett felhasználni. A *Szoldatszkaja Pravda*-t minden nehétség ellenére mégis nagy példányszámban terjesztették a fronton. Gyenyikin főhadiszállásának adatai szerint a hadseregbe áprilisban 40 000, májusban pedig több mint 100 000 bolsevik ujság jutott el.

A *Szoldatszkaja Pravda* nagy hatással volt a katonákra, felvilágosította őket, emelte politikai képzettségük színvonalát. A *Szoldatszkaja Pravda*-nak különösen nagy szerepe volt a katonatömegek forradalmasításában.

Június 16 és 23 között tartották meg a bolsevik párt Katonai Szervezeteinek Összoroszországi Konferenciáját. A konferencián 500 ezred küldöttei vettek részt, akik 26 000 —

bolsevik sejtekbe szervezett — katonát képviseltek. A konferencia munkáját Lenin és Sztálin irányította.

A konferencián meghallgatták a küldöttek beszámolóit, akik világos képet adtak a fronton uralkodó helyzetről és a bolsevik katonai szervezetek munkájáról. A tapasztalatcsere szempontjából ezeknek a beszámolóknak nagy jelentőségük volt.

A konferencián Lenin a politikai helyzetről és az agrárkérdésről, Sztálin elvtárs pedig „A nemzeti mozgalomról és a nemzeti ezredekről“ mondott előadói beszédet.

A konferencián erős baloldaliaskodó hangulat volt érezhető. Sok küldött azt tartotta, hogy a hatalmat azonnal meg lehet ragadni, és arra számított, hogy Lenin helyesli „forradalmiságukat“. Ez azonban nem így történt. Lenin óva intette a küldötteket az ilyen „baloldali“ elrugaskodástól, megmagyarázta nekik, hogy a legnagyobb körültekintésre és óvatosságra van szükség, nehogy provokátorok csapdájába essünk.

Lenin előadói beszédeiben programot adott a katonai szervezeteknek, és megmagyarázta, hogyan kell dolgozni, hogyan kell megnyerni a katonatömegeket, hogyan kell közöttük agitációt végezni.

Sztálin előadói beszéde „A nemzeti mozgalomról és a nemzeti ezredekről“ bonyolult és nehéz kérdést dolgozott fel. A februári forradalom után a nemzeti végvidékek burzsoáziája burzsoá nemzeti alakulatokat kezdett szervezni a hadseregben, hogy saját népük és a forradalom további fejlődése ellen harcoljanak. A katonai szervezetekben dolgozó egyes pártmunkások előtt nem volt elég világos a nemzeti katonai alakulatok kérdése. Pontosan kidolgozott bolsevik irányvonalra volt szükség. Ezt az irányvonalat világosan és minden részletében kidolgozva Sztálin elvtárs előadói beszéde adta meg.

A konferencia határozata, amelyre Sztálin elvtárs tett javaslatot, elítélte a nagyhatalmi sovinizmus mindenféle megnyilvánulását és elejét vette a helyi nacionalista jellegű túlkapásoknak. A határozat követelte, hogy fejtsenek ki erélyes munkát a nemzeti alakulatok bolsevizálására, és határozottan állást foglalt az ellen, hogy a nemzeti ezredek a néptől elszakadt hadsereggé változtassák. Sztálin elvtárs

előadói beszédében világosan kifejtette a két fronton folyó harc irányvonalát, és ennek nagy szerepe volt abban, hogy számos nemzeti alakulat átállt a forradalom oldalára.

A bolsevik párt Front és Hátországi Katonai Szervezeteinek Összoroszországi Konferenciája összegezte annak a négyhónapos harcnak az eredményét, amelyet a forradalom és az ellenforradalom a hadsereg megnyeréséért vívott. Az eredmények világosan megmutatták, hogy ez a harc a forradalom javára fog eldőlni.

A konferencia megalakította a Bolsevik Katonai Szervezetek Összoroszországi Központi Irodáját, amelynek a tagjai közé beválasztották L. M. Kaganovicsot is.

A bolsevikok többek között megnyerték a munkásosztály egyik igen fontos szervét, az üzemi bizottságokat is, úgyhogy az üzemi bizottságok többsége már áprilisban a bolsevikokat követte.

Május 30 és június 3 között tartották meg Petrográdban az üzemi bizottságok konferenciáját. A konferencián a bolsevikok vitték a vezető szerepet, a küldöttek háromnegyed része az ő oldalukon állott. A konferencia elfogadta Lenin határozati javaslatát az összeomlás elleni harc gazdasági rendszabályairól. A határozat a javak termelése és elosztása feletti munkásellenőrzés mellett foglalt állást, és ugyanakkor leszögezte, hogy az összeomlás elleni harc gazdasági rendszabályait tervszerűen és sikeresen csak akkor lehet megvalósítani, ha az egész államhatalom átmegy a proletárok és a félproletárok kezébe. Így tehát a konferencia elfogadta a gazdasági bomlás elleni harc bolsevik programját.

Az üzemi bizottságok petrográdi konferenciája után, június 16-án és 17-én szakszervezeti kongresszust tartottak Moszkvában. A kongresszuson résztvett 164 olyan üzemi bizottság küldötte, amelyek a textiliparban folyó tömeges munkáskizárások ellen harcoltak. Ezek a küldöttek a központi kerület mintegy 200 ezer textilmunkását képviselték. A kongresszus munkáját a bolsevikok irányították, a határozatokat bolsevik szellemben hozták, és a kongresszus üdvözlét küldte Leninnek.

Az a tény, hogy a bolsevikok megnyerték az üzemi bizottságokat, azt eredményezte, hogy az egyes üzemekben

maguk a munkások kezdték végrehajtani azokat a szocializmushoz vezető gyakorlati intézkedéseket, amelyeket Lenin az Áprilisi Tézisekben megjelölt.

A munkásosztály körében új mozgalom indult meg. Jellemzésére idézünk néhány közleményt a *Pravda*-ból.

1917 június 8-án „Az igazgató elkergetése“ című rövid cikkben azt olvassuk, hogy a „Szkorohod“ gyár munkásai, az igazgató kihívó viselkedésén megbotránkozva, elhatározták, hogy elkergetik a gyárból és aláíratják vele a következő határozatot: „A Szkorohod-gyár munkásai gyűlésének határozata értelmében lemondok igazgatói állásomról és kötelezem magamat arra, hogy három nap alatt kiürítem az általam elfoglalt gyári lakást.“ A munkások gyűlése háromtagú bizottságot választott a gyár és a volt igazgató ellenőrzésére.

A *Pravda*-nak ugyanebben a számában közlik:

A donmenti Rosztovban a Kajalov Hüvelygyár munkásai kijelentették, hogy a gyárat lefoglalták a munkások javára.

A Kuringyin (Rogacsov) utódai tulajdonában levő üveggyár munkásai a gyárat elkobozták.

A bolsevik párt számára egyik legnehezebb terület a falu volt. A parasztok között dolgozó bolsevikoknak le kellett rombolniuk azt az aljas hazugság- és rágalomfalat, amelyet az ellenség a bolsevik párt és a parasztság közé emelt, továbbá le kellett küzdeni az eszer pártnak a parasztságra gyakorolt befolyását. Ugyanis az eszereknek a forradalom első időszakában nagy befolyásuk volt a parasztságra.

Az eszerpárt volt abban az időben Oroszország legnépesebb pártja. A Parasztküldöttek I. Összoroszországi Kongresszusa, amelyet május 4 és 28 között tartottak meg Petrográdban, teljesen az eszerek befolyása alatt folyt le. A kongresszuson több mint 1000 küldött vett részt, túlnyomó többségben eszerek.

Az eszerek irányításával lezajlott kongresszus elfogadta az „egyenlősítő földhasználat“ (a föld úgynevezett „szocializálásának“) eszer programját. A „föld szocializálásának“ eszer programja a föld magántulajdonának megszüntetését, vagyis a földesúri földtulajdon felszámolását javasolta. Az „egyenlősítő földhasználat“ programjának megvalósítását azonban a kongresszus az Alkotmányozó

Gyűlés összehívásáig elhalasztotta, s ugyanakkor határozatot hozott, amelyben megtiltotta, hogy a parasztok önkényesen felszántsák a földesúri földeket.

Így tehát az a határozat, amelyet a Parasztküldöttek I. Összoroszországi Kongresszusa hozott, a földbirtokosok érdekeit szolgálta, és a parasztság érdekei ellen irányult. Lenin javaslata az agrárkérdésben, hogy a földet azonnal adják át a népnek, és ne várjanak se a háború végéig, se az Alkotmányozó Gyűlés összehívásáig, a kongresszuson csak csekélyszámú szavazatot kapott. A kongresszus teljes bizalmat szavazott az Ideiglenes Kormánynak, helyeselte az eszerek és a mensevikek koalícióját a burzsoáziával, és támogatta a fronton készülődő offenzívát. A paraszt Szovjeteknek a kongresszuson megválasztott Végrehajtó Bizottsága túlnyomó többségben eszerekből állott.

A Parasztküldöttek I. Összoroszországi Kongresszusa és annak főkolomposai, az eszerek, nem a dolgozó parasztság érdekeit juttatták kifejezésre, hanem a kulákok érdekeit. A dolgozó paraszttömegek érdekeit a bolsevik párt védelmezte. A falusi szegényparasztság hallgatott a bolsevik párt hangjára. A bolsevik agitátorok ezrei vitték el a faluba Lenin és Sztálin eszméit. A bolsevik ujságok nap nap után közöltek olyan cikkeket, amelyek leleplezték az eszer pártot és az eszer pártnak a parasztság érdekeit eláruló politikáját. A *Szociál-Demokrat* (A Szociáldemokrata), a moszkvai bolsevikok ujsága 59. számában közölte egy paraszt levelét, amelyet Lenin az I. Összoroszországi Szovjetkongresszuson mondott beszédében idézett. G. Andrejev paraszt ezt írta:

„Parasztember vagyok. Nyáron falun élek; mielőtt a gyárba léptem, falun éltem, most azonban csak évente egyszer-kétszer, vagy legfeljebb háromszor fordulok meg falun... 1905 óta voltam eszer, de amikor azt kezdték beszélni, hogy nem kell elvenni az úrtól a földet, elhatároztam, hogy otthagynom őket, amikor pedig elárulták a szabadságot, valóban ott is hagytam őket és a bolsevik párthoz csatlakoztam, a bolsevikokhoz, nempedig a mensevikekhez, mert azért ha egy kicsit is, de mégis csak értek ahhoz, hogy mire van szükségem... Szeretném néhány szóval kifejtteni nézetemet a faluban működő különböző pártokról és arról, hogy a falu

gyülekezetében hogyan vannak képviselve. Én ezt úgy képezelem el: zemsztvó-főnök, járási előljáró, falusi bíró, kulák (mennél gazdagabb) és szegényparaszt mint én. A zemsztvó-főnököt a kadetokhoz sorolom, akik a tőkét és az egész burzsoáziát védelmezik... a járási előljárót a tudós profesz-szorokhoz, akik azt akarják, hogy egyeseknek legyen jó, de azért a többieket se bántsuk, hanem húzzuk-halogassuk a dolgot ezerévig, és addig mindenki megnyugszik... A falusi bírót a mensevikekhez sorolom... A kulákot (mennél gazda-gabb) a szociálforradalmárokhoz... Aztán a szegényparasztot tekintem. Őt a bolsevik szociáldemokratákhoz sorolom: a háborúról nem úgy gondolkozik, mint a bíró vagy a kulák. Ha egyszer nem kell háború a népnek, akkor minden haloga-tás nélkül vessen véget a nép a háborúnak és ne menjen a vágóhídra. Barátkozzanak a fronton, a hátországba pedig ne aludjanak, hanem dolgozzanak fáradhatatlanul a szent igazságért. Nem szabad megállni és várni, hogy majd valaki leszáll az égből és véget vet a háborúnak. *Erősebben kell szo-rítani a burzsoáziát, hogy szétlapuljon. Akkor vége szakad a háborúnak. De ha a burzsoáziát nem szorítjuk elég erősen, akkor jaj nekünk*⁶.

A bolsevikok türelmesen megvilágították a népnek poli-tikájukat, leleplezték a mensevikek és eszerek megalkuvá-sát, igyekeztek elszigetelni ezeket a pártokat a néptől, és meghódítani a többséget a Szovjetekben. A bolsevikok agitá-ció- és propagandamunkájának eredményeképpen a munká-sok már a forradalom első hónapjaiban több városban újra-választották a Szovjeteket, kidobálták belőlük a mensevike-ket és az eszereket, s bolsevikokat választottak helyükbe. A bolsevikok a Petrográdi Szovjet munkásszekciójának kö-rülbelül a felét, a katonai szekciónak pedig körülbelül egy-negyedét hódították meg. A petrográdi proletariátus majd-nem teljes egészében a „Minden hatalmat a Szovjeteknek!” jelszót követte.

Vidéken azonban még sok mindenben hittek a megalku-vóknak, a mensevikeknek és az eszereknek. Ez a magyará-zata annak, hogy a Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetjei-

⁶ A dőlt betűvel szedett szavakat idézte Lenin az I. Összoroszországi Szovjetkongresszuson, e szavakkal fejezve be a háborúról mondott beszédét. Lásd *Lenin Művel.* 25. kot. 31. old.

nek I. Összoroszországi Kongresszusán a mensevikek és az eszerek voltak többségben.

A Szovjetek I. Összoroszországi Kongresszusán, amelyet június 3-tól 24-ig tartottak meg Petrográdon, a munkás-, katonai- és parasztküldöttek 305 egyesített Szovjetje, a területi és kormányzósági központok 53 Szovjetje, 21 harctéri szervezet, 8 hátországi katonai szervezet és 5 hadiflotta-szervezet képviseltette magát. Ez hatalmas szervezett erő volt, amelynek minden objektív lehetősége megvolt ahhoz, hogy új, forradalmi hatalmat létesítsen az országban. A kongresszus azonban, mivel többsége megalkuvó elemekből állott, nem akarta megoldani ezt a feladatot. A kongresszus 1 000 küldötte közül körülbelül 800 az eszer-mensevik blokkhoz tartozott, a bolsevikoknak pedig a kongresszuson mindössze 105 küldöttjük volt.

A kongresszuson a fő kérdés az Ideiglenes Kormányhoz való viszony és a „forradalmi hatalom“ megteremtésének kérdése volt. A főkolompok — a mensevikek és az eszerek — elérték, hogy a kongresszus bizalmat szavazott az Ideiglenes Kormányra. „Forradalmi hatalom“ alatt ők olyan hatalmat értettek, amely a kadetok, mensevikek és eszerek koalícióját jelenti. Opportunista politikájuknak megfelelően az osztályok együttműködése mellett voltak, azt akarták, hogy az orosz társadalom valamennyi osztálya burzsoá politikát folytasson, és minden úton-módon azt bizonygatták a kongresszuson, hogy ilyen koalícióra feltétlenül szükség van. A mensevikek egyik vezetője, Cereteli, aki ebben az időben miniszter volt, kongresszusi beszédét teljes egészében annak szentelte, hogy megindokolja a koalíció eszméjének helyességét. Azt állította, hogy az egyes pártok külön-külön gyengék ahhoz, hogy az egész hatalmat egymagukban megragadják. Cereteli kijelentette, hogy Oroszországban jelenleg nincs olyan politikai párt, amely azt mondaná: adjátok a hatalmat a mi kezünkbe, álljatok félre, mi majd elfoglaljuk a helyeteket. Ilyen párt Oroszországban nincs! — hangoztatta kitartóan Cereteli.

Ekkor Lenin a helyéről felkiáltott:

„Van ilyen párt!“

Ezután Lenin emelkedett szólásra, kitért Cereteli beszédére és így szólt:

„A miniszter polgártárs azt mondta, hogy nincs Oroszországban politikai párt, amely kész volna arra, hogy a hatalmat teljes egészében egymaga átvegye. Én erre azt felelem: «van! Egyetlen párt sem utasíthatja vissza a hatalmat, és a mi pártunk sem utasítja vissza: minden percben kész a hatalmat teljes egészében átvenni»“⁷.

Lenin a mensevikek és az eszerek gyáva, megalkuvó politikájával szembeállította a bolsevikok bátor, kemény, forradalmi proletárpolitikáját. A lenini program — minden hatalmat a Szovjeteknek, kenyeret a dolgozóknak, földet a parasztoknak, békét a népnek — nagy hatással volt a kongresszus egyszerű küldötteire.

A kongresszus többsége azonban mégis a mensevikeket és az eszereket követte. A kongresszus bizalmat szavazott az Ideiglenes Kormánynak és határozatot hozott a fronton készülődő offenzíva támogatására. A kongresszuson megválasztották a Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetjeinek Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottságát, amelybe túlnyomó többségben mensevikek és eszerek kerültek be.

A kongresszus ideje alatt Petrográdon fontos események mentek végbe egy politikai tüntetés előkészítésével kapcsolatban. A júniusi tüntetés, éppúgy, mint az áprilisi, ösztönösen kezdődött. Petrográd proletár külvárosainak felháborodását az Ideiglenes Kormány az a rendelkezése idézte elő, hogy telepítsék ki a munkásszervezeteket Durnovo volt cári miniszter nyaralójából. A bolsevikoknak a tömegekre gyakorolt befolyása és a tömegekkel való kapcsolata ebben az időben már olyan erős volt, hogy a bolsevikoknak lehetőségük nyílt a mozgalom alakítására, elmélyítésére és szervezett tüntetés levezetésére.

A bolsevik párt Központi Bizottsága június 10-ére békés tüntetést tervezett a következő jelszavakkal: „Minden hatalmat a Szovjeteknek!“, „Le a háborúval!“, „Le a tíz kapitalista miniszterrel!“, „Munkásellenőrzést a termelés felett!“, „Kenyeret, békét, szabadságot!“ stb. A bolsevikok arra számítottak, hogy a petrográdi munkások és katonák fellépése nyomást gyakorol a Szovjetek Összoroszországi Kongresszusára, vagy legalábbis tudomására hozza a kongressz-

⁷ Lenin Művei 25. köt. 6—7. old.

szusnak a petrográdi munkások és katonák akaratát, akik azt követelték, hogy az egész államhatalom a Szovjetek kezébe menjen át.

A mensevikek és az eszerek nem ok nélkül félték attól, hogy a bolsevikok által előkészített tüntetés a megalkuvó politika elleni éles tiltakozássá alakul, ezért június 9-én, a Szovjetek kongresszusán, keresztülvittek egy olyan határozatot, amely a tüntetést betiltotta. Ez a nép által kiharcolt szabadság arcátlan és aljas megsértése volt, de a bolsevikok nem szállhattak szembe a Szovjetek Összoroszországi Kongresszusával és így kénytelenek voltak elállni a tüntetéstől.

A tüntetés betiltása rendkívül nagy elégedetlenséget és felháborodást váltott ki a fővárosi munkások és katonák között. A Szovjetek Összoroszországi Kongresszusának elnöksége június 11-én közös értekezletet tartott a Parasztküldöttek Szovjetjeinek Központi Végrehajtó Bizottságával. Ezen az értekezleten afféle bírósági tárgyalást akartak rendezni a bolsevikok és a petrográdi forradalmi munkások ügyében. A bolsevikokat „összeesküvéssel“ vádolták, valamint azzal, hogy „le akarták tartóztatni az Ideiglenes Kormányt“. Cereteli beszédében kikotyogta a burzsoáziának azt a szándékát, hogy lefegyverzi a petrográdi munkásokat. Lenin azt mondta, hogy ez a beszéd „egyik legszemléltetőbb illusztrációja lesz annak, hogy miképpen állt át az eszerek és mensevikek Cereteli úr vezette blokkja a burzsoázia oldalára a forradalmi proletariátussal szemben“⁸.

De a mensevikeknek és az eszereknek ez az aljas támadása a kongresszuson, amelynek az volt a célja, hogy a tömegek elégedetlenségét a bolsevikok ellen fordítsák, nem sikerült. A tömegekben forrott a felháborodás, éppen a mensevikek és az eszerek ellen, megalkuvó politikájuk ellen, azon kísérletük ellen, hogy elfojtsák a szabadságot, a tüntetés betiltása ellen. Ekkor a mensevikek és az eszerek, mivel meg akarták előzni a munkások tüntetését és arra számítottak, hogy a munkások forradalmi hangulatát saját céljaikra tudják felhasználni, elhatározták, hogy megszervezik a saját tüntetésüket, amelyet a Petrográdi Szovjet Végrehajtó Bi-

⁸ Lenin Művei. 25. köt. 482. old.

zottsága június 18-ra tűzött ki. Úgy tervezték, hogy ezt a tüntetést bolsevikellenes jelszavak alatt sikerül megtartani.

A bolsevikok erre még energikusabban készültek a tüntetésre. „Most tehát ez a feladatunk — írta Sztálin elvtárs —: el kell érnünk azt, hogy a petrográdi június 18-i tüntetés a mi forradalmi jelszavaink jegyében folyjon le“⁹.

Június 18-án Petrográdban nagy tömegtüntetés volt, amelyen 400 000 ember vett részt.

Derült, ragyogó nap volt. Petrográd külvárosai felől reggeltől estig kígyózott a tüntetők végtelen szalagja a forradalom áldozatainak sírjához a Mars-mezőre. Az üzemek és hivatalok zárva voltak, a forgalom szünetelt. A sírok mellett meghajtott zászlókkal vonultak el a tüntetők. A „Marseillaise“ és az „Internacionále“ hangja váltakozott a forradalmi gyászdallal: „áldozatként estetek el“. Minduntalan felröppentek a jelszavak: „Le a tíz kapitalista miniszterrel!“, „Le a háborúval!“, „Minden hatalmat a Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetjének!“. Helyeslő válaszképpen dörgő „hurrá“ hömpölygött mindenfelől. A mensevikek és eszerek jelszavai elvesztek a bolsevik jelszavak tömegében.

Sztálin elvtárs június 20-án a bolsevik *Pravda*-ban közzétett cikkében összegezte a június 18-i tüntetés eredményeit. Sztálin elvtárs ezt írta:

„A tüntetés szembeszökő sajátossága, hogy egyetlen gyár, egyetlen ezred sem adta ki a jelszót: «Bízzunk az Ideiglenes Kormányban». Még a mensevikek és eszerek is *elfelejtették* (inkább nem merték!) kiadni ezt a jelszót. Volt nekik is éppen elég jelszavuk: «A szakadás ellen», «Az egységért», «Támogassuk a Szovjetet», «Általános tankötelezettséget» (akinek nem tetszik, dugja be a fülét) — csak a legfontosabb hiányzott — nem követeltek *bizalmat* az Ideiglenes Kormány iránt, még ezzel a ravaszdi fenntartással sem, hogy «annyiban-amennyiben». Csak három csoport merte kiadni a bizalom jelszavát, de azok is megbánták. Ez a három csoport: a kozákok, a Bund és a plehanovi «Egység» csoportja. «Szentháromság» — gúnyolódtak a munkások a Mars-mezőn. A munkások és a katonák ezek közül kettőt (a Bundot és az «Egységet») «le vele» kiáltásokkal arra kényszerítették,

⁹ Sztálin Művei. 3. köt. 96—97. old.

hogy vonják be zászlajukat. A kozákok zászlaját, mivel hordozóik nem voltak hajlandók azt bevonni, széttépték. Egy másik «bizalmi» zászlót, amelyen nem volt megjelölve, hogy melyik csoport zászlaja, s amely a Mars-mező bejárata felett a «levegőben» volt kifeszítve, katonák és munkások foszlányokra téptek, mire a közönség helyeslően megjegyezte: — «Az Ideiglenes Kormány iránti bizalom szétfoszlott a levegőben»¹⁰.

A megalkuvók kénytelenek voltak fogcsikorgatva beismerni, hogy vereséget szenvedtek a fővárosban. A mensevik *Rabocsaja Gazeta* június 20-án keserűen állapította meg ezt a tényt:

„A június 18-i tüntetés az Ideiglenes Kormány iránti bizalmatlanság tüntetésévé alakult át... A június 18-i tüntetés kívülről szemlélve rendkívül nyomasztólag hatott. Úgy látszott, hogy a forradalmi Petrográd meghasonlott a Szovjetek Összoroszországi Kongresszusával. Néhány nappal ez előtt... a kongresszus bizalmat szavazott az Ideiglenes Kormánynak. Június 18-án a forradalmi Petrográd ugyanazzal az Ideiglenes Kormánnyal szemben látszólag teljes bizalmatlanságát nyilvánította.“

Ezt a vereséget még nyiltabban megírta a másik mensevik ujság, a *Novaja Zsizny* (Új Élet), június 20-i számában:

„A vasárnapi tüntetés megmutatta, hogy a «bolsevizmus» teljes győzelmet aratott a petrográdi proletariátus és a helyőrség körében.“

A júniusi tüntetés bebizonyította, hogy növekedett a tömegek forradalmisága, és növekedett bizalmuk a bolsevik párt iránt. A tüntetés megmutatta, hogy a mensevikek és eszerek, valamint az Ideiglenes Kormány a fővárosban teljes kudarcot vallottak.

„A tüntetés néhány óra alatt úgy szertefoszlatta a bolsevik összeesküvőkről szóló üres fecsegést — írta Lenin —, mint egy kis porfelhőt, és megcáfolhatatlanul bebizonyította, hogy Oroszország dolgozó tömegeinek élcsapata, a főváros ipari proletariátusa és a fővárosi katonaság óriási többségében azok mellett a jelszavak mellett van, amelyekért pártunk mindenkor síkra szállt“¹¹.

¹⁰ *Sztálin Művei*. 3. kot. 111—112. old.

¹¹ *Lenin Művei*. 25. kot. 106. old.

A munkások és katonák júliusi tüntetésének leverése

Az Ideiglenes Kormány, amelyet a Szovjetek I. Összoroszországi Kongresszusa támogatott, az imperialista politika folytatására határozta el magát. Az Ideiglenes Kormány, hogy teljesítse az angol és francia imperialisták akaratát, június 18-án támadásba kergette a frontkatonákat. A burzsoázia ebben a támadásban látta az egyetlen lehetőséget arra, hogy végezzen a forradalommal. A burzsoázia azt remélte, hogy a támadás sikere esetén a hatalmat osztatlanul a kezébe veszi, átadja a generálisoknak, szétkergeti a Szovjeteket és eltámassza a bolsevikokat. Viszont kudarc esetén minden felelősséget a bolsevikokra háríthat, azzal vádolva őket, hogy szétzüllesztették a hadsereget.

A támadást nagyon rosszul készítették elő. Valójában egyáltalában nem készítették elő. A támadást olyan terv szerint hajtották végre, amit még akkor dolgoztak ki, amikor a legfőbb parancsnok II. Miklós volt. A támadás vereségének fő oka azonban nem ez volt. Enélkül sem volt kétséges, hogy a támadás összeomlik. A katonák fáradtak voltak, nem értették a támadás célját, nem bíztak a számukra idegen parancsnoki karban, nem volt elegendő lőszer és tüzérség — a támadásnak össze kellett omlania.

E támadás világosan bebizonyította a tömegek előtt, hogy az Ideiglenes Kormány, amikor békepolitikát hirdetett, becsapta a népet. Kitűnt, hogy az Ideiglenes Kormány az imperialista háborút folytatni akarja. Kitűnt, hogy a Szovjetek Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottsága és a Petrográdi Szovjet nem akarták megakadályozni az Ideiglenes Kormány gaztettét, s maguk is a kormány uszályhordozóivá lettek.

A munkások, katonák és parasztok forradalmi felháborodása az Ideiglenes Kormány tettei ellen a végsőkig fokozódott. A kadetok ilyen viszonyok között visszahívták képviselőiket az Ideiglenes Kormányból. Arra számítottak, hogy a mensevikek és eszerek félnek egyedül maradni a kormányban és bármilyen engedmény árán kérni fogják a kadetokat, maradjanak bent a kormányban. A kadetok kormányválsá-

got akartak előidézni. Azt gondolták, hogy így majd sikerül teljesen átvenniük a hatalmat a megrémült megalkuvóktól, és erélyes harcot indíthatnak a forradalmi nép és a bolsevik párt ellen. Lenin azt írta, hogy „a kadetok kilépnek a kormányból, «francia sakkot» játszanak, ultimátumot intéznek az eszerekhez és a mensevikekhez, s hagyják, hogy ők, akik kötve vannak a hatalomhoz, de nem rendelkeznek hatalommal, lakoljanak a vereségért és a tömegek elégedetlenségéért”¹². A kadetok számítása bevált: a mensevikek és eszerek valóban megrémültek és igen nagy engedményeket tettek a kadetoknak, csak-hogy bent maradjanak a kormányban. A kadetok azonban sokkal fontosabb kérdésekben elszámították magukat. Manőverük nemcsak a kormányban idézett elő válságot, hanem az országban is.

A július 3—4-i események újabb fejleményt jelentettek.

Július 3-án Petrográdban, a Viborg kerületben, spontán tüntetések kezdődtek. A július 3-i megmozdulás kezdeményezői az 1. géppuskás ezred katonái voltak. A katonák gyűlést tartottak, amelyen azonnali fegyveres akciót követeltek az Ideiglenes Kormány ellen. A géppuskások a gyűlés után teljes rendben felsorakoztak, géppuskáikat tehergépkocsikra rakták, és „Vesszen a burzsoázia géppuskáinktól!”, „Le a tiz kapitalista miniszterrel!” jelszavakkal elindultak a Tauriai Palota felé.

A géppuskások elküldték megbízottaikat a többi ezredhez, a nagyüzemekbe, Kronstadtba és a bolsevikok második petrográdi városi konferenciájára, amely éppen akkor ülésezett.

A bolsevikok ebben az időpontban ellenezték a fegyveres akciót, mivel azt tartották, hogy a forradalmi válság még nem érett meg, hogy a hadsereg és a vidék még nem kész a fővárosi felkelés támogatására, hogy az elszigetelt petrográdi felkelés csak megkönnyítheti az ellenforradalomnak a forradalmi élcsapat szétverését. A petrográdi bolsevikok második városi konferenciáján megmagyarázták az 1. géppuskás ezred küldötteinek, hogy a fegyveres akciónak még nem jött el az ideje és hogy a párt tagjai nem cselekedhetnek pártjuk határozata ellen. A géppuskások kül-

---

¹² *Lenin Művei*. 25. köt. 216. old.

döttei erre kijelentették, hogy inkább kilépnek a pártból, de az ezredük határozatát végrehajtják.

A bolsevik párt Központi Bizottsága határozatot hozott, amelyben ellenezte ezt az akciót. Ugyanilyen határozatot hozott a bolsevikok második városi konferenciája is. A konferencia megszakította ülését és a konferencia küldötteit szétküldte az üzemekbe és az ezredékhez azzal a megbízatással, hogy tartsák vissza a tömegeket a tüntetéstől. Sztálin elvtárs július 3-án, délután 5 óra körül a Szovjetek Összoroszági Központi Végrehajtó Bizottságának ülésén hivatalosan bejelentette, hogy a bolsevik párt az akció ellen foglalt állást.

A tüntetés mégis megkezdődött. A géppuskások felhívására számos ezred és gyár megmozdult. A tüntetők harcos hangulatban voltak. Elhatározták, hogy szétkergetik az Ideiglenes Kormányt. A Kronstadti Szovjet határozatot hozott, hogy csatlakozik a petrográdi helyőrség akciójához és fegyveres matrózalakulatokat küld Petrográdra. Július 3-án estefelé már látható volt, hogy a tömegeket nem lehet visszatartani a tüntetéstől. Ekkor a bolsevik párt elhatározta, hogy résztvesz a tüntetésben, azért, hogy békés és szervezett jelleget adjon neki. Így akarta megakadályozni azt, hogy a burzsoázia idő előtt kiprovokálja a tömegek fegyveres felkelését és hogy az ellenségnek ürügyet adjon a forradalom erőinek szétverésére.

A bolsevik párt Központi Bizottsága a Petrográdi Bizottsággal és a Katonai Szervezettel együtt július 3-án este 10 óra körül új határozatot hozott, amelyben visszavonta az akcióban való részvétel megtiltását. Egyben utasította a pártot, hogy álljon élére és adjon szervezett formát a spontán megmozdulásnak, és a „Minden hatalmat a Szovjeteknek!” jelszó jegyében vezesse a tömegek tüntetését.

Zinovjev és Kamenyev a bolsevik párt Központi Bizottságának a tüntetésről hozott határozata ellen szólaltak fel. Azt javasolták a bolsevikoknak, ne szervezzenek az egész városra kiterjedő általános tüntetést, hanem csak kerületenként tartsanak gyűléseket. Ez áruló javaslat volt, mert a tömegek spontán fellépését a véletlenre bízta és így az ellenforradalmi provokáció kezére játszott. Ezt a kapituláns javaslatot erélyesen visszautasították, mert az ellenforradalmi erők

elleni harcban a forradalmi párt nem mondhat le a tömegek spontán mozgalmának vezetéséről.

A Szovjet munkástagozata, az Üzemi Bizottságok Központi Tanácsa, a Szakszervezetek Petrográdi Tanácsa és a bolsevikok által vezetett többi tömegszervezet támogatta a Központi Bizottságnak azt a határozatát, hogy részt kell venni a tüntetésben.

Július 4-re virradó egész éjjel folyt a tüntetés előkészítése.

Sztálin elvtárs a kerületek jelentései alapján így értékelte a munkások és a katonák hangulatát:

„1. a munkásokat és a katonákat holnap nem lehet visszatartani a tüntetéstől;

2. a tüntetők fegyveresen fognak kivonulni, kizárólag önvédelmi célból, hogy valóságos biztosítékuk legyen a Nyevszkij Proszpektről várható esetleges provokációs lövöldözéssel szemben: «fegyveresekbe nem olyan könnyű belelőni»¹³.

Július 4-én a tüntetés folytatódott. A bolsevikok irányították. A tüntetés irányítására vezérkart alakítottak. A rendet páncélautókkal biztosították. A Péter-Pál-erődbe géppuskás századot vezényeltek. A tüntetésre megérkeztek a kronstadti matrózok és eljött néhány katonai alakulat Petergofból, Oranyienbaumból, Krasznoje Szelóból és más helyekről is.

A tüntetők először a Keszinszkaja Palota felé vonultak, ahol a bolsevikok üdvözölték őket. Lenin rövid beszédet intézett a kronstadti matrózokhoz. Azon meggyőződésének adott kifejezést, hogy a „Minden hatalmat a Szovjeteknek!” jelszónak győznie kell és győzni is fog, majd „kítartásra, állhatatosságra és éberségre” szólította fel az egybegyűlteket.

A Keszinszkaja Palotától a tüntetők a Tauriai Palotához mentek, ahol a Szovjetek Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottsága ülésezett. Ott küldötteket választottak, akik közvetítették a Szovjetek Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottságának a tömegek követeléseit. A forradalmi tömegek azt követelték, hogy a Szovjetek Össz-

¹³ Sztálin Művei. 3. köt. 178—179. old.

oroszsországi Központi Végrehajtó Bizottsága ragadjon magához minden hatalmat, szakítson az imperialista burzsoáziával és folytasson tevékeny békepolitikát. A megrémült mensevikeknek és eszereknek eszük ágában sem volt, hogy teljesítsék a tömegek követelését, inkább azon törték a fejüket, hogyan mentsék meg a burzsoá Ideiglenes Kormány hatalmát, de ideig-óráig még manővereztek. Ám amikor a „Mindен hatalmat a Szovjeteknek!” jelszóval aktívan fellépő tömegek a falhoz szorították őket, akkor kénytelenek voltak nyíltan állástfoglalni a tömegek követelései ellen. Ezzel azután leleplezték magukat.

Sztálin elvtárs mélyrehatóan elemezte a július 3—4-i tüntetést. A Petrográd dolgozóihoz, munkásaihoz és katonáihoz intézett felhívásában az Oroszsországi Szociáldemokrata (bolsevik) Munkáspárt Petrográdi Szervezetének II. (Rendkívüli) Konferenciája nevében azt írta, hogy Oroszsországnak előtt két út áll: vagy folytatják a háborút és tovább „támadnak” — és akkor elkerülhetetlen a hatalom átadása az ellenforradalmi burzsoáziának, azért, hogy a háborús kiadásokat a munkások és a parasztok rovására fedezhessék az imperializmus orosz és „szövetséges” cápáinak érdekében; vagy pedig a hatalom átmegy a munkások és szegényparasztok kezébe, kihirdetik a demokratikus békefeltételeket és beszüntetik a háborút, azért, hogy továbbfejlesztve a forradalmat átadják a földet a parasztnak, az iparban megszervezzék a munkásellenőrzést és a tőkés és földbirtokosok nyereségeinek rovására rendbehozzák a szétzúlló nemzetgazdaságot.

„Az első út arra vezet — írta Sztálin elvtárs —, hogy a vagyonos osztályoknak a dolgozók feletti hatalma erősödik, és Oroszsországnak Anglia, Amerika és Franciaország gyarmatává válik.

A második út megnyitja Európában a munkásforradalom korszakát, szétszakítja az Oroszsországot gúzsbakötő pénzügyi kötelekeket, megingatja a burzsoá uralom legmélyebb alapjait és szabaddá teszi az utat Oroszsországnak igazi felszabadulása felé.

A július 3-i és 4-i tüntetés a munkás- és katonatömegek felhívása volt a szocialista pártokhoz — lépjenek a második útra, a forradalom továbbfejlesztésének útjára.

Ebben van e tüntetés politikai értelme és hatalmas történelmi jelentősége¹⁴.

A július 3—4-i tüntetés a bolsevik vezetés alatt álló petrográdi munkások és katonák utolsó kísérlete volt, hogy rávegyék a Szovjeteket, a Szovjetek legfelső szervét: az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottságot arra, hogy békés úton minden hatalmat a kezébe vegyen.

Noha a tüntetés békés jellegű volt, a tüntetők ellen ellenforradalmi csapatokat — hadapródiskolásokból és tisztekből álló osztagokat — vonultattak ki. Petrográd különböző helyein, a Nyevszkij Proszpekt és a Szadovaja-utca sarkán, a Lityejnij Proszpekten, a mérnökiskolánál és más helyeken tüzet nyitottak a tüntetőkre. Petrográd utcáit bőven öntözte a munkások és katonák vére. A munkások szétverésére visszarendelték a frontról a legreakciósabb ellenforradalmi csapatokat. A tengerészeti miniszter helyettese parancsot továbbított Helsingforsba a tengeralattjáróknak, ne riadjanak vissza hajóik elsüllyesztésétől, ha azok Petrográd felé elindulnának. A parancs, enyhén szólva, annyira szokatlan volt, hogy a Balti Flotta parancsnoka zavarba jött és a parancsot tudomására hozta a Balti Központnak. A matrózok felháborodása nem ismert határt; különösen felháborodtak a tengeralattjárók matrózai. A „Péter-Pál“ sorhajó parancsnoki kara és legénysége teljes létszámban kiszállt a partra és elhatározta, hogy gyalogos harcrendben Petrográdra megy az Ideiglenes Kormány megdöntésére.

Július 4-én este a bolsevikok a tüntetést befejezettnek tekintették és felhívták a tüntetőket, hogy békésen oszoljanak szét. Mivel azonban az ellenforradalmi csapatok megtámadták a tüntetőket, a bolsevikok a kronstadti matrózokat egyideig még Petrográdban tartották. A matrózok a Keszinszkaja Palotában és a Péter-Pál-erődben helyezkedtek el és a géppuskásokkal együtt készültek az önvédelemre.

Az amerikai és az angol imperialisták feszült figyelemmel kísérték a petrográdi forradalmi eseményeket. Minden eszközzel támogatták az ellenforradalmi erők támadását a forradalom ellen. Francis, az Egyesült Államok akkori oroszországi követe, erélyesen követelte az Ideiglenes Kor-

¹⁴ *Sztálin* Művei. 3. kot. 151—152. old.

mánytól, hogy alkalmazzon erőszakos rendszabályokat a forradalom elleni harcban, és azt tanácsolta, folyamodjanak a legradikálisabb eszközökhöz, gyilkolják meg Lenint és a bolsevik párt többi vezetőjét. A forradalom elfojtását illetően nagy reményeket fűzött Kornyilov és Alekszejev tábornokokhoz, s ezért minden téren támogatta a Kornyilov-féle ellenforradalmi kaland előkészítését. Francis későbbi kijelentéseiben az Ideiglenes Kormány hibájának róta fel azt a tényt, hogy az 1917 júliusi napokban nem számolt le fizikailag a bolsevikokkal.

Francissal teljes egyetértésben járt el Buchanan, a petrográdi angol követ is.

A július 4-ről 5-re virradó éjjel az angol követ memorandumot küldött a külügyminisztériumba. Buchanan az Ideiglenes Kormánynak a következő intézkedések fogantatását tanácsolta:

„1) A katonai és a tengerészeti törvények hatálya alá esők részére egész Oroszországban állítsa vissza a halálbüntetést; 2) Követelje a törvénytelen tüntetésekből résztvevő katonáktól az agitátorok kiadását, hogy azokat megbüntessék; 3) Petrográdban fegyverezzék le a munkásokat; 4) Szervezzék katonai cenzúrát, melynek joga van arra, hogy elkobozza az olyan újságokat, amelyek a katonaságot vagy a lakosságot a rend, illetve a katonai fegyelem megsértésére ösztönzik; 5) A sebesült tiszték parancsnoksága alatt a fronton megsebesült katonákból Petrográdon és a többi nagy városban szervezzék „milíciát“, s erre a célra elsősorban a 40 éveseket és az azon felülieket válasszák ki; 6) Petrográdon és a kerületben szereljenek le és alakítsanak át munkászászlóaljakká minden ezredet, amennyiben nem értenek egyet a fent megjelölt feltételekkel.“

Az angol és az amerikai imperialisták ilyen durván és arcátlanul avatkoztak be Oroszország belügyeibe.

Buchanan memorandumja és Francis tanácsai az ellenforradalom programjává váltak. S az ellenforradalom hozzálátott, hogy ezt a programot következetesen megvalósítsa. Nem hiába nevezték az egyik katonai levélben, amely a Petrográdi Szovjet címére érkezett, az angol követet „I. Buchanan császárnak“.

Az ellenforradalom erői — a mensevikek és az eszerek

a burzsoáziával és a tábornokokkal szövetségben — a munkás- és katonatüntetés leverése után a bolsevik szervezettekre vetették magukat.

Az ellenforradalom július 5-én, a hadapródiskolákra és a frontról odavezényelt katonai alakulatokra támaszkodva, támadásba ment át. A *Pravda* szerkesztőségét és a „Trud“ (A munka) bolsevik nyomdát szétrombolták. A bolsevik újságokat, a *Pravdát*, a *Szoldatszkaja Pravdát* stb. betiltották¹⁵. A hadapródiskolások az utcán, az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság helyisége közelében megölték egy Voinov nevű munkást, mert a *Lisztok Pravdi* (Az Igazság Lapja) című újságot árusította. A munkásnegyedekben állandó házkutatások folytak. A vörösgárdistákat lefegyverezték.

A bolsevikok minden erejükkel meg akarták akadályozni a vérontást. Július 5-én a bolsevikok tárgyalásokat folytattak a Szovjetek Központi Végrehajtó Bizottságával. A Szovjetek Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottságának képviselője a következő feltételek elfogadását követelte: a bolsevikok távolítsák el a Keszinszkaja Palotát védő páncélautókat, és a Péter-Pál-erődöt védő matrózok térjenek vissza Kronstadtba. Ebbe a bolsevikok beleegyeztek, azzal a feltétellel, hogy a Szovjetek Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottsága megóvja a bolsevik szervezeteket az esetleges rombolásoktól. Az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság képviselője biztosította a bolsevikokat afelől, hogy feltételeiket teljesíteni fogják. A bolsevikok megtartották ígéretüket; a páncélautókat visszavonták a Keszinszkaja Palotától, a matrózok visszatértek Kronstadtba. A Szovjetek Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottsága azonban nem teljesítette egyetlen kötelezettségét sem.

Július 6-án az eszerek katonai megbízottja telefonon azt követelte, hogy a bolsevikok háromnegyed órán belül ürítsék ki a Keszinszkaja Palotát és a Péter-Pál-erődöt. Azzal fenyegetőzött, hogy ellenkező esetben fegyveres erőt

¹⁵ A *Pravda* betiltása után a bolsevik párt központi sajtószerve a következő címek alatt jelent meg: *Rabocsij i Szoldat* (A Munkás és a Katona), *Proletarij* (A Proletár), *Rabocsij* (A Munkás), *Rabocsij Puty* (A Munkás Útja).

küld ellenük. A bolsevik párt Központi Bizottsága úgy döntött, hogy minden módon kerülni kell a fegyveres össze-tűzést, és Sztálin elvtársat küldte ki a Péter-Pál-erődbe. Sztálin elvtársnak sikerült rábeszélnie az erőd helyőrségét és a matrózokat, hogy térjenek ki a harc elől, mivel az események úgy alakultak, hogy a forradalmi matrózok, munkások és katonák szembekerülhetnek a Szovjetekkel. Ezután Sztálin elvtárs a Szovjetek Központi Végrehajtó Bizottságának képviselőjében elment a másik felfegyverzett fél-hez, az eszerek katonai megbízottjához, aki azzal fenyegetőzött, hogy fegyveres erőt vezényel ki a Péter-Pál-erőd és a Keszinszkaja Palota ellen. Ott minden harcrakészen állott: tüzérség, lovasság, gyalogság. Sztálin elvtárs az Össz-oroszországi Központi Végrehajtó Bizottság tekintélyére hivatkozva elérte, hogy ezt a fegyveres erőt nem vetették be. Az eszer katonai klikk nem szívesen vetette alá magát a Szovjetek Központi Végrehajtó Bizottsága követelésének.

Sztálin elvtárs a bolsevikok petrográdi szervezetének rendkívüli konferenciáján július 16-án azt mondta: „Előttem világos, hogy a katonai eszerek vért akartak, hogy «megleckéztessék» a munkásokat, katonákat és matrózokat. Megakadályoztuk őket hitsező tervük megvalósításában”¹⁶.

Mindazonáltal, amikor a bolsevikok eltávolították fegyveres erőiket, az Ideiglenes Kormány csapatai elfoglalták a Keszinszkaja palotát, ahol nagy rombolást vittek véghez.

Július 7-én kiadták a parancsot Lenin letartóztatására. A petrográdi törvényszék ügyésze közhírré tette, hogy Lenint „hazaárulás” és fegyveres felkelés szervezése miatt bíróság elé állítják. A Lenin elleni vádat kémek és provokátorok vallomásai alapján Gyenyikin tábornok törzskarában koholták.

Az ellenforradalom ideiglenesen győzelmet aratott. A petrográdi helyőrség forradalmi ezredeit leszerelték és feloszlatták, a katonákat a frontra küldték. A forradalmi munkásokat és katonákat letartóztatták. Letartóztatták a bolsevik párt sok kiváló vezetőjét is.

A mensevikek és az eszerek által vezetett Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság és a Petrográdi Szov-

---

¹⁶ Sztálin Művei. 3. köt. 122. old.

jet Végrehajtó Bizottsága támogatta az Ideiglenes Kormány-
nak mindezeket az ellenforradalmi intézkedéseit. Amire a
kadetok nem szánták rá magukat, azt megtették a mense-
vikek és az eszerek. Így tehát a koalíciós Ideiglenes Kor-
mány, amelynek tagjai között a mensevikek és eszerek olyan
tekintélyes képviselői voltak, mint Cereteli és Szkobelev,
Kerenszkij és Csernov, a nyílt imperializmus és az ellen-
forradalom mocsarába süllyedt.

Az ellenforradalom győzelme azonban nem volt teljes.
Az ellenforradalomnak nem sikerült kiprovokálnia a petro-
grádi munkások és katonák időelőtti felkelését, nem sikerült
vérbefojtania a forradalmat. A bolsevikok nem vették fel
a harcot, okosan kivonták a csapás alól a forradalom él-
csapatát: a petrográdi proletariátust és a helyőrséget.

A forradalom visszavonult, de nem verték szét.

„Élünk, piros vérünk a feltörő erő tüzétől forr!“¹⁷ —
idézte Sztálin elvtárs a petrográdi bolsevikok konferenciájá-
nak felhívásában Walt Whitman demokratikus amerikai
költő szavait.

A júliusi események következtében a kettőshatalom
véget ért. A hatalom teljesen a burzsoá Ideiglenes Kormány
kezébe ment át. A Szovjetek megszűntek második hatalom
lenni, mensevik-eszer vezetőikkel egyetemben az Ideiglenes
Kormány függvényévé váltak. Az Ideiglenes Kormány a
félrevezetés politikájáról áttért a tömegek elleni nyílt erő-
szak politikájára. A forradalom békés időszaka véget ért.

A kormányválság július 8-án megoldódott. Lvov minisz-
terelnök nyugalomba vonult. Kerenszkij lépett a helyére.
Ezzel kapcsolatban II. Miklós, a volt cár, ezt írta naplójába:

„A kormány összetételében változások történtek. Lvov
herceg távozott, a minisztertanács elnöke Kerenszkij lesz,
aki egyben hadügyi és tengerészeti miniszter marad, és ke-
zébe veszi még a Kereskedelmi és Ipari Minisztérium veze-
tését is. Ez az ember a jelen pillanatban nagyon jól megállja
a helyét; minél nagyobb hatalom lesz a kezében, annál jobb
lesz“¹⁸.

A bolsevik párt az új politikai helyzetnek megfelelően

¹⁷ Sztálin Művei. 3. köt. 155. old.

¹⁸ Vörös Archivum. 2. köt. 1927. 91. old. (oroszul).

megváltoztatta taktikáját. A bolsevikok újból illegalitásba vonultak, de ugyanakkor felhasználták a legális lehetőségeket is. A bolsevikok már nem a forradalom békés fejlődésére vettek irányt, hanem a fegyveres felkelésre, hogy fegyveres erővel döntsék meg a burzsoázia uralmát és megteremtsek a Szovjethatalmat.

A bolsevik párt mély illegalitásba rejtette el vezérét, Lenint.

Az ellenforradalmi katonai klikk meg akarta gyilkolni Lenint. Hatalmas vérdíjat tűztek ki a fejére. A burzsoá „Anti-bolsevista Liga“ külön határozatot hozott a forradalom vezére, Lenin életének kioltására. A hadapródok és tisztok, a spiclik és provokátorok mindenfelé szimatoltak, kutattak Lenin után. Amikor az egyik tiszt, aki Tyerikiba indult azzal a reménnyel, hogy ott talán sikerül elfognia Lenint, megkérdezte a petrográdi katonai körzet parancsnokát, hogyan juttassa kézre Lenint — „egészben vagy feldarabolva“ —, akkor Polovcev mosolyogva azt felelte, hogy „a le tartóztatottak gyakran tesznek szökési kísérletet“.

Lenin életének megőrzésében különösen nagy érdeme van Sztálin és Szverdlov elvtársaknak. Július 5-én Szverdlov figyelmeztette Lenint a fenyegető veszélyre, és Lenin még azon a reggelen elrejtőzött. Két napig Lenin lakásról lakásra bujkált. Július 6-án résztvett a párt Petrográdi Bizottságának ülésén, amit a Renault Gyárban tartottak meg. Július 6-tól 11-ig Lenin Allilujev, egy régi bolsevik munkás lakásán bújt meg a 10. Rozsgyesztvenszkaja-utca 17. számú házában, ugyanabban a szobában, amelyben később, 1917 augusztusától októberig, Sztálin lakott.

Lenin, visszaemlékezve illegális munkájának ezekre a napjaira ezt írta:

„A júliusi napok után annak a különösen szíves figyelemnek következtében, amellyel a Kerenszkij-kormány megtisztelt, illegalitásba kellett mennem. Természetesen magunkfajta ember, munkás rejtett el. Petrográd egy távoli külvárosában, egy kis munkáslakásban ebédet tálalnak. A háziasszony kenyeret hoz. A házigazda megszólal: «Nó lám, milyen szép kenyér. Bezzeg „ők’ most nem mernek rossz kenyeret adni. Már szinte elfelejtettük volt, nem is gondoltunk arra, hogy Petrográdban jó kenyeret is adhatnak.»

Meglepett a júliusi napok ilyen osztályértékelése — írja Lenin. — ... Az egész világ két táborra oszlik: «mi», a dolgozók, és «ők», a kizsákmányolók. Nyoma sincs a zavarnak az események megítélésében: a munka és a tőke hosszú harcának egyik ütközete van folyamatban. Erdőt irtanak — röpöd a forgács...

«Jól sarokba szorítottuk „öket“, „ők“ nem mernek pimaszkodni, mint eddig. Szorítsuk még jobban sarokba, kergessük el egészen őket» — így gondolkozik és érez a munkás¹⁹.

Július 11-ről 12-re virradó éjjel Sztálin elvtárs átszállította Lenint Razliv állomásra, amelynek a közelében Lenin először egy csűr padlásán, majdpedig a tavontúli kaszálón egy csöszkunyhóban rejtőzött el. Augusztus végén Sztálin megszervezte Lenin utazását Finnországba, ahol először egy Jalkala nevű faluban tartózkodott, majd Helsingforsban, később pedig Viborgban.

A júliusi tüntetés volt az utolsó kísérlet a forradalom békés feilődésére irányuló bolsevik taktika megvalósítására. A munkások és a katonák utóliára kísérelték meg a Szovjeteket arra készíteni, hogy békés úton vegyék kezükbe a hatalmat. A júliusi tüntetés feltárta az országban meglévő osztályverőviszonyokat, megmutatta, hogy a különböző osztályok és pártok milyen helyzetet foglalnak el a forradalomban. s megmutatta igazi szerepüket az ország társadalmi fejlődésében.

A július 3—4-i tüntetés mindenekelőtt a dolgozók osztályöntudatának újabb növekedését, a dolgozók politikai fejlődését bizonyította, valamint azt, hogy a bolsevik pártnak mennyire megnőtt a tekintélye és a tömegekre gyakorolt befolyása. A tüntetés ösztönösen robbant ki, de tartalmában bolsevik jellegű volt. A tüntetés *jelszavai* bolsevik jelszavak voltak. A tömegek ezeknek a jelszavaknak haladéktalan megvalósítását követelték, erélyesen tiltakoztak az Ideiglenes Kormány imperialista politikája és e politikát támogató megalkuvó pártok ellen. De ugyanakkor nem mérlegelték elég józanul a helyzetet, az ösztönös tüntetés kész volt arra, hogy a forradalom erőinek szétzúzására törő burzsoá kormány ellen idő előtti fegyveres felkelésbe menjen át.

¹⁹ Lenin Művei. 26. kot. Szikra 1952. 107—108. old.

A bolsevik párt ilyen bonyolult viszonyok között is nagyszerű taktikai rugalmasságot tanúsított, és okosan ki tudta használni ezt a bonyolult helyzetet.

Ahhoz, hogy a forradalom győzzön, tanítja Lenin, nem elég a helyes politika, megfelelő osztályerőviszonyokra is szükség van. Szükség van arra, hogy a forradalom erői túlsúlyban legyenek, hogy az ellenség táborában bomlás legyen és hogy meglegyen a kedvező nemzetközi helyzet. A júliusi napokban ezek a feltételek nem voltak meg, ezért a párt erélyesen állástfoglalt az időelőtti fegyveres felkelés ellen, mert látta, hogy az a forradalom erőinek elkerülhetetlen szétzúzására vezetne.

A párt helyes politikájának mindenkor és minden körülmények között fokoznia kell a munkásosztály harcképességét, növelnie kell a munkásosztály tekintélyét a tömegek körében, és a forradalom vezérévé kell tennie. A párt, noha ellene volt az idő előtti, ösztönösen kibontakozó fellépésnek, mégis számolt a tömegek hangulatával, és azzal, hogy a megkezdődött tüntetést nem lehet megakadályozni. Élére állt a tömegek megmozdulásának és azt hatalmas, békés, szervezett tüntetés medrébe terelte. A párt ezáltal jóval magasabb színvonalra emelte a tömegek politikai öntudatát, új győzelmet aratott a szocialista forradalom ütőképes politikai hadseregének megteremtésében. A párt rugalmas taktikája lehetővé tette, hogy a forradalmi erők teljes rendben visszavonuljanak az ellenforradalom pillanatnyi túlereje elől, azért, hogy a forradalom hadseregét a közeljövőben átcsoportosítva és új erőkkel feltöltve harcba vethesse, és döntő csapást mérhessen az ellenforradalomra.

Az 1917. évi júliusi napok ragyogóan igazolták, hogy a bolsevik párt valóban a munkásosztály élcsapata, a forradalom vezére, bebizonyították, hogy a munkásosztály szilárd és megbonthatatlan egységben van a tömegekkel, s bebizonyították a párt jelszavainak és taktikájának nagy életerejét.

A júliusi események eredményeként felmérhetetlenül megnövekedett a párt tekintélye a munkásság és a parasztság körében, s megszilárdult kapcsolata a tömegekkel.

A júliusi események nagy csapást jelentettek a megalkuvó pártokra: teljesen aláásták a tömegekre gyakorolt

befolyásukat. A mensevikek és az eszerek kénytelenek voltak levetni álarccukat, s így világossá vált a tömegek előtt, hogy a forradalom árulói, a Szovjetek ellenségei, az imperialista burzsoázia hivei. A júliusi napokban minden feltétel megvolt arra, hogy a hatalom békés úton teljesen átmenjen a Szovjetek kezébe; a mensevikek és az eszerek azonban mindent megtettek azért, hogy biztosítsák a burzsoázia egyeduralmát, és hogy a Szovjeteket a burzsoá kormány függvényévé tegyék; nyílt szövetségben a burzsoáziával, a forradalom hóhéraiként, a forradalmi erők fegyveres szétzúzásának kezdeményezőiként léptek fel.

Így tehát a júliusi események eredményeként megszűnt a kettőshatalom. A hatalom teljesen a burzsoá kormány kezében összpontosult, amely terrorral rontott rá a forradalom erőire. A Szovjetek mint hatalom megszűntek létezni, a burzsoá kormány tehetetlen függvényévé váltak. Az országban új helyzet alakult ki, amely új taktikát követelt a bolsevikoktól.

Lenin „A jelszavakról“ című broszúrájában, amelyet 1917 július közepén írt, elemezte az országban július 3—5-e után végbement változásokat, és ezzel kapcsolatban új taktikát jelölt meg. Lenin az objektív helyzet gyökeres megváltozásáról ír. A forradalom békés fejlődése lehetetlenné vált. Lenin rámutatott, hogy az előző, „Minden hatalmat a Szovjeteknek!“ jelszót, amely a forradalom békés fejlődésének jelszava volt, vissza kell vonni, mert ez a jelszó a júliusi események után a nép objektív becsapása volna, és azt az illúziót keltené a népben, hogy a mensevik-eszer Szovjetek még most is átvehetik a hatalmat. Lenin azt írta, hogy a júliusi események tapasztalatai után „éppen a forradalmi proletariátusnak kell önállóan kezébe vennie az államhatalmat — enélkül a forradalom győzelme *lehetetlen*“²⁰.

Ebben az időben Sztálin elvtárs irányította közvetlenül a Központi Bizottságot és a párt központi sajtószervét. Sztálin elvtárs a *Pravdá*-ban megjelent cikkeivel, beszédeivel és egész politikai és szervezőmunkájával az ellenforradalom elleni harcra, az új forradalom előkészítésére tömörítette a pártot és a munkásosztályt. Sztálin elvtárs a „Felzárkózni!“

²⁰ Lenin Művei. 25. köt. 198—199. old.

című cikkében, amely 1917 július 15-én jelent meg a kronstadti *Proletarszkoje Gyelo* (Proletár Ügy) című ujságban, azt írta: „Alljunk készen a közelgő ütközetekre, hogy méltóan és szervezeten kezdjük a csatát — ez most a feladat”²¹.

Lenin és Sztálin kidolgozta a forradalom új szakaszának megfelelő új taktikát. Ezt az új taktikát a bolsevik párt VI. kongresszusa hagyta jóvá.

3

A bolsevik párt VI. kongresszusa

Az OSzD(b)MP VI. kongresszusa tíz évvel az OSzDMP V. (Londoni) Kongresszusa után ült össze Petrográdban. A kongresszus illegális volt, és 1917 július 26-ától augusztus 3-ig tartott. A sajtóban csak a kongresszus egybehívását tették közzé, a kongresszus helyét nem jelölték meg. Az első négy nap üléseit a Viborg kerületben tartották. A kongresszus negyedik napján az Ideiglenes Kormány kiadott egy rendelkezést, amely felhatalmazta a hadügyminisztert és a belügyminisztert, hogy betilthassák a nekik nem tetsző kongresszusokat és értekezleteket. Az Ideiglenes Kormány ultimátumszerű követelést támasztott a bolsevik párttal szemben: adja ki Lenint, mert ellenkező esetben a kongresszus valamennyi részvevőjét letartóztatja. A kongresszus utolsó üléseit a Narvai-sorompón túl tartották, a Novoszivkovszkaja-utca 29. szám alatt, majd a Petyergovszkij-út 2. szám alatti házban. A kongresszust fegyveres vörösgárdisták őrizték.

Lenin nem vehetett részt a kongresszuson, de az illegálitásból munkatársain és tanítványain: Sztálinon, Szverdlovon, Molotovon, Ordzsonikidzén keresztül ő irányította a kongresszust. A kongresszus fő kérdéseinek téziseit Lenin vázolta fel. A kongresszus Lenint tiszteletbeli elnökévé választotta.

A kongresszus munkáját közvetlenül Sztálin elvtárs vezette. Az üléseken többnyire J. M. Szverdlov elnökölt.

A kongresszuson 157 szavazati joggal és 128 tanács-

---

²¹ *Sztálin Művei*. 3. köt. 117. old.

kozási joggal bíró küldött vett részt²². A kongresszus küldöttei között volt Molotov, Vorosilov, Ordzsonikidze, Dzerzsinszkij, Jaroszlavszkij. Saumjan, Dzsaparidze, Szergejev (Artyom), Olminszkij stb.

A kongresszus a következő napirendet fogadta el: 1) a Szervező Iroda beszámolója (a kongresszus összehívásával kapcsolatban); 2) a Központi Bizottság beszámolója; 3) a helyi szervezetek jelentései; 4) a politikai helyzet: a) a háború és a nemzetközi helyzet; b) a politikai és a gazdasági helyzet; 5) a program felülvizsgálása; 6) a szervezeti kérdés; 7) az alkotmányozógyűlési választások; 8) az Internacionále; 9) a párt egyesítése; 10) a szakszervezeti mozgalom; 11) választások; 12) különféle.

A kongresszus két fő napirendi pontja a Központi Bizottság politikai beszámolója és a politikai helyzetről tartott előadói beszéd volt; mindkettőt Sztálin elvtárs mondta el.

Sztálin elvtárs előadói beszédében mélyrehatóan elemezte a politikai helyzetet és a párt belső helyzetét. A kongresszus ennek alapján meghatározta a nemzetközi helyzet sajátosságait, az ország gazdasági és politikai helyzetét, és megvizsgálta a pártélet, pártmunka, és pártépítés több kérdését. A nemzetközi helyzetet, amelyben a kongresszus lezajlott, a háború kiterjedése és elhúzódása jellemezte. Ez elsősorban abban jutott kifejezésre, hogy az Egyesült Államok belépett a háborúba, és az Egyesült Államok, valamint a „szövetségesek“ nyomására Kína is belépni készült.

A háború folytatása elkerülhetetlenül a proletárforradalom elemeinek növekedését eredményezte. A tőkés országok számára a legveszedelmesebb jelenség az orosz forradalom volt, amely azzal fenyegetett, hogy fejlődése folyamán közvetlenül fel fog lépni a háború és az imperializmus ellen.

A kongresszus a nemzetközi helyzet elemzése alapján arra a következtetésre jutott, hogy az imperialista háború

---

²² J. M. Szverdlov irányításával feldolgozták a kongresszusi küldöttek által kitöltött kérdőíveket. A kérdőívek adatai igen érdekesek, és jellemzőek a kongresszus összetételére. Megállapították, hogy 171 kérdőív adatai szerint az illető küldöttek közül a forradalom előtt 150-en voltak letartóztatva. Minden egyes küldött átlag 3—4-szer volt letartóztatva, és együttvéve összesen 245 évig ültek a cári börtönökben. Számúzetésben összesen 127 évig, deportálva 73 évig, kényszermunkán 41 évig, emigrációban összesen 89 évig voltak.

igazán demokratikus felszámolásának egyetlen útja a szocialista forradalom.

Az ország belső gazdasági helyzetét a bomlás jellemezte, amit a három éve tartó imperialista háború okozott. A termelés dezorganizált volt, a vasúti hálózat szétzilált. Az ország pénzügyi helyzete a végső csőd szélén állott. Mindez élelmezési válságot idézett elő, amely később éhínséggé fajult. Teljes hiány mutatkozott fűtőanyagban és termelési eszközökben, egyre fokozódott a munkanélküliség, a tömegek elnyomorodása mind nagyobb méreteket öltött stb.

Fokozta a gazdasági válságot a burzsoázia politikája. A burzsoázia el akarta fojtani a forradalmat, ezért tudatosan dezorganizálta a nemzetgazdaságot és az iparban tömeges munkáskizárásokat alkalmazott.

„Az ország már a végső gazdasági bomlás és pusztulás mélyére süllyed“²³, — mondotta ki a pártkongresszus határozata.

A kongresszus leszögezte, hogy az országot csak a szocialista forradalom vezetheti ki ebből a válságos helyzetből. Csak az mentheti meg az országot, ha a hatalom a proletárok és a félproletárok kezébe megy át, akik nem a pénzeszsákok kis csoportjának érdekeit szolgáló imperialista háború folytatására szervezik meg a termelést, hanem a szétrombolt gazdaság helyreállítására, a munkások és a szegényparaszatok érdekében.

A kongresszus meghatározta a szocialista forradalom konkrét gazdasági platformját. Ennek főbb pontjai a következők voltak: a földesúri földek elkobzása és az ország minden földjének nacionalizálása, a bankok és a nagyipar államosítása, a termelés és elosztás munkásellenőrzése. A kongresszus különösen hangsúlyozta a termelés munkásellenőrzéséért folyó harc fontosságát, aminek nagy jelentősége volt a nagyipar államosításakor.

Ezeket a gazdasági intézkedéseket a bolsevik párt a Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme után azonnal meg is valósította.

Sztálin elvtárs a kongresszuson mondott beszédeiben

---

²³ Az SzK(b)P — kongresszusainak, konferenciáinak és a Központi Bizottság plénumainak határozataiban és döntéseiben. I. rész. 256. old. (oroszul).

megvédelmezte és továbbfejlesztette Leninnek azt az elméletét, hogy a szocializmus győzhet egy országban. Sztálin elvtárs megindokolta és megvédte a szocialista forradalomnak oroszországi győzelmére vett lenni irányvonalat.

Sztálin elvtárs a politikai helyzetről tartott előadói beszédében azt mondta, hogy Oroszország politikai helyzetének kérdése azonos forradalmunk sorsának, az imperialista háború viszonyai között aratott győzelmeinek és elszenvedett vereségeinek kérdésével. Sztálin elvtárs, a februári forradalom mozgatóerőit elemezve, megmagyarázta, hogy mi az az alapvető ellentmondás, amely az orosz forradalom fejlődését megszabta: A liberális burzsoázia és az angol-francia tőkés „kis forradalmat” akartak csinálni a „nagy háború” érdekében; a munkások és parasztok viszont a régi rend teljes összetörésére törekedtek, nagy forradalmat akartak véghezvinni, hogy megdöntve a földbirtokosokat és megfélemezve az imperialista burzsoáziát, befejezzék a háborút és biztosítsák a béke ügyét. Ez a gyökeres ellentmondás volt a hatalom mindenféle „válságának” az alapja, áprilisban és júliusban egyaránt.

A forradalom, amelyet abban az időben — mint ahogy Sztálin elvtárs mondta — az országban uralkodó általános bomlás előrehajtott, s melyre a más hadviselő országokban ismeretlen szabadságjogok serkentőleg hatottak, egyre jobban kimélyült és kiszélesedett. A kispolgárság a forradalomhoz való viszonyát illetően egyre inkább rétegeződött, a falusi szegény rétegek egyre inkább elfordultak az eszer párt politikájától és a bolsevik párthoz csatlakoztak. A munkásosztály szervezettsége jelentékeny mértékben fokozódott. A forradalom igen fontos társadalmi kérdések megoldását tűzte napirendre. Betört a gazdaság területére, felvetette az ipar munkásellenőrzésének, a föld nacionalizálásának és a szegényparasztok felszereléssel való ellátásának kérdését, a város és a falu közötti helyes csere megszervezésének, a bankok államosításának kérdését, s végül a proletariátust és a parasztságot szegény rétegeit a hatalom megragadásának feladata elé állította. „A forradalom egészen közel jutott a szocialista átalakítások szükségességéhez”²⁴.

---

²⁴ Sztálin Művei 3. köt. 190. old.

Sztálin elvtárs mélyrehatóan bírálta a szocialista forradalom dogmatikus értelmezéséből származó helytelen nézeteket. A kongresszuson egyesek azt állították, hogy mivel a kapitalizmus Oroszországban gyengén fejlett, utópizmus felvetni a szocialista forradalom kérdését. Sztálin elvtárs ezt a burzsoá hatást tükröző állítást erélyesen visszautasította. Sztálin elvtárs megmagyarázta, hogy a háború és a gazdasági bomlás megingatták a nemzetgazdaság kapitalista szervezetének alapjait, hogy a gazdasági szférába való beavatkozás kérdése a háború viszonyai között minden országban szükségszerűen felmerülő kérdés. Németországban szintén maga az élet vetette fel ezt a kérdést és ott a tömegek közvetlen és aktív részvétele nélkül oldják meg. Más a helyzet nálunk Oroszországban — mondotta Sztálin elvtárs —, ahol a gazdasági bomlás veszedelmesebb méreteket öltött, és ahol olyan szabadságot vívtunk ki, amilyen sehol sincs a háborús viszonyok között. Sehol sincs meg a munkásoknak olyan nagymértékű szervezettsége, mint Oroszországban. Például Petrográdban, a vas- és fémmunkások 66 százaléka szervezett munkás. A proletariátusnak Oroszországban olyan átfogó szervezetei vannak, mint a Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetjei. Ilyen feltételek mellett a munkások nem mondhattak le arról, hogy aktívan beleavatkozzanak az ország gazdasági életébe és a szocialista átalakulás medrébe tereljék azt, nem mondhattak le erről, ha csak nem akartak politikai öngyilkosságot elkövetni.

Sztálin elvtárs azt mondotta:

„Méltatlan vaskalaposság volna azt követelni, hogy Oroszország «várjon» a szocialista átalakulással, amíg Európa meg nem «kezdi». «Kezdi» az az ország, amelynek több lehetősége van rá...“²⁵

Sztálin elvtárs hangsúlyozta, hogy Oroszország előtt a fejlődésnek két útja áll.

Az első út: a háború befejezése, minden pénzügyi kapcsolat megszakítása az imperializmussal, a forradalom továbbfejlesztése, ami megingatja a burzsoá világ alapjait és megkezdődik a munkásforradalom korszaka. A másik út: a háború folytatása, a támadás folytatása a fronton, a szövet-

---

²⁵ Sztálin Művei. 3. kot. 191. old.

séges tőke és a kadetok minden parancsának teljesítése —, és akkor Oroszország teljesen függő viszonyba kerül a szövetséges tőkével szemben, és az ellenforradalom diadalmaskodik.

Oroszország számára a reális út az első út volt, mert 1917-ben Oroszországban a szocialista forradalom győzelmének valamennyi előfeltétele megvolt.

Sztálin elvtárs hangsúlyozta, hogy a társadalom szocialista átalakítására Oroszországban sokkal több lehetőség van, mint bármely más országban.

Ezeket a lehetőségeket a következőkben foglalhatjuk össze: az oroszországi proletariátus magasfokú politikai szervezettsége; a munkásosztályt a szegényparasztság és a katonaság támogatta; megvoltak a Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetjei, amelyhez hasonló forradalmi tömegszervezeteket a világ eddig még nem ismert; és végül megvolt a munkásosztálynak hatalmas, forradalmi harcokban kipróbált valóban forradalmi pártja, amely élére állt a forradalmi mozgalomnak. Ilyen lehetőségekkel egyetlen más ország sem rendelkezett. Azonkívül Oroszországban a forradalom erőivel szemben politikailag tapasztalatlan, jóval gyengébb burzsoázia állott, mint Nyugat-Európában. Az orosz burzsoázia gyöngeségét fokozta a külföldi kapitalista államoktól való anyagi függősége: az orosz burzsoázia „az európai tőke sarcfizetője” volt. Így tehát éppen Oroszországban, amely az imperializmus láncának leggyengébb láncszeme volt, alakult ki a kedvező helyzet az imperializmus frontjának forradalmi áttörésére, a proletárforradalom győzelmére.

A kongresszuson akadtak egyesek — Trockij és Kamenyev követőinek kis csoportja —, akik síkra szálltak a szocialista forradalom győzelmére vett irány ellen.

A kongresszuson felszólaló Nogin és Angarszkij azt próbálta bebizonyítani, hogy országunk még nincs felkészülve a szocializmusra. Ellenezték, hogy a párt a szocialista forradalom győzelmére vegyen irányt, ami lényegében azt jelentette, hogy álljunk meg a forradalom burzsoá szakaszán. A trockista Jurenyev a proletárdiktatúra ellen szólalt fel, s azt javasolta, ne fogadják el a Sztálin elvtárs által be-terjesztett határozati javaslatot.

Sztálin elvtárs zárszavában válaszolt Noginnak, Angar-

szkijnak és a többi opportunistának, akik az oroszországi szocialista forradalom győzelmére vett irányvonal ellen szóltak fel. Hivatkozott az Áprilisi Konferencia határozatára, amely kimondotta, hogy a szocialista forradalomra vett irányról való lemondás igen nagy hiba volna, s a gyakorlatban azt jelentené, hogy átállunk a burzsoázia oldalára. Az események előrehaladnak, mondotta Sztálin elvtárs, és igazolják a még áprilisban elfogadott tételek helyességét.

A kongresszuson Buharin antimarxista állításokkal és javaslatokkal lépett fel Lenin és Sztálin ellen. Azt akarta elérni, hogy a kongresszus küldöttei kételkedjenek Sztálin elvtárs fő tételének helyességében, abban, hogy forradalmunknak szocialista jellege van.

Lenin Áprilisi Tézisei, az Áprilisi Konferencia határozatai, Sztálin elvtárs kongresszusi beszéde és a bolsevik párt egész politikája abból az igen fontos tételből indult ki, hogy forradalmunk egyre inkább a szocialista forradalom jellegét ölti. Ezzel szemben Buharin trockista álláspontra helyezkedve, azt szerette volna bebizonyítani, hogy ez a tétel helytelen. Bizonygatta, hogy a parasztság körében „honvédő” hangulat uralkodik, hogy a parasztság blokkra lépett a burzsoáziával és nem követi a munkásosztályt. Ezzel kapcsolatban Buharin megfogalmazta a forradalom úgynevezett két szakaszos fejlődésének „elméletét”. Buharin állítása szerint a forradalom további menete két egymást követő szakaszból áll. Az első szakasz: forradalom a földért harcoló parasztság részvételével. A második szakasz: proletárforradalom Nyugat-Európa proletariátusának támogatásával, de parasztok nélkül, akik már megkapták a földet és ezért elégedettek.

Sztálin elvtárs bebizonyította Buharin nézeteinek teljes tarthatatlanságát. A Buharinnak adott válaszában azt mondotta, hogy a parasztok különbözők: vannak zsírosparasztok, akik az imperialista burzsoáziát támogatják, és vannak szegényparasztok, akik a munkásosztállyal együtt haladnak és támogatják a munkásosztályt a forradalom győzelméért folytatott harcában. Sztálin elvtárs Buharin „elméletét” játékszerű sémának nevezte, és teljes nyomatékkal hangsúlyozta, hogy a parasztforradalomnak feltétlenül egybe kell esnie a munkásforradalommal.

A trockisták megpróbálták a kongresszuson azzal a

kapituláns állásponttal operálni, hogy a szocialista forradalom nem győzhet Oroszországban. Sztálin elvtárs erélyesen visszautasította őket.

A trockista Preobrazsenszkijnek ellenvetése volt a politikai helyzetről szóló — Sztálin elvtárs által beterjesztett — határozati javaslat ellen. Azt indítványozta, hogy a hatalom megragadásának kérdésében a határozati javaslatot úgy módosítsák, hogy az országot csak abban az esetben kell a szocializmus útjára irányítani, ha Nyugaton proletárforradalom van.

Sztálin elvtárs ez ellen a trockista érvelés ellen felszólalva azt mondotta:

„Nincs kizárva az a lehetőség, hogy éppen Oroszország lesz az az ország, amely utat tör a szocializmushoz... El kell vetni azt az elavult felfogást, hogy csak Európa mutathat nekünk utat. Van dogmatikus és van alkotó marxizmus. Én az utóbbi talaján állok“²⁶.

A kongresszus elvetette Buharin, Preobrazsenszkij és a többi opportunisták javaslatát, és Sztálin elvtárs határozati javaslatát fogadta el.

Sztálin elvtárs elemezte azokat a változásokat, amelyek a júliusi események eredményeként a forradalom fejlődésében végbementek, és megindokolta a párt új taktikáját. A bolsevikok figyelmének központjába a fegyveres felkelés előkészítését állította.

Az ország politikai helyzete a júliusi események után gyökeresen megváltozott. Megszűnt a kettőshatalom. A men-sevik és eszer vezetés alatt álló Szovjetek nem akarták a kezükbe venni az egész hatalmat. A hatalom a burzsoá Ideiglenes Kormány kezében összpontosult, amely folytatta a forradalom lefegyverzését, a forradalom szervezeteinek szétrombolását, a bolsevik párt széttűzését. A Szovjetek minden hatalmukat elvesztették. A hatalom az ellenforradalmárok kezébe ment át. Az ellenforradalom támaszai: az ellenforradalmi burzsoázia a kadetok pártjával az élen, a „szövet-séges“ tőke és a felső katonai parancsnokság. A helyzet jellemző vonása, hogy az ellenforradalmi intézkedéseket az Ideiglenes Kormányban levő „szocialisták“ hajtották végre.

---

²⁶ Sztálin Művei. 3. köt. 205., 206. old.

Ilyen körülmények között a forradalom békés fejlődése teljesen lehetetlen volt. Nincs más hátra, mondotta Sztálin elvtárs, mint a hatalom erőszakos megragadása, az Ideiglenes Kormány megdöntése útján. De a proletariátus hatalmát erőszak útján csak a falusi szegényparasztsággal szövetségben tudja megragadni. „A forradalom békés időszaka véget ért. Elkövetkezett az ütközetek és robbanások időszaka“²⁷.

Szükséges volt tehát, hogy a párt soronkövetkező jelszava az imperialista burzsoázia diktatúrájának megdöntése legyen.

A Szovjetek, amelyeket még mindig a mensevikek és eszerek vezettek, a burzsoázia táborába sodródtak, s az adott helyzetben csak az Ideiglenes Kormány szekértolóinak szerepét játszhatták. Ilyen körülmények között a „Minden hatalmat a Szovjeteknek!“ jelszó teljesen elvesztette a jelentőségét. Lenin „A jelszavakról“ című, közvetlenül a kongresszus előtt írt broszúrájában felvetette azt a javaslatot, hogy a „Minden hatalmat a Szovjeteknek!“ jelszót vissza kell vonni. Sztálin elvtárs ezt az álláspontot a kongresszuson bővebben kifejtette. A kongresszus egyes küldöttei azonban Lenin javaslatát helytelenül értelmezték. Sztálin elvtárs erre vonatkozóan több feljegyzést kapott. Az egyik feljegyzésben azt kérdezték, hogy milyen harci szervezeti formát ajánl az előadó a Munkásküldöttek Szovjetjei helyett? Sztálin elvtárs azt válaszolta erre, hogy magának a kérdésnek ilyen felvetése is helytelen. A „Minden hatalmat a Szovjeteknek!“ jelszó visszavonása nem jelentette azt, hogy elvetjük a Szovjeteket mint a munkásosztály forradalmi szervezetének formáját, nem jelentette a Szovjetek hatalmáért folytatott harcra való lemondást. Most azonban, mondotta Sztálin elvtárs, nem a szervezeti formáról van szó, hanem arról, hogy melyik osztálynak adják át a hatalmat, hogy milyen a Szovjetek összetétele. Az a döntő kérdés, megérett-e a munkásosztály a diktatúrára, minden egyebet a forradalom alkotóerejének kell megoldania. Zárszavában Sztálin elvtárs még egyszer megmagyarázza, hogy most nem az új hatalom megszervezése a fő feladat. A fő feladat propagálni a fennálló hatalom megdöntése szükségességének eszméjét. A munkásoknak, a

---

²⁷ Sztálin Művei. 3. köt. 195. old.

katonáknak és a parasztoknak meg kell érteniük, hogy a jelenlegi burzsoá hatalom megdöntése nélkül nem kapnak sem szabadságot, sem földet.

„Most tehát nem a hatalom megszervezése a fontos, hanem annak megdöntése, ha pedig kezünkbe ragadjuk a hatalmat, meg is tudjuk azt szervezni“²⁸.

A kongresszuson a „Minden hatalmat a Szovjeteknek!“ jelszó visszavonása ellen szólaltak fel Nogin—Jurenjev csoportjának képviselői és még néhány más küldött. Azt állították, hogy az ország helyzete a júliusi események után nem változott meg, minden maradt a régiben. Ezért a pártnak az eddigi taktikát kell folytatnia, és a korábbi — a forradalom békés időszakában kiadott — jelszavak megvalósításáért kell harcolnia. A kongresszuson Molotov válaszolt nekik, aki megvédte Lenin és Sztálin álláspontját. Molotov azt mondta, hogy a július 3—5-i válság után már nincs arra lehetőség, hogy a hatalmat békésen átadják a Szovjetek kezébe. Most a hatalmat csupán erőszakkal lehet megragadni. De csak a proletariátus és a szegényparasztság akarja kezébe venni a hatalmat. A proletariátus és a szegényparasztság, amely a lakosság többségének érdekét képviseli, ezt meg tudja és meg is fogja tenni.

Buharin a „Minden hatalmat a Szovjeteknek!“ jelszó visszavonásának kérdésében a maga külön álláspontjáért szállt síkra. Kijelentette a kongresszuson, hogy új forradalmi Szovjetek megalakítását követeli. A kongresszuson leszögezték, hogy Buharin javaslata lényegében véve azt jelentené, mintha bedobnák a „Le a Szovjetekkel!“ jelszót.

Sztálin elvtárs, amikor válaszolt a politikai helyzetről mondott előadói beszéde kapcsán feltett kérdésekre, bizonyította, hogy ez a nézet mennyire téves. Sztálin elvtárs azt mondta, ha most vissza is vonjuk a „Minden hatalmat a Szovjeteknek!“ jelszót, ez nem jelenti azt, hogy a Szovjetek ellen lépünk fel. Ellenkezőleg, lehet és kell dolgozni a Szovjetekben mint olyan szervezetben, amelyek tömörítik a tömegeket.

„A Szovjetek megdöntésének kérdése — mondta Sztálin elvtárs — koholt kérdés. Ezt a kérdést itt senki sem

---

²⁸ Sztálin Művei. 3. kot. 203. old.

vetette fel. Amikor azt javasoljuk, hogy vegyük le a napi-rendről ezt a jelszót: «Minden hatalmat a Szovjeteknek!», ebből még nem következik, hogy «Le a Szovjetekkel!». És mi, akik ezt a jelszót levesszük a napirendről, ugyanakkor még a Szovjetek Központi Végrehajtó Bizottságából sem lépünk ki, az utóbbi időben betöltött gyászos szerepe ellenére sem“²⁹.

A „Minden hatalmat a Szovjeteknek!“ jelszó ideiglenes visszavonása a júliusi válság után korántsem jelentette, hogy a párt lemondott volna a harcról a Szovjetek hatalmáért. Nem általában a Szovjetekről mint a forradalom harci szerveiről volt szó, hanem csak az akkori Szovjetekről, amelyeket továbbra is a mensevikek és eszerek vezettek.

A kongresszus határozatában a következőket olvashatjuk:

„A forradalom első fellendülése idején pártunk jelszava az volt: «Minden hatalmat a Szovjeteknek!» Ez a jelszó a forradalom békés fejlődésének jelszava volt, amikor számítani lehetett arra, hogy a hatalom fájdalommentesen megy át a burzsoázia kezéből a munkások és a parasztok kezébe, és hogy a kispolgárság fokozatosan felszámolja illúzióit.

Jelenleg a békés fejlődés, és az, hogy a hatalom fájdalommentesen átmenjen a Szovjetek kezébe, lehetetlenné vált, mivel a hatalom valójában már az ellenforradalmi burzsoázia kezébe került.

Most az egyedül helyes jelszó csak az ellenforradalmi burzsoázia diktatúrájának teljes felszámolása lehet. Ezt a feladatot, amely az új fellendülés feladata, csak a forradalmi proletariátus képes megoldani, feltéve, hogy a szegény-parasztság támogatja“³⁰.

Sztálin elvtárs minden egyes kongresszusi felszólalását a marxista elmélet alkotó alkalmazása hatotta át. Lenín és Sztálin, a proletárforradalom zseniális stratégái, amikor a szocialista forradalom kérdését felvetették, nem absztrakt, dogmatikus módon vetették fel a kapitalizmus érettségi foka kérdését és nem abból indultak ki, hogy a munkásosztály a lakosság többségét alkotja-e vagy sem, hanem Oroszország konkrét történelmi viszonyait vették figyelembe, amelyek

²⁹ Sztálin Művei. 3. köt. 197. old.

³⁰ Az SzK(b)P — kongresszusainak, konferenciáinak és a Központi Bizottság plénumainak határozataiban és döntéseiben. I. rész. 255. old.

országunkban a szocialista forradalmat reális gyakorlati feladatként állították előtérbe. Sztálin elvtárs megcáfolta a kapitulánsoknak azt a teljesen alaptalan állítását, hogy az orosz munkásosztály még nem érett meg a szocialista forradalomra. Mindenki számára érthető történelmi példákon bizonyította be, hogy Nyugat-Európa és az Egyesült Államok az imperializmus korszakában nem szolgálhatnak nekünk példaképül. Nyugat-Európa és az Egyesült Államok a forradalmi mozgalom elnyomóinak szerepét töltötték be mind Nyugaton, mind pedig Oroszországban. Sztálin elvtárs leleplezte a mensevikok, trockisták és buharinisták hajbókolását az imperialista Nyugat előtt, meggyőzően bebizonyította, hogy 1917-ben éppen Oroszországban volt meg minden feltétel, valamennyi szükséges reális erő ahhoz, hogy az orosz proletariátus a kedvező belső és nemzetközi helyzetet kihasználva, előharcosa legyen az imperializmus frontja forradalmi áttörésének és a győzedelmes szocialista forradalom útjára lépjen.

A párt helyzetének kérdését a kongresszuson a Központi Bizottság szervezeti beszámolójában és a helyi bizottságok beszámolóiban vetették fel. J. M. Szverdlov a Központi Bizottság szervezeti beszámolójában kiemelte, hogy a bolsevik párt az Áprilisi Konferencia óta jelentősen megnövekedett. A pártszervezetek száma 78-ról 162-re emelkedett, a párttagok száma pedig a háromszorosára: 80 000-ről 240 000-re emelkedett. Különösen gyorsan nőtt a bolsevik szervezetek száma a nagy proletár központokban. Petrográdban több mint 40 000, a moszkvai ipari körzetben körülbelül 50 000, az Uralban 25 000, a Donyec-medencében 16 000, Kiebben és Kiev kerületben összesen 10 000, a Kaukázusban 9 000, Finnországban 12 000, Szibériában 10 000, Odessza kerületben 7 000, Minszk kerületben 4 000, a katonai szervezetben pedig 26 000 tagja volt a pártnak.

A bolsevik pártnak a VI. kongresszus idején elég kiterjedt sajtóhálózata volt: 41 bolsevik napilap jelent meg 320 000 példányban; 28 ujság orosz nyelven jelent meg, a többi pedig 7 különböző más nyelven.

A helyi szervezetek beszámolóiból kitűnt az, hogy a bolsevik párt befolyása a tömegek körében rendkívül nagymértékben megnövekedett.

A petrográdi bolsevik szervezet küldötte elmondta, hogy a júliusi események nagyon nehéz helyzetbe juttatták a pártot, hogy az Ideiglenes Kormány ellenforradalmi politikájával szemben a munkástömegek védték meg a bolsevikokat. Igaz, a júliusi események utáni első napokban a petrográdi munkások körében is nyomott hangulat volt érezhető, de ezt a hangulatot a munkások hamar leküzdötték, különösen azután, amikor látták, hogy a bolsevik pártot a reakció nem semmisítette meg, és illegalitásban folytatja munkáját. A júliusi események után a *Rabocsij i Szoldat* első számának megjelenése valóságos ünnep volt a munkásnegyedekben.

A moszkvai bolsevik szervezet küldötte ugyancsak azokról a nehéz viszonyokról beszélt, amelyek között a bolsevikoknak a júliusi események után dolgozniuk kellett. A burzsoázia, a mensevikek és az eszerek üldözték a bolsevikokat. „Ilyen szervezett hajtóvadászat mellett — mondotta a moszkvai szervezet küldötte — bennünket csak a munkástömeg ment meg, mely kitartóan támogatja a bolsevizmust.“

Az északkaukázusi küldött Groznijból arról számolt be, hogy a bolsevikoknak a júliusi válság után milyen nehéz viszonyok között kell dolgozniuk. Elmondta, hogy a városban külön „Antibolsevista Társaságot“ létesítettek. Ennek a társaságnak a tagjai — vérbeli reakciósök — aljas rágalmakat terjesztenek a bolsevikokról, provokálják a bolsevikokat és ütök-verik őket. Egy tanítónőt azért telepítettek ki a városból, mert a férje bolsevik volt. „A júliusi események — mondotta — mintegy kikristályosították pártunkat: a párt tagjai közé meggyőződéses munkások kérték felvételüket, olyanok, akik nem hagyják cserben a pártot.“

Nagy érdeklődést váltottak ki a katonai szervezetek küldötteinek beszámolói. A Riga körzetében állomásozó XII. hadsereg bolsevik szervezetének küldötte arról számolt be a kongresszusnak, hogy a XII. hadsereg ezredbizottságai egytől-egyig a bolsevikokat követik. A lett lövészászlóaljok — mintegy 48 000 katona — kijelentették, hogy valamenynyien a bolsevikok oldalán állnak. A burzsoázia rendkívül feldühödve aljas rágalomhadjáratot indított a bolsevikok ellen. Azt híresztelte, hogy a németek „megvásárolták“ a bolsevikokat. Még az összeget is megnevezte (10 millió rubel stb.), amennyiért állítólag a németek megvásárolták a XII.

hadsereg bolsevikjait. A burzsoáziának minden üldözése és rágalma ellenére sem sikerült megingatnia a lett ezredek katonáit. Ekkor a katonai főparancsnokság nem küldött kenyeret és zsírt ezeknek a csapattesteknek, abban reménykedve, hogy ily módon befolyásolhatja a katonák politikai hangulatát. A XII. hadsereg bolsevik szervezetének küldötte a kongresszuson azt mondta: „... Remélem, hogy a XII. hadsereget «vörös hadsereggé» tudjuk alakítani.“

Kronstadtban a júliusi események után is a Szovjetek gyakorolták a hatalmat. A Szovjetek hatalmát Kronstadtban mindenki elismerte. A júliusi események után Kronstadtba büntető expedíció ment: 200 kerékpáros, gépfegyverekkel ellátva. A büntető expedíció tábort ütött és várta az elleniséget. Majd felderítőket küldött előre, végül pedig küldőséget menesztett a Szovjethez. A Szovjet közölte velük: ha azért jöttek, hogy megfékezzék a Szovjetet, ahhoz édeskevés lesz az erejük. Azután jóltartották a katonákat és visszaküldték őket Petrovádra.

A helyi szervezetek beszámolóiból kitűnt, hogy bár a párt még nem hódította meg a döntő többséget a proletariátus és a parasztság tömegszervezeteiben, de a döntő helyeken már hatalmas támaszpontjai vannak.

A kongresszuson megvitatták azt a kérdést, hogy megjelenjék-e a bíróság előtt a párt vezére, Lenin, akit az Ideiglenes Kormány megrágalmazott és üldözött.

Sztálin elvtárs még a kongresszus előtt határozottan ellenezte, hogy Lenin a bíróság előtt megjelenjen. Más nézetük volt ebben a kérdésben Lenin ellenfeleinek: Kamenyevnek, Rikovnak, Trockijnak és másoknak, akik meg akarták hiúsítani a szocialista forradalmat Oroszországban. Ők azt javasolták, hogy Lenin jelenjék meg az ellenforradalmárok bírósága előtt.

A kongresszuson ennek a kérdésnek az előadója G. K. Ordzsonikidze volt. Ordzsonikidze határozottan ellenezte, hogy Lenin megjelenjék a bíróság előtt.

Ordzsonikidze javaslatát Dzerzsinszkij is támogatta. Dzerzsinszkij véleménye szerint helyesen jártak el azok az elvtársak, akik azt tanácsolták, hogy Lenin ne jelenjék meg az ellenforradalmi kormány bírósága előtt.

A kongresszus magáévá tette Sztálinnak és Lenin többi

legközelebbi harcostársának álláspontját, és határozatot hozott arról, hogy Lenin ne jelenjék meg az ellenforradalmi burzsoázia bírósága előtt. Semmi kétség sem fért ahhoz, hogy a burzsoázia Leninnek mint legveszedelmesebb ellenségének fizikai megsemmisítésére törekszik. A kongresszus tiltakozott a forradalmi proletariátus vezére ellen folyó rendőri hajsza ellen, és üdvözetét küldte Leninnek.

Az OSzD(b)MP VI. kongresszusa elfogadta a párt új szervezeti szabályzatát. A szervezeti szabályzat meghatározta a pártba való felvétel feltételeit. Új tagot a taggyűlés határozata alapján lehet felvenni a pártba. A szervezeti szabályzat kimondta, hogy a párt valamennyi szervezetét a demokratikus centralizmus elve alapján kell felépíteni. Ez azt jelentette, hogy: a párt minden vezető szerve, a legfelsőbbektől a legalsóbbakig, választandó, a pártszervek munkájukról kötelesek saját pártszervezeteiknek rendszeresen beszámolni, szigorú pártfegyelmet kell tartani, s a kisebbség köteles alávetni magát a többségnek; a felsőbb pártszervek határozatai feltétlenül kötelezők az alsóbbakra és a párt minden tagjára.

A kongresszus határozatot hozott a propagandamunkáról. E határozat megállapította, hogy a pártmunkások kiképzésére a proletárértelmisség bevonásával pártiskolákat kell létesíteni, ahol a munkásokat önálló fellépésre nevelik. Továbbá elhatározták, hogy népszerű broszúrákat adnak ki, amelyek anyagot szolgáltatnak az aktuális politikai helyzetről és a pártprogram kérdéseiről tartandó előadásokhoz.

A kongresszus befogadta a pártba a „kerületköziet“, vezetőjükkel, Trockijjal együtt. A „kerületköziek“ csoportja 1913-ban alakult Petrográdban, és trockista mensevikekből, részben pedig a párttól elszakadt egykori bolsevikokból, az „otzovistákból“ állott. A háború idején a „kerületköziek“ nem tartoztak sem a bolsevik, sem a mensevik szervezethez, hanem centrlista álláspontot foglaltak el. A párt VI. kongresszusa idején a „kerületköziek“ kijelentették, hogy mindenben egyetértenek a bolsevikokkal, és kérték a pártba való felvételüket. A kongresszus teljesítette kérésüket, mert arra számított, hogy idővel igazi bolsevikokká válhatnak. Egyes „kerületköziek“, mint például Volodarszkij, Urickij, később valóban bolsevikokká váltak. Ami Trockijt és néhány közeli

barátját illeti, ők, mint ahogy később kiderült, provokációs célből jöttek a pártba, azért, hogy aláássák és belülről robantsák a pártot.

A kongresszus a szakszervezeti mozgalom feladatairól, valamint a párt és a szakszervezetek viszonyáról hozott határozataiban elítélte a szakszervezetek „semlegességének” mensevik elméletét és hangsúlyozta, hogy azok a komoly feladatok, amelyek az oroszországi munkásosztály előtt állnak, csak akkor teljesíthetők, ha a szakszervezetek megmaradnak harcosszervezeteknek, amelyek elismerik a bolsevik párt politikai vezetését.

A kongresszus nagy figyelmet fordított a munkásifjúság mozgalmára, amely a forradalom kezdetétől fogva komoly lendületet vett. Az ifjúsági szövetség kérdésével kapcsolatban a kongresszuson három álláspont nyilvánult meg. Az első az volt, hogy magára kell hagyni a munkásifjúságot, nem szabad ijesztgetni szocialista jelszavakkal és szocialista propagandával. Ez az opportunisták álláspontja lényegében a burzsoáziának engedte volna át a munkásifjúsági mozgalom vezetését. A kongresszus ezt az álláspontot elutasította. A második álláspont az volt, hogy a párthoz tartozó ifjúsági szervezeteket kell alakítani. Ez azt jelentette volna, hogy a munkásifjúsági szervezeteket a pártnak kell kiépítenie és a pártnak kell gyámkodnia e szervezetek felett. Az ilyen ifjúsági szervezetek megakadályozták volna az ifjúság kezdeményezését. Ezért a kongresszus ezt az álláspontot is elvetette.

A harmadik álláspont, amelyet a kongresszus elfogadott, a következőkben összegezhető: a párt részvétele a munkásifjúsági szervezetek kiépítésében, de ez ne legyen gyámkodás jellegű. A pártnak arra kell törekednie, hogy a munkásifjúságnak önálló szervezetei legyenek, amelyek szervezetiileg ugyan nincsenek alárendelve a pártnak, eszmeileg azonban a párthoz kapcsolódnak. Ugyanakkor a pártnak arra kell törekednie, hogy ezek a szervezetek már megalakulásuk pillanatától kezdve szocialista jellegűek legyenek.

A kongresszus azt tűzte ki az ifjúsági szövetségek feladatául, hogy a szocializmus eszméinek propagálása, a sovénizmus és a militarizmus elleni erélyes harc útján fejlesszék a proletárifjúság osztályöntudatát, védelmezzék az ifjúmunk-

kások és munkásnők gazdasági és politikai jogait. A kongresszus leszögezte, hogy a pillanatnyi helyzet legsürgetőbb feladata az együttműködés a munkásifjúsági szervezetekkel és mozgósításuk a szocialista forradalomért folytatandó közvetlen harcra.

A kongresszus munkájának vége felé felmerült a kongresszus elnevezésének kérdése. A pártba befogadott „kerületköziek“ azt javasolták, hogy a kongresszust ne nevezzék VI-nak, hanem pétervári kongresszusnak. Ennek a javaslatnak a magyarázata a következő volt. Az OSzDMP III. kongresszusa tisztán bolsevik kongresszus volt. A következő, a IV. kongresszus, mint ismeretes, egyesítő kongresszus volt. Ezen a kongresszuson a bolsevikok és a mensevikek között ugyancsak harc folyt a kongresszus elnevezéséért. A bolsevikok IV. kongresszusnak akarták nevezni. A mensevikek azonban tiltakoztak ellene és azt követelték, hogy az egyesítő kongresszust nevezzék III. kongresszusnak. Végülis abban egyeztek meg, hogy a kongresszust egyáltalában ne jelöljék számmal, hanem nevezzék Stockholmi vagy Egyesítő Kongresszusnak. Ugyanez történt a következő, V. kongresszuson. Az V. kongresszus résztvevői között ugyancsak voltak bolsevikok és mensevikek. A kongresszus elnevezésére vonatkozóan abban állapodtak meg, hogy ezt a kongresszust Londoni Kongresszusnak nevezik.

A „kerületköziek“ amikor a kongresszuson azzal a javaslattal álltak elő, hogy a kongresszust ne nevezzék VI. kongresszusnak, hanem Pétervári Kongresszusnak, ezzel a mensevikek értésére akarták adni, hogy ők még kísérletet tehetnének a bolsevikok és a mensevikek egyesítésére. A kongresszus elvetette ezt a javaslatot, és határozatot hozott, hogy a kongresszust az OSzD(b)MP VI. kongresszusának nevezzék.

Meg kell jegyezni azt is, hogy egyes mensevik csoportok megpróbálták lejáratni a bolsevik párt VI. kongresszusát. Célzásokat tettek arra vonatkozóan, hogy néhány mensevik csoport nem idegenkedik a bolsevikokkal való egyesüléstől. Ezek a kísérletek az úgynevezett „internacionalista mensevikek“ csoportjából indultak ki, akiknek az élén Martov állott. Üdvözetet küldtek a kongresszusnak, amelyben azt írták, hogy az „internacionalista mensevikek“ készek együtt-

működni a bolsevik párttal, azzal a feltétellel, ha a bolsevikok felhagynak a szocialista forradalomra vett irányvonalal. Ez az arcátlan „üdvözet“ csak egyik leplezett megnyilvánulási formája volt annak a harcnak, amelyet a „baloldali“ mensevikek a szocialista forradalom ellen folytattak. A kongresszuson elnöklő Szverdlov nagyszerű feleletet adott erre az üdvözetre. Alig hogy felolvasták az „internacionalista mensevikek“ üdvözetét, Szverdlov azonnal azt javasolta, hogy térjenek át a napirendre.

A VI. kongresszus megválasztotta a párt Központi Bizottságát. A Központi Bizottság választása titkosan folyt le, az úgynevezett kis kongresszuson.

Azon a párttörténeti kérdőíven, amelyet Sztálin elvtárs töltött ki az „Az OSzD(b)MP VI. kongresszusa jegyzőkönyvei“-nek második kiadásával kapcsolatban, utalást találunk arra, hogy a kongresszus plénuma azért delegált kis kongresszust, mert Kerenszkij üldözte a bolsevikokat és mert a kongresszus félig illegális volt. Ezt a kis kongresszust felruházták a plénum minden jogával, és ez választotta meg a Központi Bizottságot titkos szavazás útján.

A kis kongresszus, amelyet kifejezetten a Központi Bizottság megválasztására alakítottak meg, olyképpen tevődött össze, hogy a kongresszus minden négy-négy küldötte maga közül választott egy küldöttet a kis kongresszusba, majd a kis kongresszus titkosan megválasztotta a Központi Bizottságot. A teljes kongresszuson konspiratív okokból nem ismertették a Központi Bizottság egész névsorát, hanem annak csak négy távollevő tagját nevezték meg, köztük Lenint. A Központi Bizottságba 31 tagot és 10 póttagot választottak. A Központi Bizottság tagjai lettek: Lenin, Sztálin, Szverdlov, Szergejev (Artyom), Dzerzsinszkij, Saumjan, Urickij és mások.

A párt VI. kongresszusa, a szocialista forradalom előkészítésének kongresszusa, rendkívül nagy jelentőségű a bolsevik párt történetében. A kongresszus a forradalom új fellendülése előtt gyűlt egybe. Ezért el kellett döntenie azt a kérdést, hogy a forradalom új szakaszában a proletariátus milyen módszereket alkalmazzon a hatalomért folyó harcban. A kongresszus kidolgozta a forradalom fő kérdése — az államhatalom kérdése — megoldásának bolsevik programm-

ját. Leszögezte, hogy ezt a kérdést nem lehet megoldani békés úton. A kongresszus kitűzte az ellenforradalmi burzsoá diktatúra teljes felszámolásának jelszavát és a pártot a fegyveres felkelésre, a szocialista forradalomra irányozta be, arra, hogy a proletariátus és a szegényparasztság ragadja meg a hatalmat. A kongresszus minden határozatát egy cél érdekében hozta: hogy előkészítse a proletariátust és a szegényparasztságot a fegyveres felkelésre, hogy biztosítsa a forradalom győzelmét.

A kongresszus kiáltványt bocsátott ki, amelyben felszólította a munkásokat, katonákat, parasztokat, hogy készüljenek a burzsoáziával való döntő összecsapásokra. A kiáltványban az áll:

„... Korán ünnepli győzelmét az ellenforradalom. Golyóval nem lehet jóllakatni az éhezőket. Kozák korbáccsal nem lehet letörölni az anyák és hitvesek könnyeit. Bilinccsel és hóhérkötéllal nem lehet a tengernyi szenvedést lecsillapítani, sem szuronnyal megnyugtatni a népet. A tábornokok ripakodása nem állíthatja meg az ipar szétzúllását.

A történelem földalatti erői működnek. A néptömegek legmélyebb rétegeiben tompa elégedetlenség érlelődik. A parasztnak föld kell, a munkásnak kenyér kell és mindkettőjüknek béke... Az egész földkerekségen már mindenütt megjelentek a viharmadarak. A munkások Angliában nyílt harcot kezdenek a tőke megfékezésére, Franciaországban a katonák a békéért és a forradalomért agitálnak, Németországban állandó forrongások és sztrájkok vannak, Amerikában a burzsoázia agyonlövetteti a békeharc zászlaját magasra emelő szocialistákat. Spanyolországban fellángoltak a forradalmi osztályösszecsapások. A világ pénzemberei már titkos kongresszusokra gyűlnek össze, hogy megvitassák a fenyegető veszély általános kérdését. Mert már hallják a munkásforradalom vaslépteit. Mert már látják azt, ami elháríthatatlan.

Pártunk ebben a harcban kibontott zászlóval halad. Erős kézzel magasra emelte a zászlót. Nem hajtotta meg az erőszakosak és aljas rágalmozók, a forradalom árulói és a tőke szolgálói előtt. A párt továbbra is fennen lobogtatja zászlaját, harcol a szocializmusért, a népek testvériségéért, mert tudja,

hogy közeleg az új mozgalom és út a régi világ utolsó órája.”

A kiáltvány ezekkel a szavakkal végződött:

„Készüljetez hát új csatákra, harcos elvtársaink! Szilárdan, bátran, nyugodtan, provokációknak fel nem ülve, gyűjtsetek erőt, sorakozzatok harci oszlopokba! A párt zászlaja alá, munkások és katonák! Zászlónk alá falu elnyomottai!”³¹

4

Kornyilov összeesküvése és az összeesküvés leverése

Mindaz, amit Sztálin elvtárs a párt VI. kongresszusán a júliusi események elemzésével és az események fejlődésének irányával kapcsolatban mondott, teljes mértékben beigazolódtott.

Az ellenforradalmi burzsoázia, kihasználva a mensevikeknek és az eszereknek a júliusi napokban tanúsított áruló taktikáját, a júliusi események után nyílt támadásba ment át a forradalom ellen. Az ellenforradalmi burzsoázia a fő csapást a bolsevikok ellen irányította. Az ellenforradalom támadása kifejlődött. A burzsoá ujságok hasábjain mind gyakrabban jelentek meg a „Szovjeteket és a Bizottságokat” fenyegető cikkek. Az ellenforradalom táborában egyre jobban érlelődött az a szándék, hogy leplezetlen ellenforradalmi diktatúrát létesítsen. A milliomos Rjabusinszkij arcátlanul azzal fenyegetőzött, hogy „az éhség csontkeze, a népnymor torkon ragadja a nép álbarátait, a demokratikus Szovjeteket és Bizottságokat”. A fronton dühödten garázdálkodtak a hadbíróságok, egymást érték a halálbüntetések. Kornyilov tábornok hadseregfőparancsnok 1917 augusztus 3-án azt követelte, hogy a hátországbán is vezessék be a halálbüntetést.

Augusztus 12-én a moszkvai Nagy Színházban megnyílt az Állami Tanácskozás, amelyet az Ideiglenes Kormány hívott egybe a tőkésék és földbirtokosok erőinek mozgósítása céljából. Az Állami Tanácskozáción 2 414-en vettek részt. Főleg a régi tábornoki kar, a felső tisztikar, kadet profesz-

---

³¹ Az SzK(b)P — kongresszusainak, konferenciáinak és a Kozponti Bizottság plénumainak határozataiban és döntéseiben. I. rész. 268. old.

szorok, főpapok, magas állami tisztviselők, nagyipari vállalkozók, bankárok stb. gyűltek egybe. Résztvett a tanácskozáson a Szovjetek képviselőjében a mensevikek és eszerek szármalmas kis csoportja is.

Az ellenforradalom arra törekedett, hogy a nép akarata helyett a burzsoá-földesúri felső rétegek akarata érvényesüljön. Sztálin elvtárs a „Mit akarnak a kapitalisták?“, „A Moszkvai Tanácskozás ellen“, „Hová vezet a Moszkvai Tanácskozás?“, „A Moszkvai Tanácskozás eredményei“ című cikkeiben leleplezte az ellenforradalom manővereit, amely igyekszik megteremteni saját parlamentjét.

„Kereskedők és nagyiparosok, földbirtokosok és bankárok, cári дума-tagok és a már beidomított mensevikek és eszerek részvételével tanácskozást kell egybehívni, ezt a tanácskozást «nemzetgyűlésnek» kell nyilvánítani, ez a «nemzetgyűlés» hagyja jóvá az imperializmus és ellenforradalom politikáját, hagyja jóvá, hogy a munkások és parasztok vállára rakják a háborús terheket — íme, ez a «kiút» az ellenforradalom számára“³².

A bolsevikok elhatározták, hogy az Állami Tanácskozás megnyitása napján Moszkvában egynapos tiltakozó sztrájkot szerveznek az ellenforradalmi Állami Tanácskozás ellen. De a Moszkvai Szovjet, amely akkor a mensevikek és eszerek befolyása és vezetése alatt állt, betiltotta a sztrájkot. Ennek ellenére augusztus 12-én Moszkvában 400 000 munkás sztrájkolt. Minden munkás és csaknem minden alkalmazott sztrájkolt. Egyidejűleg több más városban is sztrájkok törtek ki.

A moszkvai munkások harci készenléte mérsékelte a burzsoázia ellenforradalmi hevét. Az ellenforradalmárok a petrográdi forradalmi vihar elől a „nyugodt“ Moszkvába menekültek, de a „nyugodt“ Moszkva utcáin is ugyanaz a forradalmi vihar érte utól őket.

„Ejnye, már megint szökni kell?

Petrográdról Moszkvába, és Moszkvából — hová?

Talán Kukutyinba?“ — írta Sztálin elvtárs gúnyosan³³.

Az Állami Tanácskozást Kerenszkij nyitotta meg. Beszé-

³² Sztálin Művei. 3. kot. 213. old

³³ Ugyanott, 221. old.

dében kirohant a bolsevikok ellen, de különösen júliusi fel-
lépésük ellen. Igen beajánlotta saját magát mint diktátor-
jelöltet az Állami Tanácskozásnak. Kérkedve fenyegetőzött,
hogy „vassal és vérrel“ fog elnyomni minden forradalmi pró-
bálkozást, köztük a parasztságnak a földesúri földek ön-
hatalmú elfoglalására irányuló kísérleteit is. A bolsevikok-
kal kapcsolatban Kerenszkij azt mondta, hogy „megtorló
intézkedéseivel emlékeztetni fogja a bűnösöket arra, hogy
mi volt az országban az önkényuralom idején“.

Noha az Állami Tanácskozáson Kerenszkij ellenforra-
dalmi beszédét viharosan megtapsolták, a tanácskozás vezetői
hidegen fogadták Kerenszkij diktátori törekvését. Keren-
szkijt erre a szerepre alkalmatlan figurának tartották.
Gucskov például a kormányra vonatkozóan azt a kijelentést
tette, hogy az nem hatalom, hanem csak a hatalom árnyéka.
Rjabusinszkij pedig Kerenszkij felé bólintva kijelentette,
hogy Oroszországot jelenleg valamiféle hiú ábránd, tudat-
lanság és demagógia kormányozza. Kerenszkijnek nyilván
nem sikerült az Állami Tanácskozás „hősévé“ válnia.

Az Állami Tanácskozás „hőse“ Kornyilov tábornok volt.
Megjelenését a tanácskozáson viharos és hosszantartó taps
fogadta. Kornyilov rövid beszédet mondott, amelyben bár
némileg leplezett formában, de kijelentette, hogy nem riad
vissza attól, hogy átengedje Rigát a németeknek, beengedje
őket Petrográdra, és a német hadsereg erejével számoljon
le a forradalommal. Ezt augusztus 14-én mondta. És egy hé-
t múlva, augusztus 21-én Kornyilov parancsára Rigát feladták.
Kornyilov megnyitotta az utat a németek előtt Petrográd
felé.

Kornyilov és a másik ellenforradalmi tábornok, Kalegyin
azt követelte a tanácskozáson, hogy a hadseregben tiltsák
be a gyűléseket, s oszlassák fel a Szovjeteket és a Bizottságo-
kat mind a hátszországban, mind pedig a fronton. Arra töre-
kedtek tehát, hogy visszaállítsák a régi rendet, úgy, ahogy
az a cári uralom idején volt.

Az Állami Tanácskozás után teljes erővel megkezdték
az ellenforradalmi lázadás, a Kornyilov-féle összeesküvés
előkészítését.

Sztálin elvtárs a *Proletarij* című bolsevik ujságban cikket írt az Állami Tanácskozásról, amelyet így jellemezett:

„Az ellenforradalom megkoronázása — ez a Moszkvai Tanácskozás eredménye“³⁴.

Az orosz ellenforradalom a külföldi imperializmustól függött. Sztálin elvtárs ezt a tényt leleplezve az „Amerikai milliárdok“ című cikkében ezt írta: „Valamikor azt mondták Oroszországban, hogy a szocializmus *fénye* Nyugatról jön. És ez igaz volt. Mert a forradalmat és a szocializmust ott, Nyugaton tanultuk.

Az oroszországi forradalmi mozgalom kezdete óta a helyzet némileg megváltozott.

1906-ban, amikor Oroszországban még fejlődőben volt a forradalom, a Nyugat kétmilliárd rubel kölcsönrel segített a cári reakciónak talpraállani. És a cárizmus valóban megerősödött akkor azon az áron, hogy a Nyugat pénzügyileg újra leigázta Oroszországot.

Ez alkalommal megjegyezték, hogy a Nyugat nemcsak szocializmust exportál Oroszországba, hanem reakciót is — milliárdok formájában.

Most még beszédesebb kép tárul elénk. Most, amikor az orosz forradalom minden erejét megfeszíti, hogy megvédelmezze vívmányait, az imperializmus pedig meg akarja semmisíteni az orosz forradalmat — az amerikai tőke milliárdokat bocsát a Kerenszkij—Miljukov—Cereteli koalíció rendelkezésére azért, hogy az orosz forradalom teljes letörése után elfojtsa a Nyugaton növekvő forradalmi mozgalmat.

Ez tény.

Való igaz tehát, hogy a Nyugat nem annyira szocializmust és szabadságot hoz Oroszországba, mint inkább szolgaságot és ellenforradalmat“³⁵.

Alig fejeződött be az Állami Tanácskozás, a bankárok, kereskedők és gyárosok egymásnak adták a kilincset a főhadiszálláson, Kornyilov tábornoknál. Pénzt és támogatást ígértek neki. Megjelentek Kornyilovnál Anglia és Franciaország megbízottai is, s azt követelték, hogy ne halogassa a forradalom elleni támadást.

³⁴ Sztálin Művei. 3. kot 237. old.

³⁵ Ugyanott, 258—259 old.

Az összeesküvők a támadást augusztus 27-re, a februári forradalom féléves évfordulójára tűzték ki. Az ellenforradalmárok arra számítottak, hogy augusztus 27-én Petrográdban a bolsevikok vezetésével tüntetések lesznek. Az összeesküvők úgy tervezték, hogy ha a bolsevikok nem lépnek akcióba, akkor Dutov atamán vezetésével az odavezényelt 3 000 tiszt kezdi meg a támadást, akiknek az volt a feladatuk, hogy megrendezzék a „bolsevik felkelést“. Erre a célra Dutov atamánnak külön megbízatást adtak, és rendelkezésére bocsátották a 3 000 Petrográdra vezényelt tisztet. Az összeesküvők arra számítottak, hogy az ellenforradalom által megrendezett „bolsevik“ felkelés után a kormány leszámol a forradalommal: Petrográdra ellenforradalmi csapatok vonulnak be, szétkergetik a bolsevikokat, a Szovjeteket, az összes forradalmi és demokratikus szervezeteket. Ez volt az ellenforradalmi összeesküvők terve, akik katonai diktatúrán alapuló kormányt akartak megteremteni.

Kerenszkij résztvett az ellenforradalmi összeesküvésben és jóváhagyta annak előkészítését. Az utolsó pillanatban azonban hirtelen frontot változtatott, és megtagadta szövetségesét, Kornyilovot. Kerenszkij attól tartott, hogy ha nem tagadja meg azonnal Kornyilovot, akkor a néptömegek, amelyek felkelnek Kornyilov ellen és leverik a lázadást, egyben Kerenszkij burzsoá kormányát is elsöprik.

Kornyilov augusztus 25-én a 3. lovas hadtesttel, a mintegy 25 000 főből álló úgynevezett „vad hadosztállyal“ támadást indított Petrográd ellen. A „vad hadosztályt“ páncélautók kísérték, amelyeknek személyzete külföldiekből, „szövetségesekből“ állott. A főhadiszálláson könnyű és gyors sikerre számítottak.

A bolsevik párt Központi Bizottsága feleletül a Kornyilov-lázadásra, aktív fegyveres ellenállásra szólította fel a munkásokat és a katonákat az ellenforradalommal szemben. A fővárosban a bolsevik párt volt az egyetlen reális erő, amely képes volt arra, hogy méltó választ adjon az ellenforradalmi összeesküvőknek. A bolsevikok kiszabadították a börtönből azokat a katonákat és munkásokat, akiket a július 3–5-i tüntetésekben való részvételükért letartóztattak és megszervezték a munkások felfegyverzését.

A petrográdi munkások ezekben a napokban körülbelül 40 000 puskát kaptak. A Vörös Gárda osztagai megsokszoroz-

ták létszámukat. A szakszervezetek mozgósították tagjaikat. Petrográd forradalmi katonai egységeit harci készenlétbe helyezték, hogy a munkásokkal együtt döntő csapást mérjenek Kornyilovra.

A petrográdi munkások segítségére Kronstadtból néhány ezer felfegyverzett matróz érkezett. Petrográd körül lövészárkokat ástak, drótakadályokat állítottak fel, az utakon barikádokat emeltek, felszedték a város felé vezető vasúti síneket stb. Mindenfelé agitátorokat küldtek ki, akik megmagyarázták a Kornyilov-lázadás értelmét. Kirov kezdeményezésére a „vad hadosztályhoz“ muzulmánokból álló delegációt küldtek. A delegátusok meggyőzték a „vad hadosztályt“, hogy ne menjen támadásba Petrográd ellen.

A Kornyilov-féle támadás miatt halálra rémült mensevikok és eszerek a bolsevikoknál kerestek védelmet. „Maga“ Kerenszkij kijelentette, hogy a bolsevikok védelme alá helyezi magát, amire a bolsevikok azt felelték, hogy most ennél sokkal komolyabb feladatokkal vannak elfoglalva. A bolsevikok, miközben Kornyilov leverésére mozgósítottak, egy pillanatra sem szüntették meg a harcot Kerenszkij ellen, a mensevikok és az eszerek ellen. A bolsevik párt leleplezte a tömegek előtt Kerenszkij kormányát, a mensevikok és eszerek megalkuvó politikáját, megmagyarázta, hogy egész politikájukkal Kornyilov ellenforradalmi összeesküvését támogatták.

Lenin augusztus 30-án az OSzDMP Központi Bizottságának írt levelében hangsúlyozta, hogy a bolsevikok Kornyilov ellen harcolva, nem támogatják Kerenszkijt, hanem leleplezik gyengeségét, és módosítják az ellene folyó harc formáját.

„Helytelen volna, ha valaki azt gondolná, hogy *távoibb* kerültünk attól a feladattól, hogy a proletariátus kivívja a hatalmat. Nem. Sokkal közelebb kerültünk e feladat megoldásához, de nem *egyenesen*, hanem oldalról. S az agitációnak *e pillanatban* nem is annyira közvetlenül kell Kerenszkij ellen irányulnia, mint inkább *közvetve*, ellene, de *közvetve*, mégpedig oly módon, hogy aktív, a lehető legaktívabb, valóban forradalmi háborút követelünk Kornyilov ellen. Csakis ennek a háborúnak a fejlődése juttathat *bennünket* hatalomra, és agitációnkban erről minél kevesebbet kell *beszélnünk* (de mindig arra gondolva, hogy az események már holnap hatalomra juttathat-

nak bennünket és akkor ezt a hatalmat nem adjuk ki a kezünkől)³⁶.

A levél utóiratában Lenin kifejezésre juttatja, hogy teljesen egyetért a Sztálin elvtárs által szerkesztett *Rabocsij*-jal. „E levél megírása után elolvastam a *Rabocsij* hat számát és meg kell állapítanom, hogy teljesen egyetértünk. Tiszta szívből üdvözlöm a nagyszerű vezércikkeket...“³⁷ Lenin itt Sztálin elvtársnak „A sárgák szövetsége“, „Követeljük“, „Az összeesküvés folytatódik“ és „Vagy — vagy“ című vezércikkeire utalt.

A bolsevik párt megszervezte a Kornyilov-lázadás leverését.

Kornyilov összeesküvése vereséget szenvedett. Krimov tábornok, a 3. lovashadtest parancsnoka, agyonlőtte magát. Kornyilovot és cinkosait: Gyenyikint, Lukomszkijt és a többiekét letartóztatták.

A Kornyilov-lázadás leverése a forradalom komoly sikerét jelentette. A bolsevik párt megghiúsította az ellenforradalmi erők kísérletét, hogy a hadsereget a nép ellen fordítsák. Lenin és Sztálin leleplezték az orosz ellenforradalom áruló politikáját.

Közvetlenül a Kornyilov-lázadás leverése után Lenin azt írta:

„A Kornyilov-felkelés történelmi jelentősége éppen az, hogy rendkívül élesen rávilágított a tömegek előtt arra az igazságra, amelyet ellepleztek és ma is lepleznek az eszerek és mensevikek kompromisszumos frázisai, arra az igazságra, hogy a földbirtokosok és a burzsoázia, élén a kadet párttal, és az ő oldalukon álló tábornokok és tiszték meg vannak szervezve és készek a leghallatlanabb bűncselekményeket elkövetni és el is követnek ilyeneket: készek Rigát (majd utána Petrográdot) átadni a németeknek, megnyitni a németek előtt a frontot, vágóhídra vinni a bolsevik ezredeket, lázadást szervezni, a „vad hadosztály“ vezetésével csapatokat felvonultatni a főváros ellen stb. — s mindezt azért, hogy az egész hatalmat átadják a burzsoázia kezébe, hogy a falun megszilárdítsák a földbirtokosok hatalmát, hogy a munkások és parasztok vérével öntözzék az országot.

A Kornyilov-felkelés Oroszországnak megmutatta azt, amit minden országnak megmutatott a történelem, hogy tud-

³⁶ Lenin Művei. 25. kot. 309. old.

³⁷ Ugyanott, 310. old.

niillik a burzsoázia el fogja árulni a hazát és minden bűncselekményre hajlandó lesz, csakhogy fenntartsa a nép felett hatalmát és megtartsa profitjait“³⁸.

Sztálin elvtárs „A külföldiek és Kornyilov összeesküvése“ című cikkében, amely 1917 szeptember 12-én a *Rabocsij Puty*-ban jelent meg, a következő szavakkal leplezte le az orosz burzsoázia megvesztegethetőségét és a külföldi imperialistáktól való függőségét:

„Ismeretes, hogy a *Times* és a londoni imperianista klikk ügynöke, a kalandor Alagyin, aki Angliából közvetlenül a Moszkvai Tanácskozáásra jött, s aztán a főhadiszállásra «vo-nult», a Kornyilov-lázadás lelke és első hegedőse volt.

Ismeretes, hogy a legtekintélyesebb oroszországi követség egyik kiváló képviselőjének már júniusban bizonyos kapcsolatai voltak Kalegyin és mások ellenforradalmi csel-szövéseivel, s ezeket a kapcsolatait nem éppen megvetendő segélyekkel támasztotta alá főnökeinek kasszájából.

Ismeretes, hogy a *Times* és a *Temps* nem titkolta elégedetlenségét, amikor a Kornyilov-lázadás megghiúsult, s szidta, átkozta a forradalmi Bizottságokat és a Szovjete ket“³⁹.

A Kornyilov-lázadás leverésének komoly jelentősége volt a forradalom előrehaladásában. A Kornyilov-lázadás leverése „egy csapásra feltárta és megvilágította a forradalom és az ellenforradalom erőviszonyát“⁴⁰. A Kornyilov-lázadás leverése megmutatta, hogy az egész ellenforradalmi tábor — a tábornokoktól és a kadet párttól a burzsoázia járszalagjára került mensevikekig és eszerekig — pusztulásra van ítélve. Az ellenforradalmi kadet tábornokok arra készültek, hogy megnyitják a frontot az ellenség előtt és beengedik a németeket Petrográdra. Az ellenforradalom kész volt a hazaárulásra és mindenféle gáztetre, csakhogy megtarthassa a nép feletti uralmát és jövedelmeit. A háború elhúzásának kadet-eszer-mensevik politikája és a háború által előidézett gazdasági bomlás következtében a megalkuvók elvesztették minden befolyásukat a néptömegek körében. A

³⁸ *Lenin Művei* 25. köt. 337—338. old.

³⁹ *Sztálin Művei* 3. köt. 314—315. old.

⁴⁰ Az SzK(b)P története Szikla 1952. 245. old.

bolsevikok befolyása ezzel szemben addig még nem tapasztalt gyorsasággal nőtt nemcsak városban, hanem falun is. A szegényparasztság nagy tömegei egyre szorosabban tömörültek a bolsevik párt köré. A Kornyilov-lázadás leverése után a középparasztok is egyre határozottabban kezdtek a bolsevik párt felé fordulni, egységes frontot alkotva a szegényparasztokkal az ellenforradalom ellen. 1917 szeptemberére és októberére az agrármozgalom hatalmas fellendülése jellemző. A földesúri földek önhatalmú elfoglalása és felszántása általános jelenséggé vált az egész országban. A paraszttömegek forradalmi harcra keltek.

A Kornyilov-lázadás leverése megmutatta a forradalmi tábor növekvő hatalmát és erejét, megmutatta, hogy a forradalom döntő ereje a bolsevik párt, az egyetlen erő, amely bármilyen ellenforradalmi próbálkozást össze tud zúzni. A bolsevik párt nem volt még kormányzó párt, de „a Kornyilov-lázadás napjaiban mint igazi kormányzó erő cselekedett, mert a munkások és a katonák habozás nélkül követték pártunk utasításait“⁴¹.

A Kornyilov-lázadás leverésének megszervezését a bolsevikok a Szovjeteken keresztül végezték. A Szovjetek ebben az időben hatalmas forradalmi ellenálló erőt mutattak. Hiszen éppen a Szovjetek és azok forradalmi bizottságai állották útját Kornyilov csapatainak és törték meg erejét. A mensevik-eszer vezetés alatt elsatnyult Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetjei a Kornyilov-lázadás elleni harcban új életre keltek, megszabadultak a megalkuvó politika bilincseitől, ráléptek a forradalmi harc széles útjára és a bolsevik párt felé fordultak. A bolsevikok befolyása a Szovjetekben rendkívül nagymértékben megnőtt. A forradalmi tömegek követelték a Szovjetek újraválasztását, elkergették a csődbejutott politikusokat — az eszereket és a mensevikeket, s a Szovjetekbe a bolsevik párt állhatatos híveit választották be.

A tömegek forradalmi mozgósításának időszaka véget ért. Közeledtek a nagy szocialista forradalom világtörténelmi jelentőségű napjai.

---

⁴¹ Az SzK(b)P története. 245. old.

Sztálin elvtárs a következőképpen jellemzi a tömegek forradalmi mozgósításának időszakát:

„Ennek az időszaknak jellemző vonása kétségtelenül a válság kiéleződése és annak a bizonytalan egyensúlynak a felbomlása, amely a Szovjetek és az Ideiglenes Kormány között az előző időszakban úgyahogy, de fennállt. A kettős-hatalom elviselhetetlenné vált mind a két fél számára. Az «összekötő bizottság» omladozó épülete utolsó napjait éli. «A hatalom válsága», «a miniszteri cserebere» — ezek voltak abban az időben a legdivatosabb szállóigék. A válság a fronton és a gazdasági bomlás a háttérben megteszi a magáét, erősíti a szélső szárnyakat és harapófogóba szorítja a megalkuvó «honvédőket». A forradalom mozgósítása kiváltja az ellenforradalom mozgósítását. Az ellenforradalom előrehajtja a forradalmat, a forradalmi dagály újabb hullámain váltja ki. Napirendre kerül a hatalom átmenete az új osztály kezébe⁴².

A továbbiakban Sztálin elvtárs azt írja: „A tömegek forradalmi mozgósításának központjában álló egységes és egybeforrott párt — ezt a képet mutatta pártunk helyzete ebben az időszakban⁴³.

---

⁴² Sztálin Művei. 6. köt. Szikra 1951 372 old

⁴³ Ugyanott, 375—376. old

HARMADIK FEJEZET

A FEGYVERES FELKELÉS ELŐKÉSZÍTÉSÉNEK ÉS VÉGHEZVITELÉNEK IDŐSZAKA

1

A Szovjetek bolsevizálódása

A Szovjetek mint szervezeti forma, a forradalom nagyszerű vívmányai, s hatalmas fegyvert jelentenek a forradalmi osztály kezében. A leninizmus azt tanítja, hogy a Szovjeteket mint szervezeti formát, forradalmi tartalommal kell megtölteni, és hogy a dolog lényege nem csupán magukban a Szovjetekben mint meghatározott szervezeti formában rejlik, hanem mindenekelőtt abban, hogy ezt a formát milyen tartalommal töltik meg. A dolog lényege mindenekelőtt az, hogy ki áll a Szovjetek élén, ki irányítja a Szovjeteket. Sztálin elvtárs a kolhozokat a Szovjetekhez hasonlítva rámutatott arra, hogy a kolhoz, éppúgy, mint a Szovjet, ha mint szervezeti formát tekintjük — fegyver és csakis fegyver. Ezt a fegyvert bizonyos körülmények között a forradalom ellen lehet fordítani. Lehet az ellenforradalom ellen fordítani. Szolgálhat a munkásosztálynak és a parasztságnak. Szolgálhat bizonyos körülmények között a munkásosztály és a parasztság ellenségeinek. „Minden attól függ, — mondotta Sztálin elvtárs —, hogy kinek a kezében van ez a fegyver és ki ellen fordítják“¹. A Szovjetek 1917 júliusában, a mensevikek és az eszerek vezetésével az ellenforradalmat leplezték, az ellenforradalmi Ideiglenes Kormány cinkosainak szerepét töltötték be. A forradalom további

---

¹ Sztálin Művei. 13. kot. Szikra 1951. 241. old.

előrehaladásának fontos feltétele volt az, hogy a Szovjetekből kikergették a mensevikeket és az eszereket és hogy a bolsevikok a Szovjetekben többségre tettek szert. A bolsevikok hősie munkát fejtettek ki, hogy megszervezzék a Kornyilov-lázadás leverését és hogy a Szovjeteket a tábornoki ellenforradalom elleni harc támaszpontjaivá tegyék. Mindez szorosabb kapcsolatot teremtett a bolsevik párt és a Szovjetek között.

A Kornyilov-féle összeesküvés leverése után elkezdődött a Szovjetek megélénkülésének és megújulásának szakasza, a Szovjetek bolsevizálódásának szakasza.

A Kornyilov-lázadás leverése utáni napon, augusztus 31-én, a Petrográdi Szovjet a bolsevikok politikája mellett foglalt állást és bolsevik határozatot hozott. E határozat kimondta, hogy a Munkás- és Katonaküldöttek Petrográdi Szovjetje olyan hatalom megteremtését követeli, amely legfőbb feladatának a következőket tekinti: az általános demokratikus béke haladéktalan felajánlása valamennyi hadbanálló ország népének; a földesúri földek magántulajdonának azonnali és megváltás nélküli megszüntetése és átadása a parasztbizottságoknak; a munkásellenőrzés megszervezése a javak termelése és elosztása felett; a nagytőke és a nagy vagyonok könyörtelen megadóztatása; végül a háborús jövedelmek elkobzása.

A Petrográdi Szovjet régi, mensevikekből és eszerekből álló elnöksége, miután kisebbségben maradt, lemondott, s átadta helyét a bolsevikoknak.

Szeptember 5-én a Munkásküldöttek Moszkvai Szovjetje is átállt a bolsevikok oldalára és új elnökséget választott. A mensevikek és eszerek helyét az elnökségben a bolsevikok foglalták el. A Petrográdi és a Moszkvai Szovjet után a vidéki Szovjetek többsége ugyancsak átállt a bolsevikok oldalára.

Lenin „A bolsevikoknak kézbe kell venniök a hatalmat“ és „Marxizmus és felkelés“ című történelmi jelentőségű leveleiben, amelyeket szeptember 12—14-én intézett a Központi Bizottsághoz, azt javasolja, hogy „napirendre kell tűzni a *fégyveres felkelést*“.

„A bolsevikok, miután a Munkás- és Katonaküldöttek

mindkét fővárosi Szovjetjében többségbe kerültek, kézbevehetik és *kell* is hogy kézbevegyék az államhatalmat.

Kézbevehetik, mert a két főváros népe forradalmi elemeinek aktív többsége elegendő ahhoz, hogy magával ragadja a tömegeket, legyőzze az ellenfél ellenállását, szétzúzza az ellenfelet, meghódítsa és meg is tartsa a hatalmat. Mert ha a bolsevikok azonnal felajánlják a demokratikus békét, azonnal átadják a földet a parasztoknak, visszaállítják a Kerenszkij által szétvert demokratikus intézményeket és lábbal tiport szabadságjogokat, olyan kormányt fognak alakítani, amelyet *senki* sem dönt meg².

Lenin leveleit szeptember 15-én a Központi Bizottság ülésén vitatták meg. Sztálin erélyesen visszautasította Kamenyevet, aki azt ajánlotta, hogy vessék el Lenin álláspontját és égessék el leveleit. A Központi Bizottság elfogadta Sztálin elvtárs javaslatát, hogy Lenin leveleit mint a Központi Bizottság direktíváját küldjék meg a helyi pártszervezeteknek.

A *Rabocsij Puty* szeptember 16-án közölte Leninnek „Az orosz forradalom és a polgárháború” című cikkét, amelyben Lenin újból felveti a „Minden hatalmat a Szovjeteknek!” jelszót.

Szeptember 17-én a *Rabocsij Puty* „Minden hatalmat a Szovjeteknek!” című vezércikkkel jelenik meg. A cikket Sztálin elvtárs írta.

„A forradalom halad — írta Sztálin. — A forradalom, amelyet a júliusi napokban összelövdöztek, amelyet a Moszkvai Tanácskozáson már «eltemettek», most újra neki lendül, ledönti a régi korlátokat és új hatalmat teremt. Az ellenforradalom frontjának első vonalát elfoglaltuk. Kornyilov után Kalegyin is visszavonul. A harc tüzeiben újjáélednek a már-már holtta vált Szovjetek. A Szovjetek ismét a kormánykerék mellé állnak és vezetik a forradalmi tömegeket.

Minden hatalmat a Szovjeteknek! — ez az új mozgalom jelszava³.

² *Lenin Művei*. 26. köt. Szikra 1952. 1. old.

³ *Sztálin Művei*. 3. köt. Szikra 1950. 328. old.

Így tehát ebben az időszakban újra napirendre került a „Minden hatalmat a Szovjeteknek!” jelszó. Ez azonban már nem a régi jelszó volt, amely a hatalomnak a mensevik-eszer Szovjetek kezébe való átadását jelentette. Új jelszó volt ez, amely azt jelentette, hogy a Szovjetek fegyverrel a kézben felkelnek az Ideiglenes Kormány ellen, azzal a céllal, hogy az országban minden hatalom a bolsevikok vezetése alatt álló Szovjetek kezében összpontosuljon.

A „Minden hatalmat a Szovjeteknek!” jelszó belső fejlődése szempontjából két szakaszon ment keresztül. Az első szakasz a kettőshatalom ideje, a júliusi eseményekig. A második szakasz a Kornyilov-lázadás veresége utáni idő. A „Minden hatalmat a Szovjeteknek!” jelszó tartalma a második szakaszban teljesen más volt, mint az első szakaszban.

Ez a különbség a következőkben foglalható össze:

Először: A júliusi események előtt a „Minden hatalmat a Szovjeteknek!” jelszó a forradalom békés fejlődésének jelszava volt. A forradalom békés /fejlődésének lehetősége a júliusi napok után véget ért, megkezdődött a nem békés fejlődés időszaka, és a második szakaszban ez a jelszó a fegyveres felkelés jelszava lett.

Másodszor: Az első szakaszban a Szovjetekben a többség a mensevikeké és az eszereké volt és a „Minden hatalmat a Szovjeteknek!” jelszó jelentette annak a blokknak a széttépését, melyet a mensevikek és az eszerek a kadetokkal együtt alkottak, jelentette egy mensevikekből és eszerekből álló szovjet kormány alakítását s a pártok szabad harcát a Szovjeteken belül. A bolsevikok ekkor arra számítottak, hogy felhasználva a szabad agitáció jogát, sikerül meghódítaniuk a Szovjeteket, és a forradalom békés fejlődése folyamán megváltoztatni a kormány összetételét. A második szakaszban, amikor a Szovjetek bolsevizálódtak, a „Minden hatalmat a Szovjeteknek!” jelszó az imperializmussal való teljes szakítást, a burzsoázia hatalmának megdöntését, a hatalomnak a munkásosztály és a szegényparasztság kezébe való átmenetét jelentette.

Harmadszor: Az első szakaszban a „Minden hatalmat a Szovjeteknek!” jelszó nem jelentette a proletariátus diktatúráját. De megvalósítása kétségtelenül megkönnyítette volna azoknak a feltételeknek az előkészítését, amelyek a

proletárdiktatúra biztosításához szükségesek, mert meggyorsította volna a mensevikek és eszerek elszigetelődését. A második szakaszban ez a jelszó azt jelentette, hogy a forradalom közvetlenül a proletariátus diktatúrájához közeledik, sőt mi több, a proletárdiktatúra megszervezését és állami megformálását jelentette.

A Szovjeteknek mint a proletárdiktatúra államformájának, mint új típusú államnak az elméletét Lenin és Sztálin dolgozta ki a Nagy Októberi Szocialista Forradalom előestéjén. E kérdés kidolgozásának szentelte Lenin az „Állam és forradalom“ című híres könyvét, amelyet 1917 augusztusában és szeptemberében írt.

Lenin sokoldalúan megmagyarázza az állam kérdésének elméleti és gyakorlati-politikai jelentőségét. Lenin az „Állam és forradalom“ első kiadásának előszavában azt írja: az a kérdés, hogy milyen a szocialista forradalom viszonya az államhoz, nemcsak gyakorlati-politikai jelentőségre tesz szert, hanem a legaktuálisabb jelentőségre is, mert arról van itt szó, hogy megmagyarázzuk a tömegeknek, mit kell tenniük annak érdekében, hogy felszabaduljanak a tőke igája alól. Lenin azt tanítja, hogy mindenek előtt szét kell zúzniuk a burzsoá államgépezetet.

Lenin újból feleleveníti Marxnak az államról szóló tanítását, amit az opportunisták elferdítettek. Lenin hangsúlyozza, hogy a marxizmusban a legfontosabb a proletárdiktatúráról, a proletárállamról szóló tanítás. Az államról szóló marxista tanításból folyó legfőbb következtetés pedig az, hogy a proletariátusnak szét kell zúznia, le kell rombolnia a burzsoá államgépezetet.

Lenin nemcsak feleleveníti Marxnak a proletárdiktatúráról, az államról szóló tanítását, hanem tovább is fejleszti. Marx azt mondotta, hogy a proletárforradalomnak a szétzúzott burzsoá államgépezetet Párizsi Kommün típusú politikai szervezettel kell felváltania. Lenin ezzel kapcsolatban kifejti, hogy a Munkás-, Katona- és Parasztküldöttek Szovjetjei a Párizsi Kommün elveinek továbbfejlesztését jelentik. Lenin kidolgozta a proletárállamnak, valamint a proletárállam céljainak, feladatainak, funkcióinak és politikai formájának kérdését.

Azt írta:

„A burzsoázia megdöntése csak úgy valósítható meg, ha a proletariátus *uralkodóosztálya* válik, amely meg tudja törni a burzsoázia elkerülhetetlen, kétségbeesett ellenállását, és a dolgozók és kizsákmányoltak *egész* tömegét meg tudja szervezni egy új gazdasági forma megteremtésére.

A proletariátusnak szüksége van az államhatalomra, a hatalom központosított szervezetére, az erőszak szervezetére — azért is, hogy a kizsákmányolókat ellenállását elnyomja, és azért is, hogy a lakosság hatalmas tömegeit, a parasztságot, a kispolgárságot és a félproletárokat *vezethesse* a szocialista gazdaság «berendezésében»⁴.

A győztes proletariátus, tanítja Lenin, megteremti a saját államát, amely új fajta diktatúra: diktatúra a burzsoázia ellen, és új fajta demokrácia: demokrácia a lakosság többsége számára, valamennyi dolgozó számára. A kapitalista társadalomban csak megnyirbált, szánalmas, meghamisított demokrácia van, csak a gazdagok, csak a kisebbség számára van demokrácia. A proletariátus diktatúrája először adja meg a nép számára, a többség számára a demokráciát, és egyben szükségképpen elnyomja a kisebbséget, a kizsákmányolókat.

Lenin a proletárállam céljairól beszélve, jellemezte a jövő kommunista társadalmát és annak két szakaszát: alsó szakaszát, a szocializmust, és felső szakaszát, a kommunizmust.

Lenin egész könyvén vörös fonálként húzódik végig az opportunizmus elleni harc. Az opportunistáknak az államról vallott nézeteit leleplezve, szemléltetően megmutatja, hogyan mentek át a burzsoázia táborába Bernstein, Kautsky, Plehanov, Cereteli és mások. Lenin rendkívüli erővel tárja fel az orosz forradalom tapasztalatait. Ezek a tapasztalatok már akkor megmutatták, hogy teljes csődöt vallottak a mensevikeknek és eszereknek mindazon kísérletei, amelyekkel az államot az osztályegyüttműködés szervévé akarták tenni. Lenin a jobboldali opportunisták nézeteinek leleplezésével egyidejűleg bebizonyította az állam kérdésében vallott „baloldali“, anarchista nézetek teljes tarthatatlanságát is. Különösen felhívta a figyel-

⁴ *Lenin Művei*. 25. köt. Szikra 1952. 433. old.

met arra, mennyire veszélyes az anarchisták álláspontja, akik tagadják a proletárállam szükségességét.

Lenin a „Megtartják-e a bolsevikok az államhatalmat?” című broszúrájában, amelyet 1917 szeptember vége és október 1-e között írt, jellemezte a szovjet típusú államot. Azt írta, hogy „A Szovjetek: az az új állami apparátus”⁵.

Ez az apparátus, írta Lenin, először is, a munkások és parasztok fegyveres erejére támaszkodik, mégpedig olyan fegyveres erejére, amely nincs elszakadva a néptől, mint a régi állandó hadsereg ereje, hanem a legszorosabban össze van kapcsolva vele. Katonai szempontból ez az erő hasonlíthatatlanul nagyobb, mint az eddigi erők; forradalmi szempontból ezt az erőt semmi sem pótolhatja. Másodszor, ez az apparátus kapcsolatot teremt a tömegekkel, a nép többségével, olyan szoros, elszakíthatatlan, könnyen ellenőrizhető és megújítható kapcsolat, amelyhez foghatónak az előbbi állami apparátusban még csak nyoma sem volt. Harmadszor, a szovjet apparátus, minthogy tagjait a népakarat választás útján határozza meg és bürokratikus formaságok nélkül leválthatja, sokkal, de sokkal demokratikusabb az eddigi apparátusoknál. Negyedszer, ez az apparátus erős kapcsolatot teremt a legkülönbözőbb foglalkozási ágakkal, s ezzel megkönnyíti a legkülönbözőbb, legmélyrehatóbb reformokat. Ötödször, megadja az élcsapatnak, vagyis az elnyomott osztályok, a munkások és parasztok legöntudatosabb részének szervezeti formáját, s ezért olyan apparátus, amelynek segítségével az elnyomott osztályok élcsapata talpraállíthatja, nevelheti, taníthatja és vezetheti ezeknek az osztályoknak egész tömegét, amely eddig teljesen a politikai életen, a történelmen kívül állt. Hatodszor, lehetővé teszi, hogy egyesítsük a parlamentarizmus előnyeit a közvetlen és egyenes demokrácia előnyeivel, vagyis, hogy a nép választott képviselőinek személyében egyesítsük a törvényhozói funkciót a törvények végrehajtásával. „A polgári parlamentarizmushoz képest ez olyan nagy lépés előre a demokrácia fejlődése terén, hogy világtörténelmi jelentősége van”⁶ — írta Lenin.

Lenin és Sztálin megmagyarázva a „Minden hatalmat a Szovjeteknek!” jelszó jelentőségét, különösen hangsúlyozták,

⁵ *Lenin Művei*. 26. kot. 89. old

⁶ Ugyanott, 90. old.

hogy akkor a proletárforradalom legfontosabb, legközelebbi feladata a burzsoá államapparátus széttúzása volt.

Lenin „A forradalom egyik alapvető kérdése“ című cikkében figyelmeztet arra, hogy „A hatalmat a Szovjeteknek!“ jelszót sokan helytelenül értelmezik. Hangsúlyozza, hogy ez a jelszó nem azt jelenti, hogy a Szovjetek többségi pártjaiból alakult kormányt követelünk. „A hatalmat a Szovjeteknek“ — ez azt jelenti — írta Lenin —, hogy az egész régi államgépezetet radikálisan átalakítjuk és új, népi, vagyis valóban demokratikus apparátussal váltjuk fel.

Sztálin elvtárs továbbfejlesztve ezt a tételt, „A Szovjetek hatalma“ című cikkében azt írta:

„Azt mondják, hogy ha a Szovjetek kezébe megy át a hatalom, ez csupán azt jelenti, hogy «egynemű» demokratikus kormányt alakítanak, «szocialista» miniszterekből új «kabinetet» szerveznek és hogy általában «komoly változások» lesznek az Ideiglenes Kormány személyi összetételében. Ez azonban nem így van. Most egyáltalán nem arról van szó, hogy az Ideiglenes Kormány egyes tagjait másokkal cserélik fel. Arról van szó, hogy az országban új, forradalmi osztályok legyenek a helyzet urai. Arról van szó, hogy a hatalom a proletariátus és a forradalmi parasztság kezébe menjen át. De ehhez a kormánycsere egymagában korántsem elegendő. Ehhez elsősorban gyökeresen meg kell tisztítani minden kormányhivatalt és intézményt, mindenünnen ki kell üzni a kornyilovistákat, s mindenüvé be kell állítani a munkásosztály és a parasztság hű embereit. Csakis akkor és csakis abban az esetben lehet beszélni arról, hogy a «központban és a vidéken» a Szovjetek kezébe ment át a hatalom“⁷.

Lenin kidolgozta a proletárdiktatúra megvalósítása első lépéseinek gazdasági platformját. 1917 szeptemberében írt „A fenyegető katasztrófa és hogyan harcoljunk ellene“ című broszúrájában megmutatta a kivezető utat abból a katasztrófális helyzetből, amelybe Oroszországot a burzsoázia és annak szolgái, a mensevikék és eszerek juttatták. Az ország megmentése a pusztulástól, az ország védelmi képességének erősítése és a szocializmus építése szorosan és elválaszthatatlanul összefüg-

⁷ Sztálin Művei. 3. kot. 402—403. old.

genek egymással. Lenin a szocialista fordulat gazdasági platformját a következő konkrét javaslatokban fogalmazta meg: 1. Valamennyi bank egyetlen bankká való egyesítése és e bank műveleteinek állami ellenőrzése, vagypedig a bankok államosítása. 2. A szindikátusok (cukor-, ásványolaj-, szén-, fémipari stb. szindikátusok) államosítása. 3. Az üzleti titok megszüntetése. 4. A nagyiparosok, kereskedők és általában a vállalkozók kényszerszindikátusokban való egyesítése. 5. A lakosság kötelező egyesülése fogyasztási szövetkezetekben, illetve az ilyen egyesülés elősegítése és ellenőrzése.

A mezőgazdaság területén Lenin azt javasolta, hogy mindenekelőtt el kell kobozni a földesúri földeket és minden földet nacionalizálni kell. A falusi szegénységnek pedig azt ajánlotta, hogy szervezzenek közös gazdaságokat.

Lenin ezeket az intézkedéseket a szocializmus felé vezető úton tett első lépéseknek tekintette. Lehetetlen előbbre jutni anélkül, hogy ne haladnánk a szocializmus felé, hangsúlyozta Lenin. Ezeknek a nép által, a proletárhatalom által megvalósított rendszabályoknak kell gazdasági tekintetben megújítaniuk Oroszországot, kell megteremteniük a munkások és parasztok tömeges hősiességének anyagi bázisát.

Lenin azt írta:

„A forradalom eredménye az, hogy Oroszország *politikai* rendje tekintetében néhány hónap alatt utólérte az előrehaladott országokat.

De ez kevés. A háború könyörtelen, a háború kíméletlenül élesen veti fel a kérdést: vagy elpusztulunk, vagy *gazdaságilag is* utólérjük és túlszárnyaljuk az előrehaladott országokat.“

Majd így folytatja: „Elpusztulni, vagy teljes gözzel előreiramodni. Így tette fel a kérdést a történelem“⁸.

Ez a program megmutatta, hogyan kell országunkat és a forradalmat a pusztulástól megmenteni, ez a program a proletárdiktatúra első lépéseinek és a szocializmus építésének programja volt. A bolsevik párt a szocialista forradalom felé haladt. Világos és egyszerű programja volt, amely az ország életének minden területén megfelelt a néptömegek érdekeinek.

⁸ Lenin Művei. 25. köt. 391. old.

A mensevikek és az eszerek látva, hogy a bolsevik párt tekintélye az országban növekszik, még egy kísérletet tettek az egyre nagyobb arányokat öltő forradalmi fellendülés gyengítésére. E célból hívták össze az Összoroszlorszlági Demokratikus Tanácskozást. A kispolgári politikusok abban reménykedtek, hogy ezen a tanácskozáson találhatnak majd valamilyen „közbeeső“ megoldást abban a kérdésben, amely minden forradalom legfőbb kérdése — az államhatalom kérdésében.

A mensevikek és eszerek, miután elveszítették a többséget a Szovjetekben, hamisításhoz folyamodtak: megszegték azt a kötelezettségüket, amelynek értelmében három hónapon belül új Szovjetkongresszust kellett volna összehívniuk, kibújtak az alól, hogy beszámoljanak a választóik előtt, és csalárd módon rendezték meg a Demokratikus Tanácskozást.

Az Összoroszlorszlági Központi Végrehajtó Bizottság által szeptember 12-ére Petrográdra összehívott Demokratikus Tanácskozáson több mint 1 000 küldött vett részt. Körülbelül 300 küldött alkotta a jobbszlárnyat a tanácskozáson (trudovikok, plehanovisták, szövetkezeti vezetők). Az eszereknek és a mensevikeknek (a centrumnak) mintegy 600 küldötte volt. Körülbelül 200 küldöt képviselte a bolsevikokat, a hozzájuk csatlakozott pártönkívlülieket és a „baloldali“ eszereket.

A Demokratikus Tanácskozást élénk figyelemmel kísérték az amerikai imperialisták, akik azt remélték, és nem alaptalanul, hogy a tanácskozást saját politikájuk medrébe terelhetik. F. Lundberg, „Amerika 60 családjá“ címü könyvében érdekes adatokat közöl az amerikai Vörös Kereszt missziójának politikai feladatairól. Ennek a szervezetnek az élén 1917-ben Tompson és Robins álltak, akik — saját bevallásuk szerint — mint a hadügyminisztérium politikai ügynökei működtek Oroszlországban.

„Legnagyobb sikerüknek tekinthető az — olvashatjuk a fentemlített könyvben —, hogy az Összoroszlorszlági Demokratikus Tanácskozás küldötteinek elég nagy részét meg tudták vásárolni. Elérték, hogy a tanácskozás támogassa Kerenszkijt és a háború folytatására vonatkozó programját. A gyűlés megvesztegetése 1 millió dollárba került, amit Tompson szívesen megfizetett.“

Így a dollár köztársaságának képviselői a forradalmi

Oroszországban meghonosították a dicsőített óceánontúli burzsoá demokrácia erkölceit. Meg kell mondani, hogy kedvező talajra találtak a mensevikek és az eszerek körében, mert ezek szívesen átvették a burzsoá demokrácia romlott erkölceit. A burzsoá erkölcsök elég széles teret hódítottak. A megvesztegetés, a miniszteri állások osztogatása, a nyilvánvaló csalás, mind a burzsoázia módszerei közé tartozik. „A hamisítás hősei” — így nevezte Lenin a mensevikeket és eszereket, leleplezve azt a csalásukat, amit a Demokratikus Tanácskozás küldötteinek kiválogatásánál elkövettek.

Kerenszkij a tanácskozás megnyitása alkalmával mondott üdvözlő beszédében patetikus hangon kijelentette: „En továbbra is védelmezni fogom a hazát.” Ebben a pillanatban a baloldarról kiáltások hallatszottak: „Szegény haza!”

Lenin a tanácskozás legjellegzetesebb epizódjának Zarudnij, a Kerenszkij-kormány igazságügyminiszterének felszólalását tartotta. Zarudnij bárgyú naívsággal számol be arról, hogyan kergeti el Kerenszkij a minisztereket (hogy a nép háta mögött „négy szemközt” megállapodást kössön a kornvilovistákkal), hogyan csapja be őket a békéről való fecsegéssel, hogyan leplezi a miniszterek váltófutása Kerenszkij megegyezését a kornvilovistákkal. És a tanácskozáson Zarudnij szavait hallgatva csak nevettek. Lenin ezzel kapcsolatban azt mondotta, ezen nincs semmi csodálnivaló és természetes is, hogy az ostobák és a talpnyalók vidáman hahotáznak, amikor rászedik őket, hiszen éppen a talpnyalókhhoz illő dolog — engedni, hogy a kormány becsapja őket. Viszont a forradalmi munkások és katonák agyán átcikázhat a gondolat: „Bár szakadna le az Alekszandra Színház mennyezete (itt folyt le a tanácskozás — *M. Sz.*) és ütné agyon a nyomorult lakáiók egész bandáját, akik képesek hallgatni, amikor világosan tudtukra hozzák, hogyan vezetik őket Kerenszkij és Társai orruknál fogva a békeszólamokkal...”⁹

A Demokratikus Tanácskozás fő kérdése a hatalom szervezetének kérdése volt. A mensevikek és az eszerek el akarták fogadtatni a Demokratikus Tanácskozással a koalíció eszméjét.

A koalíció kérdését szavazásra tették fel. A koalíció mel-

⁹ *Lenin Művei.* 26. kot. 31. old.

lett szavazott 766 küldött, ellene 688, 38 pedig tartózkodott a szavazástól.

A koalíció kérdésében hozott határozaton — miután már elvben megszavazták — utólag két módosítást eszközöltek. A módosítások lényege az volt, hogy a kadetok és általában mindazok az elemek, akik kompromittálták magukat a Kornyilov-lázadásban való részvételükkel, bent maradtak a koalícióban. A módosításokat elfogadták. Ezután ismét szavazásra tették fel a teljes határozatot. A határozat mellett szavazott 183 küldött, ellene 813, tartózkodott a szavazástól 80. Így tehát a Demokratikus Tanácskozás elvetette a saját határozatát és megmutatta, hogy teljesen képtelen a hatalom kérdésének megoldására. Ez rendkívül jellemző. A forradalom, valamint a proletariátus és a burzsoázia közötti polgárháború kibontakozásának időszakában a kispolgárság nem képes megoldani a forradalom fő kérdését, a hatalom kérdését. A kispolgárságon múlhat ugyan a hatalom kérdésének ilyen vagy olyan megoldása, azáltal, hogy vagy a burzsoázia, vagy a proletariátus oldalára áll — de a saját, középen álló közbeeső szempontjait nem tudja megvalósítani.

„Pártunknak igaza volt — írta Sztálin elvtárs —, amikor azt állította, hogy a kispolgári eszközök és mensevikek, akik nem a tömegek forradalmi mozgalmából, hanem burzsoá politikusok megalkuvó kombinációiból merítik erejüket — képtelenek önálló politikára“¹⁰.

Ez után a zűrzavar után a Demokratikus Tanácskozás Előparlamentet (Ideiglenes Köztársasági Tanácsot) alakított.

Lenin a Demokratikus Tanácskozás eredményeit összegezve azt írta: „... ezen az újabb komédián is túl vagyunk“¹¹.

Egyes bolsevikok, különösen a katonai szervezetek pártmunkásai azt tartották, hogy a felkelést a Demokratikus Tanácskozás letartóztatásával kellett volna megkezdeni. Ez helytelen álláspont volt, amelyet Sztálin elvtárs később „tempóvesztésnek“ nevezett.

„Az ilyen «tempóvesztés» példájául, példájául annak, miként nem szabad megválasztani a felkelés pillanatát, az elvtár-

¹⁰ Sztálin Művei. 3. köt. 338—339. old.

¹¹ Lenin Művel. 26. köt. 27. old.

sak egy részének azt a kísérletét kell tekintenünk, hogy a felkelést 1917 szeptemberében, a Demokratikus Tanácskozás le tartóztatásával kezdjék meg, amikor a Szovjetekben még érezhető volt az ingadozás, a front még a válaszüton állt, a tartalékok még nem zárkóztak fel az élcsapat mellé¹².

Az Ideiglenes Kormány a Demokratikus Tanácskozás határozata értelmében megalakította az Előparlamentet.

Az Ideiglenes Kormány október 2-án hozta nyilvánosságra az Előparlament megalakításáról szóló határozatot. Az Előparlamentet hivatalosan Ideiglenes Köztársasági Tanácsnak nevezték. Tagjainak számát 555 főben állapították meg. Az Ideiglenes Kormánynak a tagokat a társadalmi és politikai szervezetek ajánlása alapján kellett behívnia a Tanácsba.

A mensevikok és az eszerek, miközben az Előparlament szervezésével foglalkoztak, arra számítottak, hogy megszilárdítják az Ideiglenes Kormányt. Azt hitték, hogy az Előparlament révén meg tudják állítani a forradalmat, és az országot a forradalom útjáról a burzsoá alkotmányos fejlődés útjára, a burzsoá parlamentarizmus útjára terelhetik. Nem hiába hasonlította össze Lenin az Előparlamentet a Bulgáriai Dumával. Sztálin elvtárs az Előparlamentet „a Kornyilov-lázadás elvetélt magzatának” nevezte. A bolsevik újságok ezt az intézményt „előparlamentnek” csúfolták, a petrográdi munkások pedig „előfürdőnek” keresztelték el. Nyilván arra számítottak, hogy hamarosan jó fejmosást adnak az Előparlament tagjainak.

Annak ellenére, hogy az Előparlament a csődbejutott politikusok nyilvánvalóan reménytelen kísérlete volt a történelem kerekének visszafordítására, a lenini és sztálini irányvonal ellenfelei: Kamenyev, Zinovjev, Rikov, Teodorovics makacsul mellett kardoskodtak, hogy a bolsevikok vegyenek részt az Előparlamentben. Így akarták elvonni a pártot a fegyveres felkelés előkészítésétől.

Az Előparlamenthez való viszony kérdését szeptember 21-én vitatták meg a bolsevik párt Központi Bizottságának ülésén. A szavazatok megoszlottak: nyolcan szavaztak az Előparlamentbe való részvétel mellett, kilencen ellene. A Központi Bizottság ezután úgy határozott, hogy az Előparlamenthez való

---

¹² Sztálin Művei. 6. kot Szikra 1951. 174. old.

viszony kérdésének eldöntését a Demokratikus Tanácskozás bolsevik frakciója elé terjeszti. A Demokratikus Tanácskozás bolsevik frakciója ezt a kérdést még aznap meg is vitatta. Itt az Előparlamentben való részvétel mellett Kamenyev és Rikov szólaltak fel. Sztálin elvtárs az Előparlamentben való részvétel ellen foglalt állást, s azt mondta, hogy az Előparlamentet bojkottálni kell. A Demokratikus Tanácskozás bolsevik frakciója szótöbbséggel Kamenyev és Rikov javaslatát fogadta el. Az Előparlamentben való részvételről hozott határozat komoly hiba volt, amely „irányvesztést“ jelentett.

A bolsevik taktika egyik fő szabálya, hogy a már elhatározott irányvonalat a célhoz vezető úton adódó bármilyen nehézségek és bonyodalmak ellenére hajthatatlanul végig kell vinni. Erre azért van szükség, hogy az élcsapat ne veszítse el szemé elől a harc fő célját, hogy a tömegek, amelyek ugyanezen cél felé tartanak, és az élcsapat köré igyekezzenek tömörülni, ne térjenek le az útról. Sztálin „A leninizmus alapjairól“ című munkájában, a bolsevik stratégiáról beszélve, hangsúlyozza, hogy e feltétel mellőzésének az a roppant hiba lehet a következménye, amelyet a tengerészek „irányvesztés“ néven jól ismernek. Az ilyen „irányvesztés“ példájául kell tekintenünk pártunk hibás magatartását közvetlenül a Demokratikus Tanácskozás után, amikor pártunk elhatározta, hogy résztvesz az Előparlamentben. Lenin és Sztálin még az Előparlamentben való rövid ideig tartó részvételt is komoly hibának tartották, mert csalfa reményt kelthetett a tömegekben, mintha az Előparlament csakugyan tehetett volna valamit a dolgozók érdekében.

Október 5-én, a bolsevik párt Központi Bizottságának ülésén ismét megvitatták ezt a kérdést. Egy szavazat kivételével egyhangú határozatot hoztak, hogy az Előparlament első napján nyilatkozatot olvasnak fel, majd pedig kivonulnak az Előparlamentből. Kamenyev az Előparlamentből való kiválás ellen foglalt állást. Azon igyekezett, hogy elvonja a pártot a fegyveres felkelés előkészítésétől.

Az Előparlament megnyitásán a bolsevikok felolvasták nyilatkozatukat és elhagyták a termet.

A bolsevikok nyilatkozatát és az Előparlamentből való kiválásukat egész sor viharos jelenet követte. A bolsevikoknak az a kijelentése, hogy a kadetok és a kormány az Alkotmá-

nyozó Gyűlés meghiúsítását készítik elő, rendkívül feldühítette a kadetokat és a honvédöket.

A bolsevikok Kerenszkij kormányát úgy jellemezték, mint a nép elárulásának kormányát. Ez a jellemzés végkép kihozta a sodrából az ellenforradalmi mamelukokat. A nyilatkozat felolvasása után a bolsevikok a burzsoá falkák veszett üvöltözése között vonultak ki az ülésről.

Amikor a bolsevikok elmentek az örséget álló matrózok előtt, a matrózok fegyverüket megrázva azt kérdezték tőlük: — Megkezdhetjük-e már hamarosan a munkát ezekkel itt ni?

Közeledtek a nagy, történelmi jelentőségű napok.

2

A fegyveres felkelés előkészítése

Lenin az orosz forradalom nemzetközi helyzetét jellemezve a fegyveres felkelés előestéjén, megállapította, hogy a szocialista világforradalom egész Európában érlelődik. Ezt bizonyította a tömegek egyre nagyobb méreteket öltő forrongása, amely az utcai tüntetésekből és a szocialista pártok kettészakadásából nyilvánult meg. A háború elleni tiltakozás fokozódott, és növekedett a kormányüldözések áldozatainak száma. A hadban álló országok hadseregében és flottájában megkezdődtek a felkelések stb.

1917 nyarán Ausztria-Magyarországon először a lengyel, majd pedig az osztrák katonák lázadtak fel, mintegy 25 000-en. A katonák nem akartak tovább harcolni. Bécsben tömegtüntetések zajlottak le. A tüntetők sok fegyver- és lőszerraktárt megsemmisítettek, illetve kifosztottak.

Cseh- és Morvaország városaiban — Prágában, Pilsenben, Brünnben, Vítkovicében és másutt — az éhség következtében háborúellenes tiltakozó sztrájkok törtek ki. A sztrájkolók először a rekvirálás, valamint az élelmiszerek Németországba való kiszállításának megszüntetését követelték, később pedig már a háború befejezését és a proletariátus letartóztatott vezéreinek kiszabadítását. A mozgalom sokhelyütt a tömeges forradalmi fellépés jellegét öl-

tötte. Brünben néhány napig fegyveres harc folyt. A felkelést kegyetlenül elnyomták.

Májusban a nyugati fronton fellázadt a 36. és 129. francia gyalogezred. A katonák elhatározták, hogy Párizsba mennek. Jelszavaik: „Le a háborúval!“, „Éljen az orosz forradalom!“ voltak.

1917 augusztusában az északolaszországi Turinban az éhség és az elhúzódo háború miatt sztrájk tört ki. Több mint 40 000 munkás sztrájkolt. A sztrájk idején tüntetések is voltak.

1917 szeptemberében Németországban lángolt fel a felkelés a wilhelmshaveni flottában. Négy páncélos hajó légénysége kidobta hajóiból a tiszteket és partraszállott. A többi hadihajó légénysége parancsot kapott, hogy nyomja el a felkelést. A matrózok azonban nem voltak hajlandók fellázadt bajtársaik ellen harcolni. A felkelést gyalogsági alakulatok fojtották el.

A forradalom fejlődése megrémítette a hadbanálló országok imperialista kormányait. Az imperialista kormányok ezért minden lehetséges intézkedést megtettek a forradalmi mozgalom elnyomására. Készek voltak még az imperialista háború befejezésére is, csakhogy elfojtsák a forradalmat.

1917 szeptemberében különtárgyalások folytak Németország és Franciaország között. A tárgyalásokat Németország kezdeményezte. Németország javaslatai a következőkben foglalhatók össze: Németország engedményeket tesz nyugaton Franciaország, Belgium és Olaszország javára, s ennek fejében keleten követel kárpótlást Oroszország rovására.

A bolsevik párt figyelmeztette a dolgozó tömegeket, hogy minden országban az imperialisták az orosz forradalom legádázabb ellenségei.

Sztálin elvtárs „A sárgák szövetsége“ című cikkében azt írta, hogy a nyugateurópai imperializmus cápái „élet-halálharcot indítottak az orosz forradalom ellen“¹⁸.

Ugyancsak fenyegető volt a hadihelyzet. Az Ideiglenes Kormány Riga feladása után Petrográd feladására készült. Október 5-én az Ideiglenes Kormány úgy határozott, hogy

¹⁸ Sztálin Művei. 3. köt. 273. old.

elhagyja Petrográdot. Ezt az elhatározást az egész ellenforradalmi tábor helyesléssel fogadta. Az ellenforradalom arra számított, hogy német szuronyokkal nyomja el az orosz forradalmat. Kerenszkij, aki el akarta tüntetni az árulás és csalás nyomait, azzal vádolta a kronstadti matrózokat, hogy nem akarják megvédeni Petrográdot és ezért kell Petrográdot kiüríteni.

A bolsevikok leleplezték az Ideiglenes Kormány áruló politikáját.

Sztálin elvtárs azt írta, hogy a Kerenszkij-kormány „Moszkvába készül menekülni, hogy a németek kezére játszva Petrográdot, Rjabusinszkijjal és Buriskinnal egyetemben, Kalegynnal és Alekszejevvel egyetemben újabb, még veszélyesebb összeesküvést szervezzen a forradalom ellen“¹⁴.

Október 9-én a Munkás- és Katonaküldöttek Petrográdi Szovjetje tiltakozott az Ideiglenes Kormányának Petrográd kiürítéséről hozott határozata ellen.

„A Kerenszkij-kormány tönkreteszi az országot... — mondotta ki a Petrográdi Szovjet határozata. — Kerenszkij a burzsoáziával együtt arra készül, hogy átadja a németeknek Petrográdot, a forradalom legfőbb erődjét... Petrográd és az ország megmentése attól függ, hogy a hatalom a Szovjetek kezébe menjen át“¹⁵.

Október 10-én a bolsevik *Rabocsij Puty* közölte a Kronstadti Szovjetnek Kerenszkijhez intézett interpellációját:

„A kronstadti Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetjének interpellációja A. F. Kerenszkij miniszterelnökhöz és legfőbb hadseregpáncsnokhoz.

Abban a táviratban, amelyet Kerenszkij miniszter az Északi Front Főparancsnokának küldött és amely az újságokban október 1-én jelent meg, a következőket olvashatjuk:

«A kronstadtiak már odáig jutottak, hogy a kritikus órában nincs minden védelmi eszköz a helyén.»

Követeljük, hogy Kerenszkij Legfőbb Hadseregpáncsnok ezt a kijelentését dokumentumokkal bizonyítsa

¹⁴ Sztálin Művei. 3. köt. 396. old.

¹⁵ Rabocsij Puty. 1917. 32. szám.

be. Addig pedig, amíg ezt be nem bizonyítja, aljas rágalmazónak fogják bélyegezni.“

A flotta és a hadsereg megtagadta az engedelmességet, nem rendelte alá magát az Ideiglenes Kormánynak. A burzsoázia és a megalkuvók a bolsevikokat rágalmazták, őket vádolták a „front szétzüllesztésével“. A valóságban viszont éppen azok a csapattestek bizonyultak a legszilárdabbaknak, ahol erős volt a bolsevik befolyás. A Riga alatti harcokban például különösen kitűnt a parancsnokság teljes tehetetlensége, sőt árulása. A legkitartóbban harcoltak a lett ezredek, amelyek majdnem teljesen bolsevik ezredek voltak. Különös szilárdságról tettek tanúbizonyságot az Ösel- és a Dago-szigeteken lezajlott hadműveletekben a bolsevik matrózok.

Ezt a körülményt be kellett ismerniük még az Ideiglenes Kormány katonai biztosainak is. Az Ideiglenes Kormány hadseregfőparancsnoksági megbízottja, Sztankevics azt írta, hogy nemcsak az Északi Fronton, hanem talán az egész orosz fronton a legjobb és legfegyelmesebb az 5. hadsereg. Ez volt az első hadsereg, amely bolsevik katonabizottságot alakított.

A front felbomlásának fő oka az volt, hogy a hadsereg előtt nyilvánvalóvá vált az Ideiglenes Kormány áruló és népellenes politikája.

Nem hiába írták az N-i hadsereg katonái szeptember végén a következőket:

„Kérjük a bolsevik urakat, figyeljék Kerenszkij urat -- egyhúron pendül Kornjilovval.“

A Balti Flotta 1917 október elején nemcsak gyakorlatilag, hanem hivatalos formában is megtagadta az engedelmességet az Ideiglenes Kormánynak. A Balti Flotta képviselőinek október elején megtartott II. kongresszusa kijelentette, hogy kész kiállani a Szovjetek hatalmáért. A kongresszus határozata a miniszterelnöknek a következőket írta: „Neked pedig Bonaparte Kerenszkij, aki elárultad a forradalmat, átkunkat küldjük“¹⁶.

Ebben a helyzetben, amikor a flotta és a hadsereg meg-

---

¹⁶ Rabocsij Puty. 1917. 34. szám.

tagadta az engedelmességet az Ideiglenes Kormánynak, az ellenforradalom lázasan mozgósítani kezdte erőit.

A Kornyilov-lázadás leverése után az ellenforradalom megkezdte a második Kornyilov-lázadás előkészítését. A moszkvai „közéleti személyiségek szövetsége” — a „munkáskizárók” és a „esontkezű éhség” szövetsége, mint ahogy Sztálin elvtárs nevezte — októberben összehívta a második Moszkvai Tanácskozást. Ezen az értekezleten a megrögzött ellenforradalmár Rodzjanko nyíltan kijelentette, hogy „örülni fog, ha a Szovjetek és a flotta elpusztulnak, és Petrográdot a németek beveszik”.

Sztálin „Az ellenforradalom mozgósít — készüljetek a visszaverésére” című cikkében azt írta: „Egészen kétségtelen: a forradalmi fronttal szemben kialakul és erősödik az ellenforradalom frontja, a tőkésék és a földbirtokosok, a Kerenszkij-kormány és az Előparlament frontja. Az ellenforradalom új kornyilovista összeesküvést készít elő”¹⁷.

Az ellenforradalmi erők megszervezésének egyik központja a „Kozák Csapatok Szövetségének Tanácsa” lett, amelynek az élén Kalegyin állott. Kalegyin tábornok, aki résztvett a Kornyilov-lázadásban, az összeesküvés felszámolása után a Don mellé utazott és kezdte oda összevonni a frontról a kozák csapattesteket.

A hadsereg ellenforradalmi vezető rétege fokozott ütemben alakította a rohamosztásokat. Októberben az ellenforradalomnak 43 rohamzászlóalja volt és egy hadosztálya, mintegy 50 000 főnyi katonasággal. A rohamalakulatok között voltak a györgykeresztes zászlóaljok. Megalakították a női „halálzászlóaljat” is.

Az ellenforradalom komoly ereje volt a tisztikar, amelynek élén „A Hadsereg és a Flotta Tisztjei Szövetségének Főbizottsága” állott. Ennek a hatásköre alá tartoztak a hadapródiskolák és a zászlósiskolák. A 26 hadapródiskolából és a 38 zászlósiskolából évente körülbelül 22 000 tiszt került ki.

Az Ideiglenes Kormány elkeseredetten készült a forradalom elleni döntő harcra. Több városban kicserélték a helyőrséget. A „megbízhatatlan” helyőrségeket a frontra

---

¹⁷ Sztálin Művei 3. köt. 396—397. old.

küldték. A frontról visszahívták az ellenforradalmi csapat-
testeket. Petrográdra három doni kozák ezredet vezényel-
tek. Az Ideiglenes Kormány ugyanakkor a petrográdi hely-
őrség forradalmi ezredeit a frontra akarta küldeni. A kör-
zet vezérkara parancsot adott Petrográd „kiürítésére“. A
Kalgugába érkező kozák csapattestek szétzúzták a Szovjete-
ket. A kozákok bekerítették Minszket. Moszkvában, Kazán-
ban és más városokban leváltották a helyőrséget.

A bolsevikok leleplezték az Ideiglenes Kormány ellen-
forradalmi politikáját, figyelmeztették a forradalmi kato-
nákat és munkásokat a burzsoázia cselvetésére, és éber-
ségre hívták fel őket. A *Rabocsij Puty* című bolsevik ujság
egymásután közölte az ellenforradalom fondorlatait és a
második kornyilovista lázadás előkészítését leleplező cikke-
ket. Ezek közé tartoznak Sztálin elvtárs cikkei: „A provo-
kációk szakasza“, „A sárgák szövetsége“, „Az összeeskü-
vés folytatódik“, „Kovácsolják a láncokat“, „Hadjárat a
munkások ellen“, „A forradalom sztrájktrőri“, „Össze-
esküvés a forradalom ellen“ stb.

Sztálin „A forradalom sztrájktrőri“ című cikkében,
amely október 15-én jelent meg a *Rabocsij Puty*-ban, ezt írta:

„A kormány azt a látszatot kelti, mintha el akarná
ítéltetni Kornyilovot. Valójában pedig Kornyilov «eljövetelét»
készíti elő, összebeszél Kornyilovval és Kaleyinnel, a
forradalmi csapatokat igyekszik kivonni Petrográdról,
Moszkvába szándékszik menekülni, Petrográd feladására
készül, összecsókolózik «dicső szövetségeseinkkel», akik
türelmetlenül várják a Balti Hajóhad szétverését, alig vár-
ják, hogy a németek elfoglalják Petrográdot és hogy ...
«sir» Kornyilov a trónra üljön...

Vajjon nem világos-e, hogy újabb Kornyilov-lázadás
küszöbén állunk, amely még veszedelmesebbnek ígérkezik,
mint a régi?

Vajjon nem világos-e, hogy most fokozott éberségre és
teljes harckészségre van szükség?“¹⁸

A forradalom érlelődése sürgette az ellenforradalmat,
az ellenforradalom aktivizálódása viszont a forradalom hul-
lámának új fellendülését váltotta ki.

---

¹⁸ Sztálin Művei. 3. kot. 412. old

„Az októberi felkelést siettető legfontosabb események — mondotta Sztálin elvtárs — ezek voltak: az Ideiglenes Kormány szándéka, hogy (Riga feladása után) feladja Petrográdot, a Kerenszkij-kormány készülődése, hogy átköltözzék Moszkvába, a régi hadsereg parancsnoki karának elhatározása, hogy Petrográd egész helyőrségét a frontra dobják és védtelenül hagyják a fővárost, és végül a Rodzjanko elnökletével egybegyűlt fekete kongresszus, amely lázasan dolgozott az ellenforradalom megszervezésén. Ehhez járult még a növekvő gazdasági bomlás és az a tény, hogy a front nem akarta folytatni a háborút. Mindez elkerülhetlenné tette a gyors és jól megszervezett felkelést, mely az egyetlen kivezető út volt az akkori helyzetből“¹⁹.

A forradalmi fellendülés továbbra is változatlanul gyors ütemben növekedett.

A forradalom rohamcsapatában, mint mindig, a munkásosztály haladt. A munkások a bolsevik párt vezetésével állhatatosan és kitartóan készülődtek a fegyveres felkelésre. A bolsevikok a Szovjeteken, az üzemi bizottságokon, gyűléseken, sztrájkokon és tüntetéseken keresztül készítették elő a szocialista forradalom politikai hadseregét a kapitalizmus elleni döntő rohamra.

1917 szeptemberében és októberében szélesben kibontakozott a sztrájkmozgalom, amely a munkások nagy tömegeit ragadta magával. A fémmunkások, a textilipari munkások, a bőripari munkások, a nyomdászok, bányászok, vasutasok harcrakeltek a burzsoázia ellen. A gazdasági követelésekért folyó sztrájkokkal együtt, amelyek még az elmaradott rétegeket is bevonták a harcba, a munkásosztály a politikai sztrájkokban és tüntetéseken új harci formákat kezdett alkalmazni. A donyecmedencei bányászok eltávolították a bánya vezetőségét és kezükbe vették a termelés irányítását. A harkovi fémmunkások, feleletül a vállalkozók és a vezetőségek szabotázsára, letartóztatták a szabotáló igazgatókat és eltávolították őket a vállalatok vezetésétől. A moszkvai bőrmunkások előkészítették a vállalatok elkobzását. A Prohorov Manufaktúra munkásai Moszkvában bevezették a munkásellenőrzést. A munkások, miközben az

¹⁹ Sztálin Művei 4. kötet Szikra 1950. 157. oldal

ipari vállalkozók tömeges munkáskizárásai ellen harcoltak, önhatalmúlag folytatták a munkát, és munkásellenőrzés alá helyezték a vállalatok vezetőségét.

A munkásmozgalom a nyílt forradalmi harc jellegét öltötte. A harc régi formái elégteleneknek bizonyultak. A mozgalom teljes egészében a hatalom kérdésének és a vállalatok vezetése kérdésének megoldására összpontosult.

Lenin szeptemberi és októberi cikkeiben és leveleiben a forradalom fordulópontjáról és arról ír, hogy országos méretekben érik a forradalom.

„... Oroszország ezidőszerinti életének legjelentősebb ténye a *parasztfelkelés*“²⁰ — írta Lenin október 17-én.

Éppen ez a „legjelentősebb tény“ adott a forradalomnak országos lendületet és jelleget.

Az Ideiglenes Kormány adatai szerint 1917-ben a parasztmozgalom a következőképpen alakult:

Hónap	A parasztmegmozdulások száma	Földfoglalások és rombolások száma
Május	259	152
Június	577	112
Július	1 122	387
Augusztus	691	440
Szeptember	629	958

Ezeknek az adatoknak az összehasonlításából látható, hogy a parasztharc formái gyökerében megváltoztak. A mezői kártevések, gazdasági konfliktusok helyett a parasztlakosság most elkergették a földesurakat, lerombolták és felgyújtották birtokaikat, elfoglalták és felosztották a földesúri földeket. Oroszország európai részének húsz kormányzóságában zajlottak le a parasztfelkelések.

Az Ideiglenes Kormány semmit sem tett, hogy megszüntesse a falun uralkodó jobbágyi viszonyokat, ami a parasztfelkelések legfőbb oka volt. Sőt, az egyre növekvő parasztmozgalmat büntető intézkedésekkel igyekezett elfojtani. A *Gyelo Naroda* (A Nép Ügye) című eszer ujság szeptember

²⁰ Lenin Művei. 26. köt. 192. old.

29-én, Csernov, eszerpárti vezérnek a miniszteri tisztség-
ből való távozása alkalmával azt írta:

„Mindmáig majdnem semmi sem történt azoknak a job-
bágyi viszonyoknak a megszüntetése érdekében, amelyek
éppen a középoroszországi falvakban még mindig ural-
kodnak.“

A *Gyelo Naroda* véletlenül igazat mondott. Ugyanez az
ujság az Ideiglenes Kormány parasztpolitikájára vonatko-
zóan egy másik eléggé erős és pontos kitételrel is elszólta
magát, amikor a miniszterek „sztolipini fogásairól“ írt.
Igaz, hogy a következő napon, a szeptember 30-i számban a
Gyelo Naroda a saját merészségétől megijedve, azt taná-
csolta a parasztnak, hogy „legyenek türelemmel“ és vár-
janak a földdel az Alkotmányozó Gyűlésig. Az eszer ujság
ezekkel az elszólásokkal megmondta a tiszta igazat az
Ideiglenes Kormány agrárpolitikájáról, amely semmiben
sem különbözött a cári kormány politikájától.

Az Ideiglenes Kormány az egyik büntető expedíciót a
másik után küldte a parasztnak ellen. A parasztnak felkeléseit
márciustól júniusig 17 esetben, július—augusztusban 39
esetben, szeptemberben és októberben 105 esetben nyomták
el fegyveres erővel.

Kazán kormányzóságba például szeptemberben körül-
belül 3 000 katonát vezényeltek.

A helyszínről azonban ezt jelentették:

„Egyes csapatok teljesen alkalmatlanok: így például a
Kozmogyemjanszk kerületben a katonák az asszonyok fel-
lépésére szétfutottak.“

A Parasztküldöttek Szovjetjeinek Központi Végrehajtó
Bizottsága támogatta az Ideiglenes Kormány parasztpoli-
tikáját. A Parasztküldöttek Szovjetjeinek Központi Végre-
hajtó Bizottsága az egyre erősödő parasztnozgalom láttán
sietve az I. Összoroszországi Parasztkongresszus határozata
mögé bújt. Ez a határozat ugyanis kimondotta, hogy a föld-
del „várni kell“ az Alkotmányozó Gyűlésig. Nem véletlen
tehát, hogy az 1. hadsereg katonái szeptemberben azt írták
a Petrográdi Szovjetnek:

„Nem lehetne a Parasztküldöttek Szovjetjét most azon-
nal átrostálni?“

Oroszország államéletében az agrár-parasztkérdés után

különösen nagy jelentősége volt a nemzeti kérdésnek. Az Ideiglenes Kormány továbbra is durván lábbal tiporta az elnyomott nemzetek jogait. Büntető expedíciók, konfliktusok, sértegetések, a földbirtokosok és a reakciós nemzeti burzsoázia támogatása — ez volt Kerenszkij ajándéka mind a parasztok, mind az elnyomott nemzetek számára. Magától értetődik tehát, hogy az agrárforradalommal együtt nőtt az elnyomott nemzetiségek hatalmas mozgalma az Ideiglenes Kormány ellenforradalmi politikája ellen, a megalkuvó mensevikek és eszerek ellen.

Szeptemberben a taskenti munkások és katonák kifejezésre juttatták bizalmatlanságukat a Szovjetek Végrehajtó Bizottságának régi tagjaival szemben, új, forradalmi bizottságot választottak, eltávolították a kornyilovistákat, és kezükbe vették a hatalmat. Az Ideiglenes Kormány a Taskenti Szovjet ellen büntető expedíciót küldött. A Petrográdi Szovjet a bolsevikok javaslatára határozatot hozott, amelyben bizalmat szavazott a taskenti elvtársaknak, és biztosította őket arról, hogy minden erejével támogatni fogja a taskenti forradalmi demokrácia igazságos követeléseit.

A megalkuvó politika teljes csődje azt eredményezte, hogy a mensevikek és eszerek megalkuvó pártjai felbomlottak.

Az eszer pártból a forradalmi szellemű parasztok nyomására kivált a balszárny, az úgynevezett „baloldali“ eszerek, akik kifejezésre juttatták elégedetlenségüket a burzsoáziával való megalkuvás politikájával szemben.

A mensevikek pártjában erősödött a „baloldaliak“, az úgynevezett „internacionalista“ mensevikek csoportja, amely a bolsevikok felé kezdett hajlani.

Megkezdődött az általános menekülés a mensevikek és az eszerek pártjából. A *Rabocsij Puty* című bolsevik ujság közölt néhány erre vonatkozó levelet és nyilatkozatot. Így például a *Rabocsij Puty* egyik számában megjelent a Siemens-Halske Gyár egyik munkásnőjének levele, amelyben azzal a kéréssel fordult a szerkesztőhöz, írja meg az ujságban, hogy ő azért lépett ki a mensevikek pártjából, mert „a forradalom 6 hónapja alatt a mensevikek zászlaja kifakult, vezéreik pedig letűntek“.

A *Rabocsij Puty* egy másik számában egy paraszt levelét

olvassuk, amelyben így számol be az eszer pártból való kilépéséről:

„Alulírott a Jaroszlavl-kormányzósági, Ribinszk-kerületi troicki járási zemsztvo tanácsnoka Petrográdra érkeztem (rövid időre). Meggyőződéses eszer párti voltam. Amikor megismerkedtem a bolsevikok programjával, rájöttem, hogy a kapitalisták által kizsákmányolt tudatlan tömegek egyetlen védelmezője az OSzD(b)MP, mely a világdemokrácia egyik fő osztaga. Ugyanakkor azt láttam, hogy az eszerek pártjában szakadás állott be, és egy részük összepaktál a proletariátus ellenségével, a burzsoáziával. Elhatároztam, hogy a lehetőséghez mérten a járásomon belüli propaganda munkának szentelem az életemet, hogy minden egyes polgártársam a bolsevizmus eszméjének hordozójává legyen.“

A mensevikek és eszerek elszigetelésére irányuló bolsevik taktikát teljes siker koronázta. A leninizmus legfőbb stratégiai elve, hogy a közeledő forradalom időszakában a fő csapást azokra kell mérni, akik az ellenség leverése helyett az ellenséggel való megegyezésre törekednek. A mensevikek és eszerek voltak 1917-ben az imperializmus legfőbb szociális támaszai. A mensevikek és eszerek igyekeztek rábírní a tömegeket, hogy egyezzenek meg az imperializmussal, hogy vessék alá magukat a burzsoázia hatalmának. Ahhoz, hogy a burzsoáziát meg lehessen dönteni, fel kellett számolni a mensevikeknek és az eszereknek a tömegekre gyakorolt befolyását, el kellett szigetelni őket a tömegektől.

A bolsevikok és a kispolgári pártok között 1917-ben harc indult meg a tömegek, a dolgozó parasztok megnyeréséért. Ez a harc végülis úgy dőlt el, hogy a mensevikek és az eszerek koalícióra léptek a burzsoáziával. Nem támogatták a parasztnak a földért folytatott harcát, nem támogatták a katonák harcát a békéért, sőt támadásba kergették őket. De ugyanakkor támogatták az Ideiglenes Kormány valamennyi ellenforradalmi intézkedését, beleértve a parasztnak ellen küldött büntető osztagokat, és a halálbüntetés bevezetését a katonaságnál.

A tömegek a saját tapasztalataikon keresztül győződtek meg a mensevikek és az eszerek forradalom- és népellenes politikájáról, és a saját tapasztalataikon keresztül győ-

zödték meg a bolsevik párt politikájának és jelszavainak helyességéről is. Tehát az eszerek és a mensevikek elszigetelésének bolsevik politikája az egyedüli helyes politikának bizonyult. Megszűnt a mensevikek és eszerek befolyása a dolgozó parasztságra. A bolsevikok elhódították a paraszt-tömegeket a mensevikektől és eszerektől, magukkal tudták ragadni a dolgozó parasztságot és ezáltal politikailag biztosították a munkásság és a szegényparasztság szövetségét.

A forradalmi válság érlelődése közepette a nép a bolsevik párt oldalára állt át. Ezt olyan döntő tények bizonyították, mint a Szovjetek bolsevizálódása és a parasztfelkelések gyors növekedése. Szeptember vége ismét újabb bizonyítékokat hozott arra, hogy a nép többsége átállt a bolsevikok mellé. Szeptember 25-én, a Moszkva-kerületi duma-választásokon a bolsevikok a szavazatok 49 százalékát kapták, a moszkvai helyőrség 17 000 katonája közül pedig 14 000 szavazott a bolsevikokra.

A forradalmi válság érlelődése kifejezésre jutott a hatalom válságában, az Ideiglenes Kormány válságában is. A Kerenszkij vezetése alatt álló direktórium, amelyet a Kornilov-lázadás felszámolása után alakítottak, semmivel sem mutatkozott szilárdabbnak az előző kormányoknál. A koalíciós Ideiglenes Kormány összetételében szeptember 25-én újabb változások történtek. Kerenszkij moszkvai nagyipari vállalkozókat vont be a kormányba. Természetesen ez sem szilárdította meg az Ideiglenes Kormányt és nem szüntette meg a miniszterek gyors váltakozását.

„Ennek az időszaknak jellemző vonása — mondotta Sztálin elvtárs — a válság gyors kiélesedése, a kormánykörök teljes fejetlensége, az eszerek és mensevikek elszigetelődése és az ingadozó elemek tömeges és gyors átállása a bolsevikok oldalára”²¹.

A fegyveres felkelés minden objektív előfeltétele megvolt.

A forradalom alaptörvénye, tanítja a leninizmus, az, hogy a forradalom nem lehetséges az általános, egész nemzetet, kizsákmányoltat és kizsákmányolót egyaránt érintő válság nélkül. A forradalomhoz nem elegendő az, hogy a

²¹ Sztálin Művei. 6. köt. 376. old.

kizsákmányolt és elnyomott tömegek belássák, hogy a régi módon lehetetlen tovább élniük és változást követeljenek. A forradalomhoz az is szükséges, hogy a kizsákmányolók ne tudjanak élni és kormányozni a régi módon. Csak akkor, ha az „alul levők“ nem akarják a régit, a „felül levők“ pedig nem tudnak tovább élni és kormányozni a régi módon, csak akkor győzhet a forradalom.

A helyzetet teljesen éretnek tekinthetjük a döntő ütközetre, mondja Lenin, ha először, az összes velünk szembenálló ellenséges osztályerők már eléggé tanácstalanok, eléggé hajbakaptak egymással, eléggé legycngítették egymási az erejüket meghaladó harcban; ha másodsor, valamennyi ingadozó, tétovázó, állhatatlan közbenső elem, azaz a kispolgári demokrácia eléggé leleplezte magát a nép előtt és gyakorlati csődjével eléggé szégyent vallott, ha harmadszor a proletariátus soraiban megkezdődött és egyre hatalmasabbá vált a burzsoázia elleni legerélyesebb, haláltmegvetően bator forradalmi akciók támogatásának kedvező tömeghangulat. A forradalom győzelme ilyen feltételek mellett, ha a forradalmi párt helyesen vette számba ezeket a feltételeket és jól választotta meg a pillanatot, biztosítva van.

Lenin és Sztálin azt tanítják, hogy a forradalmi párt stratégiai vezetésének egyik legfontosabb feladata az, hogy helyesen válassza ki a döntő csapás pillanatát, vagyis akkorra tűzze ki a felkelés megkezdésének pillanatát, amikor számíthat arra, hogy a krízis elérte tetőfokát, hogy az élcsapat kész a végsőig harcolni, a tartalék pedig kész támogatni az élcsapatot, és az ellenség soraiban maximális a fejevesztettség.

Az ilyen stratégia nagyszerű példája volt az októberi fegyveres felkelés előkészítése és megvalósítása.

Lenin a „Marxizmus és a felkelés“ című levelében azt írja, hogy a felkelés, miként a háború, művészet, és hogy a marxizmus egyik legrosszindulatúbb elferdítése az az oportunista hazugság, hogy a felkelést előkészíteni, általában, a felkelést művészetnek tekinteni, nem egyéb, mint „blanquizmus“.

Lenin azt írta:

„A felkelésnek, hogy sikeres legyen, nem összeesküvésre,

nem pártra, hanem az élenjáró osztályra kell támaszkodnia. Ez az első feltétel. A felkelésnek a *nép forradalmi lendületére* kell támaszkodnia. Ez a második feltétel. A felkelésnek az érlelődő forradalom történetében beállt olyan *fordulópontra* kell támaszkodnia, amikor a nép élenjáró rétegeinek aktivitása a legnagyobb, amikor az *ingadozás* az ellenségek soraiban és a *forradalom gyenge, felemás, határozatlan barátainak soraiban* a legerősebb. Ez a harmadik feltétel. A felkelés kérdésének feltevésében ez a három feltétel különbözteti meg a *marxizmust a blauquizmustól*.

De ha egyszer ezek a feltételek adva vannak, akkor lemondani arról, hogy a felkelést *művészetként* kezeljük, annyit jelent, mint elárulni a marxizmust és elárulni a forradalmat²².

Lenin meggyőzően bebizonyította a továbbiakban, hogy ezek a feltételek Oroszországban adva vannak, hogy a fegyveres felkelést az események alakulása objektíve tűzi napirendre. Bizonyítékul Lenin a július 3—4-i eseményeket hasonlította össze a szeptemberi napokkal.

Akkor, július 3—4-én, mutatott rá Lenin, nem volt még a bolsevikok mögött az az osztály, amely a forradalom élcsapata, nem volt többségük a fővárosi Szovjetekben. Nem volt általános, az egész népet magával ragadó forradalmi fellendülés. Akkor nem volt komoly ingadozás a forradalom ellenségei és a felemás kispolgárság soraiban. Ezért július 3—4-én a felkelés hiba lett volna: a bolsevikok a hatalmat sem fizikailag, sem politikailag nem tudták volna megtartani. Fizikailag nem tudták volna megtartani, annak ellenére, hogy Petrográd egyes pillanatokban a kezükben volt, mert a munkások és a katonák akkor még nem lettek volna hajlandók küzdeni, meghalni Petrográd birtoklásáért, noha a bolsevikok mellett állottak: nem volt még olyan ádáz düh sem az Ideiglenes Kormány, sampedig annak mensevik-eszer fejbólintó szolgálói ellen, a forradalmi munkásokat és katonákat nem edzették még meg az ellenforradalom bolsevik-üldözéseinek tapasztalatai. Politikailag július 3—4-én a bolsevikok azért nem tudták volna megtartani a hatalmat, mert a Kornyilov-lázadás előtt a hadsereg és a vidék felvonulha-

²² Lenin Művei. 26. köt. 4—5 old

tott volna és fel is vonult volna Petrográd ellen. Ez volt a helyzet 1917 júliusában.

Egészen más volt a helyzet a szeptemberi napokban. A bolsevikoknak többségük volt mindkét fővárosi Szovjetben, a munkásosztály többsége, a nép többsége a bolsevikokat követte. A Kornyilov-lázadás leverése után megvolt az egész népre kiterjedő forradalmi fellendülés, s ezzel egyidejűleg rendkívül nagy ingadozás volt a forradalom ellenségeinek táborában és a felemás kispolgárság soraiban. A forradalom leggonoszabb ellensége, a külföldi imperializmus ingadozni kezdett a között, hogy folytassa-e a háborút a végső győzelemig, vagy pedig kössön különbékét Németországgal Oroszország rovására.

„A sikeres felkelés minden objektív előfeltétele adva van számunkra. Olyan rendkívül előnyös helyzetben vagyunk, amikor *csakis* a mi győzelmes felkelésünk vet véget a népet gyötrő ingadozásoknak, a világ e leggyötrelmesebb dolgának; amikor *csakis a mi* győzelmes felkelésünk *hiústitja meg* a forradalom elleni különbékével üzött játékot, megghiústitja azzal, hogy nyíltan felajánlja a teljesebb, az igazságosabb, a minél előbbi békét. a forradalom *érdekét szolgáló* békét.

Végül, *csakis a mi* pártunk *tudja*, miután győzött a felkelésben, megmenteni Petrográdot, mert ha a mi békeajánlatunkat visszautasítják és még csak fegyverszünetet sem kapunk, akkor *mi* leszünk a «honvédők», akkor mi állunk a *háborús pártok élére*, mi leszünk a «*legháborúsabb*» párt, mi valóban forradalmi módon fogjuk folytatni a háborút. Elvesszük a kapitalistáktól az utolsó szem gabonát és az utolsó pár csizmát. A száraz kenyérhéjat hagyjuk csak majd meg nekik és bocskort húzunk a lábukra. Minden gabonát és minden lábbelit a frontnak adunk.

És akkor megvédjük Petrográdot.

Oroszországban az igazi forradalmi háború számára az erőforrások, mind az anyagiak, mind a szellemiek, még mérhetetlenül nagyok; száz közül kilencvenkilenc eshetőség szól amellet, hogy a németektől legalább fegyverszünetet kapunk. És most fegyverszünetet kapni — annyit jelent, mint már le is győzni az *egész világot*²³.

²³ Lenin Művei. 26. kot. 7—8. old.

Leninnek szilárd meggyőződése volt, hogy a szocialista forradalom győz, és rendíthetetlenül hitt a munkásosztály erejében. Ezekben a napokban, amikor a szocialista fordulat előfeltételei megértek, Lenin erélyesen követelte a felkelés energikus és gyors előkészítését. Valóban a „forradalom lángelméje“ volt ő, mint ahogyan leghűségesebb harcostársa, Sztálin nevezte.

„Lenin a forradalomra született — írja Sztálin elvtárs. — A forradalmi robbanásoknak valóságos lángelméje és a forradalmi vezetésnek legnagyobb mestere volt. Soha olyan szabadnak és derűsnek nem érezte magát, mint a forradalmi megrázkódtatások korszakában. Ezzel egyáltalában nem azt akarom mondani, hogy Lenin egyaránt helyeselt minden forradalmi megrázkódtatást, vagy hogy mindig és minden körülmények között a forradalmi kirobbanások mellett foglalt állást. Korántsem. Ezzel csak azt akarom mondani, hogy Lenin zseniális éleslátása éppen a forradalmi robbanások idején nyilvánult meg a legteljesebben és a legvilágosabban. Forradalmi fordulatok napján valósággal kivirult, látnokká lett, megjósolta az osztályok mozgását és a forradalom menetének cik-cakjait, amelyeket úgy ismert, akár a tenyerét. Nem hiába szállóige pártköreinkben: «Iljics úgy tud úszni a forradalom hullámain, mint hal a vízben.»

Innen van Lenin taktikai jelszavainak «kápráztató» *világossága* és forradalmi elgondolásainak «szédítő» *merészsége*²⁴.

Sztálin, aki Leninnel együtt irányította az októberi fegyveres felkelés előkészítését és végrehajtását, olyan jellemző körülményre hívja fel figyelmünket, amely megvilágítja előttünk Lenin zseniális éleslátását, forradalmi elgondolásainak merészségét a forradalom győzelmének előestéjén. Sztálin elvtárs az októberi felkelés előestéjének rendkívül bonyolult helyzetét vázolja, azt mondotta:

„Mit jelentett a felkelés lángralobbantása ebben a pillanatban? A felkelés lángralobbantása ilyen körülmények között annyi, mint mindent egy kártyára feltenni. Lenin azonban nem félt a kockázattól, mert tudta, látnoki szemével látta, hogy a felkelés elkerülhetetlen, hogy a felkelés győzni fog, hogy az oroszországi felkelés előkészíti az im-

²⁴ Sztálin Művei 6. köt. 68. old.

perialista háború végét, hogy az oroszországi felkelés felrázza majd a Nyugat megkínzott tömegeit, hogy az oroszországi felkelés az imperialista háborút polgárháborúvá fogja átváltoztatni, hogy a felkelés meg hozza a Szovjetek Köztársaságát, hogy a Szovjetek Köztársasága védőbástyája lesz az egész világ forradalmi mozgalmának.

Ismeretes, hogy Leninnek ez a forradalmi jövőbelátása a továbbiak során példátlan pontossággal beteljesedett²⁵.

Lenin szeptember 29-én „A válság megérett” című cikkében azt írta:

„A válság megérett. Az orosz forradalom jövője forog kockán. A bolsevik párt becsületéről van szó. A szocializmusért folyó nemzetközi munkásforradalom jövője forog kockán.

A válság megérett...²⁶

Lenin október 1-én levéllel fordult a Központi Bizottsághoz, a Petrográdi Bizottsághoz, a Moszkvai Bizottsághoz, valamint a Petrográdi és a Moszkvai Szovjet bolsevik tagjaihoz, amelyben azt írta, hogy a halogatás bűn. A Petrográdi Bizottság ülésén Lenin levelének megvitatásánál a fegyveres felkelés lenini irányvonalának védelmében szóltak fel Molotov, Kalinyin és mások. Moszkvában ezt a levelet a Moszkvai Bizottság és a vezető pártfunkcionáriusok gyűlésén vitatták meg, és teljes mértékben támogatták. A petrográdi és a moszkvai bolsevikok a fegyveres felkelés lenini-sztálini vonalát vezérfonalul fogadták el.

A Központi Bizottság, valamint Lenin és Sztálin útmutatása szerint, s az ő eszmei irányításukkal, szeptemberben és októberben sok pártszervezetben tartottak bolsevik pártkonferenciát.

A bolsevik párt Vlagyimir-kormányzósági konferenciáján, amelyet szeptember 17—18-án tartottak meg, a helyi beszámolókból kitűnt, hogy a kormányzóságban majdnem minden Szovjet a bolsevikok oldalán áll és kész kezébe venni a hatalmat. A konferencia határozatot hozott, hogy minden intézkedést meg kell tenni a Vörös Gárda megszerzésére és felfegyverzésére.

²⁵ Sztálin Művei. 6. köt. 69. old.

²⁶ Lenin Művei. 26. köt. 67. old.

Szeptember 24-től október 5-ig zajlott le Moszkvában a bolsevikok III., Moszkva-kerületi konferenciája, amely határozatot hozott a fegyveres felkelés közvetlen előkészítéséről, továbbá arról, hogy Moszkva terület nagy ipari városokban harci központokat kell létesíteni.

Tifliszben október 5—7-én tartották meg a bolsevikok területi kongresszusát, amelyen a Kaukázusi Front és a hátsóország 19 bolsevik szervezete képviseltette magát. A helyőrség 20 000 katonája a bolsevikok oldalán állott.

Október 5-én nyílt meg Minszkben a bolsevik párt II., északnyugati konferenciája, amely mintegy 30 000 párttagot — túlnyomórészt frontharcosokat — képviselt. A konferencia megállapította, hogy elérkezett a forradalom kritikus pillanata, és most minden erőt arra kell irányítani, hogy a Szovjetek megragadják a hatalmat. A bolsevik párt minszki városi bizottsága közölte a Központi Bizottsággal, hogy körülbelül egy hadtestnyi katonát tud küldeni Petrográdra a felkelés támogatására.

Október 6-án a Novgorod-kormányzósági pártkonferencia felhívta a bolsevikokat, hogy készüljenek fel a közelgő döntő eseményekre.

A bolsevikok jekatyerinoszlavi városi konferenciája, amelyet szintén ezekben a napokban tartottak meg, állást foglalt amellett, hogy a hatalomnak haladéktalanul át kell mennie a Szovjetek kezébe.

Ugyancsak októberben zajlottak le a bolsevikok kormányzósági pártkonferenciái Nyizsnyij-Novgorodban, Szamarában, Voronyezsben, Ivanovo-Voznyeszszkben, Jarszlavlban, Vjatkában, Permben, Ufában, Jekatyerinburgban, Tomszkban és más városokban.

Petrográdban október 7—11-én tartották meg a bolsevikok III., városi konferenciáját, amely 49 000 párttagot képviselt.

Lenin a konferenciához intézett levelében október 7-én ezt írta:

„El kell ismerni, hogy a forradalom elveszett, ha a proletárok és a katonák a legközelebbi jövőben nem döntenek meg Kerenszkij kormányát. A felkelés kérdése napirendre került“²⁷.

²⁷ Lenin Művei. 26. köt. 136. old.

A konferencia amellett foglalt állást, hogy az Ideiglenes Kormányt meg kell dönteni, és munkás-paraszt kormánnyal kell felváltani.

A bolsevik párt kész volt az elhatározó lépésre, arra, hogy a munkásosztályt a tőke uralmának megdöntésére és a proletárdiktatúra megteremtésére vezesse.

Lenin október 7-én Viborgból illegálisan Petrográdra érkezett. Október 8-án találkozott Sztálin elvtárssal. Megbeszélésük több óra hosszat tartott. Sztálin ismertette Leninnel a felkelés előkészítésének menetét. Lenin teljes mértékben helyeselte a párt Központi Bizottságának valamennyi intézkedését és számos iránymutató utasítást adott.

Lenin az „Egy kivülálló tanácsai“ című cikkében fogalmazta meg a fegyveres felkelés művészetének fő szabályait.

Ezt írta:

„1) Sohasem szabad *játszani* a fegyveres felkeléssel, hanem ha megkezdjük, határozottan tudnunk kell, hogy *végig* is kell *vinni*.

2) *Nagy túlerőt* kell összpontosítani a döntő helyen. és a döntő pillanatban, mert különben az ellenség, amelynek jobb a kiképzése és a szervezete, a felkelőket megsemmisíti.

3) Ha a felkelés már megkezdődött, a legnagyobb *határozottsággal* kell cselekedni és okvetlenül, feltétlenül *támadásba* kell átmenni. «A védekezés a fegyveres felkelés halála.»

4) Igyekeznünk kell az ellenséget váratlanul meglepni és kilesni a pillanatot, amíg csapatai szét vannak szórva.

5) Törekedni kell *naponként* (ha egy városról van szó, mondhatnánk óránként) újabb és újabb, bármily csekély sikert is elérni, mindenáron fenntartani az «*erkölcsi fölényt*».

Marx a forradalomnak a fegyveres felkelésre vonatkozó tanulságait «Dantonnak, a forradalmi taktika eddig ismert legnagyobb mesterének» szavaiban foglalta össze: «*merészség, merészség, és még egyszer merészség!*»²⁸

Lenin a következőképpen vázolta fel a felkelés tervét: „*körülzárni és elvágni Petrográdot, s a hajóhad, a munkások és a katonaság kombinált támadásával elfoglalni...*“ Ezt a három főerőt úgy kell kombinálni, hogy „*feltétlenül megszálljuk és bármilyen veszteségek árán is megtartsuk:*

²⁸ Lenin Művei. 26. köt. 175 old.

a) a telefont, b) a távirót, c) a pályaudvarokat és d) a hidakat elsősorban“.

A legjobb munkásokból puskákkal és bombákkal fel-fegyverzett csapatokat kell alakítani a támadásra és az ellenség „központjainak“ (tisztiskolák, táviró, telefon stb.) bekerítésére ezzel a jelszóval: „*mindnyájan elpusztulunk, de nem engedjük át az ellenséget*“²⁹.

Október 10-én tartották meg a Központi Bizottság ülését, amelyen 12-en voltak jelen. Lenin felismerhetetlenül érkezett meg az ülésre, szakáll és bajusz nélkül, öszes parókával. Az egybegyűltek üdvözölték Lenint, aki a júliusi napok óta először jelent meg a Központi Bizottság ülésén. Lenin előadói beszédet tartott a pillanatnyi helyzetről, kétszeresen aláhúзва, hogy a politikai helyzet az országban megérett a felkelésre, és most már magáról a felkelés időpontjáról kell dönten. Lenin határozatot terjesztett a Központi Bizottság elé. „A vihart jelző barométer“ — így nevezték el ezt a határozatot, amely két, jegyzettömbből kitépett lapocskára volt felírva. A történelmi jelentőségű határozat szövege így szólt:

„A Központi Bizottság megállapítja, hogy mind az orosz forradalom nemzetközi helyzete (felkelés a német hadiflottában, mint legkirívóbb megnyilvánulása annak, hogy a szocialista világforradalom egész Európában érlelődik, továbbá az a veszély, hogy az imperialisták békét kötnek egymással, abból a célból, hogy az oroszországi forradalmat megfojtsák), mind a hadihelyzet (az orosz burzsoáziának, valamint Kerenszkijnek és Társainak az a kétségen kívül álló elhatározása, hogy Petrográdot átadják a németeknek), valamint az, hogy a proletárpárt megszerezte a többséget a Szovjetekben — mindez, kapcsolatban a parasztfelkeléssel és a nép bizalmának pártunk felé fordulásával (a moszkvai választások), végül egy második Kornyilov-lázadás szemmelátható előkészítése (csapatkivonások Petrográdból, kozákcsapatok összevonása Petrográd alatt, Minszk körülzárása kozákokkal stb.) — mindez napirendre tűzi a fegyveres felkelést.

Megállapítva tehát, hogy a fegyveres felkelés elkerül-

---

²⁹ Lenin Művei. 26. köt. 175., 176. old

hetetlen és teljesen megérett, a Központi Bizottság felhívja a pártszervezeteket, hogy vegyék ezt irányadóul, és minden gyakorlati kérdést (az Északi Terület Szovjetkongresszusa, csapatkivonások Petrográdból, a moszkvaiak és a minszkiek akciója stb.) ebből a szempontból tárgyaljanak meg és döntenek el³⁰.

A lenini határozat ellen foglalt állást a kapituláns Kamenyev és Zinovjev. A burzsoá parlamenti köztársaság mensevik irányvonalát védelmezve, rágalmazó módon kijelentették, hogy a munkásosztálynak nincsen elég ereje a szocialista forradalom megvalósítására, hogy a munkásosztály még nem érett meg a hatalom átvételére.

Trockijnak a határozathoz olyan módosító javaslata volt, amely megghiúsította volna, kudarcba fullasztotta volna a felkelést. Azt javasolta ugyanis, hogy ne kezdjék meg a felkelést a II. Szovjetkongresszus megnyitásáig, ami a felkelés halogatását jelentette, és azt, hogy előre felfedjük a felkelés napját, előre figyelmeztetjük az Ideiglenes Kormányt a felkelésre.

A párt Központi Bizottsága visszautasította mindezeket az áruló kirohanásokat és a Lenin által javasolt határozatot fogadta el.

A Központi Bizottság a fegyveres felkelés irányítására politikai központot választott, amelynek élére Lenin és Sztálin került.

A Központi Bizottság határozata után fokozódott a fegyveres felkelés politikai, de különösen szervezeti és technikai előkészítése.

Október 11-én Petrográdon megnyílt az Északi Terület Szovjetjeinek Kongresszusa. A kongresszus vezetői — a bolsevikok — tájékozva voltak a Központi Bizottság határozatáról. Lenin a kongresszus bolsevik küldötteihez intézett levelében hangsúlyozta, hogy a bolsevik párt felelős vezetőire gigantikus feladat hárul: a felkelés feladata: „A késlekedés egyértelmű a halállal³¹ — írta Lenin.

A kongresszus a forradalmi erők seregszemléje volt a felkelés előestéjén.

³⁰ *Lenin Művei*. 26. kot. 186 old.

³¹ Ugyanott, 183 old.

A kongresszus határozatai példát mutattak sok területi és kormányzósági Szovjetkongresszusnak, amelyet a felkelés előestéjén tartottak meg. A kongresszus állástfoglalt az Ideiglenes Kormány megdöntése mellett, végleges szakítást követelt a mensevikek és eszerek megalkuvó politikájával s felszólította a Szovjeteket, lépjenek fel a központi hatalom kérdésének megoldása, az ország és a forradalom megmentése érdekében.

Az Északi Terület Szovjetjeinek Kongresszusa után az ország igen sok fontos központjában voltak Szovjetkongresszusok: október 13-án Jekatyerinburgban, október 16-án Vlagyimirban, Szarátovban, Minszkben, Irkutzkban, és október 17-én Tverben, Kievben, Rjazanyban.

A bolsevik párt Központi Bizottsága, Lenin és Sztálin Petrográdból irányították a felkelés előkészítését az egész országban. Petrográdon Lenin és Sztálin közvetlen vezetésével olyan kiváló bolsevikok dolgoztak, mint I. M. Szverdlov, V. M. Molotov, F. E. Dzerzsinszkij, M. I. Kalinyin, G. K. Ordzonikidze, A. A. Andrejev és mások.

A Központi Bizottság a helyi felkelések megszervezésére elküldte meghatalmazottait a Donyec-medencébe, az Uralba, Helsingforsba, Kronstadtba, a délnyugati frontra stb.

A Központi Bizottság meghatalmazottai megismertették a helyi bolsevik szervezetek vezetőivel a felkelés tervét, és készenlétbe helyezték a pártszervezeteket a petrográdi felkelés megsegítésére.

A Donyec-medencében K. E. Vorosilov, Harkovban Artyom (F. A. Szergejev), Észak-Kaukázusban Sz. M. Kirov, Szamarában V. V. Kujbisev és N. M. Svernyik, Belorusszijában L. M. Kaganovics és A. F. Mjasznyikov, az ivanovo-voznjeszenszki iparvidéken M. V. Frunze irányította a felkelés előkészítését. Az urali Sadrinszkban a katonák között A. A. Zsdanov fejtett ki munkát. Szibériában is olyan állhatatos bolsevikok dolgoztak, mint: Tomszkban N. N. Jakovlev, Omszkban Z. Lobkov, Irkutzkban N. A. Gavrilov és Sz. G. Lazo³². A Kaukázusontúl Sz. G. Saumjan és A. Dzsaparidze hivatásos bolsevik forradalmárok dolgoztak.

---

³² N N Jakovlev, Z Lobkov, N B Gavrilov és Sz G Lazo a polgár háború idején pusztultak el — Szerk

Moszkvában a történelmi jelentőségű októberi forradalmi harcok előkészítését I. I. Szkvorcov-Sztyepanov, J. Jaro-szlavszkij és M. F. Skirjatov tapasztalt bolsevikok vezették.

A bolsevikok Központi Bizottsága, Lenin és Sztálin jól megfontoltan elosztották a cárizmus és a kapitalizmus elleni harcokban kipróbált hatalmas bolsevik párt erőit. A párt a burzsoá hatalom ostromára vezette a forradalmi tömegeket.

„Lenin és Sztálin bátran és biztosan, szilárdan és körültekintően vezették a pártot és a munkásosztályt a szocialista forradalomra, a fegyveres felkelésre. Lenin és Sztálin a Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelmének ihletői és szervezői. Sztálin Leninnek legközelebbi segítőtársa. Ő vezeti közvetlenül a felkelés előkészítésének egész munkáját“³³.

A bolsevik párt Központi Bizottságának utasítására már október 9-én megalakult a Petrográdi Szovjet mellett a Forradalmi Katonai Bizottság, hogy megakadályozza az Ideiglenes Kormány és a petrográdi katonai körzet vezérkarának kísérletét a csapatok kivonására Petrográdból. Október 12-én a Petrográdi Szovjet Végrehajtó Bizottságának zárt ülésén meghatározták a Forradalmi Katonai Bizottság feladatait: megállapítani azt a minimális haderőt, amely a főváros védelméhez szükséges, és amely nem vonható ki Petrográdból; felvenni az összeköttetést a Balti Központtal; pontosan számbavenni a petrográdi helyőrség és a környékbeli helyőrségek létszámát; kidolgozni Petrográd védelmi munkálatainak tervét; intézkedni, hogy Petrográdot megóvják a pogromoktól, felfegyverezni a munkásokat és megőrizni a forradalmi fegyelmet a fővárosban. A Forradalmi Katonai Bizottság irányította a fegyveres felkelés gyakorlati előkészítését, s a felkelés legális vezérkara lett. A Forradalmi Katonai Bizottság rendelkezett a Vörös Gárda, valamint a petrográdi helyőrség forradalmi matrózai és katonái felett.

Petrográd kerületeiben illegális parancsnokságok alakultak a felkelés vezetésére. Ezek a parancsnokságok a következőkből álltak: a bolsevik katonai szervezet kerületi

³³ Ioszif Visszarionovics Sztálin. Rövid életrajz Szikra 1952. 58. old

vezetője, a kerületi Vörös Gárda parancsnoka és a kerületi Szovjet elnöke, amennyiben az bolsevik volt.

Petrográd példájára más városokban és a fronton is létesültek a Szovjetek mellett Forradalmi Katonai Bizottságok, amelyek a felkelés gyakorlati előkészítésének munkáját végezték.

Október 16-án a párt Központi Bizottsága kibővített ülést tartott, a Petrográdi Bizottság, a Katonai Szervezet, a Petrográdi Szovjet, a Petrográdi Szakszervezeti Tanács, az üzemi bizottságok, a vasutasok és a Petrográdi Körzeti Bizottság képviselőinek bevonásával. Az ülés célja az volt, hogy ellenőrizze a felkelés előkészületeinek menetét és figyelmeztesse a felkelésre a pártmunkások szélesebb rétegeit.

Az ülésen mintegy harmincan vettek részt.

Lenin beszámolt az egybegyűlteknek a Központi Bizottság október 10-én hozott határozatáról s közölte, hogy csupán ketten szavaztak a határozat ellen; röviden vázolta a politikai helyzetet és ezt a következtetést vonta le: „Az oroszországi és az európai osztályharc politikai elemzéséből az következik, hogy feltétlenül a leghatározottabb és a legaktívabb politikát kell folytatnunk, ami nem lehet más, mint a fegyveres felkelés“³⁴.

Lenin után Szverdlov tartott beszédet a Központi Bizottság titkársága nevében. Beszámolt a bolsevik párt taglétszámának óriási növekedéséről, és a párt politikai befolyásának növekedéséről a hadseregben, a hajóhadban, a Szovjetekben.

Ezután a bolsevikok Petrográdi Bizottsága, a Katonai Szervezet, a szakszervezetek és az üzemi bizottságok képviselői számoltak be a tömegek harci készülségéről. Elmondották, hogy a tömegek készek sikraszállni az Ideiglenes Kormány ellen, a Szovjetek hatalmáért. Ezek a beszámolók teljes mértékben igazolták Leninnek azt a következtetését, hogy a tömegekben megérett az elszántság a felkelésre.

A kapituláns Zinovjev és Kamenyev ismét áruló „érvekkel“ hozakodtak elő a felkelés ellen. Sztálin elvtárs be-

³⁴ *Lenin Művei*. 26. köt. 188. old.

szédében élesen bírálta Zinovjev és Kamenyev mensevik nézeteit.

„Amit Kamenyev és Zinovjev javasol — mondotta Sztálin elvtárs —, az objektív szempontból nézve lehetőséget nyújt az ellenforradalomnak, hogy felkészüljön és megszervezkedjék. Vég nélkül vissza fogunk vonulni és elveszítjük a forradalmat. Miért ne biztosítanók magunknak azt a lehetőséget, hogy mi válasszuk meg a felkelés napját és a feltételeket, nehogy az ellenforradalomnak időt adjunk a szervezkedésre?“³⁵

Sztálin elvtárs a nemzetközi viszonyokat elemezve megállapította, hogy azok számunkra kedvezően alakultak.

„Két vonal van — mondta —: az egyik vonal a forradalom győzelmére vesz irányt és Európára tekint, a másik — nem hisz a forradalomban s megelégszik az ellenzék szerepével. A Petrográdi Szovjet már a felkelés útjára lépett, amikor megtagadta a csapatok kivonásának szentesítését. A hajóhad már felkelt — megindult Kerenszkij ellen. Tehát szilárdan és visszavonhatatlanul a felkelés útjára kell lépünk“³⁶.

A Központi Bizottság kibővített ülése jóváhagyta az október 10-én elfogadott lenini határozatot.

„A gyűlés minden tekintetben helyesli és teljes egészében támogatja a Központi Bizottság határozatát, felhívja a szervezeteket, továbbá a munkásokat és a katonákat a fegyveres felkelés mindenre kiterjedő és sürgős előkészítésére, a Központi Bizottság által e célból létrehozott központ támogatására, és szilárdan meg van győződve róla, hogy a Központi Bizottság és a Szovjet kellő időben fogja kijelölni a támadás kedvező pillanatát és célszerű módjait“³⁷.

A Központi Bizottság tagjai közvetlenül a kibővített ülés után zárt ülésre gyűltek össze, amelyen Lenin javaslatára a felkelés gyakorlati vezetésére Pártközpontot választottak. Ennek az élén Sztálin elvtárs állt. A Pártközpontnak Sztálin elvtárson kívül tagja volt még: Szverdlov,

³⁵ Sztálin Művei. 3. köt. 417. old.

³⁶ Ugyanott, 417—418. old.

³⁷ Lenin Művei. 26. köt. 189. old.

Dzerzsinszkij és Urickij. A Pártközpont lett a Petrográdi Szovjet mellett működő Forradalmi Katonai Bizottság vezető magva, gyakorlatilag ez a szerv irányította az egész felkelést.

„A bolsevikok kiadták a vezényszót — legyetek készen!“³⁸ — írta Sztálin a *Rabocsij Puty*-ban a Központi Bizottságnak a felkelésről hozott határozata után.

Zinovjev és Kamenyev, miután a Központi Bizottság határozottan visszautasította állásfoglalásukat, arra vetemedtek, hogy a nyilvánosság előtt, a sajtóban foglaltak állást a felkelésről szóló párthatározattal szemben. A *Novaja Zsizny*, menseviki ujság október 18-i számában megjelent Kamenyev és Zinovjev nyilatkozata, amelyben közölték, hogy a bolsevikok felkelést készítenek elő. Kijelentették, hogy nem értenek egyet a bolsevikokkal és a felkelést kalandnak tartják. Így Kamenyev és Zinovjev felfedte a forradalom ellenségei előtt a Központi Bizottság határozatát, amely szerint már a közeli napokban felkelést kell szervezni. Ez árulás, sztrájk törés volt. Lenin határtalan felháborodással és megvetéssel bélyegezte meg Kamenyevet és Zinovjevet mint a forradalom árulóit. Azt írta, hogy Kamenyev és Zinovjev pártjuk Központi Bizottságának a felkelésről hozott határozatát kiadták Rodzjankónak és Kerenszkijnek. Lenin javasolta a Központi Bizottságnak, hogy a sztrájk törő Zinovjevet és Kamenyevet zárják ki a pártból.

A forradalom ellenségei, mihelyt megkapták az áruló Kamenyev és Zinovjev figyelmeztetését, azonnal intézkedni kezdtek, hogy megelőzzék a felkelést és szétzúzzák a forradalom vezérkarát — a bolsevikok pártját. Az Ideiglenes Kormány október 18-án este titkos ülést tartott. Ezen az ülésen határozatot hoztak a bolsevikok elleni harcra kapcsolatos rendszabályokról. Katonai tanácskozást tartottak „Petrográd védelméről“. Ezen a tanácskozáson a kerület vezérkari főnöke, Polkovnyikov kijelentette: „A konkrét intézkedések már megtörténtek és jóváhagyást nyertek, a holnapi naptól kezdve sor kerül a megvalósításukra.“ Október 19-én az Ideiglenes Kormány a frontról sürgősen csapatokat rendelt Petrográdra. A petrográdi milíciát revolve-

³⁸ Sztálin Művei. 3. kot. 419. old.

rekkel látták el, és 600 györgykeresztes lovaggal és tiszttel töltötték fel. A város utcáin megerősített járőrök cirkáltak. Az Ideiglenes Kormány elhatározta, hogy a II. Szovjetkongresszus megnyitását megelőző napon megtámadják és elfoglalják a Szmolnijt, a bolsevikok Központi Bizottságának székházát, és megsemmisítik a bolsevik párt vezető központját. Az Ideiglenes Kormány, hogy e tervet megvalósíthassa, a petrográdi helyőrség forradalmi katonáit a frontra akarta vezényelni, a fegyvereket pedig a Don-vidékre akarta irányítani. Petrográdon olyan csapatokat vontak össze, amelyekre a kormány biztosan számíthatott.

Csakhogy már nem volt többé olyan erő, amely megmenthette volna az Ideiglenes Kormányt. Napjai és órái meg voltak számlálva.

A Petrográdi Szovjet mellett működő Forradalmi Katonai Bizottság tiltakozott a kerületi vezénkar azon utasítása ellen, amely elrendelte, hogy vonják ki a csapatokat és a fegyvereket Petrográdról. A petrográdi helyőrség forradalmi csapatai a fővárosban maradtak. A fegyvereket pedig, amelyeket az ellenforradalmárok a Don-vidékre akartak irányítani, illegális úton Petrográd külső proletárnegyedeibe juttatták el, a munkások felfegyverzésére. A bolsevikok október 21-én valamennyi forradalmi csapattesthez elküldték a Forradalmi Katonai Bizottság megbízottait. A bolsevik katonai megbízottak megszilárdították a Forradalmi Katonai Bizottság befolyását a csapatokban, szorosabbra fűzték a tömegekkel való kapcsolatát és megteremtették a pontos operatív irányítás lehetőségét a kibontakozó harcokban.

Sztálin elvtárs kiemelte a forradalmi taktika egyik eredeti sajátosságát ebben az időszakban. Ez a sajátosság abban állt, hogy a forradalom minden vagy majdnem minden támadó lépését a védekezés látszatával igyekezett megtenni. Támadás a védekezés látszatával! Kétségtelen, hogy a csapatok Petrográdból való kivonásának megakadályozása a forradalom komoly támadó lépése volt, ennek ellenére ezt a támadást azzal a jelszóval hajtották végre, hogy Petrográdot meg kell védeni a külső ellenség esetleges támadásával szemben. Továbbá, a Forradalmi Katonai Bizottság megalakítása még komolyabb támadó lépés volt az Ideigle-

nes Kormány ellen, ennek ellenére ezt azzal a jelszóval hajtották végre, hogy meg kell szervezni a kerületi katonai vezérkar akcióinak szovjet ellenőrzését. Majdpedig a helyőrség nyílt átállása a Forradalmi Katonai Bizottság oldalára és a szovjetbiztosok hálózatának megszervezése a felkelés kezdetét jelentette, ennek ellenére a forradalom ezeket a lépéseket azzal a jelszóval tette, hogy meg kell védeni a Petrográdi Szovjetet az ellenforradalom esetleges támadásaival szemben.

„A forradalom mintegy a védekezés leplevel álcázta támadó akcióit azért, hogy annál könnyebben bevonja hatáskörébe a határozatlan, ingadozó elemeket“³⁹ — írta Sztálin elvtárs.

Október 22-én rendezték meg a bolsevikok „A Petrográdi Szovjet Napját“, ez katonai szemle volt annak az ellenőrzésére, hogy készek-e a petrográdi munkások és a helyőrség katonái a döntő ütközetre. A bolsevikok az üzemekben és kaszárnyákban, a klubokban és népházakban gyűléseket szerveztek. A gyűlések a „Minden hatalmat a Szovjeteknek!“ jelszó alatt zajlottak le. Ez a jelszó most harci utasítássá lett

Sztálin elvtárs azt írta erről: „A «Minden hatalmat a Szovjeteknek!» jelszó április elején („tézisek“) *propagandajelszó* volt, júniusban *agitációs* jelszová, októberben pedig (október 10-én) *akciójelszová* vált — viszont október végén már egyenes *utasítássá* lett“⁴⁰.

Ezekben a felkelést megelőző utolsó napokban erélyes harci előkészület folyt a csapatoknál, a gyárakban és az üzemekben. Harci feladatot adtak a haditengerészeti flotta hajóinak — az „Avrora“ (Hajnal) cirkálónak és a „Zarja Szvobodi“-nak (Szabadság Hajnala) is.

Október 23-án a Forradalmi Katonai Bizottság újabb intézkedéseket tett a felkelés sikerének biztosítására. Ezen a napon zárult a petrográdi vörösgárdisták konferenciája és ekkor tartottak gyűlést a helyőrségi ezredbizottságok. A Petrográdi Szovjet ülésén beszámoltak arról a munkáról, amelyet a Forradalmi Katonai Bizottság a felkelés szerve-

³⁹ Sztálin Művei 6. kötet 377. oldal

⁴⁰ Sztálin Művei 5. kötet Szikra 1951. 70. oldal

zése terén végzett. Október 23-án késő éjjel a Pártközpont összehívta a Forradalmi Katonai Bizottságot: számba vették az erőket, valamennyi csapattest számára kijelölték az akció esetén reá háruló konkrét feladatokat. Az összeköttetés fenntartására minden ezred két-két megbízottat rendelt a Forradalmi Katonai Bizottság mellé. A forradalom katonai erői készen állottak: már csak a bolsevik párt Központi Bizottságának parancsát várták.

„A burzsoá hatalmat megrohamozó és megdöntő forradalmi tömegek élén álló eleven és hatalmas párt — ilyen volt pártunk állapota ebben az időszakban“⁴¹.

3

Az októberi felkelés Petrográdon, és az Ideiglenes Kormány letartóztatása

A bolsevikok a fegyveres felkelés előkészítésével egyidejűleg szívós kitartással készítették elő a II. Összoroszországi Szovjetkongresszus összehívását is, abban a tudatban, hogy a kongresszuson többségre tesznek szert. A „Minden hatalmat a Szovjeteknek!“ jelszó, és annak megvalósítása most azt jelentette, hogy az államhatalom az egyik osztály kezéből a másik osztály kezébe, a burzsoázia kezéből a proletariátus kezébe megy át. Ehhez elkerülhetetlenül erőszakos forradalomra volt szükség, fegyveres felkelés útján kellett megdönteni az Ideiglenes Kormányt, minden hatalomnak a Szovjetek kezébe kellett kerülni, a központban és a vidéken, a felsőbb szervezetben és az alsóbbakban egyaránt.

A mensevik-eszer Központi Végrehajtó Bizottság azonban minden eszközzel húzta-halasztotta a II. Összoroszországi Szovjetkongresszus összehívását, mert érezte, hogy a kongresszuson elkerülhetetlenül vereséget szenved. A Központi Végrehajtó Bizottság a tömegek nyomására először október 20-ra tűzte ki a kongresszus összehívásának időpontját, majd pedig október 25-re halasztotta el. A bolsevikok egyáltalában nem lehettek biztosak afelől, hogy a

⁴¹ *Sztálin Művei* 6. köt. 382. old.

Központi Végrehajtó Bizottság nem halasztja-e el ismét a Szovjetkongresszus összehívását.

Kerenszkijnek az a határozata, hogy átengedi Petrográdot a németeknek, komolyan fenyegette mind a Szovjetkongresszus összehívását, mindpedig a fegyveres felkelés véghezvitelének lehetőségét.

Ilyen körülmények között Lenin azt javasolta, hogy a felkelést a II. Szovjetkongresszus összehívása előtt kell megkezdeni. Hangsúlyozta, hogy a forradalom fő kérdéseit nem oldhatja meg semmiféle kongresszus vagy tanácskozás, nem oldhatják meg határozatok és szavazatok. A forradalom fő kérdéseit csak az osztályok közvetlen harca, a proletariátusnak a burzsoázia elleni erőszakos forradalma oldhatja meg.

Az SzK(b)P történetében a felkelés időpontjáról a következőt olvashatjuk: „A Petrográdi Szovjet ülésén Trockij dicsekvésből kifecsegte az ellenségnek a felkelés időpontját, a napot, melyre a bolsevikok a felkelés megkezdését kitűzték. A párt Központi Bizottsága, hogy Kerenszkij kormányának ne adjon lehetőséget a fegyveres felkelés megghiúsítására, elhatározta, hogy a felkelést a kitűzött határidő előtt, a II. Szovjetkongresszus megnyitása előtti napon kezdi meg és hajtja végre“⁴².

A felkelés időpontjának kitűzéséről még részletesebb tájékoztatást nyújt Sztálin elvtársnak az a beszéde, amelyet a Szovjetunió Szakszervezeteinek Központi Tanácsa kommunista frakciójának ülésén 1924 november 19-én tartott. Sztálin elvtárs itt azt mondotta:

„Lenin két okból javasolta azt, hogy a hatalmat október 25-e előtt kell megragadni. Először azért, mert az ellenforradalmárok bármely pillanatban feladhatták Petrográdot, ami derékba törte volna a fellendülőben levő felkelést és ennél fogva drága volt minden nap. Másodsor azért, mert a Petrográdi Szovjet hibáját, amelyet azzal követett el, hogy *nyíltan* kitűzte és nyilvánosságra hozta a felkelés napját (október 25-ét), csakis úgy lehetett helyreütni, ha a tényleges felkelés a felkelésnek e legális időpontja *előtt* megkezdődik. Lenin ugyanis művészetnek tekintette a felkelést és

⁴² Az SzK(b)P története. Rövid tanfolyam. Szikra 1953. 252. old.

neki tudnia kellett, hogy az ellenség, amelynek tudomására jutott (a Petrográdi Szovjet elővigyázatlansága következtében) a felkelés napja, okvetlenül igyekszik felkészülni erre a napra, ezért tehát meg kellett előzni az ellenséget, vagyis okvetlenül a legális időpont *előtt* kellett megkezdeni a felkelést. Főképpen ez a magyarázata annak a szenvedélyességnek, amellyel Lenin az október 25-i dátum fetiszizálóit leveleiben ostorozta. Az események megmutatták, hogy Leninnek tökéletesen igaza volt. Tudvalevő, hogy a felkelést az Összoroszági Szovjetkongresszus előtt kezdtük meg. Tudvalevő, hogy a hatalom megragadása ténylegesen az Összoroszági Szovjetkongresszus megnyitása előtt történt, és nem a Szovjetkongresszus ragadta meg a hatalmat, hanem a Petrográdi Szovjet, a Forradalmi Katonai Bizottság. A Szovjetkongresszus csak *átvette* a hatalmat a Petrográdi Szovjet kezéből⁴³.

Az előbbieken a forradalmi taktikának arról az eredeti sajátosságáról beszéltünk, hogy a támadást védekezés lát-szatával hajtották végre. Ilyen taktikát alkalmaztak a felkelés kezdetén is. Október 24-én az Ideiglenes Kormány kezdte meg a támadást a forradalom erői ellen.

Október 24-én kora reggel egy hadapródiskolás osztag benyomult a bolsevik párt központi lapjának nyomdájába. Azt a feladatot kapták a kerületi vezérkari főnöktől, Polkovnyikovtól, hogy állítsák le a *Rabocsij Puty*-ot. A hadapródiskolások elfoglalták a nyomdát, megakadályozták az ujság nyomását és a már kinyomott példányokat elkobozták. 10 óra felé azonban a vörösgárdisták és a forradalmi katonák Sztálin elvtárs utasítására megtisztították a nyomdát a hadapródiskolásoktól és a *Rabocsij Puty* nyomdája és szerkesztősége elé megerősített őrséget állítottak. Az ujság nyomtatását újból megkezdték. Dél előtt 11 órakor már meg is jelent a *Rabocsij Puty*. A vezércikket Sztálin elvtárs írta „Mi kell nekünk?” címmel. A vezércikk felhívás volt az Ideiglenes Kormány megdöntésére, ahol „a nép ellenségei ülnek“.

Sztálin elvtárs ezt írta:

---

⁴³ Sztálin Művei. 6. köt. 381—382. old.

„Elérkezett az a pillanat, amikor a további halogatás az egész forradalmat bukással fenyegeti.

A földbirtokosok és tőkésék mostani kormánya helyébe a munkások és a parasztok új kormányát kell állítani.

A mostani bitorló kormányt, amelyet nem a nép választott és amely nem felelős a népnek, olyan kormánnyal kell helyettesíteni, amelyet a nép elismer, amelyet a munkások, a katonák és a parasztok képviselői választanak és amely e képviselőknek felelős.

Kiskin — Konovalov kormánya helyébe a Munkás-, Katona- és Parasztküldöttek Szovjetjének kormányát kell állítani⁴⁴.

Sztálin elvtárs, miután intézkedett a *Rabocsij Puty* nyomdájának és szerkesztőségének őrizetéről, összehívta a Központi Bizottság ülését. Ezen az ülésen a következő operatív határozatokat hozták: a Központi Bizottság tagjai ne távozzanak a Szmolnijból, vegyék fel a kapcsolatot a Petrográdi Bizottsággal, szervezzék meg a Petrográdi Bizottság tagjainak ügyeletes szolgálatát a Szmolnijban és a Petrográdi Bizottságban, hagyják jóvá Sztálin elvtárs intézkedését, amelyet a *Rabocsij Puty* védelmére tett, szervezzék meg a felkelés tartalék vezérkarát a Péter—Pál-erődben. Az Ideiglenes Kormány szemmeltartására Szverdlovot jelölték ki. Ugyancsak őt bízták meg azzal, hogy állandóan tartsa az összeköttetést a Péter—Pál-erőddel. A postát és táviróközpontot Dzerzsinszkijre bízták. Határozatot hoztak, hogy szakítanak a Központi Végrehajtó Bizottság megalkuvó Irodájával, amely szabotálta a II. Összoroszországi Szovjetkongresszus összehívását, és tárgyalásokat kezdenek a „baloldali“ eszerekkel közös akciókra vonatkozóan. Elhatározták, hogy haladéktalanul tájékoztatják a moszkvai elvtársakat a Petrográdon lejátszódott eseményekről. Szverdlov azonnal közölte a bolsevikok Központi Bizottságának határozatait a Forradalmi Katonai Bizottsággal.

A Forradalmi Katonai Bizottság teljesítette a Központi Bizottságtól kapott utasításokat, s a következő 1. számú parancsot továbbította távbeszélőn valamennyi megbízottjának és az ezredbizottságoknak:

---

⁴⁴ Sztálin Művei 3. köt. 425—426. old.

„A Petrográdi Szovjetet közvetlen veszély fenyegeti: az ellenforradalmi összeesküvők az új folyamán megkísérelték, hogy hadapródiskolásokat és rohamzászlóaljakat vezényeljenek a környékről Petrográdba. A *Szoldat* (A Katona) és a *Rabocsij Puty* című ujságokat betiltották. Elrendeljük az ezred harci készültségbe helyezését. Várjátok a további parancsokat.

Minden késlekedést és fejvesztettséget a forradalom elárulásának fogunk tekinteni.

Küldjetez két képviselőt a küldöttgyűlésre, a Szmolnijba.“

A Pártközpont utasítására a Szmolnijhoz rendelték a litván ezred katonáit és az utászokat. A Vörös Gárda főparancsnoksága a következő parancsot kapta: azonnal küldjenek egy 1500—2000 munkásból álló osztagot a Szmolnijhoz, mozgósítsanak minden közlekedési eszközt, a kerületekben szálljanak meg minden taktikailag fontos pontot, szervezzék meg a gyárak és üzemek őrizetét és rendeljenek ki katonaságot a kormányépületek elfoglalására.

A felkelés megkezdődött. Lenint értesítették valamennyi folyamatba tett intézkedésről.

10 óra tájban Kerenszkij összehívta a minisztertanácsot, kérkedve kijelentette, hogy kezébe vette a kezdeményezést, és kifejtette az Előparlament számára elkészített beszédének fő pontjait. A beszédet helyeselték, a bolsevikok elleni intézkedéseket jóváhagyták. Kerenszkij az Előparlamentben mondott beszédében dühösen kirohant a bolsevikok ellen a felkelés szervezése miatt. Idézte Leninnek a *Rabocsij Puty* október 19., 20. és 21-i számában megjelent „Levél az elvtársakhoz“ című írásait, beszélt a Forradalmi Katonai Bizottság és katonai megbizottainak tevékenységéről, felhozta a kerületi vezérkar tehetetlenségét, és beszédét — amelyről egyébként elmondhatjuk, hogy utolsó kormányelnöki beszéde volt — a következő jogi formulával fejezte be:

„Meg kell tehát állapítanom az Ideiglenes Tanács előtt, hogy Pétervár lakosságának egy része a teljes, nyilvánvaló és határozott felkelés állapotában van.“

Kerenszkij rendkívüli felhatalmazást követelt, hogy a felkelést a legerélyesebb intézkedésekkel felszámolhassa. A Téli Palotába visszatérve mindenfelé táviratozott, követelve, hogy a frontról küldjenek csapatokat. A carszkoje-

szelői helyőrségnek megparancsolta, hogy küldjön csapatokat Petrográdra. A sérültekből álló lövészezred parancsnokát megkérdezte, hogy mikor érkezik meg az ezred, és hogy nem lehetne-e az ezrednek legalább egy részét azonnal Petrográdra küldeni. Kerenszkij intézkedéseit nem hajtották végre.

Október 24-én napközben a Forradalmi Katonai Bizottság az „Avrora“ cirkáló rádióállomásán keresztül a következő rendeletet adta ki:

„1. A Petrográdba vezető utakat védő helyőrség teljes harci készségben legyen.

2. A pályaudvarokon meg kell erősíteni az őrséget.

3. Petrográdra egyetlen katonai egységet sem szabad beengedni, amelyről nem tudják, hogy milyen álláspontot foglal el a jelenlegi eseményekkel kapcsolatban. Minden csapatot elé agitátorokat kell küldeni, és ezek magyarázzák meg a Petrográd ellen vonuló csapatoknak, hogy a népre akarják uszítani őket.

A Kornyilov híveiből álló csapatszállítmányokat, ha a figyelmeztetés nem járna eredménnyel, erőszakkal kell fel tartóztatni. Szigorúan és óvatosan kell eljárni, s ott, ahol szükségesnek mutatkozik, erőszakot kell alkalmazni.

A katonaság minden mozdulatáról azonnal értesíteni kell a petrográdi Szmolnij Palotában tartózkodó Forradalmi Katonai Bizottságot, és összeköttetés létesítése céljából oda kell irányítani a helyi Szovjetek és ezredbizottságok képviselőit. A Szovjetek legyenek állandó készenlétben.“

Az Ideiglenes Kormány hívására Petrográd felé tartó csapatokat Revallban, Viborgban, Carszkoje-Szelóban, Petergofban, Lugában, Peredolszkajában és más pontokon fel tartóztatták.

A Pártközpont Sztálin vezetésével Lenin útmutatásainak megfelelően kidolgozta a felkelés részletes operatív tervét. A tervben kitűzött harci feladatok alapjául azok a tettek szolgáltak, amelyeket Lenin szeptemberi és októberi leveleiben fejtett ki. Ezek szerint nagy forradalmi túlerőt kellett összpontosítani az ellenség erőivel szemben, „körülzárni és elvágni Petrográdot, s a hajóhad, a munkások és a katonaság kombinált támadásával elfoglalni...“ A felkelés terve a következő volt: váratlanul lecsapni az ellenségre,

elfoglalni a főváros legfontosabb stratégiai pontjait — a telefonközpontot, a távirót, a pályaudvarokat, a hidakat, az Állami Bankot és a kormányépületeket; körülkeríteni és elfoglalni a Téli Palotát és letartóztatni az Ideiglenes Kormányt.

A Forradalmi Katonai Bizottság csapatai megszálltak minden Petrográdra vezető utat — északon, délen, keleten és nyugaton.

Északon, Finnország felől, a moszkvai és a gránátos ezred őrizte Petrográdot, ezek az ezredek mintegy 3 000 gyalogost vonultattak fel Beloosztrov irányában. A város keleti és délkeleti részein, a Névai-sorompón túl, vörösgárdista járőrök fedezték a Petrográdba vezető utat, Szmolenszkoje falutól egészen a Miklós vasútvonal rendező-pályaudvaráig. Délen és délnyugaton a varsói és balti vasútvonalaknak, valamint a Varsó és a Petergof felől Petrográdba vezető országutaknak különösen fontos jelentőségük volt. Erről érkezhettek az ellenforradalmi csapatok a front-ról. A Forradalmi Katonai Bizottság Moszkva és Narva külvárosok vörösgárdistáit meg az Izmajlovszkij- és Petrográdi-ezredek vezényelte ide. Az Obvodnij csatorna mentén a „Putyilov“ gyár munkásai és a Moszkva külváros vörösgárdistái állítottak fel megfigyelő őrségeket.

A Kolomna kerületben is őrséget állítottak fel a Fontanka-Krjukov csatorna körzetében, egészen a Mojkáig. Nyugatról a Balti Hajóhad és a forradalom őrszeme — Kronstadt védte a Petrográdba vezető utat. Matrózok tartották megfigyelés alatt a balti vasútvonalat, matrózok fegyverezték le a hadapródiskolás fészkeket Oranyienbaumban, Petergofban és Sztrelnán.

Lenin utasítását: „Bekeríteni és elválni Petrográdot“, pontosan és gyorsan hajtották végre, akárcsak a felkelés lenini tervének többi pontját.

Lenin különösen nagy jelentőséget tulajdonított a petrográdi hidak elfoglalásának. A helyzet ura ugyanis az volt, aki ellenőrizte a hidakat, aki kezében tartotta az összeköttetést az egyes városrészek között. A hidakat a felkelők kettős őrsége foglalta el: a Forradalmi Katonai Bizottság a Szmolnijból küldött osztagokat a hidakhoz, míg a Vörös Gárda kerületi parancsnokságai ugyancsak a Forradalmi

Katonai Bizottság parancsa értelmében, vörösgárdista osztagokat vezényeltek a hidakra. A forradalmi csapatok a tíz szétnyitható híd közül kilencet megszálltak. A Lityejnij-hidat, amely a Viborgi városrészt a város központjával kötötte össze, az egyik hídfőnél az utászzászlóalj osztaga szállta meg, a másik hídfőnél pedig a Viborgi városrész vörösgárdistái és a Moszkvai-ezred katonái. A Grenagyorszki- és a Szampszonyijevszki-hidakat, amelyek a Viborgi és a Petrográdi városrészt kötötték össze, az „Orosz Renault“ és a „Parviajnyen“ gyárak vörösgárdistái foglalták el. A „Benz“ gyár vörösgárdistái azzal a páncélautóval vonultak ki a hídra, amelyet az ő gyárukban javítottak meg. A Vaszilj-szigetre vezető átjárók őrségét a 180. és a Finnországi-ezredre, valamint a kerület vörösgárdistáira bízták. A kerületek közötti kapcsolatot a Forradalmi Katonai Bizottság tartotta szilárdan a kezében.

A Szmolnij óráról órára elevenebbé vált. Érezhető volt a felkelés kibontakozásának pezsgő irama. Ide érkeztek a fővárosnak mind a tíz kerületéből a vörösgárdisták, matrózok, katonák. Ide futottak be a jelentések és híradások a felkelés menetéről.

A bolsevikok Petrográd kerületeiben október 24-én egész nap munkás- és katonagyűléseket, összejöveteleket tartottak. A munkásgyűlések rövidek és élénkek voltak. Elhatározták, hogy azonnal bekapcsolódnak a felkelésbe. A „Putyilov“ gyárban például a 2. körzet munkásai a következő határozatot hozták:

„1. Feltétlenül engedelmességni fogunk a Petrográdi Szovjet mellett működő Forradalmi Bizottságnak.

2. Követeljük a Küldöttek Összoroszországi Szovjetjétől, hogy a hatalom csakis szovjet hatalom legyen.

3. Követeljük minden munkás felfegyverzését.“

Ugyanilyen röviden zajlottak le a gyűlések és az összejövetelek azoknál a csapatoknál, amelyek szilárdan a forradalom oldalán állottak. Azokhoz a csapatokhoz pedig, ahol ingadozás mutatkozott a katonák között, a Forradalmi Katonai Bizottság megbízottakat küldött, azzal a feladattal, hogy ragadják magukkal az ingadozókat. A Preobrazszki-ezred kaszárnyáiba a Forradalmi Katonai Bizottság képviselője ment el, az „Orosz Renault“ gyár munkásaival

együtt. Az ezred csatlakozott a felkelőkhöz. A kerékpárosok a Modern Cirkuszban tartottak gyűlést. A bolsevikok lelkes beszédeinek meghallgatása után elhatározták, hogy sikraszállnak a Szovjetek hatalmáért. Egyes ingadozó alakulatokat megfigyelés alá helyeztek. A kozákok kaszárnyáit és a hadapródiskolákat vörösgárdista járőrök kerítették be.

Október 21-én reggel nem volt elég fegyver a vörösgárdisták számára. Amikor a Péter—Pál-erőd helyőrsége a forradalomhoz csatlakozott, a Forradalmi Katonai Bizottság kezébe került az erőd gazdag fegyvertára, ahol mintegy 100 000 puskát tartalékolnak. A Vörös Gárda kerületi parancsnokságainak teherautói és a munkáskülönítmények egymásután érkeztek az erődbe fegyverért. A puskákat a gyári ellenőrző lapjuk felmutatása ellenében adták ki nekik.

Október 24-én estefelé Petrográd munkáskerületei már teljesen a Forradalmi Katonai Bizottság ellenőrzése alatt állottak. A Téli Palotába visszahúzódó Ideiglenes Kormány csupán a város központjában tartott egy kis területet ellenőrzése alatt: a Téli Palota és a Főparancsnokság kerületében.

Délután öt órakor a Forradalmi Katonai Bizottság megbízottai, vörösgárdista osztag kíséretében, elfoglalták a Táviróközpontot.

Az Ideiglenes Kormány és a katonai kerület vezérkara még kísérletet tettek, hogy úrrá legyenek a helyzeten, sőt úgy tervezték, hogy az est beálltáig szétverik a bolsevikokat.

Polkovnyikov, a kerület katonai parancsnoka, az Ideiglenes Kormány utasítását teljesítve, a petrográdi helyőrség minden alakulatához parancsot küldött, hogy az ezredek-ből távolítsák el a Forradalmi Katonai Bizottság politikai megbízottait és állítsák bíróság elé őket. Polkovnyikov azzal is fenyegetőzött, hogy fegyveres lázadásért bíróság elé állítja mindazokat a tiszteket és katonákat, akik a vezérkar parancsa nélkül fegyveresen mennek ki az utcára. A Szovjetek mensevik-eszer Központi Végrehajtó Bizottságának a kerületi vezérkarba beküldött megbízottai a Központi Végrehajtó Bizottság nevében támogatták Polkovnyikov parancsait. A petrográdi helyőrség katonai alakulatai azonban semmiféle parancsot sem teljesítettek a Forradalmi Katonai Bizottság beleegyezése nélkül.

Délután 3 óra felé Polkovnyikov parancsot adott, hogy tolassák szét a Miklós-, Trojickij- és a Lityejnij-hidat, a Palota-hídra pedig állítsanak megerősített őrséget. A hadapródiskolások és a rohamosztigosok a hidakhoz siettek, de elkéstek. A hidakon a Forradalmi Katonai Bizottság katonái álltak. A hadapródiskolások csak a Miklós-hidat tudták elfoglalni, a Néva valamennyi többi átkelőhelye a bolsevikok kezén maradt.

Petrográd központjában a hatóságok megerősítették a miliciaszolgálatot, a vezérkar épületének boltívéhez pedig kettőzött őrséget állítottak. A főútvonalakon kozákok, hadapródiskolások, rohamosztigosok kezdtek cirkálni. A Téli Palotához megérkezett a női zászlóalj, megérkeztek a tüzerek: a Mihály tüzériskola növendékei könnyűágyúkkal. A hadapródiskolások, akiket a telefonközpont őrzésére vezényeltek ki, kikapcsolták a Szmolnij telefonjait.

Körülbelül este 6 órakor jutott a vezérkar tudomására, hogy a *Rabocsij Puty* megjelent és a katonák között osztogatják. A feldühödött Polkovnyikov újra elküldött egy hadapródiskolás osztágot és megparancsolta, hogy akadályozzák meg az ujság megjelenését és tartóztassák le szerkesztőjét, Sztálint.

A hadapródiskolás osztág négy gépkocsin indult el, hogy teljesítse a parancsot. A vörösgárdisták azonban lefegyverezték és a Péter—Pál-erődbe kísérték őket.

A forradalom gyors támadásba ment át. Sztálin elvtárs azt írta erről:

„Október 24-én a Forradalmi Katonai Bizottság biztosai számos igen fontos állami intézményből erőszakkal eltávolították az Ideiglenes Kormány képviselőit, minek következtében ezek az intézmények a Forradalmi Katonai Bizottság kezébe kerültek s az Ideiglenes Kormány egész apparátusa felbomlott“⁴⁵.

Este 8 órakor a Forradalmi Katonai Bizottság elküldte Helsingforsba, a Balti Központ címére az előzetesen megbeszélt táviratot: „Küldjétek az alapszabályt.“ Ez azt jelentette, hogy Petrográdban megkezdődött a felkelés, és haladéktalanul hadihajókat s matrózosztágokat kell küldeni a

⁴⁵ Sztálin Művei. 4. kot. 158. old.

felkelők támogatására. A Balti Hajóhad 6 hadihajót és 5 000 matrózt küldött a forradalmi Petrográd segítségére.

Október 24-én késő este Vlagyimir Iljics Lenin elindult utolsó illegális lakásáról⁴⁶ a Szmolnijba.

Lenin október 24-én reggel levelet kapott a Szmolnijból, amelyben közölték vele, hogy a hadapródiskolások megtámadták a *Rabocsij Puty*-ot, valamint azt, hogy milyen intézkedéseket tett a Központi Bizottság. Vlagyimir Iljics válaszolt a Központi Bizottság levelére, s hozzájárulását kérte, hogy átmehesen a Szmolnijba. A levelet háziasszonyával küldte el. Háziasszonya azonban nem tudott eljutni a Szmolnijba, ezért a Viborgi Bizottsághoz vitte el a levelet. Onnan érintkezésbe léptek a Központi Bizottsággal és megállapították, hogy még korai lenne, ha Lenin kijárna.

Utolsó illegális lakásáról, amikor a felkelés már megkezdődött, Lenin a következő levelet írta a Központi Bizottság tagjaihoz:

„Ezeket a sorokat 24-én este írom, a helyzet a végletekig kritikus. Napnál világosabb, hogy a felkelés halogatása most már igazán egyértelmű a halállal.

Minden erőmmel meg akarom győzni az elvtársakat arról, hogy most minden egy hajszálon függ, hogy olyan kérdések vannak napirenden, amelyeket nem tanácskozások, nem kongresszusok döntenek el (még Szovjetkongresszusok sem), hanem egyes-egyedül a népek, a tömegek, a felfegyverzett tömegek harca.

A kornyilovisták burzsoá elöretörése, Verhovszkij eltávolítása mutatja, hogy nem szabad várni. Le kell tartóztatni, ha törik, ha szakad, még ma este, ma éjjel a kormányt. miután lefegyvereztük (ha ellenállást tanúsítanak — legyőztük) a hadapródiskolásokat stb.

Nem szabad várni!! Mindent elveszíthetünk!!

A hatalom azonnali kézbevételenek díja: a *nép* (nem a kongresszus, hanem a nép, elsősorban a hadsereg és a parasztság) megvédelmezése a kornyilovista kormánnyal szemben, amely elkergette Verhovszkijt és egy második kornyilovista összeesküvést szőtt.

⁴⁶ Fofanova lakása a Lesznaja-utcában. — Szerk.

Kinek kell kézbevenni a hatalmat?

Ez most nem fontos: hadd vegye kézbe a Forradalmi Katonai Bizottság, «vagy valamely más intézmény», amely kijelenti, hogy a hatalmat csak azoknak adja át, akik valóban a nép érdekeit, a hadsereg érdekeit (a béke azonnali felajánlása), a parasztság érdekeit (a földet azonnal el kell venni, meg kell szüntetni a magántulajdont), az éhezők érdekeit képviselik.

Valamennyi kerületet, valamennyi ezredet, minden erőt azonnal mozgósítani kell, menesszenek haladéktalanul küldöttségeket a Forradalmi Katonai Bizottsághoz és a bolsevikok Központi Bizottságához, és követeljék nyomatékosan, hogy semmiesetre se hagyják meg a hatalmat Kerenszkij és Társai kezében 25-éig, semmiképpen; a dolgot feltétlenül el kell dönteni ma este vagy éjjel.

A történelem nem bocsátja meg a késedelmeskedést a forradalmároknak, akik ma győzhetnek (és ma egész biztosan győzni fognak), holnap viszont azt kockáztatják, hogy sokat veszítenek, azt kockáztatják, hogy mindent elveszítenek.

Ha ma vesszük kézbe a hatalmat, akkor nem a Szovjetek ellenére vesszük azt kézbe, hanem a Szovjetek számára.

A hatalom kézbevétele a felkelés feladata; politikai célja a hatalomrajutás után fog tisztázódni.

Végzetes dolog vagy üres formáság volna megvárni az október 25-i ingadozó szavazást; a népnek joga és kötelessége, hogy az ilyen kérdéseket ne szavazásokkal, hanem az erő latbavetésével döntse el; a népnek joga és kötelessége, hogy a forradalom kritikus pillanataiban irányítsa képviselőit, még legjobb képviselőit is, és ne várjon rájuk.

Ezt bizonyította valamennyi forradalom története és mérhetetlen volna a forradalmárok büne, ha elszalasztanák a pillanatot, amikor tudják, hogy tőlük függ a *forradalom megmentése*, a béke felajánlása, Petrográd megmentése, a menekülés az éhínségtől, a föld átadása a parasztoknak.

A kormány ingadozik. Meg kell neki adni a *kegyelem-dőfést*, ha törik, ha szakad!

Az akció halogatása egyértelmű a halállal⁴⁷.

Este összekötő jött Sztálin elvtárstól Leninhez. Lenin ru-

⁴⁷ Lenin Művei. 26. kot. 232—233. old

hát váltott, egy nagy kendővel bekötötte az arcát, mélyen a fejébe húzott egy ócska sapkát és az összekötővel együtt elindult a Szmolnijba. Az úton felültek egy elkésett villamosra. Lenin elkezdte kérdegetni a kalauznőt, hogy hova megy.

A kalauznő végigmérte Lenint és így szólt:

— Furcsa ember vagy! Honnan csöppentél ide? Hát nem tudod, mi van a városban?

— Nem én, nem tudom.

— Micsoda munkás vagy te, ha nem tudod, hogy forradalom lesz? Megyünk burzsujt verni!...

Lenin elmosolyodott és élénken magyarázni kezdte, hogy ezt „hogyan kell csinálni“. Társa úgy érezte magát, mintha tűkön ülne: félt, hogy felismerhetik és elárulhatják Lenint. A villamos befordult a kocsiszínbe. Gyalog folytatták útjukat. A Spalernaja-utcán két lovas hadapródiskolás megállította őket és igazolványt követelt tőlük. Lenin kísérője szóba elegyedett a hadapródiskolásokkal s Lenin ezalatt tovább ment. A hadapródiskolások nyilván azt hitték, hogy becsípett munkásokkal van dolguk és odébbálltak.

Lenin éjfél körül érkezett a Szmolnijba.

Sztálin ismertette Leninnel az eseményeket. Lenin azonnal kezébe vette a felkelés irányítását. A forradalom döntő pillanatában Sztálinnal együtt a forradalom kormánykerekénél állt.

A Forradalmi Katonai Bizottság munkája Lenin megérkezésével hatalmas lendületet vett. Lenin harcostársaival, Sztálinnal és Szverdlovval együtt óriási lehetőséget biztosított a tömegek kezdeményezésének és öntevékenységének.

Lenin magához rendelte a vörösgárdistákat, a kerületek, gyárak és csapattestek képviselőit. Pontos, részletes utasítással látta el őket. A kerületek képviselőit a Forradalmi Katonai Bizottság tagjaihoz irányította. A felkelés valamennyi szála Lenin és legközelebbi harcostársai, Sztálin és Szverdlov kezében futott össze. Az október 25-ére virradó éjszakán nagyon sok munkás, katona, vörösgárdista századparancsnok és összekötő fordult meg a Szmolnijban. Lenin jóváhagyta az Ideiglenes Kormány utolsó erődje — a Téli Palota — elfoglalásának tervét. A terv szerint ezt az akciót október 25-én délben kellett végrehajtani.

Október 24-én éjjel 12 órakor Polkovnyikov a követke-

zöket közölte a főhadiszállással és az Északi Front főparancsnokságával:

„Jelentem, hogy Petrográdon fenyegető a helyzet. Nincsenek utcai harcok, rendezavarások, de tervszerűen folyik a középületek, pályaudvarok megszállása, és letartóztatásokat foganatosítanak. A parancsokat nem teljesítik. A hadapródiskolások ellenállás nélkül átadják őrhelyeiket; a kozákok a többszöri parancs ellenére eddig még nem vonultak ki kaszárnyáikból. Az ország iránti teljes felelősségem tudatában jelentem: az Ideiglenes Kormányt az a veszély fenyegeti, hogy teljesen elveszti a hatalmat, mert semmi biztosíték sincs arra, hogy nem kísérlik meg az Ideiglenes Kormány elfogását“⁴⁸.

Az október 25-re virradó éjszakán, a Forradalmi Katonai Bizottság utasítására, a felkelők tervszerűen és gyorsan elfoglalták Petrográd fontosabb pontjait.

Éjjel 1 óra 25 perckor a Viborg kerület vörösgárdistáiból, a Kekszgolmi-ezred katonáiból és matrózokból álló különítmény elfoglalta a Főpostát. Hajnali 2 órakor két erős összevont osztag elfoglalta a Miklós- és a Balti-pályaudvart. Elfoglalták a villanyműveket és a város más fontos üzemeit, ahol a felkelők biztosították, hogy egy percre se álljon meg a munka. A hadapródiskolások és a rohamzászlóaljok ellenállási kísérleteit fegyverrel törték meg. A Forradalmi Katonai Bizottság október 25-én éjjel parancsot adott az „Avrora“ cirkálón levő megbízottjának, hogy minden rendelkezésre álló eszközzel állítsa helyre a forgalmat a Miklós-hídon.

Az „Avrora“ cirkáló 3 óra 30 perckor megérkezett a Miklós-hídhöz. Az „Avrora“ ágyúinak fedezete alatt a Miklós-hídat megtisztították a hadapródiskolásoktól és helyreállították a közlekedést.

Október 25-én reggel 4 óra tájban a Kekszgolmi-ezred megbízottja, a „Putyilov“ gyár üzemi bizottsága és a Viborgi városrész parancsnoksága utasítást kapott a Forradalmi Katonai Bizottságtól, hogy foglalják el a Telefonközpontot. A vörösgárdisták és a Kekszgolmi-ezred katonái benyomultak a Telefonközpont udvarára és birtokba vették az udvaron álló páncélautót. A zajra kitódultak az épületből a hadapródiskolások a

⁴⁸ Vörös Archivum. 4. szám. 1927. 149. old. (oroszul).

szűk udvarra. Csattogtak a puskazávarok. A forradalmi különítmény parancsnoka a sötétség leple alatt hangosan vezényel: „Töltényt íríts!” A hadapródiskolások nem tudva, ki vezényelt, kiszedték fegyvereikből a töltényt. A forradalmárok lefegyverezték őket és elfoglalták a Telefonközpontot.

A vörösgárdisták a Telefonközpont elfoglalása után a Szmolnij telefonvonalait visszakapcsolták a központba, a Téli Palota vonalait pedig kikapcsolták.

Reggel 6 órakor mintegy negyven gárdamatróz és a Kekszgolmi-ezred katonái elfoglalták az Állami Bankot. Amikor a matrózok az Állami Bank épülete elé érkeztek, éppen a Szemjonovszkij-ezred katonái álltak őrséget. A katonák kijelentették, hogy ők a forradalom hívei, és megszegényítőnek tartanak, ha eltávolítanak őket őrhelyükről. Elhatározták hát, hogy az új őrséggel együtt a régi is ott marad. Minden őrhelyre odaállt egy matróz is a katona mellé. Az Állami Bankot a győzelmes szocialista forradalom kettős őrsége őrizte.

Reggel 8 órakor a forradalmi csapatok és a Moszkva-kerületi munkások megvetették a lábukat a Varsói-pályaudvaron is.

Délelőtt 10 órakor Kerenszkij naplójába a következőket jegyezte fel: „A Palota-hidat (szobáim ablaka alatt) bolsevik matróz őrszemek szállták meg.”

Kerenszkij ezután az amerikai követség autóján megszökött a fővárosból. Ezzel mintegy megerősítette, hogy az Ideiglenes Kormány teljes vereséget szenvedett és győzött a szocialista forradalom.

Egyébként a forradalom győzelmét még sok más siker is bizonyította. Október 25-én reggel 10 órakor — a győztes szocialista forradalom első napján — már a főváros szinte valamennyi hadászati fontos pontjának elfoglalását jelentették Leninnek.

Lenin megírta az új hatalom első hivatalos okmányát — kiáltványt „Oroszország polgáraihoz!":

„Az Ideiglenes Kormány meg van döntve. Az államhatalom a petrográdi proletariátus és helyőrség élén álló Forradalmi Katonai Bizottság kezébe ment át, amely a Munkás- és Katonaküldöttek Petrográdi Szovjetjének szerve.

Az ügy, amelyért a nép harcolt: a demokratikus béke haladéktalan felajánlása, a földesúri földtulajdon megszüntetése, a

termelés' munkásellenőrzése, Szovjet Kormány alakítása — biztosítva van.

Éljen a munkások, katonák és parasztok forradalma!⁴⁹

A kiáltványt a Munkás- és Katonaküldöttek Petrográdi Szovjetje mellett működő Forradalmi Katonai Bizottság írta alá, ezzel a keltezéssel: 1917 október 25. Reggel 10 óra. A felhívást terjeszteni kezdték Petrográdon, és eljuttatták az ország valamennyi ipari központjába.

Az Ideiglenes Kormány kezében csak a Téli Palota, a kerületi katonai parancsnokság és a Mária Palota maradt, ahol az Előparlament ülésezett. Lenin erélyesebb akciót követelt a Forradalmi Katonai Bizottságtól a Téli Palota ellen. A Lenin által jóváhagyott terv szerint úgy határoztak, hogy a Téli Palotát a Mojka-folyó vonalán bekerítik, oly módon, hogy a zárógyűrű két szárnya a Névára támaszkodjék. A Téli Palota ostromának megszervezésére alakult vezérkar a Néva tulsó partján helyezkedett el, a Péter—Pál-erődben. A hadműveletek megkezdését október 25-én déli 12 órára tüzték ki. A Téli Palota elfoglalására a legjobb vörösgárdista osztagokat, matrózokat s a legmegbízhatóbb forradalmi ezredeket választották ki. A zárógyűrű jobbszárnyát a Vörös Gárda osztagai és az Izmajlovszkij-ezred alkották. A Pavlovszkij-ezred és a Preobrazsenszkij-ezredhez tartozó katonák kis csoportja a Millionnaja-utcában, a revali tengerész rohamzászlóalj pedig a Néva mentén a Nagy Péter-rakparton és a Trojickij-híd kerületében helyezkedett el. A Téli Palotával szemben, a vezérkar épülete mögött, a Morszkaja-utcán és a környező utcákon a viborgi és a petrográdi kerületek vörösgárdista osztagait, a páncélgépkocsihadosztály páncélautóit, a légvédelmi tüzérséget és a könnyű-tüzérséget vonták össze. Távolabb, a Nyevszkij Proszpekten, a Kazáni székesegyház mellett, a vontatókra kapcsolt ágyúk állottak. Ezeket az Ideiglenes Kormány rendelte vissza a front-ról, parancsnokaik azonban átálltak a forradalom oldalára. A Sándor-kert felől vörösgárdisták, matrózok, a Kekszgolmi-ezred katonái és a páncélgépkocsi hadosztály páncélautói vették körül a Téli Palotát. A zárógyűrű balszárnyán, a Tengernagyi Hivatal előtt a 2. Balti Flotta és a Gárda Flotta matrózai he-

⁴⁹ Lenin Művei. 26. köt. 234. old.

lyezkedtek el. A zárógyűrű balszárnya és központja ezeken kívül még a Vadász-ezred és a Volhiniai-ezred katonáiból álló tartalékokra támaszkodott.

Déli 12 órakor szorulni kezdett a Téli Palota körüli zárógyűrű. A balszárnny mögöttes területén elfoglalták a Mária Palotát.

Déli 2 órakor a Néva torkolatánál megjelentek a kronstadti hajók és matrózosztagok. A flotta csatahajói az „Aurora” mögött sorakoztak fel. A matrózosztagok elindultak a Téli Palota bekerítésére.

2 óra 35 perckor kezdődött a Petrográdi Szovjet ülése, amelyen a júliusi napok óta első ízben szólalt fel Lenin nyilvánosan. A küldöttek viharos éljenzéssel fogadták. A harctól fellelkesült vörösgárdisták, matrózok és katonák Lenin személyében a győztes szocialista forradalom vezérét üdvözlötték.

Történelmi jelentőségű beszédében Lenin a következőket mondotta:

„A munkás- és parasztforradalom, amelynek szükségességét a bolsevikok mindig hangoztatták, végbement...

Mától fogva új szakasz kezdődik Oroszország történetében és ennek a harmadik orosz forradalomnak végeredményben el kell vezetnie a szocializmus győzelméhez...

Oroszországban most a szocialista proletárállam építésével kell foglalkoznunk⁵⁰.

A Munkás- és Katonaküldöttek Petrográdi Szovjetje elfogadta a Lenin által megírt határozatot, amelyben a Szovjet üdvözölte a petrográdi proletariátus és a petrográdi helyőrség győzedelmes forradalmát. A Szovjet különösen hangsúlyozta azt az összetartást, szervezettséget, fegyelmet, azt a teljes egyöntetűséget, amelyet a tömegek ebben a sikeres felkelésben tanúsítottak.

A Petrográdi Szovjet annak a megingathatatlan meggyőződésének adott kifejezést, hogy a munkás- és parasztkormány, amelyet a forradalom meg fog alakítani, biztosítani fogja a városi proletariátus számára a parasztság egész tömegének támogatását s szilárd léptekkel halad majd a szocializmus felé, amely az egyetlen eszköz arra, hogy meg-

⁵⁰ Lenin Művei. 26. köt. 237., 238. old.

szabaduljunk a háború hallatlan nélkülözéseitől és borzalmaitól.

A Szovjet annak a meggyőződésének adott kifejezést, hogy az új, munkás- és parasztkormány azonnal fel fogja ajánlani az igazságos demokratikus békét valamennyi hadviselő népnek, azonnal meg fogja szüntetni a földesúri földtulajdont és át fogja adni a földet a parasztságnak, be fogja vezetni a termelés és elosztás munkásellenőrzését, továbbá a bankok népi ellenőrzését s egyszersmind állami vállalattá fogja változtatni a bankokat.

A Petrográdi Szovjet felhívta a munkásokat és a parasztokat, hogy teljes erővel, odaadóan támogassák a munkás és paraszt forradalmat, és annak a meggyőződésének adott kifejezést, hogy a városi munkások, a szegényparasztsággal szövetségben, szilárd elvtársias fegyelmet fognak tanúsítani, és megteremtik a szocializmus győzelméhez szükséges legszigorúbb forradalmi rendet.

A Szovjet kijelentette, meg van győződve arról, hogy a nyugateurópai országok proletariátusa „segíteni fog nekünk abban, hogy teljes és végleges győzelemre vigyük a szocializmus ügyét”⁵¹.

A Forradalmi Katonai Bizottság kiáltványa és a Petrográdi Szovjet határozatai új erőt öntöttek a forradalom harcosaiba.

Este 6 órakor a Forradalmi Katonai Bizottság ultimátumot küldött az Ideiglenes Kormányoknak, amelyben felszólította, hogy harc nélkül adja meg magát. De az Ideiglenes Kormány abban a reményben, hogy a frontról segítséget kap, nem válaszolt az ultimátumra.

A Forradalmi Katonai Bizottság ekkor úgy határozott, hogy megkezdí a Téli Palota ostromát.

A Téli Palotában nemcsak a kormány tagjainak hangulata romlott el, hanem fegyveres védelmezőinek hangulata is. A Téli Palota egyik védő csapatát a másik után vesztette el; három kozák század elhagyta a palotát, és kijelentette, hogy nem fog harcolni az Ideiglenes Kormányért.

Otthagya a Téli Palotát a Mihály tüzériskola növendékeinek többsége is, s a Téli Palotában levő hat ágyúból né-

⁵¹ *Lenin Művei.* 26. köt. 240. old.

gyet magukkal vittek. Ezeket a vörösgárdisták azonnal elvették a hadapródiskolásoktól és csövükkel a Téli Palota felé fordították.

Este 8 órakor a oranyienbaumi hadapródiskola növendékei meghívták Csudnovszkijt, a Forradalmi Katonai Bizottság tagját, hogy tárgyalásokat folytassanak vele. Csudnovszkij elment a Téli Palotához és elmondta a hadapródiskolásoknak, hogy mi a tényleges helyzet az országban és Petrográdon. Elmondta, hogy az Ideiglenes Kormányt csak sirlamas kis csoport védelmezi, s hogy az egész petrográdi helyőrség az Ideiglenes Kormány ellen van. Amikor Palcsinszkij, az Ideiglenes Kormány megbízottja meglátta ezt a különös gyűlést, parancsot adott Csudnovszkij letartóztatására. A hadapródiskolások felháborodva követelték, hogy vonják vissza ezt a parancsot. Mire Csudnovszkijt szabadon bocsátották és vele együtt eltávozott a hadapródiskolások egy része is.

A Téli Palota ostromára a jelt este 9 órakor a Péter—Pál-erőd ágyúlövéseinek és az „Avrora“ vaklövéseinek kellett megadnia.

Pontosan este 9 órakor az „Avrora“ vaklövésorozatot adott le a Téli Palota irányában. A Péter—Pál-erőd is megkezdte a tüzelést. A legnagyobb hatást Petrográdon az „Avrorá“-ról leadott sortűz keltette. Tengeri nehézágyúkból lőttek. A jeladás — az „Avrora“ és a Péter—Pál-erőd ágyúinak eldördülése — után a Palota-tér felől megkezdődött a támadás. A Téli Palotát újabb és újabb alakulatok hagyták el.

A női rohamzászlóalj egyik százada megadta magát a felkelőknek. Ezután az északfronti hadapródiskola növendékei és néhány más alakulat is eltávozott a Palotából. A Téli Palotában csak a legdühödtebb és a legmakacsabb ellenségek maradtak, mintegy 850 fő. A támadások egész a késő éjszakáig folytatódtak.

Körülbelül éjjel 1 órakor a lövöldözés szünni kezdett. A támadók vonalain kiadták a parancsot: meg kell szüntetni a lövöldözést, majd pedig a jeltadó puskalövésre meg kell kezdeni a Téli Palota ostromát. A Palota-tér elnémult. A csendet éles lövés törte meg, a jeladás az ostromra. A munkások, matrózok és katonák minden oldalról lavinamódjára

indultak rohamra. Éjjel 2 órakor a Téli Palota már a forradalmi csapatok kezén volt.

Az Ideiglenes Kormány minisztereit letartóztatták és a Péter—Pál-erődbe vitték.

A győztes fegyveres felkelést Petrográdon a Téli Palota elfoglalása és az Ideiglenes Kormány felszámolása tette be. „A petrográdi munkások ezekben a napokban megmutatták — olvassuk „Az SzK(b)P történetében“ —, hogy a bolsevik párt vezetése alatt jó iskolát jártak ki. A forradalmi csapatok, amelyeket a bolsevikok szívós munkával előkészítettek a felkelésre, pontosan teljesítették a harci parancsokat és vállvetve harcoltak együtt a Vörös Gárdával. A hajóhad sem maradt el a hadsereg mögött. Kronstadt volt a bolsevik párt egyik erőssége, ahol már régen nem ismerték el az Ideiglenes Kormány hatalmát. Az «Avrora» cirkáló október 25-én a Téli Palotára irányított ágyúinak dörgésével hirdette a világnak, hogy új korszak kezdődött: a Nagy Szocialista Forradalom korszaka“⁵².

4

A II. Szovjetkongresszus, és a szovjet kormány megalakulása

A II. Összoroszági Szovjetkongresszus 1917 november 7-én (október 25-én) este 10 óra 45 perckor nyílt meg.

A kongresszuson 318 vidéki Szovjet képviseltette magát. Ezek közül közvetlenül a II. Összoroszági Szovjetkongresszus előtt 241 a Szovjetek hatalma mellett, 59 a polgári demokrácia mellett foglalt állást, 18 Szovjet pedig felemás határozatot hozott ebben a kérdésben. Így tehát a küldöttek többsége bolsevik utasításokkal jött a kongresszusra.

A jobboldali eszerek és a mensevikek otthagyták a kongresszust. Ezekután a kongresszuson 649 küldött vett részt, akik közül 390 volt bolsevik.

A II. Összoroszági Szovjetkongresszus a bolsevik párt közvetlen irányításával, a győztes szocialista forradalom szervezőinek és vezéreinek — Leninnek és Sztálinnak — közvetlen vezetésével végezte munkáját.

⁵² Az SzK(b)P története, 253. old.

A kongresszus átvette a hatalmat a Forradalmi Katonai Bizottság kezéből és az ország legfőbb hatalmi szerve lett. Minden forradalom legfontosabb feladatát, vagyis azt a feladatot, hogy a hatalom az egyik osztály kezéből a másik osztály kezébe menjen át, az Októberi Szocialista Forradalom győzelmes fegyveres felkelés útján oldotta meg, még a Szovjetkongresszus megnyitása előtt. A II. Összoroszországi Szovjetkongresszuson a bolsevikok voltak túlnyomó többségben. Ez határozta meg itt is a hatalom kérdésének eldöntését. A kongresszus megerősítette a petrográdi munkások fegyveres harcokban kivívott világtörténelmi jelentőségű diadalát. A küldöttek túlnyomó többsége egyöntetűen üdvözölte a fegyveres felkelés győzelmét.

A II. Összoroszországi Szovjetkongresszuson különösen szemléltetően megmutatkozott, hogy milyen szakadék keletkezett a forradalmi tömegek s a mensevikek és az eszerek pártjai között. Ezeknek a pártoknak a fejlődése az Októberi Forradalom előtt véget ért és a tőkés rendszer teljességét és sérthetetlenségét védő burzsoá ellenforradalmi pártokká lettek.

A mensevikek és az eszerek a kongresszus munkáját már mindjárt az elején szabotálni kezdték, s meg akarták ijeszteni a résztvevőket. Egy Kucsin nevű tiszt arcátlanul a hadseregbizottságok „nevében“ szólalt fel, és azzal fenyegetőzött, hogy a forradalom ellenségeinek minden erejét mozgósítják „a hadseregben és az országban“.

Amikor pedig a Szmolnijban meghallották az „Avrora“ ágyúinak dörgését, a mensevikek és az eszerek hisztérikusan tiltakoztak az ellen, hogy a Téli Palotát a tüzérség lője. A proletárforradalmat, rágalmozó módon, „katonai összeküvésnek“ nevezték. A mensevikek és az eszerek ádáz ellenségei voltak a fegyveres felkelésnek, valamint annak, hogy megteremtsék a Szovjethatalmat mint a proletárdiktatúra államformáját. Olyan hatalom létesítését követelték, amely „mindenki számára demokrácia“, egyszerűbben — demokrácia a burzsoázia számára.

De a mensevikeknek és az eszereknek sem a fenyegetéseik, sem a hisztérikus kirohanásaik, sempedig a szabotázsuk természetesen nem befolyásolhatta a kongresszus többségét, amely az egész ország sokmilliós dolgozó tömegeinek

támogatását érezte maga mögött. A mensevikek, bundisták és a jobboldali eszerek — a burzsoázia lakásai —, látva teljes kudarcukat, elszakadtak a forradalomtól; a kongresszuson felolvasták előre elkészített nyilatkozatukat, amelyben kijelentették, hogy a kongresszust „illetéktelennek“ tartják és eltávoznak a kongresszusról. A kongresszus többsége gúnyos megjegyzésekkel, kiáltásokkal kísérte a távozókat. „Árulók! Fel is út, le is út!“

A „baloldali“ eszerek, látva, hogy a parasztság szívvel-lélekkel támogatja a bolsevikok jelszavait, ottmaradtak a kongresszuson, mert így akarták megőrizni a parasztság tömegeire gyakorolt befolyásuk maradványait.

A kongresszus megbélyegezte a mensevikeket és eszereket, hangsúlyozva, hogy nemcsak nem sajnálja, hanem üdvözli távozásukat, mivel a kongresszus ezeknek az árulóknak távozása után a munkás- és katonaküldöttek valóban forradalmi kongresszusává vált.

A teljes politikai csődbe jutott mensevikek és eszerek, miután otthagyták a II. Szovjetkongresszust, a Városi Dumába mentek, ahol az ottlevő kadetok, mensevikek és eszerek azt a látszatot igyekeztek kelteni, mintha a Városi Duma még valamiféle szerepet játszhatna abban, hogy az események az ellenforradalom javára alakuljanak. Ez azonban csak szánalmas kísérlet volt arra, hogy leplezzék, mennyire elvesztették a fejüket a lejátszódó események közepette. A Városi Duma elhatározta, hogy beavatkozik a Forradalmi Katonai Bizottság és az Ideiglenes Kormány közötti harcba. E célból három küldöttséget menesztett. Az első küldöttséget az „Avrora“ cirkálóra irányította „meggyőzni“ a matrózokat, hogy szüntessék meg az Ideiglenes Kormány elleni harcot. A második küldöttség a Téli Palotába indult, hogy kifejezze a Városi Duma szolidaritását az Ideiglenes Kormány iránt. A harmadik küldöttség a Szmolnijba ment, a Forradalmi Katonai Bizottsághoz, hogy „javasolja“ az Ideiglenes Kormány elleni harc beszüntetését. Elsőnek az „Avrora“ cirkálóra indított küldöttség tért vissza. Fel sem engedték a cirkálóra. Másodiknak a Téli Palotába irányított küldöttség érkezett meg. A küldöttség nem jutott el a Téli Palotáig. Amikor a küldöttség a fehér zászlóval kijutott a Palota-térre, éppen megkezdődött a lövöldözés. A küldöttek

megijedtek, azt gondolták, hogy rájuk lőnek, és visszafordultak. A harmadik küldöttség, amikor a Szmolnijból visszatért, arról számolt be, hogy a Fornadalmi Katonai Bizottság fogadta, és úgy nyilatkozott, hogy az Ideiglenes Kormány elleni harcot végig viszi, vagyis felszámolják az Ideiglenes Kormányt.

Ezzel azonban az eszer-mensevik komédia még nem fejeződött be. A Városi Duma, miután meghallgatta a küldöttségeket, elhatározta, hogy a Téli Palota elé vonul, és — mint ahogyan azt a Városi Duma egyik tagja kifejezte — „együtt hal meg“ az Ideiglenes Kormánnyal. A „meghalni“ akarókhöz csatlakoztak azok a mensevikek és eszerek is, akik kivonultak a II. Szovjetkongresszusról, úgyszintén a Parasztküldöttek Végrehajtó Bizottságának eszer-mensevik képviselői. Körülbelül 400 főből álló csoport indult el a Téli Palota felé. A menet élén Szejgyer polgármester és Prokopovics haladtak, egyik kezükben lámpással, a másikban esernyővel. Atvonultak a Nyevszkij Proszpekten. Elérték a Moj-kát. A Kazáni székesegyháznál megállította őket egy matróz járőr és megkérdezte:

— Hová mennek?

Erre Prokopovics elkezdte magyarázni, hogy a küldöttség „meghalni megy az Ideiglenes Kormánnyal együtt“.

— Már késő — válaszolta az egyik matróz —, a Téli Palotát már elfoglalták, az Ideiglenes Kormány pedig a Péter—Pál-erődben van.

A küldöttség erre zavartan topogott egy helyben, majd visszaindult a Városi Dumába. Itt a mensevikek és a jobboldali eszerek a kadetekkel együtt a Szovjethatalom elleni harcra ellenforradalmi központot alakítottak „A Haza és a Forradalom Megmentésének Bizottsága“ néven. A mensevikek és eszerek pártja így bohóckodva és szenvelegve fejezték be szégyenletes útjukat, az árulás útját. A burzsoá ellenforradalom pártjaivá lettek.

A Téli Palota elfoglalása után egy órával közölték a II. Összoroszországi Szovjetkongresszus küldötteivel, hogy a fornadalmi munkások, katonák és matrózok ostrommal elfoglalták a Téli Palotát, letartóztatták az Ideiglenes Kormány minisztereit és lefegyverzik a hadapródiskolásokat. Ez a hír rendkívül nagy lelkesedést váltott ki a küldöttek-

ből. A terem szünni nem akaró ujjongástól és az üdvözlő felkiáltásoktól visszhangzott.

A II. Összoroszági Szovjetkongresszus első ülésének végén elfogadta a munkásokhoz, katonákhoz és parasztokhoz intézett kiáltványt, amelyet Lenin fogalmazott meg. A kiáltványban kihírdették, hogy az államhatalom az egész országban a Szovjetek kezébe ment át.

„A kongresszus a munkások, katonák és parasztok óriási többségének akaratából — olvashatjuk a kiáltványban — a munkások és a helyőrség Petrográdban végrehajtott győzelmes felkelésére támaszkodva, kezébe veszi a hatalmat...

A kongresszus határozatilag kimondja: minden hatalom mindenütt a Munkás-, Katona- és Parasztküldöttek Szovjetjeinek kezébe megy át, amelyek kötelesek biztosítani az igazi forradalmi rendet⁵³.

A kiáltvány közölte, hogy a kongresszuson jelen van a Parasztszovjetek számos küldötte is, hogy a megalkuvó Központi Végrehajtó Bizottság meghatalmazása lejárt, az Ideiglenes Kormányt megdöntötték és tagjainak többségét letartóztatták.

A kiáltvány kihirdette a Szovjethatalom első lépéseinek programját: a Szovjethatalom fel fogja ajánlani minden népnek az azonnali békét, és az azonnali fegyverszünetet minden fronton; biztosítani fogja azt, hogy a földesúri földeket, a koronabirtokokat és az egyházi birtokokat megváltás nélkül a parasztbizottságok rendelkezésére bocsássák; meg fogja védeni a katonák jogait azzal, hogy végrehajtja a hadsereg teljes demokratizálását; be fogja vezetni a termelés munkásellenőrzését; idejében összehívja az Alkotmányozó Gyűlést, gondoskodik a városok élelmiszerrrel és a falvaknak elsőrendű szükségleti cikkekkal való ellátásáról; biztosítani fogja valamennyi Oroszországban élő nemzet számára a valódi önrendelkezési jogot.

A kongresszus éberségre, kitartásra hívta fel a frontkatonákat, és meggyőződését fejezte ki, hogy a forradalmi hadsereg meg tudja védelmezni a forradalmat az imperializmus minden merénylete ellen, mindaddig, amíg az új kormánynak sikerülni fog megkötni a demokratikus békét.

⁵³ Lenin Művei. 26. köt. 245. old.

A kongresszus kijelentette, hogy az új kormány minden intézkedést meg fog tenni arra, hogy a forradalmi hadsereget a rekvirálás és a vagyonos osztályok megadóztatásának határozott politikája útján minden szükségessel ellássa, és a katonák családjainak helyzetén is javítani fog.

A kongresszus éberségre hívta fel a forradalmi népet, és figyelmeztette, hogy az ellenforradalmárok — Kerenszkij, Kalgynin és mások — kísérleteket tesznek arra, hogy csapatokat vonultassanak fel Petrográd ellen; továbbá, hogy néhány, Kerenszkij által félrevezetett, és útnakindított osztag a felkelt nép oldalára pártolt át.

A kongresszus kiáltványa ezzel a felhívással végződött:

„Katonák, tanúsítatok aktív ellenállást a kornyilovista Kerenszkijjel szemben! Legyetek résen!

Vasutasok, állítsatok meg minden olyan vasúti szerelvényt, amelyeken Kerenszkij katonaságot küld Petrográd ellen!

Katonák, munkások, alkalmazottak — a ti kezetekben van a forradalom sorsa és a demokratikus béke sorsa!

*Éljen a forradalom!*⁵⁴

A II. Szovjetkongresszus első ülésén Lenin nem volt jelen. Lenin a fegyveres felkelést irányította és a Szovjethatalom első halaszthatatlan intézkedéseit hajtotta végre. A bolsevik párt vezérének és a győztes proletárforradalom szervezőjének megjelenését a kongresszus október 26-i (november 8-i) második ülésén az egész kongresszus viharos, szünni nem akaró lelkes ünnepléssel fogadta.

A kongresszus második ülését a békéről és a földről szóló történelmi jelentőségű dekrétumok megvitatásának szentelték. Mindkét kérdésről Lenin tartott előadói beszédet. Lenin a békéről szóló beszédét azzal kezdte, hogy a béke kérdése „égető kérdés, napjaink fájó kérdése”⁵⁵.

Negyedik éve folyt az imperialista rablőháború. Az angol, francia és amerikai kapitalistáktól függő cári kormány idegen országok és népek kirablása útján akarta rendbehozni ügyeit.

A burzsoá-földesúri Ideiglenes Kormány folytatta a bűnös háborút. És ezt a háborút helyeselték és támogatták a mensevikek és eszerek, a burzsoázia hűséges lakájai. Az egyetlen

⁵⁴ Lenin Művei. 26. köt. 246. old.

⁵⁵ Ugyanott, 247. old.

párt, amely harcolt az imperialista háború ellen, a bolsevik párt — Lenin és Sztálin pártja — volt.

A bolsevikok háborúellenes harci programja minden elnyomott programjává lett. A bolsevikok a béke ügyét a proletárforradalom győzelmének ügyével kapcsolták egybe, mert azt tartották, hogy a háború megszüntetésére és az igazságos, annexió és hadisarc nélküli béke kiharcolására legjobb eszköz az imperialista burzsoázia hatalmának megdöntése.

A II. Szovjetkongresszus felajánlotta minden hadbanálló országnak, hogy haladéktalanul kössenek fegyverszünetet legalább három hónapra, és ez alatt az idő alatt tárgyaljanak az igazságos, demokratikus békéről, az annexió (vagyis idegen földek elfoglalása, idegen népek erőszakos bekebelezése) és hadisarc nélküli békéről. Ezt a javaslatot minden hadbanálló ország népéhez és kormányához eljuttatták.

A népek nem akarták ezt a háborút, amelyet kormányaik folytattak. A háborútól meggyötört népek a békét szomjúhozták. Lenin a kongresszuson azt mondta: „segítenünk kell a népeknek abban, hogy a háború és a béke kérdéseibe beavatkozhassanak”⁵⁶.

A kongresszus nemcsak valamennyi hadviselő ország népéhez és kormányához, hanem ugyanakkor a háborúban résztvevő három legnagyobb állam — Anglia, Franciaország és Németország — öntudatos munkásaihoz is fordult. Felhívta ezeknek az országoknak a munkásait, segítsenek az oroszországi Szovjethatalomnak, hogy végigvihesse a béke ügyét, és ugyanakkor a dolgozó és kizsákmányolt tömegek mindenféle rabság és kizsákmányolás alóli felszabadításának ügyét is.

Az imperialista háború forradalmi úton való befejezése — a bolsevik párt javaslata — csapást mért a világimperializmusra. Lenin azt mondta: „... Legfőbb feladatunk, hogy leplezzük a burzsoáziának és a kormányok élére állított koronázott és koronázatlan hóhérainak egész gazságát és alávalóságát”⁵⁷. A béke megkötése rendkívül fontos feltétele volt a teljes siker biztosításának és annak, hogy a Nagy Októberi Szocialista Forradalom vívmányai maradandók legyenek országunkban.

⁵⁶ Lenin Művei, 26. köt. 250. old.

⁵⁷ Ugyanott, 254. old.

Az annexió és hadisarc nélküli béke felajánlása azonban nem volt ultimátumjellegű. A kongresszus kijelentette, hogy a szovjet kormány kész megvizsgálni minden más békefeltételt is. A kongresszus egyik küldötte ezzel nem értett egyet, s kifejtette azt az ellenvetését, hogy az igazságos és demokratikus béke követelésének ultimátumjellegűnek kell lennie, ezért a felhívásnak azt a részét, hogy készek vagyunk megvizsgálni minden más békefeltételt is, törölni kell. Lenin zárszavában megmagyarázta, milyen helytelen ez az álláspont. „Az ultimátumjellegű követelés végzetessé válhat egész ügyünk számára — mondta Lenin. — Nem akarhatjuk, hogy a követeléseinktől való valamely jelentéktelen eltérés lehetővé tegye az imperialista kormányoknak, hogy azt mondhassák, hajthatatlanságunk miatt nem lehetett velünk béketárgyalásokba bocsátkozni“⁵⁸.

A békéről szóló dekrétum megszüntette a titkos diplomáciát és a titkos szerződéseket, kifejezte az új, szovjet kormánynak azt a szilárd elhatározását, hogy a tárgyalásokat nyíltan, az egész nép szemeláttára, fogja folytatni, s azonnal megkezdi azoknak a titkos szerződéseknek nyilvánosságra hozatalát, amelyeket a cári kormány kötött.

A zárszóban Lenin rámutatott, hogy csak a rabló jellegű szerződéseket kell elvetnünk, azokat a szerződéseket pedig, amelyek a jószomszédi viszonyt biztosítják, örömmel fogadjuk.

A békéről szóló dekrétum kihirdette a nemzetek önrendelkezési jogát és teljes egyenjogúságát.

Hogy a dolgozók milliós tömegei hogyan fogadták a békéről szóló dekrétumot, azt a kongresszus egyik küldötte, Bazar-nij, egyszerű szavakkal így mondta el: „Engem az én Szovjetem azzal bízott meg, törekedjek arra, hogy minden fronton fegyverszünetet kössenek, és hogy megkössék az igazságos demokratikus békét. Mindazok a katonák, akik most a lövészárkokban vagy a hátszországban vannak, erre a javaslatra fognak szavazni és erre a javaslatra fog szavazni minden katona nemcsak Oroszországban, hanem a többi hadbanálló országban is, mint ahogyan én is erre szavazok.“ A II. Összoroszországi Szovjetkongresszus egyhangúlag elfogadta a békéről szóló dekrétumot. A békéről szóló dekrétum a Szovjethatalom első külpolitikai ténykedése; és ezzel a lépésével a Szovjethatalom vé-

⁵⁸ Lenin Művei. 26. köt. 253. old.

get vetett annak a külpolitikai irányvonalnak, amelyet mind a cári kormány, mind az Ideiglenes Kormány követett. A cári kormány, majd utána az Ideiglenes Kormány olyan úton vezették Oroszországot, amely egyre jobban a külföldi tőke rablásába döntötte. A győzelmes szocialista forradalom ezt a külföldi imperializmustól függő külpolitikát azonnal, első dekrétumával megszüntette. A Szovjetállam külpolitikája teljesen más elvi álláspontra, az ország önállóságának és függetlenségének álláspontjára helyezkedett. A békéről szóló dekrétumban az a tény jutott kifejezésre, hogy a szocialista forradalom megmentette országunkat attól, hogy félgymarmati országgá váljon.

A kongresszus ugyanazon az ülésen, november 8-án (október 26-án) elfogadta a földről szóló dekrétumot, amelyet Lenin fogalmazott meg és terjesztett elő. Ez a dekrétum forradalmi úton oldotta meg a földesúri földbirtok kérdését, felszámolta a jobbágyrendszer maradványait és a nemesi-földesúri osztályt Oroszországban.

A februári polgári-demokratikus forradalom nem oldotta meg a földkérdést. Az Ideiglenes Kormány nem adta át a földet a parasztnak. Amikor pedig a parasztnak kezdték maguk elvenni a földesúri földeket, akkor a mensevikek és az eszerek ezt anarchiának, lázadásnak minősítették.

A bolsevik párt volt az egyetlen párt Oroszországban, amely a földesúri földek elkobzását követelte. Ezt a követelést a földről szóló dekrétum első pontja realizálta. A dekrétum első pontja kimondja: „A földesúri földtulajdon azonnal és minden megváltás nélkül megszűnik.“

Az egész föld nacionalizálásának és a földesúri földek elkobzásának bolsevik programja a munkás-paraszt állam *törvénye lett*. A parasztság a proletárforradalomtól több mint 150 millió gyeszjatyina új földet kapott, amely azelőtt a földesurak, a tőkésék, a cári család, a kolostorok és az egyház kezében volt. A parasztság megszabadult a földesuraknak évről évre fizetett haszonbértől, amelynek összege mintegy 500 millió aranyrubel volt.

A földesúri birtokokat, a koronabirtokokat, a kolostorok földjeit és az egyházi birtokokat, minden élő és holt felszerelésükkel, a járási földbizottságok és a parasztküldöttek kerületi Szovjetjeinek rendelkezésére bocsátották. A kerületi Szovjetje-

ket megbízták, hogy tegyenek meg minden szükséges intézkedést a földek elkobzásának végrehajtására s az elkobzott vagyon, a mezőgazdasági felszerelés stb. forradalmi megőrzésének biztosítására.

A földről szóló dekrétum alapjául azt az általános paraszti „utasítást“ vették, amelyet a Parasztküldöttek Szovjetjei 242 helyi kongresszusának határozatai alapján állítottak össze. E szerint az utasítás szerint a föld magántulajdonát örökre megszüntették, és a föld az egész nép, vagyis az állam tulajdonává vált.

A paraszti utasítás szerint a földhasználatnak egyenlősítőnek kellett lennie, vagyis a földet munka- vagy fogyasztási norma szerint kellett felosztani.

Az egyenlősítő földhasználat az eszer párt követelése volt, ezért a II. kongresszuson olyan hangok hallatszottak, hogy a dekrétumot és az utasítást a szociálforradalmárok állították össze. Lenin erre válaszolva kijelentette: „Egyre megy, hogy ki állította össze; mi, mint demokratikus kormány, nem mellőzhetjük a néptömegek határozatát, mégha nem is értenénk azzal egyet“⁵⁹.

A továbbiakban pedig azt mondta: „A mi szellemünkben-e, az eszer program szellemében-e — nem ez a lényeg. A lényeg: hadd győződjék meg a parasztság szilárdan arról, hogy a faluban nincs többé földesúr, hadd oldjanak meg a parasztok maguk minden kérdést, hadd rendezzék be ök maguk az életüket“⁶⁰.

Az eszerek az egyenlősítő földhasználatot szocialista rendszabálynak tartották, és agrárprogrammjukat „a föld szocializálása“ programmjának nevezték. Világos, hogy az eszerek becsapták a parasztot, amikor olyan jelszót adtak ki, amelyet soha nem is akartak megvalósítani.

Az egyenlősítő földhasználat követelése természetesen forradalmi lépés volt, amely megfelelt a paraszttömegek várakozásának. De a dolog lényegét tekintve, ez a követelés csak polgári-demokratikus rendszabály volt, amely a földesúri földbirtokot szüntette meg. Az egyenlősítő földhasználatot azonban nem lehetett volna megvalósítani anélkül, hogy a hatalom ne menjen

⁵⁹ Lenin Művei. 26. köt. 261. old.

⁶⁰ Ugyanott, 262. old.

át a munkásosztály kezébe, nem lehetett volna megvalósítani a szocialista forradalom győzelme nélkül. A munkásosztály viszont, amint kezébe vette a hatalmat, a földesurak rovására, forradalmi úton azonnal kielégítette a parasztság követelését, s ilymódon biztosította magának a vezető szerepet a parasztság irányában, erősítette a proletariátus diktatúrájának tömegbázisát.

Nem sokkal később Lenin „Az alkotmányozógyűlési választások és a proletárdiktatúra“ című cikkében azt írta:

„... A proletariátus egyszerre vagy mindenestre igen gyorsan elhódíthatja és köteles is elhódítani a burzsoáziától és a kispolgári demokráciától *«ezek» tömegeit*, vagyis azokat a tömegeket, melyek a burzsoáziát és a kispolgári demokráciát követték, — elhódíthatja azzal, hogy *forradalmi úton kielégíti legsürgősebb gazdasági szükségleteiket a földbirtokosok és a burzsoázia kisajátítása árán*...

Az oroszországi proletariátus éppen ilymódon *hódította el* az eszerektől *a parasztságot*, elhódította szószerint *néhány órával azután*, hogy meghódította az államhatalmat. Mert néhány órával a burzsoázián aratott petrográdi győzelem után, a győzelmes proletariátus kiadta a «föld-dekrétumot», s ebben a dekrétumban teljes egészében és egyszerre, forradalmi gyorsasággal, eréllyel és fenntartás nélkül, *megvalósította* mindazt, amire a parasztság *többségének* gazdaságilag a legégetőbb szüksége volt, teljesen és megváltás nélkül kisajátította a földbirtokosokat⁶¹.

Az egyenlősítő földhasználattal kapcsolatban Lenin „A proletárforradalom és a renegát Kautsky“ című brosúrájában hangsúlyozta, hogy a bolsevikok az egyenlősítő földhasználat bevezetésekor nyíltan és félreérthetetlenül megmondották: ez az eszme nem a mi eszménk, mi nem értünk egyet ezzel a jelszóval, de meg fogjuk valósítani ezt a jelszót, mert ezt követeli a parasztság többsége. Lenin kifejtette, hogy a szocialista rendszer a mezőgazdaságban nem az egyenlősítő földhasználat útján győz, hanem a föld társas megművelése útján, a proletárdiktatúra viszonyai között. Ezért tehát az eszereknek elvileg nem volt igazuk, amikor azt állították, hogy a dekrétum által megvalósított intézkedés „a föld szocializálása“. Valójában a

⁶¹ Lenin Művei 30. köt. Szikra 1953. 258., 259. old.

II. Szovjetkongresszus a föld nacionalizálását hajtotta végre. Lenin különösen hangsúlyozta, hogy a föld nacionalizálása, melyet Oroszországban a proletárdiktatúra valósított meg, biztosította a burzsoá-demokratikus forradalom teljes befejezését. Ezenkívül pedig a föld nacionalizálása nyújtotta a legtöbb lehetőséget a proletárállamnak arra, hogy a mezőgazdaságban áttérjen a szocializmusra.

A földről szóló dekrétum a szocialista földművelésre való áttérés első intézkedéseit jelölte meg. Lenin kifejezése szerint, a föld társas megművelésére való áttérés mellett „agitált”. A dekrétum szerint a mintaszerűen megművelt földterületek nem kerültek felosztásra, hanem az állam vagy a községek kizárólagos használatába mentek át.

A földről szóló dekrétum megvitatásánál a kongresszuson felszólalt Tver kormányzóság egyik parasztküldötte és kijelentette, hogy „a parasztok mélyen meghajolnak a jelen gyűlés előtt és üdvözetüket küldik”... Választói nevében üdvözölte Lenin elvtársat és köszönetét fejezte ki „a szegényparaszság legállhatatosabb védelmezőjének”. Beszédét a küldöttek lelkes tapsvihara között fejezte be, majdpedig ez a tapsvihar a Vlagyimir Iljics Lenint éltető ovációba csapott át.

A II. Szovjetkongresszus elfogadta a földről szóló lenini dekrétumot. Ily módon a föld az egész nép, a munkás-paraszt állam tulajdona lett. A föld méhének kincsei, az erdők, a vizek a nép tulajdonába mentek át, vagyis a munkás-paraszt állam tulajdonává váltak. A föld nacionalizálásának a továbbiakban nagy jelentősége volt a mezőgazdaság kollektivizálásánál.

A II. Összoroszországi Szovjetkongresszus határozatot hozott még a halálbüntetés eltörléséről; a földbizottságok letartóztatott tagjainak szabadonbocsátásáról és az Ideiglenes Kormány azon biztosainak letartóztatásáról, akik a földbizottságok tagjait letartóztatták; a volt miniszterek letartóztatásáról, azzal az utasítással, hogy a katonai szervezetek intézkedjenek a megszökött Kerenszkij mielőbbi letartóztatásáról; és végül határozatot hozott a pogrommozgalom elleni harcra vonatkozóan.

A kongresszus elfogadta azt a javaslatot, hogy intézzenek felhívást „A fronthoz”, „A kozák testvérekhez”, és „Minden vasutashoz”.

A II. kongresszus ülésének végén megvitták az új ha-

talom felépítésének kérdését. Megválasztották az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottságot és megalakult az első szovjet kormány — a Népbiztosok Tanácsa, amelynek elnökévé Lenint választották. Sztálin elvtársat Nemzetiségügyi Népbiztossá választották. Az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottságba 101 tagot választottak, akik közül 62 bolsevik, 29 „baloldali“ eszer, 6 úgynevezett egyesült szociáldemokrata internacionalista, 3 ukrán szocialista és egy pedig eszer maximalista volt. A Népbiztosok Tanácsa kizárólag bolsevikokból állt.

A kongresszust november 9-én (október 27-én) reggel 5 óra 15 perckor az Internacionále eléneklésével és „Éljen a szocializmus!“, „Éljen a forradalom!“ felkiáltásokkal zárták be.

A kongresszus küldöttei hazautaztak, hogy mindenhová megvigyék a szocialista forradalom győzelmének hírért és a szovjet hatalmat kiterjesszék az egész országra.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom aránylag könnyű győzelmét meghatározó okok közül „Az SzK(b)P története“ szerint a legfontosabbak a következők:

Az Októberi Forradalom közvetlen és egyben legfőbb el-
lensége, az orosz burzsoázia, aránylag gyenge volt, rosszul szervezett, és kevés politikai tapasztalattal rendelkezett. Az orosz burzsoáziának, amely gazdaságilag még nem erősödött meg és teljesen a kincstári rendelkezéstől függött, nem volt sem politikai önállósága, sem elegendő kezdeményezőképesége. Nem voltak tapasztalatai a politikai kombinációk és a nagyszabású politikai szemfényvesztés terén, mint például a francia burzsoáziának, sem olyan iskolázottsága a nagyméretű kompromisszumos széthámoskodás terén, mint például az angol burzsoáziának. Miután hatalomra jutott, nem tudott okosabbat kigondolni, minthogy minden főbb kérdésben továbbfolytassa a februári forradalomban megdöntött gyűlölt cár politikáját. Az orosz burzsoázia továbbfolytatta a cár külpolitikáját, a „végső győzelemig tartó háború“ mellett volt, annak ellenére, hogy a rablőháború elviselhetetlenné vált az ország számára, és végkép kimerítette a népet és a hadsereget. Továbbfolytatta a cár belpolitikáját is, lényegében a földesúri földtulajdon fenntartása mellett volt, noha a parasztságot a földnélküliség és a földesúri elnyomás teljes nyomorba és éhínségbe taszította. Ami a munkásosztállyal szemben folytatott politikáját illeti, az orosz

burzsoázia még jobban gyűlölte a munkásosztályt, mint a cár, mert nemcsak arra törekedett, hogy fenntartsa és megszilárdítsa a gyárosok igáját, hanem arra is, hogy azt tömeges kizárásokkal elviselhetetlenné tegye.

Ilyen körülmények között nem tarthatta magát sokáig az Ideiglenes Kormány, amelynek igazi céljait a mensevikok és eszerek megalkuvó pártjai, amíg bizonyos befolyásuk volt a népre, ideig-óráig leplezték. De amikor a bolsevikok leleplezték a mensevikeket és eszereket mint az imperialista burzsoázia ügynökeit, nem lehettek tovább az Ideiglenes Kormány támaszai, és az Ideiglenes Kormány alól kiesészt a talaj. A nép, mivel nem látott lényeges különbséget a cár politikája és a burzsoázia politikája között, átvitte a cár iránti gyűlöletét a burzsoá Ideiglenes Kormányra, és a bolsevik párt vezetésével, felkelt ellene.

Az oroszországi forradalom vezére a világ legforradalmibb proletariátusa, az orosz proletariátus volt, amely megedzödött a cárizmus és a kapitalizmus elleni harcokban, amely rövid idő alatt két forradalmon ment át, és a proletárforradalom küszöbén a békéért, földért, szabadságért és szocializmusért folytatott harcban kivívta magának a nép vezérét megillető tekintélyt. „Ha a forradalomnak nem lett volna olyan vezére, mint Oroszország munkásosztálya, amely kiérdemelte a nép bizalmát, akkor nem jöhetett volna létre a munkások és parasztek szövetsége sem és e nélkül a szövetség nélkül nem győzhetett volna az Októberi Forradalom sem“⁶².

A forradalomban Oroszország munkásosztályának komoly szövetségese volt a szegényparasztság, amely akkor a paraszti lakosság óriási többségét alkotta. A forradalom nyolc hónapjának tapasztalata, amely felért a „normális“ fejlődés évtizedeinek tapasztalataival, sokmindenre megtanította a dolgozó parasztság tömegeit. Ez alatt az idő alatt módjukban volt, hogy tetteik alapján próbálják ki Oroszország valamennyi pártját, és meggyőződhetnek arról, hogy sem a kadetok, sem az eszerek és a mensevikok nem hajlandók összeütközni a földesurakkal a parasztság miatt, nem hajlandók vérüket ontani a parasztekért, hogy csak egy párt van, amely kész eltiporni a földesurakat, hogy a parasztek szükségleteit kielégítse — s ez

⁶² Az SzK (b) P története 258 old.

a bolsevikok pártja. Ezen a reális alapon jött létre a proletariátus és a szegényparasztság szövetsége. A munkásság és a szegényparasztság szövetsége döntő hatással volt a középparaszttok magatartására is, akik sokáig ingadoztak és csak az októberi felkelés előtt fordultak igazán a forradalom felé és csatlakoztak a szegényparasztsághoz. E nélkül a szövetség nélkül az Októberi Forradalom nem győzhetett volna.

A munkásosztály élén a politikai harcokban kipróbált bolsevik párt — Lenin és Sztálin pártja — állott. A bolsevik párt bátran vezette a népet a döntő rohamra, s körültekintően kikerült mindenfajta zátonyt a célhoz vezető úton. Csak a bolsevik párt volt képes „egyetlen forradalmi áradatban egyesíteni olyan különböző forradalmi mozgalmakat, mint az általános, demokratikus békemozgalom, a földesúri földek elfoglalásáért folyó demokratikus parasztmozgalom, az elnyomott népek nemzeti szabadságmozgalma a nemzeti egyenjogúságért és a proletariátusnak a burzsoázia megdöntésére és a proletárdiktatúra megvalósítására irányuló szocialista mozgalma.

... Ezeknek a különféle forradalmi mozgalmaknak egyetlen hatalmas forradalmi áradatban való egyesítése döntötte el a kapitalizmus sorsát Oroszországban“⁶³.

Jelentékeny mértékben megkönnyítette az Októberi Forradalom győzelmét az is, hogy olyan időpontban kezdődött, amikor az imperialista háború még teljes erővel dúlt, amikor a legfőbb burzsoá államok két ellenséges táborra szakadtak, amikor ezek az államok az egymás elleni háborúval voltak elfoglalva és ezért nem állt módjukban komolyan beavatkozni az oroszországi forradalomba, nem állt módjukban cselekvően fellépni az Októberi Forradalom ellen.

Az oroszországi szocialista forradalom győzelme új korszakot nyitott meg az emberiség történetében, a győzedelmes proletár világforradalom korszakát, a proletárdiktatúra korszakát.

Szovjet köztársaságunk példája úgy lebeg az egész világ szeme előtt „mint a nemzetközi szocializmus fáklyája, s mint a dolgozó tömegek példaképe“⁶⁴.

⁶³ Az SzK (b) P története. 259. old.

⁶⁴ *Lenin Művei*. 26. köt. 489—490. old.

NEGYEDIK FEJEZET

A BOLSEVIK PÁRT HARCA A SZOVJET HATALOM MEGSZILÁRDÍTÁSÁÉRT

1

A forradalom diadalmenete

A hatalom nem ment át azonnal mindenütt a Szovjetek kezébe. Abban az időben, amikor Petrográdon már szovjet hatalom volt, Moszkvában még néhány napig makacs és elszánt utcai harcok folytak. A mensevikek és a jobboldali eszerek ellenforradalmi pártokká lettek, a hadapródiskolásokkal és a fehérgárdistákkal együtt fegyveres harcot kezdtek a munkások és katonák ellen, mivel meg akarták gátolni, hogy a hatalom a Moszkvai Szovjet kezébe menjen át. November 16-án (3-án) a lázadókat véglegesen leverték, és Moszkvában is megalakult a szovjet hatalom.

Ezekben a napokban Kerenszkij megkísérelte, hogy megszerveze az ellenállást a forradalmi néppel szemben. Kerenszkij, miután Petrográdról megszökött, november 7-én (október 25-én) estefelé megérkezett Pszkovba. Itt az Északi Front parancsnokságához fordult segítségért. Kerenszkij Krasznovval együtt ellenforradalmi hadjáratot szervezett Petrográd ellen, csapataikat azonban hamarosan szétverték. A szovjet hatalom elleni lázadást akart szervezni az ellenforradalmi főhadiszálláson Duhonyin legfelsőbb főparancsnok is. Duhonyin nem teljesítette a Népbiztosok Tanácsának azt a parancsát, hogy a németekkel kezdjen fegyverszüneti tárgyalásokat.

Sztálin elvtárs később, visszaemlékezve az eseményekre,

elmondotta, hogyan mentek Leninnel együtt Petrográdban a vezérkar épületébe, hogy onnan táviratilag tárgyalásokat folytassanak Duhonyinnal.

„Kínos pillanat volt — mondotta Sztálin elvtárs. — Duhonyin és a Főhadiszállás a leghatározottabban megtagadta a Népbiztosok Tanácsa parancsának végrehajtását. A hadsereg parancsnoki kara teljes egészében a Főhadiszállás kezében volt. Ami a katonákat illeti, nem lehetett tudni, mit mond majd az a tizennégymilliós hadsereg, amely a Szovjethatalom ellen hangolt úgynevezett hadseregi szervezeteknek volt alávetve. Magában Petrográdban, mint köztudomású, akkor érlelődött a hadapródiskolák növendékeinek felkelése. Azonkívül Kerenszkij haddal vonult Petrográd ellen. Emlékszem, hogy egy kis szünet után a távirókészüléknél szokatlan fénnel villant fel Lenin tekintete. Látni lehetett, hogy már határozott. «Gyerünk a rádióállomásra — szólt Lenin —, hasznát fogjuk venni: külön parancsal elmozdítjuk Duhonyin tábornokot... és a parancsnoki kar feje felett a katonákhoz fordulunk azzal a felhívással — zárják körül a tábornokokat, szüntessék be a hadműveleteket, létesítsenek kapcsolatot az osztrák-német katonákkal és vegyék kezükbe a béke ügyét.»

Ez «ugrás» volt a «bizonytalanba». De Lenin nem félt ettől az «ugrástól», ellenkezőleg, örömet tette meg, mert tudta, hogy a hadsereg békét akar és ki is harcolja a békét, elsöpörve a békéhez vivő úton maga elől minden akadályt, mert tudta, hogy a béke létrehozásának ez a módja megteszi hatását az osztrák-német katonákra, hogy ez fokozza majd a békevágyat kivétel nélkül minden fronton.

Ismeretes, hogy Leninnek ez a forradalmi jövőbelátása később szintén teljes pontossággal beteljesedett¹.

Ami Duhonyint és a Főhadiszállást illeti: Duhonyint a felkelő katonák ölték meg, az ellenforradalmi Főhadiszállást pedig szétverték.

Az országon belüli ellenforradalmi erőkkkel egyidejűleg az amerikai, angol és francia imperialisták is fegyverkezni kezdtek — már az Októberi Forradalom első napjaiban — a fiatal Szovjet Köztársaság ellen. Az imperialisták állati gyűlöletet

¹ Sztálin Művei. 6. kot. Szikra 1951. 70—71. old.

tápláltak a Szovjethatalom iránt, ezért nevetséges valótlan-
ságokat, aljas hazugságokat terjesztettek róla. Az volt a céljuk,
hogy Szovjetországot elszigeteljék, megfosszák a tőkés
országok dolgozóinak rokonszenvétől. A legbuzgóbban az
Egyesült Államok imperialistái szervezték a rágalomhadjáratot
Szovjetországgal szemben. Az Egyesült Államok elnökének,
Wilsonnak a jóváhagyásával közzétették a durva hamisítvá-
nyokból álló úgynevezett „Stimson-okmányokat“. Különböző vál-
tozatokban szajkózták azokat a hazugságokat, amelyeket már
a Kerenszkij-kormány alkalmazott a forradalmi munkások és
katonák elleni harcban. E rágalmozó okmányokból álló gyűjte-
mény előszavában ostoba módon azt állították, hogy „a bolse-
vik forradalmat a német vezérkar hajtotta végre“. „Az angol-
francia és amerikai imperializmus ragadozó fenevadai — írta
Lenin az amerikai munkásokhoz írt levelében — azzal «vádol-
nak» bennünket, hogy «kiegyeztünk» a német imperializmussal.
Ó, a képmutatók! Ó, a gazemberek, akik rágalmozzák a
munkáskormányt és reszketnek félelmükben azért, mert «saját»
országuk munkásai együttéreznek velünk! De képmutatásukat
le fogjuk leplezni“².

Az Egyesült Államok kormánya által kiagyalt provokációs
rágalomhadjárat szégyenletes kudarcba fulladt. Az amerikai
diplomata rágalmaikat az egész világ előtt leplezték; még a
többi tőkés állam diplomáciai misszióinak képviselői is kény-
telenek voltak beismerni, hogy az Egyesült Államok ostoba
koholmányjaival nevetségesen felstült.

A dolog azonban nem korlátozódott csupán a rágalomra.
Az amerikai és egyéb hivatalos diplomáciai képviselők (valójá-
ban kémek, provokátorok és diverzánsozók) az ellenforradalmi
összeesküvések közvetlen, aktív szervezői voltak Szovjetorszá-
gban. „Ügynökeik — írta Sztálin elvtárs az amerikai, an-
gol, francia és egyéb imperialisták táboráról — Finnországtól
a Kaukázusig, Szibériától Turkesztánig ott sűrűnek-forognak
minden országban, pénzelik az ellenforradalmárokat, rabló ösz-
szeesküvéseket szönek, hadjáratot szerveznek Szovjet-Orosz-
ország ellen és kovácsolják a láncokat Nyugat népei számára“³.

Az amerikai diplomaták az Egyesült Államok oroszországi

² *Lenin* Művei. 28. köt. Szikra 1952. 53—54. old.

³ *Sztálin* Művei. 4. köt. Szikra 1950. 187—188. old.

követének, Francisonak az irányításával közvetlen összeköttetésben voltak Kalegyin és Alekszejev fehérgárdista tábornokokkal és Kolcsak tengernaggyal. A többi állam követeivel együtt résztvettek az 1918 áprilisában leleplezett szibériai szovjetellenes összeesküvésben, s az egész országban kiterjedt kém- és diverzáns-hálózatuk volt.

Az Egyesült Államok imperialistái oroszországi követükön, Francison keresztül legfőbb irányítói voltak a francia és angol imperialisták Szovjetország elleni összeesküvésének. Francis irányításával készült az oroszországi fehérgárdista kormány megalakításának terve. Ennek a kormánynak az imperialista ügynökök, az eszerek és mensevikek, a trockisták és buharinisták szovjetellenes lázadásainak és összeesküvéseinek eredményeként kellett volna létrejönnie.

Amikor a Szovjethatalom Kerenszkij és Krasznov ellenforradalmi csapataival a legkeményebb harcokat vívta, akkor szállt síkra a Szovjet Kormány ellen a Vasutasszakszervezet Összoroszági Végrehajtó Bizottsága (Vikzsel), amely a mensevikek és a jobboldali eszerek befolyása alatt állott.

November 11-én (október 29-én) a Vasutasszakszervezet Összoroszági Végrehajtó Bizottsága azt a határozatot hozta, hogy nem ismeri el a Népbiztosok Tanácsát és olyan „egynemű szocialista kormány“ megalakítását követeli, amelyben részt kell vennie valamennyi „szocialista“ pártnak, a bolsevikoktól a népi szocialistákig. Ezt a határozatot táviró útján egész Oroszország tudomására hozta. A Vikzsel azzal fenyegetőzött, hogy abban az esetben, ha követelését nem teljesítik, akkor november 11-én (október 29-én) éjjel 12 órai kezdettel általános vasutas-sztrájkot hirdet.

Lenin a Vikzselnek ezt az ellenforradalmi fellépését így értékelte: „... A Vikzsel a Kalegyinek és Kornyilovok oldalán áll“⁴. De a Vikzselnek azzal a fenyegetőzésével, hogy vasutas-sztrájkot hirdet, számolni kellett. Ezért a bolsevik párt Központi Bizottsága úgy határozott, hogy tárgyalásokat kezd a Vikzsellel, de ezeket a tárgyalásokat mintegy „a hadműveletek diplomáciai fedezésének“⁵ tekinti, az így nyert időt pedig a Vörös Gárda erősítésére, a Kerenszkij—Krasznov-féle láza-

⁴ *Lenin Művei*. 26. köt. Szikra 1952. 279. old.

⁵ Ugyanott.

dás leverésére és a moszkvai felkelés győzelme érdekében használja ki.

November 11 és 12-én (október 29-én és 30-án) a Vikzsel értekezletet hívott össze, amelyen elfogadták azt a határozatot, hogy „egynemű szocialista kormányt“ kell alakítani, amelyben az összes szocialista pártok képviselői résztvesznek, a bolsevikoktól a népi szocialistákig. Határozatot hoztak arra vonatkozóan is, hogy a kormányból el kell távolítani az októberi fordulat „személyszerinti bűnösét“, Lenint, és hogy a helyére Csernovot vagy Avkszentjevot kell tenni. Kamenyev és Szokolnyikov, akik a bolsevikok részéről a tanácskozásokon résztvettek, helyeselték ezeket a határozatokat. Kamenyev és Szokolnyikov ezzel átálltak a mensevikek és az eszerek ellenforradalmi összeesküvése mellé és velük együtt szembehelyezkedtek a bolsevik párt Központi Bizottságával és a Népbiztosok Tanácsával.

A Vikzsellel folytatott tárgyalások kérdését, valamint Kamenyevnek és Szokolnyikovnak ezeken a tárgyalásokon tanúsított áruló magatartását a bolsevikok a Központi Bizottság november 14-i (1-i) ülésén vitatták meg.

Lenin az ülésen kijelentette, hogy „Kamenyev politikájával tüstént fel kell hagyni. Most nem kell tárgyalásokba bocsátkozni a Vikzsellel“⁶. A Központi Bizottságnak ezen az ülésén Trockij Kamenyev áruló álláspontját támogatta. Azt javasolta, hogy a legfelsőbb szovjetszervekbe vegyék be a városi dumák képviselőit, noha a városi dumák abban az időben az ellenforradalom központjai voltak. Lenin erélyesen tiltakozott az ellen, hogy a Szovjetek hatalmának és tisztaságának kérdésében bármilyen engedményt is tegyenek, és elítélte Kamenyev áruló vonalát, amelyet a proletárdiktatúráról való lemondásnak minősített.

A bolsevikok a Vikzsellel folytatott tárgyalásokkal egyidejűleg agitációt fejtettek ki a vasutasok között, annak érdekében, hogy válasszák újra a Vikzselt. November 14-én (1-én) számos vasutasgyűlésen hoztak olyan határozatot, amelyben bizalmatlanságot szavaztak a Vikzselnek és követelték újraválasztását. Mindenki előtt világossá vált, hogy a Vikzsel nem a Népbiztosok Tanácsát támogató vasutasok akaratának kifejezője.

⁶ Ugyanott

Mivel Kamenyevet a többi kapituláns: Zinovjev, Rikov, Miljutyin és Nogin is támogatta, a Központi Bizottság november 15-én (2-án) elfogadta Lenin határozatát a Központi Bizottságon belüli ellenzék kérdésében.

A határozat azzal kezdődik, hogy a Központi Bizottság „a mostani ülést történelmi fontosságú ülésnek tekinti...“ A továbbiakban nyíltan és rendkívül élesen bírálja az „ellenzék“, vagyis Kamenyev, Zinovjev, Rikov, Miljutyin és Nogin nézeteit a hatalom, valamint a kormány összetételének kérdésében. „A Központi Bizottság megállapítja — olvashatjuk a határozatban —, hogy a Központi Bizottságon belül kialakult ellenzék teljesen feladja a bolsevizmus és általában a proletár osztályharc valamennyi alapvető pozícióját; a marxizmussal szöges ellentétben azt hajtogatja, hogy Oroszországban lehetetlen a szocialista forradalom...“ A Központi Bizottság ezzel a határozattal eltávolította a dezertálókat és kapitulánsokat a gyakorlati munkától, amelyben nem hittek. Végül a határozat közvetlen utasítást ad a „tisztá bolsevik kormány...“⁷ megőrzésére vonatkozóan. A határozatnak ezt a részét sem a sajtóban, sem pedig más úton nem hozták nyilvánosságra.

A határozat második része, amit arra szántak, hogy az Összszövetségi Központi Végrehajtó Bizottság ülésén olvassák fel, leszögezte, hogy a harc tulajdonképpen a szocialista forradalomért, illetve a szocialista forradalom ellen folyik, hogy a szocializmus győzelmét Oroszországban csak a szovjet kormány politikájának törhetetlen folytatása biztosítja, hogy a Szovjetek hatalma jelszó elárulása nélkül nem lehet kicsinyes alkudozásba bocsátkozni afelől, hogy nem szovjettípusú szervezeteket csatoljanak a Szovjetekhez. A határozat leszögezte, hogy „a Szovjetek kisebbsége részéről elhangzó ultimátumoknak és fenyegetéseknek tett engedmények egyértelműek a teljes lemondással nemcsak a Szovjethatalomról, hanem a demokracizmusról is, mert az ilyen engedmények egyértelműek azzal, hogy a többség fél kihasználni többségét, egyértelműek az anarchiának való behódolással és az ultimátumok megismétlődésével bármely kisebbség részéről“⁸.

⁷ *Lenin Művei* 26. köt. 281. old.

⁸ Ugyanott, 282. old.

November 15-én este tartották meg az Összszövetségi Központi Végrehajtó Bizottság ülését, amelyen a kormány összetételének kérdését vitatták meg. A „baloldali“ eszerek ezen az ülésen nyilatkozatot terjesztettek elő, amelyben az „egynemű szocialista kormány“ megalakítása céljából engedményeket követeltek a mensevikeknek és az eszereknek. Zinovjev ezután felolvasta a bolsevik párt Központi Bizottsága november 15-i határozatának második felét, de hozzátette, hogy a bolsevik frakció ezt a határozatot még nem vitatta meg. Ez az áruló tehát a burzsoá képviselők módszeréhez folyamodott: szembeállította a frakciót a párt Központi Bizottságával. Az Összoroszlorszlági Központi Végrehajtó Bizottság frakciójának ülésén Zinovjev Kamenyevvel együtt egész sor módosítást hajtott végre a Központi Bizottság határozatán. Sikerült nekik elérni, hogy beveték a határozatba éppen azt, ami ellen a határozat irányult. Ezekkel a módosításokkal lényegében véve hozzájárultak az „egynemű szocialista kormány“ alakításához. A „baloldali“ eszerek egyetértettek a „kijavított“ határozattal, és az Összoroszlorszlági Központi Végrehajtó Bizottság annak alapján hozott határozatot.

Zinovjev és Kamenyev magatartása az Összoroszlorszlági Központi Végrehajtó Bizottság ülésén, valamint az Összoroszlorszlági Központi Végrehajtó Bizottság bolsevik frakciójának ülésén a pártfegyelem minősíthetetlen megsértése, újabb aljas árulás volt. A bolsevik párt Központi Bizottsága határozottan elítélte a mensevikekkel és eszerekkel szembeni engedékenység politikáját, s nyílt és világos útmutatásokat adott, hogy milyen magatartást tanúsítsanak a bolsevikok az Összoroszlorszlági Központi Végrehajtó Bizottságban. Zinovjev és Kamenyev a párt utasításainak teljesítése helyett blokkot alkotott „baloldali“ eszerekkel és mensevikekkel, s a Központi Bizottság tudtán kívül, a Központi Bizottság határozatával ellentétes határozatot hajszolt keresztül. Ez az októberi felkelés két sztrájktrőjének újabb árulása volt — nyílt átállás a mensevikek és eszerek oldalára, kapitulálás a mensevikek és eszerek fenyegetései előtt. A gyáváknak és kapitulánsoknak ez az újabb árulása minden becsületes munkást, a bolsevik párt minden tagját felháborodással töltötte el.

November 16-án (3-án) Lenin a Központi Bizottság több-

ségének nevében ultimátumot írt Zinovjevnek és Kamenyevnek. Az ultimátumban határozott írásos választ követeltek arra a kérdésre, vajjon kötelezi-e magát a kisebbség, hogy aláveti magát a pártfegyelemnek, és azt a politikát fogja végrehajtani, amelyet a bolsevik párt és annak Központi Bizottsága folytat. Lenin az ultimátumban kifejtette, hogy Kamenyevnek és Zinovjevnek a Központi Bizottsággal való nézeteltérései lényegében megismétlése a mensevikek és a bolsevikok közötti nézeteltéréseknek, s hogy Kamenyev és Zinovjev mensevik álláspontja a proletariátus ügyének elárulásával egyenlő. Az, hogy Kamenyev és Zinovjev mensevik nézeteket védelmeztek, s a bolsevik párt alapelvei ellen szállottak síkra, azt jelenti, hogy a Központi Bizottság elleni harcukban pártellenes eszközöket alkalmaznak: belülről szabotálják a párt munkáját, megghiúsítják a Központi Bizottság határozatát, bomlasztanak, ingadozást idéznek elő olyan pillanatban, amikor a legnagyobb szilárdságra és határozottságra van szükség, amikor a bolsevik Központi Bizottság szilárdságától és határozottságától függ a párt sorsa, a forradalom sorsa. Lenin kijelentette: abban az esetben, ha Kamenyev és Zinovjev nem veti alá magát a pártfegyelemnek, akkor a nézeteltéréseket a párt ítélőszéke elé viszik. Lenin azt mondta, meggyőződése, hogy „a párt jóvá fogja hagyni a Központi Bizottság tegnapi határozatában kifejezésre jutó egyetlen lehetséges forradalmi vonalat, és akkor a pártnak határozottan azt kell javasolnia az ellenzék képviselőinek, hogy ha dezorganizáló munkájukat folytatják, ám tegyék ezt pártszervezeteink keretein kívül“⁹. Vagy alávetik magukat a pártfegyelemnek, vagypedig kizárják őket a pártból — ezt tartalmazta a Központi Bizottság többségének ultimátuma a kapituláns kisebbséghez. Az ultimátumot Lenin, Sztálin, Szverdlov, Dzerzsinszkij, Urickij és a Központi Bizottság más tagjai írták alá.

Zinovjev és Kamenyev a gyávák megvetésreméltó, szánsalmas kis csoportjával együtt, feleletül az ultimátumra, meg akarták hiúsítani a bolsevik párt Központi Bizottságának forradalmi vonalát és azt akarták elérni, hogy az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság bizalmatlanságot szavazzon a Népbiztosok Tanácsának.

⁹ *Lenin Művei*. 26. köt. 285—286.

A Forradalmi Katonai Bizottság határozata és a Népbiztosok Tanácsának a sajtóról hozott november 9-i (október 27-i) dekrétuma értelmében több burzsoá ujságot beszüntettek. Ezzel kapcsolatban 1917 november 17-én az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság ülésén megvitatták a sajtószabadság kérdését. Larin, mintha a „baloldali“ eszerekkel összebeszélt volna, azt javasolta, hogy vonják vissza a Népbiztosok Tanácsának dekrétumát és azzal egyidejűleg vizsgálják felül „a forradalmi hatalom által bevezetett valamennyi többi megszorítást is“. (Letartóztatásokat, ujságbetiltásokat stb.) Ez a szovjet kormánnyal szembeni bizalmatlanság nyílt kifejezése volt. Larint a „baloldali“ eszerek támogatták. Lenin síkraszállt a Népbiztosok Tanácsának dekrétuma mellett és azt mondta: „Mi régebben is kijelentettük, hogy betiltjuk a burzsoá lapokat, ha kezünkbe vesszük a hatalmat. Ha eltűrnők ezeknek a lapoknak a fennállását, az azt jelentené, hogy nem vagyunk többé szocialisták. Aki azt mondja: «engedjétek újra megjelenni a burzsoá lapokat», az nem érti meg, hogy teljes gözzel haladunk a szocializmus felé. De hiszen a cárpárti ujságokat is betiltották, miután megdöntötték a cárizmust. Mi most a burzsoázia igáját ráztuk le... Mi nem nyujthatunk lehetőséget a burzsoáziának arra, hogy rágalmazzon bennünket. Tüstént egy bizottságot kell kijelölni abból a célból, hogy vizsgálja ki a burzsoá ujságok függését a bankoktól. Milyen szabadság kell ezeknek az ujságoknak? Nem az a szabadság-e, hogy egy csomó papírt vásárolhassanak és egy csomó firkászt bérelhessenek fel? Nekünk el kell állanunk ettől a szabadságtól, a tőkétől függő sajtó szabadságától. Ennek a kérdésnek elvi jelentősége van...

Előre kell mennünk, az új társadalom felé, és ugyanúgy kell bánnunk a burzsoá ujságokkal, mint februárban és márciusban a feketeszázas lapokkal bántunk¹⁰.

Az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság elfogadta a bolsevik frakció által javasolt határozatot. E határozat kimondotta, hogy az úgynevezett „sajtószabadság“ visszaállítása azt jelentené, hogy a nyomdát és a papírt egyszerűen visszaadnák azoknak, akik megfertőzik a nép tudatát: a kapitalistáknak; ez a tőke akarata előtti megengedhetetlen behódolást,

¹⁰ Ugyanott, 290—291 old

a munkás- és parasztforradalom egyik igen fontos állásának feladását jelentené, vagyis feltétlenül ellenforradalmi jellegű intézkedés lenne. Az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság határozottan elutasított minden „sajtószabadságra“ vonatkozó javaslatot, mert a „sajtószabadság“ a valóságban szabadságot jelentett volna a burzsoáziának arra, hogy rágalmazza a Szovjethatalmat, hogy aláassa a proletariátus diktatúráját. Az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság ebben a kérdésben fenntartás nélkül a Népbiztosok Tanácsát támogatta.

A „baloldali“ eszerek ennek a határozatnak az elfogadása után nyilatkozatot terjesztettek elő, amelyben kijelentették, hogy nem működnek együtt a bolsevikokkal.

A „baloldali“ eszerek nyilatkozatának felolvasása után Nogin ugyanilyen értelmű nyilatkozatot terjesztett elő, mégpedig a népbiztosoknak azon csoportja nevében, akik nem értettek egyet a Központi Bizottság és a Népbiztosok Tanácsa politikai vonalával. Ezek a hitvány férgék nyilatkozatukban „egynemű szocialista kormány“ megalakítását követelték, amelyben résztvesznek a mensevikek és az eszerek is. Amikor azonban látták, hogy a Népbiztosok Tanácsa nem ért egyet javaslatukkal, gyávan lemondtak népbiztosi tisztségükről.

Ezt a szégyenletes nyilatkozatot a következő megvetésreméltó, gyáva kapitulánsok, sztrájkőrök és dezertőrök írták alá: Nogin, Rikov, Miljutyin, Teodorovics, Rjazanov, Jurenyev, Larin, Sljapnyikov.

Ugyanazon a napon a Központi Bizottság öt tagja — Kamenyev, Rikov, Miljutyin, Zinovjev, Nogin — nyilatkozatot nyújtott át a Központi Bizottságnak, amelyben ugyancsak „egynemű szocialista kormány“ megalakítását követelték. Ebben a nyilatkozatban megismételték a nép ellenségeinek nagyhangú kijelentéseit Lenin és Sztálin vonalának végzetes voltáról. Amikor azonban látták, hogy a Központi Bizottság nem ért velük egyet, lemondtak a Központi Bizottságban viselt tisztségükről.

November 18-án (5-én) a bolsevik párt Központi Bizottsága elfogadta a Lenin által megfogalmazott határozatot, amely rámutatott arra, hogy a Központi Bizottság kisebbsége, ahelyett, hogy alávetné magát a pártfegyelemnek, továbbra is foly-

tatja bomlasztó tevékenységét, tovább folytatja a szabotázszt és az aknamunkát a Központi Bizottság határozatai ellen, és ezzel ingadozást visz be a még véget nem ért felkelés harcosainak soraiba.

„A Központi Bizottság — mondotta ki a határozat — erre való tekintettel kénytelen megismételni ultimátumát és felszólítani önöket, hogy vagy kötelezzék magukat haladéktalanul írásos formában arra, hogy alávetik magukat a Központi Bizottság határozatainak és minden tettükben a Központi Bizottság politikáját fogják követni, vagy álljanak el minden nyilvános párttevékenységtől, és a pártkongresszusig mondjanak le a munkásmozgalomban betöltött minden felelős tisztségről.

Amennyiben visszautasítják az egyik vagy a másik kötelezettség vállalását, a Központi Bizottság kénytelen lesz felvetni a pártból való azonnali kizárásuk kérdését¹¹.

A Központi Bizottság a bolsevik párt tagjait és az összes dolgozókat a *Pravda* november 20-i (7-i) számában közzétett felhívásában tájékoztatta a történekről. A felhívást Lenin írta meg.

Ebben a felhívásban Lenin kifejtette, hogy a burzsoázia összeesküvést szervezett a Szovjethatalom ellen, s hogy az összeesküvésben a mensevikek és az eszerek résztvettek. Hangsúlyozta, hogy az, amikor a bolsevikok nehéz pillanatban lemondanak felelősségteljes megbízatásukról, egyenlő az összeesküvésben való részvétellel. Az ellenforradalom saját céljaira használja fel a gyáván megfutamodókat, a bolsevikok közötti szakadásról kiabál, a Szovjethatalom pusztulását jósolgatja. Lenin azt a mélységes meggyőződését fejezte ki, hogy minden öntudatos munkás és paraszt határozottan elítéli a dezertőröknek ezt a lépését és a bolsevik párt köré tömörül, a köré a párt köré, amely szilárdan őrt áll a Szovjethatalom felett és megvédi a dolgozók érdekeit.

A felhívás a következő szavakkal fejeződött be: „Legyenek hát a dolgozók nyugodtak, és tartsanak ki szilárdan! Pártunk, a szovjet többség pártja, egységesen és tömören felsorakozva védi érdekeiket, s pártunk mögött éppúgy, mint azelőtt, ott állnak a munkások milliói a városokban, a katonák milliói a

¹¹ *Lenin Művei*. 26. kot. 306—307. old

lövészárkokban, a parasztek milliói a falvakban, akik készek, ha török, ha szakad, győzelemre vinni a béke és a szocializmus ügyét!“¹²

A bolsevik párt Központi Bizottsága eltávolította a burzsoázia ügynökeit és a forradalom dezertörjeit mindenféle vezető politikai tevékenységtől. Kamenyevet november 21-én (8-án) leváltották az Összorosországi Központi Végrehajtó Bizottságban végzett munkáról. A párt a megfutamodók helyére szilárd bolsevikokat állított. Az Összorosországi Központi Végrehajtó Bizottság elnökévé J. M. Szverdlovot választották.

December 12-én (november 29-én) a bolsevik párt Központi Bizottságának ülésén megvitatták a dezertörök és kapitulánsok beadványát, amelyben azt kérték, hogy vegyék vissza őket a Központi Bizottságba. Kérelmüket elutasították, és elfogadták Lenin javaslatát, hogy nem kell őket visszaengedni a Központi Bizottságba.

A bolsevik párt Központi Bizottságának és a Népbiztosok Tanácsának szilárd politikája hatással volt a „baloldali“ eszerekre, akik meg akarták őrizni a paraszttömegekre gyakorolt befolyásukat s ezért úgy döntöttek, hogy egyelőre nem szakítanak a bolsevikokkal és megtartják velük az egységfrontot.

A szocialista forradalom egyik legfontosabb kérdése az volt, hogy milyen a kölesönös kapcsolat a szocialista forradalom és a lakosság paraszti többsége között, hogy milyen a parasztság viszonya a szocialista forradalomhoz. Ezt a problémát politikailag a földről hozott dekrétum oldotta meg. A bolsevikok a földről szóló dekrétummal, mint ahogyan Lenin mondotta, a szó szoros értelmében egy nap alatt elhódították a parasztságot az eszerektől. Ezt a politikai győzelmet szervezetiesleg is meg kellett szilárdítani. De a parasztság megnyerését akadályozta a Parasztküldöttek Összorosországi Szovjetjének Végrehajtó Bizottsága és a parasztküldötteknek sok olyan helyi Szovjetje, mely jobboldali eszer befolyás alatt állt. A Parasztküldöttek Központi Végrehajtó Bizottsága ellenséges magatartást tanúsított a szocialista forradalom iránt, nem akarta összehívni a Parasztküldöttek II. Összorosországi Kongresszu-

¹² *Lenin Művei* 26. kot. 312—313. old.

sát, mert — nem ok nélkül — attól félt, hogy a kongresszuson teljes kudarcot fog vallani. Ezért a bolsevikok a „baloldali“ eszerekkel együtt összehívták a Parasztküldöttek Rendkívüli Összoroszországi Kongresszusát.

A Parasztküldöttek Rendkívüli Összoroszországi Kongresszusát 1917 november 23 és december 8 között (november 10—25) tartották meg Petrográdon. A kongresszuson 110 „baloldali“ eszer, 40 bolsevik, 15 a bolsevikokkal rokonszenvező ukrán, 50 jobboldali eszer és 40 pártonkívüli küldött vett részt. A kongresszus lefolyása viharos volt. A „baloldali“ eszerek a bolsevikok és a jobboldali eszerek, vagyis a forradalom és az ellenforradalom között ingadoztak. A „baloldali“ eszerek ingadozása meglátszott a kongresszus munkáján. Így a kongresszus az értekezlet kezdetén megfosztotta szavazati joguktól a Parasztküldöttek Összoroszországi Szovjetje Végrehajtó Bizottságának az első kongresszuson megválasztott tagjait, később pedig ellenkező határozatot hozott, és megadta nekik a szavazati jogot. Leginkább megmutatkozott a kongresszus ingadozó álláspontja a hatalom kérdésében. A kongresszus először amellet foglalt állást, hogy az összes szocialista pártokból alakítsanak „egynemű szocialista kormányt“, amelyben a népi szocialistáktól a bolsevikokig minden párt képviselve legyen; majdpedig, Lenin beszéde után, egyhangúlag helyeselte a Népbiztosok Tanácsának politikáját és a „baloldali“ eszereknek a bolsevikokkal való megegyezése mellett nyilatkozott. A rendkívüli parasztkongresszus befejezését követő napon megnyílt a Parasztküldöttek Szovjetjeinek II. (soronlevő) Összoroszországi Kongresszusa.

Ez a kongresszus 1917 december 9—23 (november 26—december 10) között ülésezett Petrográdon. A kongresszuson résztvettek az előző napon lezárult rendkívüli kongresszus küldöttei és a Parasztküldöttek Szovjetjeinek azok a képviselői, akiket a Parasztküldöttek Összoroszországi Szovjetjének az első kongresszuson megválasztott Végrehajtó Bizottsága hívott meg.

A kongresszus rendkívül feszült légkörben zajlott le. Különösen viharos harc alakult ki az Alkotmányozó Gyűléshez való viszony kérdésében. E vita megindulására az adott okot, hogy a Népbiztosok Tanácsa határozatot hozott az Alkotmá-

nyozó Gyűlés megnyitásának elhalasztására. Ugyancsak heves vita folyt a kadetokat a nép ellenségeinek nyilvánító dekrétum megvitatásánál. Ezekről a kérdésekről Lenin tartott előadói beszédet. Lenin előadói beszéde után két határozatot terjesztettek elő: az egyiket a jobboldali eszerek javasolták, ez a határozat elítélte a Népbiztosok Tanácsának tevékenységét; a másikat a „baloldali“ eszerek képviselték, ez a határozat — noha bizonyos fenntartásokkal — helyeselte a Népbiztosok Tanácsának tevékenységét. A kongresszus először a jobboldali eszerek határozatát fogadta el, majd új szavazást tartottak, amellyel a kongresszus elvetette a jobboldali eszerek határozatát és a „baloldali“ eszerekét fogadta el. Ekkor a jobboldali eszerek kivonultak a kongresszusról. A kivonulásuk után hozott határozatban a kongresszus helyeselte a Népbiztosok Tanácsának politikáját a háború és béke, a föld, az Alkotmányozó Gyűlés stb. kérdésében. A kongresszus megválasztotta a Parasztküldöttek Szovjetjeinek Összoroszországi Végrehajtó Bizottságát, amely beolvadt a Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetjeinek Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottságába.

A Parasztküldöttek Szovjetjeinek Összoroszországi Kongresszusa elismerte a Nagy Októberi Szocialista Forradalom vívmányait és a Szovjethatalom dekrétumait. A bolsevikok a kongresszus határozatai alapján megegyezést kötöttek a „baloldali“ eszerekkel; Kolegajev, Szpiridonov, Proszjan és Stejnberg „baloldali“ eszerek vezetői bekerültek a Népbiztosok Tanácsába. A bolsevikok egyezsége a „baloldali“ eszerekkel azonban csak a breszti béke aláírásáig és a szegényparaszt bizottságok megalakulásáig állt fenn. Amikor a parasztságban nagyméretű rétegeződés ment végbe és amikor a „baloldali“ eszerek egyre inkább a kulákok érdekeit kezdték képviselni és lázadást szerveztek a bolsevikok ellen, a Szovjethatalom szétzúzta őket.

Lenin hangsúlyozta, hogy a szocialista forradalom, amely október 24—25-én a fővárosban aratott győzelemmel kezdődött, azután, november és december folyamán, „magával ragadta a hadsereg és a parasztság egész tömegét, ami mindenekelőtt abban jutott kifejezésre, hogy elmozdították és újjáválasztották a régi csúcsszerveket (a hadseregbizottságokat, a kormányzósági parasztbizottságokat, a Parasztküldöttek Összoroszországi Szovjetjének Központi Végrehajtó Bizottságát stb.), amelyek a

forradalom túlhaladott, megalkuvó szakaszát, annak burzsoá, nempedig proletár szakaszát fejezték ki, és amelyeknek ezért, a mélyebbről jövő és szélesebb néptömegek nyomására, elkerülhetetlenül le kellett lépniök a színről¹³.

A szovjet hatalom megszilárdítása érdekében meg kellett semmisíteni, szét kellett zúzni a régi államgépezetet és helyére új államgépezetet kellett teremteni, a szovjet állam gépezetét.

Az emberi társadalom története különféle államtípusokat ismer, de valamennyi a dolgozók elnyomásának eszköze, furdósbot volt a kizsákmányoló osztályok kezében, valamennyi olyan társadalmi rendet védelmezett, amelyben a társadalom kisebbsége, a kizsákmányolók elnyomták a népet, uralkodtak a társadalomban. Ilyen a parlamentáris típusú burzsoá állam is. A parlamentáris burzsoá-demokratikus köztársaság a társadalom kizsákmányoló kisebbségének diktatúrája a dolgozó többség felett, éppúgy, mint a rabszolgatartó vagy a feudális állam. A burzsoá-demokratikus köztársaság, a burzsoázia leplezett diktatúrája, vagyis olyan gépezet, amelynek segítségével maroknyi kapitalista kizsákmányolja és elnyomja a lakosság túlnyomó többségét, a dolgozókat.

A marxizmus azt tanítja, hogy a munkásosztály, amikor a kapitalizmust megdönti, nem veheti át egyszerűen a kész államgépezetet és nem használhatja fel azt saját céljainak elérésére. A munkásosztálynak meg kell semmisítenie, szét kellett zúznia ezt az államgépezetet, mert a burzsoá államgépezet a munkásosztály, a dolgozók kizsákmányolásának a fenntartását szolgálja, s ezért nem használható fel a szocialista társadalom építésére. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom úgy szétzúzta a régi burzsoá államgépezetet, hogy abból kö kövön nem maradt. A szovjet nép a bolsevik párt vezetésével hozzáfogott, hogy a régi szétzúzott államgépezet, az elnyomás és kizsákmányolás gépezetének helyébe új államgépezetet teremtsen. Az új államgépezet alapját a Szovjetek alkották, a kapitalizmus által elnyomott osztályok, vagyis a lakosság túlnyomó többségének tömegszervezetei. A Szovjetek lettek az állandó és egyetlen alapja az új államgépezetnek, az államgépezet helyi és központi, legalsóbb és legfelsőbb szerveinek egyaránt. A Szovjetek

¹³ *Lenin Művei*. 26. kot 392—393. old.

mint a proletariátus legátfogóbb tömegszervezetei, a proletárpárt vezetésével valóban a munkásság, a parasztság és az értelmiség legszélesebb tömegeit vonják be a kizsákmányolók elleni harcba és a szocializmus építésébe, s a gyakorlati munka során bekapcsolják őket az államigazgatásba. Egész munkájukban a munkásosztály tömegszervezeteire támaszkodnak, a legkiterjedtebb proletárdemokráciát valósítják meg, és sokkal közelebb állanak a tömegekhez, mint a hatalom bármely más formája.

A szovjet kormány a kizsákmányolók restaurációs kísérletei elleni harc érdekében megfosztotta őket választójoguktól, s a szabadságot és a demokráciát nem mindenki számára, hanem a dolgozók számára biztosította.

A szovjet kormány azáltal, hogy a kizsákmányoló osztályokat megfosztotta a termelési eszközöktől és ezeket az eszközöket a proletariátusnak mint uralkodó osztálynak a kezébe adta, mindenekelőtt és mindennél előbb megteremtette a munkásosztály és általában a dolgozók jogai biztosításának anyagi feltételeit. Nem a jogok és a szabadság formális elismerése volt a fő kérdés (mint ahogyan az a burzsoá parlamentarizmusban van), hanem annak a gyakorlati biztosítása, hogy a dolgozók valóban élhessenek jogaikkal és a szabadsággal.

A szovjet államgépezet megteremtése az első lépésektől kezdve a régi hivatalnokok dühödt ellenállásába ütközött. Az ellenforradalmi szervezetek a Szovjethatalom minden intézkedését szabotálták. A tisztviselők egyes intézményekben 6 hónap „szabadságot“ kaptak. Erre az időre a fizetésüket előre kifizették. A hivatalnokok egy része otthon ült, várta, mikor döntik meg a Szovjethatalmat, de voltak olyanok is, akik eljártak a „munkahelyükre“, de ahelyett, hogy dolgoztak volna, azon mesterkedtek, hogy a Szovjethatalom intézkedéseit szabotálják.

Ennek a szabotálásnak hamarosan véget vetettek. Megszüntették a minisztériumokat, és helyettük megszervezték a szovjet igazgatási apparátust és a megfelelő népbiztosságokat.

A népbiztosságok nem sok emberrel kezdték meg a munkát, de az ő segítségükkel szétzúzták a régi apparátust, és felépítették az új államgépezetet. Állami vezető funkcióval

bízták meg a bolsevik párt Központi Bizottságának tagjait, a Forradalmi Katonai Tanács tagjait, s személy szerint magát Lenint, Sztálint és Szverdlovot. Az új államgépezetbe kiemelték a kerületi Szovjetek, a bolsevik pártbizottságok, a szakszervezetek, az üzemi bizottságok, a Vörös Gárda és más szervezetek legjobbjait. A szovjet intézmények új dolgozói a legalsóbb néprétegekből emelkedtek fel.

A népbiztosságokba bekerültek a munkások, a matrózok és a vörösgárdisták.

Egyik legfontosabb népbiztosság, amely nyomban a Szovjethatalom győzelme után megkezdte munkáját, a Nemzetiségügyi Népbiztosság volt. Ennek a népbiztosságnak az élén Sztálin elvtárs állott. A Nemzetiségügyi Népbiztosság szerepe rendkívül nagy volt, mert abban az időben a forradalom további fejlődése a nemzeti kérdés helyes megoldásától függött. Az elnyomott népek tömegeit el kellett szakítani a „nemzeti“ burzsoáziától, és a munkásosztály vezetésével a szovjet állam építésének útjára kellett irányítani.

Sztálin elvtárs hatalmas munkát fejtett ki annak érdekében, hogy az elnyomott nemzetiségek dolgozó tömegeit a szovjet köztársaság köré tömörítse.

A Szovjethatalom megsemmisítette a nemzeti elnyomás rendszerét és a nemzetek jogegyenlőtlenségét, a rendiség maradványait és a vallásfelekezeti korlátozásokat, s azáltal, hogy elválasztotta az egyházat az államtól és az iskolát az egyháztól, megszüntette az uralkodó egyháznak a régi rendben élvezett kiváltságos helyzetét, továbbá megvalósította a nők egyenjogúságát.

November 2-án jelent meg Lenin és Sztálin aláírásával a „Nyilatkozat Oroszország népeinek jogairól“, amely kimondotta, hogy Oroszország népeinek szabad fejlődése és teljes egyenjogúsága — törvény.

Ily módon a társadalmi élet minden területén véglegesen felszámolták a feudalizmus és a jogegyenlőtlenség maradványait.

A Szovjethatalom már fennállásának első napjaiban számos olyan intézkedést hajtott végre, amelyeknek célja a burzsoázia gazdasági erejének aláásása és a szovjet népgazdaság — mindenekelőtt az új, szovjet ipar — megszervezése volt. Az iparban bevezették az államosítást előkészítő

munkáellenőrzést, államosították a bankokat, a vasutat, a külkereskedelmet, a kereskedelmi flottát. Semmisnek nyilvánították a kiuzsorázó külföldi kölcsönszerződéseket, amelyeket a cár és az Ideiglenes Kormány kötött. Az ország felszabadult a külföldi tőke kizsákmányolása alól, megszüntette az imperializmustól való szolgai függőséget.

Az ország iparának irányítására megalakították a Legfőbb Nép gazdasági Tanácsot.

Az ellenforradalom és a szabotázs elleni harcra megszervezték az Összoroszági Rendkívüli Bizottságot (Vé-Csé-Ká), amelynek a vezetője Dzerzsinszkij lett. A Szovjethatalom felszámolta az ellenforradalmi szervezeteket, be tiltotta az ellenforradalmi ujságokat és folyóiratokat, nyomdáikat pedig államosította.

Az Alkotmányozó Gyűlést, amelyben az ellenforradalmi elemek voltak túlsúlyban, feloszlatták. Az Alkotmányozó Gyűlés választásai nagyjából az Októberi Forradalom előtt mentek végbe, s így összetételét illetően még a forradalom tegnapiját képviselte. Választásaiban az ország lakosságának kevesebb mint a fele vett részt.

A bolsevikok egy pillanatig sem kételkedtek abban, hogy egy ilyen összetételű Alkotmányozó Gyűlés a Szovjethatalom és annak intézkedései ellen foglal állást. És valóban az Összoroszági Központi Végrehajtó Bizottság nevében 1918 január 18-án (5-én) megnyitott Alkotmányozó Gyűlés szótöbbséggel elvetette „A dolgozó és kizsákmányolt nép jogainak kinyilatkoztatása” című határozati javaslat meg vitatását és elfogadását, továbbá megtagadta a II. Összoroszági Szovjetkongresszus által a békéről és a földről hozott dekrétumok jóváhagyását is. Ezekután a bolsevikok kivonultak az Alkotmányozó Gyűlésről, január 19-én (6-án) pedig az Összoroszági Központi Végrehajtó Bizottság elfogadta azt a határozatot, amelyet Lenin fogalmazott meg az Alkotmányozó Gyűlés feloszlásáról.

A bolsevikok, amikor összehívták az Alkotmányozó Gyűlést, számoltak azzal, hogy az Alkotmányozó Gyűlés eszméje rendkívül népszerű a lakosság széles tömegei között. Meg kellett tehát mutatni a népnek az Alkotmányozó Gyűlés igazi arcát, segíteni kellett a dolgozóknak, hogy valóban párhuzamot tudjanak vonni az Alkotmányozó Gyű-

lés és a Szovjetek között. Amikor az Alkotmányozó Gyűlés nem fogadta el a Szovjethatalom dekrétumait, ezzel felfedte ellenforradalmi arculatát. Éppen ezért felosztatása teljesen símán, fájdalommentesen mehetett végbe. A nép látta, hogy az Alkotmányozó Gyűléstől semmi jót sem várhat, és éppen ezért a felosztatásáról szóló intézkedést úgy fogadta, mintha egy nem is létező szervezet felosztatásáról lenne szó. Ez a körülmény szemléltetően mutatja a szétvert ellenforradalom elvetélt gyermekének dicstelen végét. Miután a bolsevikok és a „baloldali“ eszerek kivonultak az Alkotmányozó Gyűlésről, az tovább „ülésezett“. Éjjel 4 órakor odament a gyűlés elnökéhez az őrség parancsnoka, Zseleznyák matróz és azt mondta: „Az őrség elfáradt. Itt az ideje, hogy aludni menjünk.“ Ekkor az Alkotmányozó Gyűlés tagjai szétszéledtek és többé már nem is ültek össze.

Mindazok a politikai és gazdasági intézkedések, amelyeket a párt és a szovjet kormány a Szovjethatalom fennállásának első hónapjaiban végrehajtott, gyökerében aláásták a burzsoázia, a földesurak, a reakciós hivatalnokok meg az ellenforradalmi pártok erejét és a Szovjetek hatalmának jelentős megszilárdulását eredményezték.

Január 23-án (10-én) kezdődött meg a Szovjetek III. Összoroszországi Kongresszusa. A kongresszus meghallgatta Szverdlov beszámolóját az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság munkájáról, Lenin beszámolóját a Népbiztosok Tanácsának tevékenységéről, valamint Sztálin előadói beszédeit a Szovjet Köztársaságok Föderációjáról és a nemzeti kérdéstről. A kongresszus elfogadta „A dolgozó és kizsákmányolt nép jogainak kinyilatkoztatását“, Lenin megszövegezésében. A kinyilatkoztatás lefektette az első szovjet alkotmány alapjait. A kongresszus megválasztotta a Munkás-, Katona- és Parasztküldöttek Szovjetjeinek Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottságát, s megbízta az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottságot, hogy készítse elő a szovjet állam alkotmányát.

Lenin a kongresszus végén mondott zárszavában hangsúlyozta, hogy a III. Szovjetkongresszus, amely megszilárdította az új államhatalom szervezetét, új korszakot nyitott a világtörténelemben, s kijelölte a szocialista építés határköveit.

„Most mi, a történelmi lim-lomtól megtisztított úton — mondotta Lenin — felépítjük a szocialista társadalom hatalmas, ragyogó épületét; az államhatalomnak egy új, a történelemben még sohasem látott típusa jön létre, amely a forradalom akaratából arra van hivatva, hogy megtisztítsa a földet minden kizsákmányolástól, erőszaktól és rab-szolgaságtól“¹⁴.

Az Októberi Szocialista Forradalom győzelmét követő néhány hónap — 1917 októberétől 1918 január-februárjáig — Lenin meghatározása szerint a Szovjethatalom „diadalmene-tének“ időszaka volt. Ez alatt az idő alatt a proletárforra-dalom rendkívül gyors ütemben kiterjedt az egész országra.

2

A breszti béke. A VII. pártkongresszus

Hazánk a szovjet állam építésének mindjárt a kezdetén legádázabb ellenségével, a német imperializmussal ütközött össze.

Azt a szovjet javaslatot, hogy kössenek haladéktalanul fegyverszünetet és kezdjenek tárgyalásokat az igazságos, demokratikus békéről, eljuttatták minden hadviselő kor-mánynak és népnek. A szovjet kormánynak azonban egyik kormány sem adott se igenlő, se tagadó választ. A szovjet kormány ezt követően Angliához és Franciaországhoz inté-zett felhívásokat, amelyek ugyancsak eredménytelenek ma-radtak. Miután az angol és a francia kormány nem volt haj-landó béketárgyalásokat kezdeni, a szovjet kormány úgy határozott, hogy Németországgal és Ausztriával bocsátkozik tárgyalásokba.

A béketárgyalások 1917 december 3-án Breszt-Litovszk-ban kezdődtek meg. December 5-én 10 napos fegyverszüneti egyezményt kötöttek. December 15-én pedig újabb fegyver-szüneti egyezményt írtak alá 28 napra.

A tárgyalások folyamán a németek rabló békefeltételek-vel állottak elő. A németek hatalmas földterületet akartak elrabolni Oroszországtól; Lengyelországot, Ukrajnát és a

¹⁴ Lenin Muvei 26 kot 497 old

balti országokat pedig Németországtól függő államokká akarták tenni.

Ennek ellenére Lenin és Sztálin, a bolsevik párt azt tartotta, hogy a béke megkötése létszükséglet az ország számára. Hiszen a háború folytatása olyan körülmények között, amikor a népgazdaság rendkívül zilált állapotban volt, amikor érezhető volt a háborútól való általános fáradtság, amikor a front bomladozni kezdett, a fiatal, még megerősödni nem tudott Szovjet Köztársaság létének kockáztatását jelentette volna. Lenin és Sztálin a béke azonnali megkötésének politikája mellett voltak. Világosan látták, hogy el kell fogadni a nehéz feltételeket, meg kell hátrálni a legveszedelmesebb rabló — a német imperializmus előtt, azért, hogy lélekzétvételhez jussanak, hogy az országon belül megszilárdíthassák a burzsoázia feletti győzelmet, megszilárdíthassák a szovjet hatalmát, megteremthessék az új, munkás-paraszt hadsereget, amely meg tudja védeni az országot az ellenség támadásával szemben, s hozzáláthassanak a szovjet társadalmi és államrend építésével kapcsolatos szervezőmunkához.

Az orosz ellenforradalmárok — mind a hírhedt kadetek és fehérgárdisták, mind a „szégyenlős“ mensevikek és eszerek — a béke megkötése ellen voltak. A nép hazafias érzelmeivel visszaélve, meg akarták hiúsítani a béketárgyalásokat, provokálni akarták a németek támadását és a németek segítségével akarták felszámolni a munkások és parasztok vívmányait, megdönteni a Szovjetek hatalmát.

Az angol, francia és amerikai imperialisták a maguk részéről mindent megtettek, hogy megghiúsítsák a szovjet kormány béketárgyalásait Németországgal, s hogy kiprovokálják Németország háborúját Szovjet-Oroszország ellen. Arra számítottak, hogy ez a háború Szovjet-Oroszország pusztulásához vezet és lehetőséget ad nekik országunk felदारabolására.

Miután Trockij áruló módon megszakította a béketárgyalásokat, a németek megkezdték a támadást. Ekkor az Egyesült Államok szovjetoroszországi követe, Francis, felvetette saját kormánya felé Vladivosztok elfoglalásának kérdését, Anglia és Franciaország kormányainak pedig azt javasolta, hogy foglalják el Murmanszkit és Arhangelszket.

Ebben a sötét ügyben a belső és a külső ellenforradalom szövetségesre talált Trockij és a vele egy húron pendülő Buharin személyében. Buharin Radekkel és Pjatakovval együtt, egy a párttal ellenségesen szembenálló csoport vezetője volt; ez a csoport a „baloldali kommunisták“ elnevezéssel álcázta magát. A trockisták és a buharinisták a párton belül elkeseredett harcot folytattak Lenin és Sztálin ellen, s meg akarták akadályozni a béke megkötését.

A bolsevik párt Központi Bizottságának 1918 január 24-én tartott ülésén Lenin és Sztálin javasolták a béke megkötését a németek által megszabott feltételek alapján. Buharin viszont azt a provokációs javaslatot vetette fel, hogy indítsanak „forradalmi háborút“, először a német imperializmus, majd pedig a világimperializmus ellen. Trockij pedig azt az áruló javaslatot tette, hogy a békeszerződést nem kell aláírni a németekkel, de ugyanakkor a háborút be kell szüntetni. A valóságban ez azt jelentette, hogy a németek elkerülhetetlenül támadást indítanak. A Központi Bizottság Buharin és Trockij áruló javaslatait elvetette.

A „baloldali kommunisták“ a béke megkötése ellen irányuló javaslataikkal nyilvánvalóan a német imperializmus kezére játszottak, hogy kitegyék csapásainak a hadsereggel nem rendelkező fiatal Szovjet Köztársaságot. Ezt az áruló vonalat „baloldali“ demagóg kijelentésekkel leplezték, s azt hangoztatták, hogy a „világforradalom kifejllesztésének“ taktikáját folytatják. Ez provokációs politika volt, amelyet mesterien lepleztek „baloldali“ szólamokkal.

A Németországgal megkötendő béke kérdését a III. Szovjetkongresszus elé terjesztették. A kongresszus a béke kérdésének megoldásában teljhatalommal ruházta fel a Népbiztosok Tanácsát. A szovjet békeküldöttségnek Lenin azt az utasítást adta, hogy húzzák el a németekkel való tárgyalást, ha pedig a németek ultimátumot nyújtanak át, akkor írják alá a békeszerződést.

1918 február 10-én a németek valóban átnyújtottak egy ultimátumot a szovjet küldöttségnek, amelyben követelték, hogy írják alá a békeszerződést. Erről táviratilag értesítették Lenint. Lenin és Sztálin a Központi Bizottság nevében ragaszkodtak a béke aláírásához. A Bresztben levő orosz békeküldöttséggel a következőket közölték: „Ön ismeri

álláspontunkat; ez a legutóbbi időben... csak határozottabbá vált...¹⁵.

Trockij azonban, mint a breszti szovjet békeküldöttség elnöke, áruló módon megszegte a bolsevik párt és a szovjet kormány utasításait. Nem írta alá a békeszerződést, ugyanakkor pedig közölte a németekkel, hogy a Szovjet Köztársaság nem fog háborút viselni, és folytatja a hadsereg leszerelését.

„Ez hajmeresztő volt. A német imperialisták ennél többet már nem is követelhettek a Szovjetország érdekeinek árulójától“¹⁶.

A német hadsereg február 18-án déli 12 órakor 29 hadosztállyal megkezdte a támadást. A régi bomladozó cári hadsereg nem tudott ellenállni a német imperializmus fegyveres hordáinak, és a német hadsereg csapásai alatt szétszóródott. A németek gyorsan nyomultak előre és 5 nap alatt elfoglalták Ukrajnát, Észtországot, Livóniát, vagyis majdnem egymillió négyzetkilométernyi területet, ami körülbelül annyi, mint Németország és Franciaország területe együttvéve. A németek Petrográdot fenyegették.

A Központi Bizottság február 18-án ülést tartott. Lenin és Sztálin élesen elítélték Trockij és Buharin áruló politikáját és erélyesen kitartottak amellett, hogy a németekkel újból fel kell venni a tárgyalásokat. Trockij és Buharin mindenképpen igyekeztek meggyőztetni Lenin és Sztálin javaslatát. Trockij azt javasolta, kérdezzék meg Béctől és Berlintől, hogy mit akarnak a németek. Lenin rendkívül erélyesen támadta Trockijt és áruló taktikáját, amely egyenesen segítséget jelentett a német imperializmusnak. „Most a felemás megoldás lehetetlen... — mondotta Lenin. — Papírrongyokat írunk, ők viszont egyelőre raktárakat, vasúti kocsikat kaparintanak meg, és mi elpusztulunk. Most az forog kockán, hogy a háborúval játszadózva, kiszolgáltatjuk a forradalmat a németeknek“¹⁷.

Lenin javaslatát — hogy értesíteni kell a német kormányt az azonnali békekötéshez való hozzájárulásunkról —

¹⁵ *Lenin Művei* 26. kot. 541. old.

¹⁶ Az SzK(b)P története. Rovid tanfolyam. Szikra 1953. 263. old.

¹⁷ *Lenin Művei*. 26. kot. 546—547. old.

elfogadták. Lenin a Népbiztosok Tanácsa nevében táviratot küldött a német kormánynak, amelyben felajánlotta a békeszerződés aláírását.

A németek azonban húzták-halasztották a választ és továbbra is támadtak, hogy előnyösebb békefeltételeket biztosítsanak a maguk számára. A német kormány csak február 22-én járult hozzá a béke megkötéséhez, és új, még sokkal súlyosabb békefeltételeket szabott meg.

Február 21-én Lenin a szovjet kormány nevében felhívással fordult a néphez: „Veszélyben a szocialista haza!“. Lenin azt írta, hogy a német militarizmus meg akarja fojtani az orosz és ukrán munkásokat és parasztokat, vissza akarja adni a földet a földbirtokosoknak, a gyárakat a bankároknak, a hatalmat a monarchiának. A német tábornokok saját „rendjüket“ akarják bevezetni Petrográdban és Kijevben. „... Oroszország munkásainak és parasztjainak szent kötelessége, hogy önfeláldozóan védjék a Szovjetek Köztársaságát a burzsoá-imperialista Németország hordáival szemben“. Lenin követelte, hogy minden erőt és eszközt állítsanak teljesen a forradalmi honvédelem szolgálatába. Felhívta a helyi Szovjeteket, a munkásokat és parasztokat, hogy az utolsó csepp vérükig védjenek meg minden állást, minden erejükkel akadályozzák meg, hogy az ellenség felhasználja a szovjet javakat. Visszavonulás esetén rombolják szét a vasutakat, robbantsák fel és gyujtsák fel a vasúti épületeket, az egész gördülő anyagot — vasúti kocsikat és mozdonyokat — irányítsák kelet felé, az ország belsejébe. A gabona- és általában az élelmiszerkészleteket, valamint minden értékes vagyontárgyat, amit az a veszély fenyeget, hogy az ellenség kezébe juthat, semmisítsenek meg, ha elszállítani már nem tudják. Lenin felhívta a petrográdi és a kievi munkásokat, valamint az új front mentén levő városok, falvak és települések munkásait és parasztjait, hogy katonai szakértők vezetésével alakítsanak lövészárkok ásása céljából zászlóaljokat. Követelte, hogy az ellenség ügynökeit, a spekulánsokat, a rablókat, a fosztogatókat, az ellenforradalmi agitátorokat, a német kémeket a helyszínen lőjék agyon.

„Veszélyben a szocialista haza! Éljen a szocialista haza!“¹⁸

¹⁸ Lenin Művei. 27. köt. Szikra 1952. 15—16. old.

A nagy Leninnek, a bolsevik pártnak és a szovjet kormányának a néphez intézett felhívása, hogy keljenek harcra a német imperialisták fegyveres intervenciója ellen, hatalmas forradalmi lendületet váltott ki országszerte. A munkásosztály erőteljesen hozzálátott a Vörös Hadsereg megszervezéséhez. A forradalmi nép fiatal osztagai gyorsan elindultak a frontra és hőiesen ellenálltak a német imperialisták állig felfegyverzett csapatainak. Február 23-án a Vörös Hadsereg megsemmisítő csapást mért a német megszállókra. Narva és Pszkov alatt teljesen szétverték a támadó német csapatok rohamosztagait. A németek Petrográd elleni előnyomulását megállították.

„A német imperialista haderők visszaverésének napja — február 23-a — a fiatal Vörös Hadsereg születésnapjává lett“¹⁹.

Február 23-án zajlott le a bolsevik párt Központi Bizottságának az a döntő ülése, amelyen megvitatták a németek új békefeltételeit. Lenin ultimátum formájában követelte a német feltételek elfogadását, kijelentette, hogy a forradalmi frázisok politikája véget ért. Lenint Sztálin és Szverdlov erélyesen támogatták.

A Központi Bizottság Buharin és Trockij dühödt tiltakozása ellenére szótöbbséggel elfogadta Lenin javaslatát.

A német imperializmust a breszti béke megkötésével bizonyos értelemben ártalmatlanná tettük, bár nagy árat fizettünk érte. Lengyelország, Lettország és Észtország Németország kezére jutott. Ukrajna Németország vazallus államává lett. A Szovjet Köztársaság kötelezte magát, hogy hadisarcot fizet a németeknek. Viszont ezzel Leninnek, Sztálinnak és Szverdlovnak mégis sikerült megakadályozniuk, hogy a német imperializmus halálos csapást mérjen a fiatal Szovjet Köztársaságra. A Szovjet Köztársaság drágán fizetett Trockij és Buharin árulásáért. Lenin hangsúlyozta, hogy Buharin és Trockij „a valóságban a német imperialistáknak *segítettek és akadályozták* a forradalom növekedését és fejlődését Németországban“²⁰.

A Központi Bizottságnak a béke megkötésére vonatkozó

¹⁹ Az SzK(b)P története 263 old

²⁰ *Lenin Művei*. 27. kot. 66. old.

határozata után a trockisták és buharinisták tovább folytatták a harcot a párt ellen, s egyre mélyebbre süllyedtek az árulás mocsarában.

A párt Moszkva-területi irodája, melynek vezetését ideiglenesen a „baloldali kommunisták“ (Buharin, Oszinszkij, Jakovleva, Sztukov, Mancev) ragadták magukhoz, egységbontó bizalmatlansági határozatot hozott a Központi Bizottsággal szemben, és kijelentette, hogy véleménye szerint „a legközelebbi időben aligha kerülhető el a pártszakadás“. A „baloldali kommunisták“ ebben a határozatban annyira mentek, hogy egyenesen szovjetellenes áruló álláspontra helyezkedtek. Kijelentették, hogy „a nemzetközi forradalom érdekében célszerűnek tartjuk megkockáztatni még annak a lehetőségét is, hogy elveszítjük a szovjet hatalmat, amely most pusztá formasággá válik“.

Lenin ezt a határozatot „különösnek és hajmeresztőnek“ nevezte.

Abban az időben a párt még nem ismerte fel világosan Trockij és a „baloldali kommunisták“ „különös és hajmeresztő“ viselkedésének valódi okát. Csak 20 év múlva, 1938-ban, a szovjetellenes „jobboldaliak és trockisták blokkja“ elleni bűnperben nyert megállapítást, hogy Buharin és a vezetése alatt álló „baloldali kommunisták“ csoportja Trockijjal és a „baloldali“ eszerekkel akkor titkos összeesküvésre szövetkezett a szovjet kormány ellen. Buharin, Trockij és összeesküvő cinkostársaik a breszti békeszerződés megghiúsítását, Lenin, Sztálin és Szverdlov letartóztatását és meggyilkolását, s buharinistákból, trockistákból és „baloldali“ eszerekből álló új kormány alakítását tűzték ki céljukul.

A trockista-buharinista árulók arra irányuló kísérleteit, hogy elpusztítsák a Szovjethatalmat, hogy pártszakadást idézzenek elő és megbontsák a párt sorait, leleplezték és megakadályozták.

Hazánk e nehéz napjaiban a párt Lenin és Sztálin köré tömörült és támogatta a Központi Bizottságot a béke kérdésében éppúgy, mint valamennyi, a Szovjethatalom megőrzésére és megszilárdítására irányuló intézkedéseiben. A párt szétzúzta a trockistákat és a buharinistákat, s véget vetett aljas, bomlasztó munkájuknak. Nem tekinthető vélet-

lennek, hogy a Trockisták és a buharinisták Lenin elleni harcukban, a párt elleni harcukban végülis ugyanoda jutottak, ahová a mensevikek és az eszerek — a külföldi kém-szervezetek ügynökeivé, kémekké, kártevőkké, gyilkosokká, diverzánsokká, hazaárulókká váltak.

A béke kérdését véglegesen a VII. pártkongresszuson oldották meg. Ez a kongresszus 1918 március 6—8-a között zajlott le.

A kongresszuson 46 szavazati joggal és 58 tanácskozási joggal bíró küldött vett részt. A küldöttek 145 000 párttagot képviseltek. Ebben az időben a pártnak legalább 270 000 tagja volt. A kongresszus sürgőssége miatt azonban a szervezetek egy része nem tudta idejében elküldeni delegátusait. Azoknak a szervezeteknek pedig, amelyeknek területe ideiglenesen német megszállás alatt állt, nem volt lehetőségük, hogy résztvegyenek a kongresszus munkájában.

A kongresszuson a breszti békéről Lenin tartott előadói beszédet. Beszédében megállapította, hogy „az a súlyos válság, amelyet pártunk a «baloldali» ellenzék kialakulásával kapcsolatban átél, az orosz forradalom egyik legnagyobb válsága”²¹.

A kongresszus Leninnek a háború és a béke kérdésében előterjesztett határozati javaslatát 30 szavazattal 12 ellenében elfogadta. Négyen tartózkodtak a szavazástól.

A kongresszus határozata leszögezte, hogy az imperialista államok katonai támadásai a Szovjet Köztársaság ellen a jövőben is kikerülhetetlenek lesznek. A kongresszus ezért mind a párt, mind a Szovjethatalom legelsődrendűbb és legfőbb feladatának tekinti azt, hogy a legerélyesebb, a leghatározottabb rendszabályokat hozza a munkások és parasztok önfegyelmének és fegyelmének megszilárdítása érdekében, annak az érdekében, hogy előkészítse a tömegeket a szocialista haza önfeláldozó védelmére, hogy megszervezze a Vörös Hadsereget, hogy a lakosságot általános katonai kiképzésben részesítse.

A kongresszus helyeselte és jóváhagyta Lenin és Sztálin vonalát a béke kérdésében, elítélte Trockij és Buharin állás-

²¹ Lenin Művei. 27. kot. 84. old.

pontját, és megbélyegezte a „baloldali kommunistákat“, akik pártszakító munkájukat a kongresszuson is folytatni akarták.

A breszti béke megkötésének nagy jelentősége volt a bolsevik párt, a Szovjetország, a szocialista forradalom szempontjából. A párt taktikájának lényege a breszti időszakban a háború és a béke kérdésében az volt, hogy a béke azonnali megkötése révén időt nyerjen a Szovjethatalom megszilárdítására, az ország gazdaságának rendbehozására és megszervezésére, az imperializmus táborán belüli összeütközések kihasználására, az ellenfél erejének bomlasztására, a Vörös Hadsereg megteremtésére. A béke megkötése révén tarthatta meg a szocialista proletariátus a parasztságot a maga oldalán, és a béke révén gyűjthetett annyi erőt az ország, amellyel le tudta verni a fehérgárdista tábornokokat a polgárháború időszakában.

A breszti béke megkötése lehetőséget adott a pártnak e feladatok megoldására. Mint ahogyan „Az SzK(b)P történetében“ olvassuk, „az Októberi Forradalom időszakában Lenin arra tanította a bolsevik pártot, hogyan kell eltökélten és félelmet nem ismerve támadni, amikor megvannak az ehhez szükséges előfeltételek. A breszti béke időszakában Lenin arra tanította a pártot, hogyan kell rendben visszavonulni, amikor az ellenfél ereje nyilvánvalóan felülmúlja a mi erőnket, hogy azután a legnagyobb eréllyel új támadást készítsünk elő az ellenség ellen.

A történelem bebizonyította, hogy a lenini vonal feltétlenül helyes volt“²².

A bolsevik párt VII. kongresszusa határozatot hozott a párt nevének megváltoztatásáról. Pártunk Lenin javaslatára a szociáldemokrata párt helyett a kommunista párt nevet vette fel, mivel az pontosan megfelel annak a célnak, amelyet pártunk maga elé tűz. Ez a cél a kommunizmus megvalósítása. A párt az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt — OK(b)P — nevet vette fel. A kongresszus a párt új programjának megszerkesztésére külön bizottságot választott, amelynek tagjai voltak Lenin, Sztálin és mások. A program alapjául a Lenin által kidolgozott tervezetet fogadták el.

---

²² Az SzK(b)P története. 266. old.

A bolsevik párt VII. kongresszusának történelmi jelentőségét „Az SzK(b)P története“ így jellemzi:

„A VII. kongresszus ilyenformán óriási, történelmi jelentőségű feladatot teljesített: szétzúzta a párton belül rejtőzködő ellenséget, a «baloldali kommunistákat» és a trokistákat, elérte azt, hogy kijutottunk az imperialista háborúból, elérte a békét, lélekzetvételhez juttatta az országot, módot adott a pártnak arra, hogy időt nyerjen a Vörös Hadsereg megszervezésére és kötelezte a pártot, hogy szocialista rendet teremtsen a népgazdaságban“²³.

A breszti békeszerződés ratifikálására összehívták a IV., Rendkívüli Összoroszági Szovjetkongresszust (1918 március 14—16). A kongresszus 784 szavazattal 261 ellenében jóváhagyta a breszti békeszerződést.

A kongresszus elfogadta a Lenin által megfogalmazott határozati javaslatot:

„Mostantól kezdve az Oroszországi Szovjet Föderatív Köztársaság, amely egyhangúlag elítéli a rablőháborúkat, jogának és kötelességének tekinti, hogy megvédelmezze a szocialista hazát bármely imperialista hatalom minden lehetséges támadásával szemben.

A kongresszus ezért kijelenti, hogy a dolgozó tömegek feltétlenül kötelesek minden erejüket megfeszíteni országunk védelmi képességének helyreállítása és fokozása érdekében... az ország katonai erejének helyreállítása érdekében“²⁴.

A Szovjetkongresszus határozatot hozott arról, hogy a Szovjet Köztársaság székhelyét Petrográdról Moszkvába kell áthelyezni.

3

A szocialista építőmunka megkezdésének lenini terve

A breszti béke megkötése után a Szovjetország lélekzetvételhez jutott. A kommunista párt ezt a lélekzetvételyi szünetet a szocialista építés megkezdésére használta fel. A szocialista forradalom első szakaszát, az 1917 novemberé-

²³ Az SzK(b)P története 267 old

²⁴ Lenin Művei 27. kötet 195 old

től 1918 februárjáig terjedő időszakot Lenin „a tőke elleni vörösgárdista támadás“ időszakának nevezte. Ebben az időszakban a régi, burzsoá államgépezet lerombolása és a burzsoázia gazdasági hatalmának megszüntetése volt a fő feladat. 1918 tavaszán új feladatok nyomultak előtérbe, ekkor „a szocialista építés új szakaszára — a «kisajátítók kisajátításáról» az elért győzelmek szervezett megszilárdítására, a szovjet népgazdaság építésére kezdtünk áttérni“²⁵.

Március 12-én az *Izvesztyija*-ban (A Központi Végrehajtó Bizottság Hírei) megjelent Leninnek „Napjaink legfontosabb feladata“ című cikke. A cikk mottójaként Lenin a nagy orosz költő, Nyekraszov szavait idézte:

Te, ki szegény is vagy,
Ó be dúsgazdag vagy,
Te, ki hatalmas vagy,
Ó be erőtlén vagy
— Anyánk, Oroszország!

Lenin ebben a cikkben arról írt, hogy a kommunista párt és a szovjet nép feladata, hogy átalakítsa Oroszországot, és szegény, erőtlén országból hatalmas, gazdag Szovjet Köztársasággá tegye.

„Mindenünk megvan hozzá — írta Lenin —, természeti kincsek, emberi erőtartalék és az a nagyszerű lendület, melyet a nagy forradalom adott a népi alkotóerőnek —, hogy megteremthessük az igazán hatalmas és dúsgazdag orosz hazát“²⁶.

Lenin „A Szovjet-hatalom soronlevő feladatai“ című híres munkájában azt írta, hogy a jövőt képviselő minden párt előtt három feladat áll. Az első feladat az, hogy a nép többségét meggyőzze programjának és taktikájának helyességéről. A második, a politikai hatalom kivívása. A harmadik feladat pedig az ország kormányzása. A bolsevik párt meggyőzte Oroszországot, a bolsevik párt elhódította Oroszországot — a gazdagoktól a szegények számára, a kizsákmányolóktól a dolgozók számára. Most — írta Lenin —

²⁵ Az SzK(b)P története. 267—268. old.

²⁶ *Lenin Művei*. 27. köt. 150. old.

a bolsevik pártnak meg kell tanulnia Oroszország kormányzását.

Lenin az ország kormányzásának feladatát nem mint szűkkörű adminisztratív feladatot, hanem mindenekelőtt mint szervezési feladatot tűzte ki. Hangsúlyozta, hogy a gyakorlatban új módon, szocialista módon kell megszervezni tíz- és tízmilliók életének legmélyebb alapjait — gazdasági alapjait.

A régi rendszer lerombolásától az új felépítésére való átmenet a burzsoázia elleni harc új szakasza: átmenet a kisajátítók kisajátításáról olyan viszonyok megteremtésére, amelyek között a burzsoázia sem élni, sem újjászületni nem képes. Lenin azt mondta, most az ajtón kopogtat az új időszak, amelyben úgy felszántjuk a talajt, hogy „abban a talajban aztán semmiféle burzsoázia meg ne teremhessen“²⁷.

Az új, szocialista gazdasági rendszer felépítésére való átmenetnél Lenin rendkívül fontosnak tartotta a termelés és a termékelosztás egész népet átfogó nyilvántartásának és ellenőrzésének megszervezését.

A termelés és a termékek elosztása feletti egész népet átfogó nyilvántartás és ellenőrzés megszervezéséhez szakemberekre volt szükség. Fel kellett használni a régi, burzsoá szakembereket, és meg kellett kezdeni az új szovjet szakemberek nevelését a nép, a munkások és a parasztok közül. A népben rengeteg szervező tehetség van, írta Lenin. A tőke ezrével taposta el, tette tönkre, dobta félre őket. Meg kell keresni, fel kell bátorítani, talpra kell állítani, ki kell emelni őket a vezető szervezőmunkára. Az egyszerű emberek még nem tudnak nagy méretekben szervezőmunkát végezni, mondotta, kissé félénkek, a pártnak kell segíteni őket. Lenin azt a régi közmondást idézte, hogy „Nem istenek égetik a fazekakat“, amivel arra utalt, hogy ehhez kell igazodni a munkások és parasztok közül kikerülő gyakorlati embereknek, szervezőknek.

A szocializmus építésének megkezdésénél nagy nehézséget jelentett az, hogy az országban többféle gazdasági alakulat volt. Lenin Oroszország gazdasági helyzetét elemelve azt mondotta, hogy az országban ötféle társadalmi-

²⁷ Lenin Művei. 27. köt. 242 old.

gazdasági alakulat elemei vannak meg. Ezek a következők voltak: 1. a patriarchális gazdaság, vagyis jelentős mértékben naturális gazdaság, 2. a kisárutermelés, 3. a magán-gazdasági kapitalizmus, 4. az államkapitalizmus, 5. a szocializmus. E közül az öt gazdasági alakulat közül abban az időben a második — a kisárutermelés — volt túlsúlyban. A kisárutermelés túlsúlya rendkívül sok nehézséget okozott a szocialista építés megkezdésében, az egész népet átfogó nyilvántartás és ellenőrzés megszervezésében. A kisárutermelők milliói között a nyilvántartást és az ellenőrzést bevezetni majdnem lehetetlen volt. Akadályozták ezt egyrészt az objektív körülmények, de akadályozta az is, hogy a kispolgárság egyáltalában nem is akarta magát az állami nyilvántartásnak és ellenőrzésnek alávetni. Ilyen körülmények között a proletár nyilvántartás és ellenőrzés legnagyobb ellensége a kispolgári ösztönösség volt. „... A kistermelők — írja «Az SzK(b)P története» — nem akartak tudni sem a munkafegyelemről, sem állami fegyelemről, nem vetették alá magukat sem a számontartásnak, sem az ellenőrzésnek. Ebben a nehéz helyzetben különös veszedelmet jelentett az elemi erővel terjedő kispolgári spekuláció és zugkereskedelem, valamint a kistermelőknek és kereskedőknek az az igyekezete, hogy a nép nélkülözésén gazdagodjanak”²⁸.

A szocialista gazdasági alakulat építése a munka új fajta megszervezését, a munka magasabb fokú termelékenységét követeli meg. A kapitalizmus végső fokon azért győzte le a feudalizmust, mert megteremtette a munka jóval magasabb fokú termelékenységét és a társadalmat gazdagabbá tette. A szocializmus is csak akkor arathat győzelmet a kapitalizmus felett, ha meg tudja szervezni a munka jóval magasabb fokú termelékenységét és gazdagabbá teszi a társadalmat. A Szovjetunióban azért győzött a szocializmus, mert biztosította a munka magasfokú termelékenységét és gazdagabbá tette a szovjet társadalmat.

Lenin a munka termelékenysége emelésének problémáját teljes egészében felvetette.

„Miután a proletariátus megoldotta a hatalom kivívásának feladatát — írta Lenin —, és amilyen mértékben lény-

²⁸ Az SzK(b)P története. 268. old.

gében és fő vonásaiban megoldja a kisajátítók kisajátításának és a kisajátítók ellenállása elfojtásának feladatát, minden szocialista forradalomban szükségszerűen előtérbe nyomul a kapitalizmusnál magasabbrendű társadalmi alakulat megteremtésének alapvető feladata, vagyis: a munka termelékenységének emelése, ezzel kapcsolatban pedig (és ennek érdekében) a munkának magasabb színvonalú megszervezése²⁹.

A munka termelékenységének emeléséhez szükséges, hogy meglegyenek az objektív és szubjektív tényezők. Objektív tényezőknek számítanak az ország természeti kincsei, valamint a modern technikai eljárások. Ezeknek a tényezőknek az együttes jelenléte a termelőerők soha nem látott fejlődését eredményezheti és biztosíthatja a nagyipar anyagi alapját: a fűtőanyag-, a nyersvas-, az acél- és a vastermelés, valamint a gépgyártás, a vegyipar stb. fejlesztését. A Szovjet Köztársaság helyzete e tekintetben kedvező volt, mert óriási érc-, szén-, olaj- és tőzegtartalékokkal, gazdag erdőségekkel, a vegyipar számára szükséges nyersanyag-tartalékokkal stb. rendelkezett.

A munka termelékenységének emeléséhez szükséges szubjektív tényezők a következők: először is, a lakosság tömegeinek műveltségi és kulturális felemelkedése; másodszor, a dolgozók fegyelmének, szakértelmének, a munka eredményességének, intenzitásának fokozása, a munka jobb megszervezése. A szocialista forradalom széles távlatokat nyitott a nép művelődése, kulturális színvonalának emelkedése számára.

Lenin hangsúlyozta, hogy a régi, kizsákmányoló fegyelemtől, a deresfegyelemtől, az új, szocialista, tudatos fegyelemre való áttérés nagyon nehéz. A nép ledobta vállairól a burzsoá-földesúri fegyelmet, a korbács és az éhség fegyelmét, kiegyenesítette derekát. Az új munkafegyelem éppen csak hogy létrejött, de a kispolgárság általában nem akar semmiféle fegyelmet. Lenin azt írta, hogy a kérdés élesen vetődik fel: vagy megteremtjük az új, tudatos, szocialista fegyelmet, vagy elkerülhetetlen a visszatérés a

---

²⁹ *Lenin Művei.* 27. kot. 251—252. old

régihez, mert semilyen társadalom sem létezhet munkafegyelem nélkül.

Az új módon való gazdálkodás kérdéséről beszélve, Lenin a következőket írta:

„Tartsd számon gondosan és lelkiismeretesen a pénzt, gazdálkodj takarékosan, ne henyélj, ne lopj, tarts szigorú fegyelmet a munkában — éppen ezek a jelszavak, amelyeket a forradalmár proletárok joggal kigúnyoltak akkor, amikor a burzsoázia mint kizsákmányoló osztály az efféle beszédekkel leplezte uralmát — éppen ezek a jelszavak válnak most, a burzsoázia megdöntése után, a mai helyzet aktuális és fő jelszavaivá“³⁰.

Ezeknek a jelszavaknak gyakorlati megvalósítása volt az ország megmentésének egyetlen feltétele. Ezeknek a jelszavaknak szovjet módszerekkel történő megvalósítása, a Szovjethatalom törvényei alapján, szükséges és elégséges volt a szocializmus győzelméhez.

„Ma, amikor először érkezünk el a forradalom menetének magvához — mondotta Lenin 1918 április 29-én az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság ülésén —, arról van szó, győz-e a proletár fegyelem és szervezettség, vagy pedig a kispolgári tulajdonosok ösztönös anarchiája győz, amely Oroszországban különösen erős“³¹.

A párt, Lenin útmutatásait követve, erélyes harcot indított a termelés lazaságai ellen és a szigorú munkafegyelemért az iparban. Mivel a munkához való új viszony a tömegekben lassan alakult ki, a munkafegyelemért folyó harc ebben az időszakban központi feladattá lett.

Lenin hangsúlyozta, hogy a szocialista munkafegyelem megteremtésében nagy szerepet kell játszania a szocialista munkaversenynek. A verseny programjának, mondotta Lenin, egyszerűnek, világosnak és mindenki számára érthetőnek kell lennie. Ott tettek sokat a munka termelékenységének emelése érdekében, ahol új, jó lakóházakat építenek, ahol minden gyermeket ellátnak egy üveg tejjel; úgy kell versenyezni, hogy mindenkinek legyen kenyere, hogy mindenki jó lábbeliben és jó ruhában járjon, hogy min-

³⁰ *Lenin Művei* 27. kötet 238. oldal

³¹ Ugyanott, 281. oldal

denkinek legyen meleg lakása, hogy mindenki lelkiismeretesen dolgozzék, és ne legyen senki, aki kihúzza magát a munka alól.

Különösen nagy jelentőséget tulajdonított Lenin a szocialista munkaverseny széleskörű megindításának az iparban. Ezzel egyidejűleg azt követelte, hogy vezessék be a teljesítménybért és harcoljanak az egyenlősi ellen. Lenin hangsúlyozta, hogy a nevelőjellegű, meggyőző intézkedések mellett a kényszerítés módszerét is alkalmazni kell azokkal szemben, akik csak mennél többet akarnak kicsikarni az államtól, akik a napot lopják és spekulációval foglalkoznak. Azt tartotta, hogy az új fegyelmet — a munkafegyelmet, az elvtársias kapcsolat fegyelmét, a szovjet fegyelmet — a dolgozók milliói teremtik meg a mindennapi gyakorlati munka során, s hogy „e feladat teljesítése egész történelmi korszakot vesz igénybe“³².

A „baloldali kommunisták“ (Buharin, Oszinszkij és mások), akik egyhúron pendültek az eszerekkel, mensevikkkel és anarchistákkal, a szocialista építés megkezdésének lenini terve ellen foglaltak állást. A „baloldali kommunisták“ az átmeneti idő nehézségei, valamint a kispolgári ösztönös anarchia nyomása előtti behódolásukat „baloldali“ frázisokkal leplezték. Azt követelték, hogy azonnal térjenek át a kommunizmusra, s anarchista módon tagadták a proletárállam szükségességét. A „baloldali kommunisták“ ugyanakkor trockista nézeteket is hirdettek, s azt hangoztatták, hogy a szocializmus építése, a szocializmus győzelme Oroszországban lehetetlen. A fegyelem bevezetése, az egy személyi vezetés, a szakembereknek az iparban való felhasználása és az önálló gazdaságos elszámolás bevezetése ellen ágáltak. Azt a hazug rágalmat terjesztették, hogy a lenini politika a gazdasági építés terén „visszavezet a burzsoá rendhez“. A „baloldali kommunisták“ „baloldali“ frázisaikkal tulajdonképpen azt leplezték, hogy a kulákok, naplopók és spekulánsok mellett szállnak síkra, azok mellett, akik elleneztek a fegyelmet és ellenséges magatartást tanúsítottak a gazdasági élet állami szabályozásával, a nyilvántartással és ellenőrzéssel szemben.

---

³² *Lenin Művei*. 27. kot. 422. old.

Lenin „A Szovjethatalom soronlevő feladatai“ című híres munkájának befejezésében kikelt az olyan „gyász-forradalmárok“ ellen, mint amilyenek a „baloldali“ eszerek és a „baloldali kommunisták“ voltak, s ezt írta:

„Hisztérikus rohamokra nincs szükségünk. Nekünk a proletariátus vas zászlóaljainak egyenletes menetelésére van szükségünk“³³.

4

***A szegényparaszt bizottságok,
és a kulákság megfékezése**

A párt miután megszabta az új, a szovjet ipar szervezési feladatait, áttért a falu kérdéseire.

A falu osztályszerkezete még a tegnapot tükrözte. Tizenötmillió parasztportából körülbelül tízmillió volt a szegényparaszt-, hárommillió a középparaszt- és mintegy kétmillió a kulákgazdaság. A földesúri osztály felszámolása után a parasztságon belül harc indult meg, a szegényparasztság harca a kulákság ellen. A kulákok akkor még komoly erőt képviseltek és megkaparintották a földesuraktól elvett földet. A szegényparasztságnak segítségre volt szüksége a kulákság elleni harcában, mert a kulákok a földről szóló szovjet törvényt saját kizsákmányoló céljaik megvalósítására akarták kihasználni.

A kulákok — mint általában a kizsákmányolók — ellenséges magatartást tanúsítottak a szovjet hatalommal szemben. A kulákok nem voltak hajlandók megállapított áron eladni gabonájukat az államnak. Éhínséggel akarták rákényszeríteni a szovjet államot, hogy mondjon le a szocialista rendszabályok végrehajtásáról, éhínséggel akarták megfojtani a forradalmat. Az ipari központok élelmiszerellátása 1918 nyarán rendkívül súlyossá vált. A munkások Moszkvában és Petrográdon körülbelül 5 dekagramm kenyert kaptak két napra.

Ahhoz, hogy ebből a nehéz helyzetből ki lehessen lábalni, mindenekelőtt szét kellett verni az ellenforradalmi

³³ Lenin Művei. 27. kot. 273. old.

kulákságot, meg kellett törni ellenállását. A párt munkásokat küldött a falvakba, hogy megszervezzék a szegényparaszságot a gabonafölösleggel rendelkező kulákság szabotázsja elleni harcra. Közellátási munkásosztagokat és falusi szegényparaszt bizottságokat szerveztek.

Lenin felhívással fordult a munkásosztályhoz és elsősorban a petrográdi munkásokhoz. Ezt írta:

„Munkás elvtársak! Gondoljatok arra, hogy a forradalom válságos helyzetben van. Gondoljatok arra, hogy a forradalmat *c s a k t i* menthetitek meg; senki más.

Tízezrével kellene nekünk válogatott, élenjáró, a szocializmushoz hű munkások, akik megvesztegethetetlenek, akik képtelenek fosztogatásra, akik acélos erővel tudnak fellépni a kulákok, spekulánsok, feketézők, korrump és bomlasztó elemek ellen³⁴.

Két hónap alatt, 1918 júniusában és júliusában, körülbelül 10 140 munkás jelentkezett a közellátási munkásosztagokba. Közöttük több mint ötezer petrográdi munkás volt.

„A gabonáért folyó harc — harc a szocializmusért!” — mondotta Lenin. Ezzel a jelszóval szervezték a munkásokat a falvakba való kiszállásokra.

A Szovjethatalom több rendelettel közellátási diktatúrát vezetett be. Bevezették a gabonamonopóliumot, s a gabona árát megállapították. A Közellátásügyi Népbiztosság szerveit rendkívüli jogokkal ruházták fel, hogy a megállapított áron gabonát vásároljanak. Azokat a kulákokat, akiknek volt gabonataralékuk, de nem vitték el a gabonagyűjtőhelyre, és azokat, akik a gabonát pálinkafőzésre poszékolták, meg a feketéző spekulánsokat a nép ellenségeinek nyilvánították és örökre elkergették a faluközösségből.

A forradalom sorsa a gabonakérdéstől függött. Az ország délkeleti részén gazdag gabonakészletek voltak. A párt és a kormány ezért elküldte oda Sztálint. Sztálin elvtársat 1918 május 29-én a déloroszországi közellátás rendkívüli jogokkal felruházott vezetőjévé nevezték ki. Június 6-án érkezett meg Caricinba, ahol erélyesen munkához látott. Megtisztította a várost a földalatti fehérgárdista kémcsoportoktól, forradalmi rendet vezetett be, megszervezte Caricin

³⁴ Lenin Művei. 27. köt. 393. old.

védelmét és a fehérgárdista csapatok szétverését. Sztálin elvtárs hatalmas gabonakészletet gyűjtetett össze és irányított az ország ipari központjaiba.

Lenin július 24-én a Sztálin elvtárral közvetlen vonalon folytatott beszélgetésében azt mondta „a közellátással kapcsolatban meg kell mondanom, hogy ma egyáltalán semmit sem adnak sem Petrográdban, sem Moszkvában. A helyzet igen rossz. Közölje, tud-e sürgősen intézkedni, mivel Önön kívül nincs honnan szerezni“³⁵.

Sztálin csupán egy hónap alatt 2 379 vagon indított útnak, több mint 2 millió pud élelmiszerrel. A Szovjetország, a proletárforradalom megmenekült az éhségtől.

A faluba való munkáskiszállásoknak, amelyeket Sztálin elvtárs irányított, rendkívül nagy elvi jelentőségük volt a szocialista forradalom továbbfejlesztése és elmélyítése szempontjából. A nagy ipari központok munkásai elvitték a faluba a szocialista forradalom jelszavait, megszervezték a szegényparasztságot a kulákság elleni harcra.

Az Összoroszági Központi Végrehajtó Bizottság 1918 június 11-i rendelete életre hívta a szegényparaszt bizottságokat és meghatározta feladataikat, amelyek a következők voltak: a gabona, a legfontosabb közszükségleti cikkek és a mezőgazdasági felszerelések elosztása, továbbá a helyi közellátási szervek támogatása a kulákok és jó módúak élelmiszerfeleslegének begyűjtésében.

A szegényparaszt bizottságok nagy szerepet játszottak a kulákság megfékezésében, a földesuraktól elkobzott és a kulákoktól elvett földek újrafelosztásában. 50 millió hektár kulákföld ment át a szegény- és középparasztok kezébe. A kulákok termelési eszközeinek jelentékeny részét elkobozták és a szegényparasztoknak adták. A szegényparaszt bizottságok elvették a kulákoktól az élelmiszerfelesleget, ezzel segítettek a Közellátásügyi Népbizottság szerveinek a gabonabegyűjtésben, valamint a központok munkásságának és a Vörös Hadsereg élelmiszerellátásában.

„Az SzK(b)P történetében“ olvashatjuk, hogy a szegényparaszt bizottságok megszervezése újabb szakaszt jelentett a falu szocialista forradalmának kibontakozásában.

³⁵ Lenin Művei. 27. kot. 565. old.

A szegényparaszt bizottságok a proletárdiktatúra falusi támaszpontjai voltak. Jórészt a szegényparaszt bizottságokon keresztül alakultak a Vörös Hadsereg káderei a paraszti lakosság soraiból.

A munkások kiszállása és a szegényparaszt bizottságok tevékenysége megszilárdította a Szovjethatalmat a falun. A szegényparaszt bizottságoknak és a sokezer munkás falun végzett munkájának rendkívül nagy politikai jelentősége volt a középparasztnak a Szovjethatalom mellé állítása szempontjából.

A szegényparaszt bizottságok 1918 végén, miután feladatukat betöltötték, megszűntek, beolvadtak a falusi Szovjetekbe.

Az osztályharc széleskörű kibontakozása falun döntő hatással volt a „baloldali“ eszerekre. A „baloldali“ eszerek, akik a kulákság érdekeit képviselték, úgy határoztak, hogy szakítanak a bolsevikokkal és lázadást szerveznek a Szovjethatalom ellen. 1918 június 24-én a „baloldali“ eszerek központi bizottsága határozatot hozott a lázadás megszervezéséről, amelyet az V. Összoroszországi Szovjetkongresszus idején szándékoztak végrehajtani.

5

Az V. Összoroszországi Szovjetkongresszus, és az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaság Alkotmányának elfogadása

Az V. Összoroszországi Szovjetkongresszus 1918 július 4-én nyílt meg.

A kongresszuson több mint ezer küldött vett részt, akiknek a többsége bolsevik volt.

A Népbiztosok Tanácsának munkájáról Lenin tartott beszámolót. A kongresszus túlnyomó szótöbbséggel helyeselte a szovjet kormány kül- és belpolitikáját.

A „baloldali“ eszerek elkeseredett harcot indítottak a kongresszuson a bolsevikok ellen, Lenin ellen. A „baloldali“ eszerek a breszti béke és a szegényparaszt bizottságok ellen hadakoztak, azzal akarták megfélemlíteni a bolsevikokat, hogy amennyiben nem bontják fel azonnal a breszti béke-

szerződést, akkor majd maga a „nép“ bontja fel. A belpolitika terén azt követelték, hogy szüntessék be a kulákság elleni harcot és ne küldjenek többé közellátási munkáosztagokat falura. Lenin tiltakozott a „baloldali“ eszerek követelődzései ellen és azt mondotta, hogy semmiféle talajuk sincs többé a népben, hogy „ügyük a népben reménytelenül elveszett“³⁶, hogy a munkások és parasztok szövetsége napról napra erősödik és „ha mégolyan hisztérikusan üvöltöznek is pártunk ellen, mégsem tudják megbontani ezt a szövetséget“³⁷.

Július 6-án, Bljumkin „baloldali“ eszer, aki később Trockij ügynöke lett, megölte Mirbach moszkvai német nagykövetet. A „baloldali“ eszerek pártja ezzel akarta kiprovokálni a breszti békeszerződés felbontását és a háborút Németországgal. Ez volt a jeladás egyben az eszer lázadás megkezdésére is. A lázadók az Összoroszsországi Rendkívüli Bizottságban (Vé-Csé-Ká) dolgozó Popov „baloldali“ eszer kétezer főnyi osztagával elfoglalták a Trjohszvjatyityelszkij-közt, letartóztatták Dzerzsinszkijt és néhány órára elfoglalták a távíróközpontot, majd ágyúzni kezdték a Kremlt. Amikor azonban feleletül az eszerek ágyúzására a Trjohszvjatyityelszkij-köz irányában megnyitották a tüzérségi tüzet és az első lövedék eltalálta a lázadók parancsnokságát, az eszerek pánikszerűen elmenekültek.

Lenin a következőket táviratozta Sztálinnak Caricinbe:

„Ma délután körülbelül 3 órakor egy baloldali eszer bombával megölte Mirbachot. Ezt a gyilkosságot nyilvánvalóan a monarchisták vagy az angol-francia tőkések érdekében követték el. A baloldali eszerek, akik nem hajlandók kiadni a gyilkost, letartóztatták Dzerzsinszkijt... és fellázdak ellenünk. Még ma éjjel kíméletlenül felszámoljuk ezt a lázadást és megmondjuk a népnek az igazságot: egy hajszál választ el bennünket a háborútól. Több száz baloldali eszer túsunk van. Mindenütt kíméletlenül el kell fojtani ezeket a szánalmas és hisztérikus kalandorokat, akik az ellenforradalmárok eszközeivé váltak... Szóval, legyen

³⁶ *Lenin Művei* 27. kötet 521. oldal

³⁷ *Ugyanott*, 539. oldal

kíméletlen a baloldali eszerekkel szemben és értesítsen gyakrabban³⁸.

Sztálin válaszában a következőket írta Leninnek:

„Mindent megteszek, hogy megelőzzem az esetleges meglepetéseket. Nyugodt lehet, hogy kezünk nem fog remegni...“³⁹

A „baloldali“ eszerek lázadását néhány óra leforgása alatt leverték. Július 7-én délután 4 órakor a Népbiztosok Tanácsa kormányközleményt adott ki a lázadás felszámolásáról.

A „baloldali“ eszerek lázadása egyik láncszeme volt annak a kiterjedt és jól átgondolt összeesküvésnek, amelyet Lockart angol ügyvivő szervezett. Ennek az összeesküvésnek a többi láncszeme a csehszlovákok lázadása, a szovjet csapatok parancsnokának, Muravjov „baloldali“ eszerek az árulása, az eszerek lázadása Jaroszlavlban, Ribinszkben, Muromban és más városokban, Urickij és Volodarszkij meggyilkolása és a Lenin elleni merénylet volt. A „baloldali“ eszerek lázadását, mint ahogy később kiderült, Buharin és Trockij tudtával és beleegyezésével szervezték meg, és ez a lázadás része volt a buharinisták, trockisták és „baloldali“ eszerek közös ellenforradalmi összeesküvésének, amelyet a Szovjethatalom ellen szőttek.

A német imperialisták fel akarták használni a „baloldali“ eszerek lázadását intervenciójuk érdekében. Azt követelték, hogy a német követség őrzésére német katonákból álló zászlóaljat engedjenek be Moszkvába.

A szovjet kormány éles visszautasítással válaszolt az elbizakodott imperialista ragadozóknak. Lenin kormány-nyilatkozatában leszögezte, hogy a német katonákból álló zászlóalj bevonulása Moszkvába „objektíven azt jelentené, hogy a külföldi csapatok megkezdik Oroszország megszállását“, és hogy „erre a lépésre kénytelenek volnánk úgy válaszolni... hogy gyorsított ütemben mozgósítunk, felszólítunk egytől-egyig minden felnőtt munkást és parasztot a fegyveres ellenállásra... A háború ebben az esetben — mondta Lenin — végzetes, de feltétlen és megfellebbez-

³⁸ *Lenin Művei* 27. köt. 547. old.

³⁹ *Sztálin Művei* 4. köt. 122. old.

hetetlen szükségyszerűséggé válna számunkra, és ezt a forradalmi háborút Oroszország munkásai és parasztjai a Szovjet hatalommal válllvetve utolsó lehetőségükig végig fogják harcolni“⁴⁰.

A szovjet kormány szilárd álláspontja arra kényszerítette a német kormányt, hogy elálljon ettől az arcátlan követeléstől.

Július 9-én a Szovjetkongresszus újból megkezdte munkáját. A kongresszus határozatot hozott, amelynek értelmében a „baloldali“ eszközöket kizárja a Szovjetekből. A kongresszus elfogadta az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaság alkotmányát — az első szovjet alkotmányt, amely „A dolgozó és kizsákmányolt nép jogainak kinyilatkoztatásával“ együtt az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaság egységes alaptörvényévé lett.

Az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaság alkotmánytervezetének kidolgozásában vezető szerepe volt Sztálin elvtársnak. Sztálin Szverdlovval együtt résztvett az alkotmány kidolgozására kiküldött bizottságban. Sztálin elvtárs a *Pravda* munkatársával folytatott beszélgetésében, melyet a központi lapok közöltek, az Oroszországi Föderatív Köztársaság felépítésének következő elveire mutatott rá: az önkéntességen és az egyenjogúságon alapuló szovjet föderáció elveinek pontos meghatározása; a „baloldali“ eszközök és „baloldali kommunisták“ általi hirdetett helyi szeparatizmus megengedhetetlensége; a hatalom szigorú centralizmusa, a szovjet föderalizmussal össze nem egyeztethető földrajzi föderalizmus megengedhetetlensége. Sztálin elvtárs javasolta az alkotmány kidolgozására kiküldött bizottságnak, hogy az alkotmánytervezetbe vegyék be „A Szovjet Föderatív Köztársaság típusára“ vonatkozó téziseket és „Az OSzFSzK Alkotmánya alapelveinek“ tervezetét. Az Alkotmány kidolgozására kiküldött bizottság Sztálin elvtársnak valamennyi programot adó útmutatását elfogadta, s az OSzFSzK Alkotmánya ezeket az útmutatásokat teljes egészükben tükrözte.

Az OSzFSzK alaptörvénye kimondotta:

---

⁴⁰ *Lenin Művei*. 27. köt. 555. old.

Oroszország a Munkás- Katona- és Parasztküldöttek Szovjetjeinek köztársasága. A központban és a vidéken minden hatalom a Szovjeteké. Az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaság a szabad nemzetek szabad szövetségén alapul mint a szovjet nemzeti köztársaságok föderációja.

A deklaráció meghatározta a szovjet állam legfőbb feladatát: az embernek ember által való mindenféle kizsákmányolásának megszüntetése, a társadalom osztályokra tagozódásának felszámolása, a kizsákmányolók ellenállásának könyörtelen elfojtása, a társadalom szocialista felépítése és a szocializmus győzelme.

Az alkotmány lerögzítette a Szovjethatalom által fogantatosított gazdasági intézkedéseket: a föld magántulajdonának megszüntetését és az egész dolgozó nép tulajdonává tételét, a bankok államosítását, a munkásellenőrzés bevezetését, ami az első lépés volt ahhoz, hogy a gyárak, az üzemek, a bányák, a vasút és a többi termelési és közlekedési eszköz teljesen a munkás-paraszt állam tulajdonába menjen át.

Az alkotmány kimondotta, hogy az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaság legfőbb hatalmi szerve az Összoroszországi Szovjetkongresszus, a kongresszusok közötti időben pedig a Szovjetek Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottsága.

Az alkotmány biztosította a dolgozók politikai és szabadságjogait: a lelkiismereti, szólás- és sajtószabadságot, a gyülekezési, a felvonulási és az egyesülési szabadságot. Biztosította a dolgozók jogait a munkára, a művelődésre, megadta számukra azt a megtiszteltető jogot, hogy a forradalmat fegyverrel a kézben védelmezhessék. Az alkotmány a jogokat és a szabadságot nemcsak kihirdette, hanem meg is adta az anyagi biztosítékot a dolgozók nagy tömegeinek, hogy valóban gyakorolhassák az alkotmány által biztosított jogokat, hogy élhessenek az alkotmány által biztosított szabadsággal.

Az alkotmány leszögezte a szocializmus elvét: „Aki nem dolgozik, az ne is egyék!”

Az alkotmány megfosztotta politikai jogaiktól azokat az egyes csoportokat és személyeket, akik ezeket a jogokat

a szocialista forradalom érdekei ellen használták fel. A kizsákmányoló osztályoknak a politikai jogaiktól való megfosztását úgy tekintették, mint ideiglenes harci rendszabályt a kizsákmányolók azon kísérleteivel szemben, hogy visszaállítsák osztályuralmukat.

Az OSzFSzK Alkotmánya menedékjogot biztosított mindazoknak a külföldieknek, akiket politikai vagy vallási meggyőződésük miatt üldöztek.

Az oroszországi köztársaság kihirdette a nemzetek szabad önrendelkezési jogát, elismerte minden polgár jogegyenlőségét, függetlenül fajai és nemzeti hovatartozásától. A köztársaság alaptörvényével ellentmondónak nyilvánította azt, hogy egyik vagy másik fajnak vagy nemzetnek bármilyen kiváltságot biztosítsanak, valamint azt, hogy a nemzeti kisebbségeket elnyomják, vagypedig jogaikat korlátozzák.

Az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaság kinyilatkoztatta, hogy legfontosabb külpolitikai célkitűzésének tekinti a népek közötti békéért való tántoríthatatlan harcot, a titkos szerződések felbontását, a cári kormány, a földesurak és a burzsoázia által kötött kölcsön-szerződések megsemmisítését. Kinyilatkoztatta továbbá, hogy teljesen szakít a burzsoá civilizáció barbár politikájával, mert ez a civilizáció csak néhány kiválasztott nemzet kizsákmányolóinak jólétét szolgálja annak az árán, hogy Ázsiában, a gyarmatokon és a kis országokban a dolgozók százmillióit dönti rabságba.

Az V. Összoroszországi Szovjetkongresszussal befejeződik a Nagy Októberi Szocialista Forradalom előkészítésének és véghezvitelének időszaka. A kongresszus a Nagy Októberi Szocialista Forradalom vívmányait az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaság Alkotmányában rögzítette le. A kongresszus azáltal, hogy a Szovjetekből kikéngette a „baloldali” eszeréket, megszilárdította a proletariátus diktatúráját.

Lenin és Sztálin azt tanítják, hogy a marxizmusban a legfontosabb a proletariátus diktatúrája, a proletariátus diktatúrájában pedig a legfontosabb a kommunista párt irányító szerepe. A proletárdiktatúrát csak a kommunista párton mint a proletariátus diktatúrájának irányító és vezető

erején keresztül lehet megvalósítani. A proletariátus diktatúrája csak abban az esetben lehet teljes, hogyha azt egy párt vezeti, a kommunista párt, amely nem osztja meg, nem oszthatja és nem is szabad megosztania a vezetést más pártokkal. Az a történelmi tapasztalat, amelyet a bolsevik párt az Októberi Forradalom előkészítésének és véghezvitelének irányításában, a munkásosztály diktatúrájának megőrzéséért és megszilárdításáért, a szocializmus győzelméért vívott harc vezetésében szerzett, ragyogó bizonyítéka ennek a megingathatatlan lenini-sztálini tételnek, és a bolsevikok pártjának, a szovjet államban betöltött vezető és irányító szerepének diadala.

BEFEJEZÉS

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom, amely megdöntötte az imperializmus hatalmát Oroszországban és megteremtette a proletariátus diktatúráját, új korszakot nyitott a társadalom történetében — a proletárforradalmak korszakát.

Az Októberi Forradalom szociális tartalmát, jellegét illetően szocialista forradalom. Fő politikai célja: a burzsoázia hatalmának megdöntése, a proletariátus uralmának, a proletárdiktatúrának megteremtése, a szocialista társadalom megszervezése. Ez a cél egy osztály — a proletariátus célja.

A szocialista forradalmat csak a proletariátus mint a burzsoá társadalom egyetlen valóban forradalmi osztálya képes véghezvinni. A proletariátus azonban ezt a forradalmat csupán akkor tudja végrehajtani, ha a lakosság többségét, a nem-proletár dolgozó tömegeket, vagyis elsősorban a dolgozó parasztságot maga köré tömöríti. Az 1848-as és 1871-es francia forradalom főképpen azért szenvedett vereséget, mert a franciaországi proletariátus nem hódította el a burzsoáziától a paraszti tartalékokat. Az Októberi Forradalom országunkban azért győzött, mert az orosz proletariátus el tudta hódítani a burzsoáziától a paraszti tartalékokat, a dolgozó parasztokat, és mint az elnyomás, a rabszolgaság, a megalázás és a kizsákmányolás elleni harc egyetlen és természetes vezére, magával tudta ragadni őket.

A proletariátus, miközben saját célját megvalósítja, fel-

szabadít minden dolgozót a kapitalista elnyomás és a kizsákmányolás alól. A szocialista forradalom nem áll ellentétben a nem-proletár dolgozó tömegek érdekeivel, a parasztság érdekeivel. Ellenkezőleg, megfelel a parasztság legfontosabb létérdekeinek, mert a szocialista forradalom és csakis a szocialista forradalom szabadíthat fel teljesen minden dolgozót a kizsákmányolás alól.

Lenin és Sztálin a szocialista forradalmat valóban népi forradalomnak nevezték. A proletariátus, miután megdöntötte a kapitalizmust, megkezdi a szocializmus építését. A régi társadalom lerombolásáért és az új felépítéséért folytatott nagy harcban maga köré tömöríti majdnem az egész népet, vagyis valamennyi dolgozót és kizsákmányoltat. Mindez különösen vonatkozik az Októberi Forradalomra, mert ebben a forradalomban a proletariátus segítette a parasztságnak felszámolni a földesurak osztályát, a parasztság évszázados ellenségét. Ezzel kapcsolatban Lenin és Sztálin hangsúlyozták, hogy az Októberi Forradalom a proletárforradalomnak a parasztháborúval való olyan nagyszerű egybekapcsolása volt, amelyenről Marx írt Engelsnek 1856-ban.

Az Októberi Forradalom mozgó ereje a munkásosztály és a szegényparasztság volt.

A forradalom hegemonja, vezére a munkásosztály a forradalom élén, a forradalom rohamcsapatában haladt. Ez az osztály adta a legtöbb harcost, példát mutatott a hősiesség és az önfeláldozás terén. A munkásosztály a békéért, a szabadságért, a földért és a szocializmusért vívott harcban megszerezte magának a nép vezérének járó tekintélyt.

A munkásosztály szövetségese a szegényparasztság volt, amely abban az időben a paraszti lakosság túlnyomó többségét alkotta. Az orosz proletariátus, amely olyan országban fejtette ki tevékenységét, ahol a lakosság többsége paraszt volt, maga köré tudta tömöríteni a békére vágyó és földet akaró szegényparasztságot és a katonák többségét. A munkásosztály és a falusi szegényparasztság szövetségének döntő hatása volt a középparasztok magatartására. A középparaszt sok ingadozás után, csak az októberi felkelés előtt fordult a forradalom felé és csatlakozott a szegényparasztsághoz.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom gyökerestül megváltoztatta Oroszország nemzetközi és belső helyzetét. Azáltal, hogy békét hirdetett a népek között, azonnal elszakította az imperialista rablópolitika fonalát és a hatalmas ország külpolitikáját elvileg más vágányokra állította.

Az Októberi Forradalom kiszakította Oroszországot az imperialista háborúból. A teljes gazdasági romlás és az ország kimerülése, ami a földesurak és a kapitalisták gazdálkodásának következménye volt, és amit az imperialista háború csak fokozott, a legnagyobb nemzeti katasztrófa elé állították Oroszországot, az elé a közvetlen veszély elé, hogy elveszti politikai önállóságát és függetlenségét s a külföldi imperializmus gyarmatává válik. Az Októberi Forradalom megmentette az országot az egyébként elkerülhetetlen nemzeti katasztrófától, megszabadította a dolgozók millióit az imperialista háború terhétől és békét hozott számukra.

Lenin azt írta: „S egyre világosabban, egyre élesebben, egyre feltartóztathatatlanabban bontakozik ki a tegnapi háború okairól s a közelgő holnapi háborúról gondolkodó emberek milliói előtt a komor igazság: nem lehet másképpen szabadulnunk az imperialista háborúból és abból az imperialista békéből... melyhez a háború elkerülhetetlenül vezet, nem lehet másképpen szabadulnunk ebből a pokolból, *mint bolsevik harc és bolsevik forradalom útján*“¹.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom, megoldva fő feladatát, egész sor burzsoá-demokratikus jellegű kérdést is megoldott. Ezeket a kérdéseket azonban „csak úgy mellesleg, menetközben, igazi és legfőbb munkánk: *proletár*-forradalmi, szocialista munkánk «melléktermékeként» oldottuk meg“². Az Októberi Forradalom felszámolta a monarchia és a jobbágyrendszer maradványait, megszüntette a földesúri földtulajdont, eltörölte a nemesi kiváltságokat, kimondta a nők egyenjogúságát, megszüntette az egyház előjogait, s teljes egyenjogúságot biztosított az ország valamennyi nemzete számára.

Molotov „A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 30.

¹ *Lenin*. Válogatott művek. 2. kot. Szikra 1949. 898—899. old.

² Ugyanott, 897. old.

évfordulója“ alkalmából tartott beszédében azt mondta: „Azok a kísérletek, amelyek meg akarták újítani és újjá akarták teremteni Oroszországot, nem sikerültek sem az 1905. évi forradalomban, sem az 1917. évi februári forradalomban. Csupán a Nagy Októberi Szocialista Forradalom hozta meg a régóta várt megújulást és teremtette meg a mi hazánk hatalmas újjászületésének feltételeit. Csak az igazi népi szovjet forradalom, amelynek élén Lenin és Sztálin pártja állott, tette az országot oly nagy és élenjáró hatalommá, amilyen most a mi időnkben. A Szovjetunió nagyságát a szocialista forradalom teremtette meg, és ma az egész világ népei elismerik.

Talán nem világos, hogy ha harminc évvel ezelőtt a bolsevikok nem tudták volna hazánkat kiragadni Kerenszkij, a mensevikek, az eszerek, a kadetok és a burzsoázia más kiszolgálóinak karmaiból, akkor hazánk elvesztette volna függetlenségét és siralmas tengődés várt volna rá?“³.

Az Októberi Forradalom nagy hatással volt az egész világtörténelem további menetére.

Sztálin elvtárs „Az Októberi Forradalom nemzetközi jellege“ című cikkében, melyet az Októberi Forradalom 10. évfordulójára írt, feltárta a Nagy Októberi Szocialista Forradalom hatalmas világtörténelmi jelentőségét.

„Az Októberi Forradalmat nem szabad csupán «nemzeti keretekre szorítókozó» forradalomnak tekinteni. Az Októberi Forradalom elsősorban internacionális, világjellegű forradalom, mert az emberiség világtörténetében gyökeres fordulatot jelent a régi, kapitalista világtól az új, szocialista világ felé“⁴.

A korábban lezajlott forradalmak rendszerint azzal végződtek, hogy a kormányruznál a kizsákmányolók egyik csoportját a kizsákmányolók másik csoportja váltotta fel. Az előző forradalmak a kizsákmányolásnak csak a formáját változtatták meg, de a kizsákmányolást nem szüntették meg. A rabszolgák szabadságmozgalma, a jobbágyparasztok felkelése, az angolai, franciaországi, németországi polgári forradalmak kétségtelenül haladást jelentettek a társadalom

³ Molotov. A külpolitika kérdései. Szikra 1949. 577—578. old.

⁴ Sztálin Művei. 10. köt. Szikra 1952. 256. old.

fejlődésében, de nem szüntették meg és nem szüntethették meg a kizsákmányolást, sem a nép többségének a kisebbséget alkotó elnyomó osztályok által való elnyomását. „A kizsákmányolók változtak, a kizsákmányolás megmaradt”⁵.

A Párizsi Kommún volt a proletariátus első dicsőséges és hősi kísérlete arra, hogy a történelem kerekét a kapitalizmus ellen fordítsa, hogy lerázzon mindenféle kizsákmányolást. A Párizsi Kommúnt azonban a burzsoázia kegyetlenül leverte.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom a Párizsi Kommún ügyének folytatása, továbbfejlesztése és betetőzése volt, s elvileg különbözött mindazoktól az előző forradalmaktól, amelyek csak a kizsákmányolás formáját változtatták meg.

Az Októberi Forradalom célja az volt, hogy felszámoljon mindenféle kizsákmányoló osztályt és csoportot, hogy megteremtse a proletariátus diktatúráját, megteremtse minden eddigi elnyomott osztály közül a legforradalmibb osztály hatalmát, és megszervezze az új, szocialista társadalmat.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom volt az első olyan forradalom a társadalom történetében, amely a népnek nemcsak szabadságot adott, hanem anyagi és kulturális helyzetének gyökeres megjavulását is eredményezte.

„A mi forradalmunk az egyetlen, amely nemcsak összeröpte a kapitalizmus bilincseit s nemcsak szabadságot adott a népnek, hanem a nép számára meg tudta teremteni a jó módú élet anyagi feltételeit is. Ebben rejlik forradalmunk ereje és legyőzhetetlensége”⁶ — mondotta Sztálin elvtárs.

A szocialista forradalom és a burzsoá forradalom közötti alapvető különbséget Sztálin „A leninizmus kérdéseihez” című munkájában tárta fel teljes mélységében. Ez a különbség a következőkben foglalható össze:

A burzsoá forradalom rendszerint akkor kezdődik, amikor már megvannak a kapitalista rend kész formái, amelyek még a feudális társadalom ölében jöttek létre és értek meg. Ezzel szemben a proletárforradalom kezdetén nincsenek vagy alig vannak meg a szocialista rend kész formái.

⁵ Sztálin Művei. 10. kot. 256. old.

⁶ Sztálin. A leninizmus kérdései. Szikra 1953. 600—601. old.

A burzsoá forradalom fő feladata az, hogy megragadja a hatalmat és összhangba hozza a már meglévő polgári gazdasági viszonyokkal. Ezzel szemben a proletariátus fő feladata az, hogy miután a hatalmat megragadta, új, szocialista gazdaságot építsen fel.

A burzsoá forradalomnak rendszerint *betetőzése* a hatalom megragadása. Ezzel szemben a hatalom megragadása a proletárforradalomnak csak *kezdeté*, s a proletárforradalom a hatalmat emelőnek használja fel a régi gazdaság átépítésére és az új gazdaság megszervezésére.

A burzsoá forradalom arra szorítkozik, hogy az egyik hatalmon levő kizsákmányoló csoportot egy másik kizsákmányoló csoporttal váltja fel, s ezért nincs szüksége a régi államgépezet szétzúzására. Marx hangsúlyozta, hogy valamennyi előző forradalom tökéletesítette az államgépezetet, ahelyett, hogy szétzúzta, megsemmisítette volna. A proletárforradalom mindenféle és fajta kizsákmányoló csoportot megfoszt a hatalomtól és az összes dolgozók és kizsákmányoltak vezérét, a proletárok osztályát, juttatja hatalomra. Ezért a proletárforradalomnak a régi államgépezetet szükségképpen össze kell törnie és újjal kell felváltania.

A burzsoá forradalom nem tömöríti és nem is tömörítheti a burzsoázia köré valamelyest hosszabb időre a dolgozó és kizsákmányolt tömegek millióit, éppen azért, mert ezek dolgozók és kizsákmányoltak. Ezzel szemben a proletárforradalom őket éppen mint dolgozókat és kizsákmányoltakat a proletariátussal tartós szövetségbe fűzheti és kell is hogy fűzze, ha teljesíteni akarja fő feladatát, a proletariátus hatalmának megszilárdítását, és az új, szocialista gazdaság felépítését.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom Oroszországot a világ proletárjainak hazájává tette, az oroszországi proletariátust pedig a világ proletariátusának rohamcsapatává. Az egész világ elnyomott és kizsákmányolt tömegei reménykedve tekintenek a Szovjetországra, s benne törekvéseik megvalósulását, a kapitalizmus megdöntéséért folyó, az elnyomók elleni harcuk támaszát látják. „Joggal lehetünk büszkék — mondotta Lenin — és joggal tarthatjuk szerencsésnek magunkat azért, mert nekünk adatott elsőknek a földkerekség egyik darabján leteperni azt a vadállatot, a

kapitalizmust, amely vérrel öntözte meg a földet, éhínségbe és elvadulásba kergette az emberiséget s amely múlhatatlanul és hamarosan elpusztul, bármily szörnyen vadállatiasak is halál előtti őrjöngésének megnyilvánulásai⁷.

Az Októberi Forradalom, mondja Sztálin elvtárs, gyökeres fordulatot jelent a társadalom történetében, gyökeres fordulatot a világkapitalizmus sorsában, gyökeres fordulatot a világproletariátus szabadságmozgalmában, gyökeres fordulatot az egész világ kizsákmányolt tömegeinek harcmódjában és szervezeti formáiban, életmódjában és hagyományáiban, kultúrájában és ideológiájában.

Az Októberi Forradalom áttörte a világimperializmus frontját, a világ egyik legnagyobb országában megdöntötte az imperialista burzsoáziát és a szocialista proletariátust juttatta hatalomra, s ezzel új korszakot nyitott meg — a proletárforradalmak korszakát.

Az Októberi Forradalom a földbirtokosoktól és kapitalistáktól elvette a munka- és termelési eszközöket, társadalmi tulajdonná változtatta azokat, és ily módon a burzsoá tulajdonnal szembeállította a szocialista tulajdont. Az Októberi Forradalom ezzel leplezte a kapitalistáknak azt a hazugságát, hogy a burzsoá tulajdon sérthetetlen, szent és örök. Az Októberi Forradalom kiragadta a hatalmat a burzsoázia kezéből, megfosztotta a kizsákmányolókat a választójogtól, szétrombolta a burzsoá államapparátust, és a Szovjetek kezébe adta a hatalmat. A burzsoá parlamentarizmussal mint kapitalista demokráciával szembeállította a Szovjetek szocialista hatalmát mint proletárdemokráciát. Ezzel az Októberi Forradalom leplezte a szociáldemokratáknak azt a hazugságát, hogy az áttérés a szocializmusra lehetséges békés úton, a burzsoá parlamentarizmus útján. Az Októberi Forradalom halálos csapást mért arra a hazug „elméletre“ is, hogy a kizsákmányoltak nem lehetnek meg kizsákmányolók nélkül. Bebizonyította, hogy a kommunista párt által vezetett munkásosztály sikeresen tudja vezetni az országot a burzsoázia nélkül és a burzsoázia ellen, hogy sikeresen tudja építeni az ipart a burzsoázia nélkül és a burzsoázia ellen, hogy sikeresen tudja vezetni az

⁷ *Lenin Művei*. 27. kot. Szikra 1952. 512. old.

egész népgazdaságot a burzsoázia nélkül és a burzsoázia ellen, hogy sikeresen tudja építeni a kommunista társadalmat a kapitalista környezet ellenére is.

Az Októberi Forradalom megnyitotta a kapitalizmus és a kommunizmus közötti átmeneti időszakot és létrehozta ennek az időszaknak az államát, a proletariátus forradalmi diktatúráját.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom az imperializmust nemcsak uralma központjaiban rendítette meg, hanem egyben csapást mért az imperializmus háttérországaira, perifériájára is, és aláástta az imperializmus uralmát a gyarmati és függő országokban.

Az Októberi Forradalom lerombolta a „népek börtönét”, a cári Oroszországot, összetörte a nemzeti-gyarmati elnyomás láncát és megszabadította tőlük egy óriási állam valamennyi elnyomott népét. Ezeket a nemzeti-gyarmati forradalmakat az internacionalizmus zászlaja alatt, a Szovjetunióban élő népek munkásai és parasztjai kölcsönös bizalmának és testvéri közeledésének zászlaja alatt vitte véghez. Halálos csapást mért a régi burzsoá nemzetekre és megvetette az alapját az új, szocialista nemzetek kialakulásának. Az Októberi Forradalom azt eredményezte, hogy „a pária népek, a rabszolga népek az emberiség történelmében *először* lettek *valóban* szabad és *valóban* egyenjogú népekké, példájukkal serkentve az egész világ elnyomott népeit”⁸.

Az Októberi Forradalom új korszakot nyitott, megnyitotta a nemzeti-gyarmati forradalmak korszakát, s ezek a forradalmak a világ elnyomott országaiban a proletariátussal szövetségben, a proletariátus vezetésével mennek végbe. A gyarmati és függő országok forradalmi ébredése a világ-imperializmus végét jelzi.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom halálos sebet ejtett a világg kapitalizmuson, amelyet az soha többé ki nem hever. Az Októberi Forradalom kérdésessé tette a kapitalizmus létét. A világot két táborra, két rendszerre szakította: a szocializmus felfelé ívelő rendszerére és a kapitalizmus halódó rendszerére. „E két tábor harca a tengelye a ma

⁸ *Sztálin* Művei. 10. köt. 260. old.

egész életének — mondja Sztálin elvtárs —, ez az egész tartalma a régi és az új világ mai bel- és külpolitikájának⁹.

Az Októberi Forradalom példátlanul magas fokra emelte az egész világ elnyomott osztályainak erejét és súlyát, bátorságát és harckészségét. Világítótornyot emelt az egész világ dolgozó tömegei számára, amely bevilágítja útjukat és konkrét távlatot nyit meg előttük az elnyomott osztályok vágyainak és törekvéseinek megvalósításáért folyó harcban. A szocialista állam létezésének pusztá ténye megfélekezzi a reakció sötét erőit, megkönnyíti az elnyomott osztályok felszabadító harcát. Az Októberi Forradalom a szocialista világforradalom első szakasza és a szocialista világforradalom további fejlődésének hatalmas bázisa.

A történelem, ha új alapokon is, de megismétlődik, mondtotta Sztálin elvtárs. Miként korábban, a feudalizmus bukása idején, a „jakobinus“ szó rémületet és gyűlöletet keltett a világ arisztokratái körében, ugyanúgy most, a kapitalizmus bukása idején, a „bolsevik“ szó rémületet és gyűlöletet kelt a világ burzsoáziája körében. „És, fordítva, miként korábban Párizs volt a felemelkedő *burzsoázia* forradalmi képviselőinek menedéke és iskolája, ugyanúgy most Moszkva a felemelkedő *proletariátus* forradalmi képviselőinek menedéke és iskolája. A jakobinusgyűlölet nem mentette meg a feudalizmust az összeomlástól. Vajjon kétséges-e, hogy a bolsevikgyűlölet sem menti meg a kapitalizmust az elkerülhetetlen pusztulástól?

A kapitalizmus «stabilitásának» korszaka *elmúlt* és magával vitte a burzsoá rend meggingathatatlanságának legendáját.

Eljött a kapitalizmus összeomlásának kora¹⁰.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom a marxizmus zászlaja alatt, a proletárdiktatúra eszméjének zászlaja alatt, az imperializmus, a proletárforradalmak és a győzedelmes kommunizmus korszakának marxizmusa: a leninizmus zászlaja alatt született meg és kapott erőre. Az Októberi Forradalom ezért a marxizmus győzelmét hirdeti a reformizmus felett, a leninizmus győzelmét a szociáldemokratizmus felett.

⁹ Sztálin Művei 4. kötet Szikra 1950. 244. oldal

¹⁰ Sztálin Művei 10. kötet 265. oldal

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom rendkívül nagy hatással volt az egész világ forradalmi mozgalmára. Lenin azt mondotta: „... Forradalmunk Keletről átterjedt Nyugatra és ott egyre jobban előkészített talajra talál... mindenütt dőngeti a kaput a munkásforradalom“¹¹. Nem volt a világon egyetlenegy olyan ország sem, amely valamilyen formában ne tapasztalta volna az Októberi Forradalom befolyását, nem volt egyetlen forradalmi esemény sem, amelyen ne lett volna érezhető az Októberi Forradalom rendkívül nagy hatása. Az Októberi Forradalom után egy évvel Lenin azt mondotta: „Most viszont lángbaborult a német-osztrák imperializmus körébe tartozó országok legnagyobb része (Bulgária, Ausztria, Magyarország). Tudjuk, hogy Bulgária után a forradalom átsapott Szerbiába. Tudjuk, hogy ezek a munkás-paraszt forradalmak végigsöpörtek Ausztrián és eljutottak Németországig. Számos országot lángbaborított a munkásforradalom“¹².

A világ forradalmi mozgalmának ezt a hatalmas felledülését, amelyet az Októberi Forradalom idézett elő, rendkívüli erővel és mélyrehatóan jellemzi Sztálin elvtárs „Válaszfal“ című cikkében.

„Félelmetesen és roppant erővel terjed a földön a proletárforradalom. Keleten és Nyugaton félve, remegve hajtják meg előtte fejüket a világ egykori «parancsolói» és porba hullnak régi koronáik“¹³.

Az Októberi Forradalom a kapitalizmus általános válságát tükörözte, de egyben fokozta is ezt a válságot. Közvetlen hatására egész sor forradalom és forradalmi megmozdulás ment végbe mind az európai kontinensen, mind a gyarmati és függő országokban: az 1918 januári finnországi munkásforradalom; az 1918 augusztusi japán „rizslázadások“; az 1918 novemberi forradalmak Ausztriában és Németországban; a magyar proletárforradalom és a koreai felkelés 1919 márciusában; a tanácshatalom megalakulása Bajorországban 1919 áprilisában; a török burzsoá-nemzeti forradalom 1920 januárjában; a haladó németországi munkások felkelése 1921

¹¹ Lenin Művei 28. köt. Szikra 1952. 107. old.

¹² Ugyanott, 152. old.

¹³ Sztálin Művei 4. köt. 175. old.

márciusában; a bulgáriai felkelés 1923 szeptemberében; a németországi forradalmi válság 1923 őszén; az észtországi felkelés 1924 decemberében; a marokkói felkelés 1925 áprilisában; a szíriai felkelés 1925 augusztusában; az angol általános sztrájk 1926 májusában; a bécsi munkásfelkelés 1927 júliusában stb. stb. Mindezek a tények és végül olyan események, mint az indonéziai felkelés, az indiai mélyreható forradalmi erjedés és a kínai forradalom, egyetlen nemzetközi forradalmi lánc láncszemei, a kapitalizmus általános válságának alkotórészei voltak. Ez a nemzetközi forradalmi válság magában foglalta a proletárdiktatúráért folyó közvetlen harcot, a nemzeti-felszabadító háborúkat és a gyarmati forradalmakat, amelyek szoros kapcsolatban voltak a parasztság milliós tömegeinek agrármozgalmával. A forradalom hulláma az emberiség hatalmas tömegeit ragadta magával.

Lenin a szocialista világforradalom távlatairól beszélve azt mondta:

„A harc kimenetelét végeredményben az határozza meg, hogy Oroszország, India, Kína stb. — a világ lakosságának óriási többsége. S az utóbbi években éppen a lakosságnak ez a többsége sodródik bele rendkívüli gyorsasággal a felszabadításáért folyó harcba, úgyhogy ebben az értelemben a kételynek még árnyéka sem férhet ahhoz, hogy a világot átfogó harc végső megoldása minő lesz. Ebben az értelemben a szocializmus végleges győzelme tökéletesen és feltétlenül biztosított“¹⁴.

Minél jobban eltávolodunk a Nagy Októberi Szocialista Forradalom véghezvitelének nagyjelentőségű időpontjától, a világtörténelem menetére gyakorolt hatása annál mélyebben és annál szélesebben érezhető.

Az októberi fordulat forradalmi viharában született szovjet állam és a szocializmusnak országunkban való győzelme döntő nemzetközi tényezővé lettek, döntő erővé váltak az emberiség sorsa, a proletariátus szocialista mozgalma szempontjából. A fasiszta Németország és az imperialista Japán ellen vívott Nagy Honvédő Háború győzelmes befejezése mélyreható változást idézett elő a nemzetközi hely-

---

¹⁴ Lenin. Válogatott művek. 2. kot. 1028. old

zetben a szocializmus javára, és ugyanakkor a kapitalizmus rovására. A második világháború után jelentősen megerősödött a Szovjetunió vezetete antiimperialista, demokratikus tábor. Ugyanakkor rendkívül nagy vereséget szenvedett az antidemokratikus, imperialista tábor, melynek élén jelenleg az amerikai imperializmus reakciós erői állanak. A szovjet állam megvédte az Októberi Forradalom vívmányait és egyben felszabadította Délkelet-Európa népeit a fasiszta rab-ság alól, számos európai és ázsiai országnak segített abban, hogy széttörjék a kapitalista kizsákmányolás láncát, hogy felszabaduljanak a külföldi imperializmus elnyomása alól, s szabadok és függetlenek legyenek. A kínai nép, mely a kommunista párt vezetésével hatalmas forradalmat vitt véghez és megalakította a Kínai Demokratikus Köztársaságot, az Októberi Forradalomban és a szovjet államban látja azt a lelkesítő példát, amely megmutatja, hogyan kell harcolni a régi félgymati rendszer ellen, hogyan kell harcolni az új társadalmi és politikai rend felépítéséért. A békeszerető Német Demokratikus Köztársaság megalakulása Európa közepén — Sztálin elvtárs kifejezése szerint — fordulópontot jelent Európa történelmében.

„A mi időnkben a demokrácia és a szocializmus egyesült erői — mondotta Molotov elvtárs — európai és európaiantúli méreteiben véve összehasonlíthatatlanul hatalmasabbak, mint az imperializmus velük szembenálló demokráciaellenes tábor.

A kapitalizmus az emberiség haladásának fékje lett, az imperializmus kalandor-politikája pedig, amely már két világháborúra vezetett, fő veszedelme a békeszerető népeknek. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom felnyitotta a népek szemét, hogy a kapitalizmus korszaka végéhez közeledik és megnyílt a biztos út az egyetemes békéhez és a népek hatalmas haladásához. Az imperialisták lába alatt inog a talaj, görcsös erőfeszítéseik nem mentik meg a kapitalizmust a közeledő pusztulástól. Mi olyan században élünk, amelyben minden út a kommunizmushoz vezet¹⁵,

Lenin és Sztálin az Októberi Forradalom nemzetközi jelentőségét nemcsak a világtörténelem menetére, nemcsak a

---

¹⁵ Molotov. A külpolitika kérdései. 599—600. old.

többi ország forradalmi harcára és forradalmaira gyakorolt közvetlen hatás szempontjából vizsgálták, hanem abból a szempontból is, hogy nemzetközi méretekben elkerülhetetlenül megismétlődik az, ami nálunk a szovjet forradalom folyamán végbement. Ezzel kapcsolatban Lenin azt írta, hogy „forradalmunk egyes alapvető vonásai nem helyi, nem különleges nemzeti, nem csupán orosz, hanem nemzetközi jelentőségűek”¹⁶. Ez mindenekelőtt a szocialista forradalom, a proletárdiktatúra és az osztály nélküli kommunista társadalom építésének alapvető törvényszerűségeire vonatkozik.

Azoknak az országoknak a történelmi tapasztalata, amelyekben győzött a proletárdiktatúra funkcióit betöltő népi demokrácia, azt bizonyítja, hogy történelmi útjuk sajátosságai mellett fejlődésük vezérvonalát teljességgel a kapitalizmusról a szocializmusra való átmeneti időszak törvényei határozzák meg, azok a törvények, amelyeket Lenin és Sztálin az Októberi Forradalom és a szocializmus építése tapasztalatainak általánosítása alapján tártak fel.

A szocialista forradalom és a proletárdiktatúra győzelmének egyik igen fontos feltétele, hogy meglegyen a harcos, forradalmi proletárpárt.

Ha a proletariátusnak megvan a szervezett, tapasztalt vezetője, saját pártja, olyan párt, amelynek szigorúan meghatározott céljai, konkrét cselekvési programja van mind a bel-, mind a külpolitika területén, akkor a politikai hatalom meghódítása a munkásosztály számára nemcsak epizód, hanem a szocializmus építésének kiindulási pontja.

A proletariátus osztályharca megköveteli továbbá, hogy a mozgalom minden formáját, a harc különféle formáit és a munkásosztály különböző szervezeteit egy közös központból irányítsák. Ilyen egyesítő és vezető központ csak politikai párt lehet. Politikai párt nélkül nem lehet egység az egyes osztagok és a munkásosztálynak az osztályharc különböző frontszakaszain működő különféle szervezetei vezetésében.

És végül, a proletariátus osztályharca célratörő agitációt és propagandát követel, amely a harc különböző szakaszait egységes nézőpontból világítja meg és a munkásosztály valamennyi osztagának, minden dolgozónak a figyelmét

---

¹⁶ *Lenin Művei*. 31. köt Szikra 1951. 5. old.

az adott pillanatban mindig az egész osztály meghatározott közös feladataira összpontosítja. Ezt azonban központosított politikai apparátus nélkül, vagyis politikai párt nélkül megtenni nem lehet. Ilyen párt csak az újtípusú párt, a marxista-leninista párt lehet, a szocialista forradalom pártja, amely elő tudja készíteni a proletariátust a burzsoáziával való döntő összecsapásra és meg tudja szervezni a forradalom győzelmét. Ilyen párt volt a bolsevik párt, amely bölcs vezetésével biztosította a Nagy Októberi Szocialista Forradalom előkészítését és véghezvitelét.

A bolsevik párt nyolc hónap alatt — 1917 februártól októberig — igen nehéz feladatokat hajtott végre: leleplezte az Ideiglenes Kormányt, elszigetelte a tömegektől a mensevikok és eszerek kispolgári pártjait, kiragadta a tömegeket a megalkuvók befolyása alól, meghódította a munkásosztály és a Szovjetek többségét, s a parasztság millióit a szocialista forradalom oldalára állította.

A bolsevik párt egyedül, osztatlanul irányította a tömegeknek a szocialista forradalomra való előkészítését. Nem állíthatjuk azt, hogy 1917-ben más párt nem tett volna kísérletet a tömegek vezetésére. Más pártok, főként az eszerek és a mensevikok 1917-ben ugyancsak megpróbálták vezetni a tömegeket, sőt a forradalom első időszakában ezek a kísérleteik bizonyos sikerrel is jártak. A tömegek mensevik-eszer vezetése azonban nem tűzte ki célul a szocialista forradalmat, sőt ellenkezőleg, a mensevikok és eszerek az osztályok együttműködését tűzték ki célul Oroszország polgári átalakításának keretei között. A szocialista forradalomra Oroszországban csak egy párt hívta fel és vezette a tömegeket, a bolsevik párt. Ebben az értelemben a bolsevik párt vezetése osztatlan volt. Csak a bolsevikok vezették Oroszországot e felé a nagyszerű cél felé, s ugyanakkor kemény harcot vívtak a többi párt ellen. Ez a harc teljesen elkerülhetetlen volt, mert a többi párt a szocialista forradalom ellensége volt és mert a forradalom kezdetén a tömegek többsége nem a bolsevikokat, hanem a mensevikeket és eszereket követte. A forradalom folyamán a bolsevikok meghódították a tömegeket, s megteremtették a szocialista forradalom nagyszámú politikai hadseregét. Ez a hadsereg 1917 áprilisától októberéig alakult ki a tüntetéseken, gyűléseken a különféle

szervezetek választásain, a munkásoknak a kapitalistákkal, a parasztoknak a földesurakkal, a katonáknak a kornyilovista lázadókkal való összetűzésein keresztül, a Szovjetek meghódításáért folytatott harcban stb. A megalkuvó pártok elszigetelésének és a proletárdiktatúra győzelmének igen fontos feltétele volt a bolsevikoknak az a politikája, amely a Szovjeteket az államhatalom szerveivé igyekezett változtatni. A bolsevikok a hatalom meghódításáért folytatott harcban szervezési munkájuk legfőbb emelőjévé a Szovjeteket tették, ami megkönnyítette a mensevikek és eszerek elszigetelését. Ezen keresztül a bolsevikok előrelendítették a proletárforradalom ügyét, és a dolgozók milliós tömegeit elvezették a proletárdiktatúrához. A bolsevikok a forradalom viharán át győzelemre juttatták a Szovjeteket.

A Nagy Októberi Szocialista forradalom győzelme gyökerében megváltoztatta a bolsevik párt helyzetét az országon belül. A bolsevik párt a forradalom pártjából a békés építés pártjává lett. A bolsevik párt kormányzó párttá, a Szovjetállam vezető és irányító erejévé vált.

Az a vezető szerep, amelyet a Szovjetunió Kommunista Pártja a Szovjetállamban betölt, mind történelmileg, mind elméletileg, mind politikailag, mind szervezetiesleg elő volt készítve.

A bolsevik pártnak a Szovjetállamban betöltött vezető szerepét történelmileg az oroszországi munkásmozgalom egész menete, Lenin és Sztálin pártjának a cárizmus és az imperializmus elleni harca, a forradalom fejlődése országunkban és a forradalom győzelme 1917 októberében készítette elő.

Ha a XX. század elejétől kezdve végigkísérjük az osztályok és pártok harcát Oroszországban, világosan láthatjuk, hogyan készült elő a bolsevik párt arra, hogy a proletárdiktatúra rendszerében vezető és irányító erővé legyen. A bolsevik pártot, az újtípusú pártot, a szocialista forradalom és a proletárdiktatúra pártját Lenin és Sztálin teremtette meg, Lenin és Sztálin acélozta meg és fegyverezte fel eszmeileg. A bolsevik párt sokéves forradalmi tevékenységével előkészítette a cárizmus, a földesurak és a burzsoázia megdöntését. Az új Szovjetállam megalakulásának előfeltétele az újtípusú párt, a bolsevik párt tevékenysége volt.

Az új típusú államot történelmileg a bolsevik párt készítette elő.

A bolsevik pártnak a Szovjetállamban betöltött vezető szerepét elméletileg Leninnek és Sztálinnak azok a művei készítették elő, amelyeket a szovjet típusú államról írtak. Lenin a Párizsi Kommún és a két orosz forradalom tapasztalataira támaszkodva, a Szovjetekben az állam új típusát fedezte fel. Az Áprilisi Tézisekben, a „Megtartják-e a bolsevikok az államhatalmat?” című brosúrájában, „Az állam és forradalom” című könyvében felveti és megalapozza azt a tételt, hogy a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet időszakában nem a demokratikus parlamenti köztársaság, hanem a Szovjetek Köztársasága a legcélszerűbb formája a társadalom politikai szervezetének, s hogy a Szovjetek Köztársasága a proletárdiktatúra legjobb formája. Lenin és Sztálin kidolgozták a szovjet államról mint a proletárdiktatúra államformájáról, mint a demokrácia új, magasabb típusáról szóló tanítást. Lenin és Sztálin azt tanítják, hogy a szovjet típusú állam lényege, hogy az egész államhatalomnak, az egész államgépezetnek állandó és egyetlen alapját éppen azoknak az osztályoknak legnagyobb tömegekkel rendelkező és legforradalmibb szervezetei alkotják, amelyeket a földesurak és kapitalisták elnyomtak — éppen azok a tömegek, amelyeket még a legdemokratikusabb burzsoá köztársaságban is, ezer meg ezer cselvetéssel és kifogással kizárnak a politikai életből, s lehetetlenné teszik számukra, hogy élhessenek demokratikus szabadságjogaikkal, noha a törvény értelmében egyenjogúak. A szovjet államban viszont éppen ezek a tömegek kapcsolódnak be, s vesznek részt állandóan, feltétlenül, és döntő módon az állam demokratikus igazgatásában.

Természetes, hogy az a párt, amelynek vezérei elméletileg előkészítették és megalapozták a szovjet típusú államot, vezető erővé vált ebben az államban.

A bolsevik párt politikai vezető szerepét a Szovjetállamban a bolsevikoknak az az önfeláldozó munkája készítette elő, amelyet a tömegeknek az oroszországi kapitalizmus ostromára való forradalmi mozgósításával végeztek. A bolsevik párt egy közös forradalmi áradatba egyesítette a különböző forradalmi mozgalmakat: az általános demo-

kratikus, a nemzeti felszabadító és a szocialista mozgalmat. Ez eldöntötte a kapitalizmus sorsát Oroszországban, s biztosította a Szovjetek győzelmét.

Természetes, hogy ha egy párt előkészítette a szocialista forradalom győzelmét, elvezette a tömegeket a Szovjetek hatalmához, akkor éppen az a párt, amely biztosította a győzelmet, lett a Szovjetállam vezetőjévé.

A bolsevik pártnak a Szovjetállam szervezésében betöltött vezető szerepét a bolsevikoknak mindazon munkája készítette elő, amit az 1905-ös, de különösen az 1917-es forradalom alatt a Szovjetekben végeztek, amikor a bolsevikok kiadták a „Minden hatalmat a Szovjeteknek!” jelszót. A bolsevikok a Szovjeteket a tömegek mozgósításának szervéből a fegyveres felkelés szervévé tették, majdpedig a hatalom szervévé, az új, proletár államiság gépezetévé. Természetes, hogy éppen a bolsevik párt lett vezető, mozgató és irányító erővé a szovjet államban.

A bolsevik párt vezető szerepe egyre inkább megszilárdult a Szovjetekben. Ebből a szempontból különösen jelentős a Szovjetállam fennállásának első esztendeje, amikor a Szovjetekben még bent voltak a kispolgári pártok képviselői is.

Azt, hogy a bolsevikok befolyása hogyan erősödött a Szovjetekben a szovjet hatalom első évében, a következő táblázat mutatja:¹⁷

Összoroszországi Szovjet-kongresszusok	A kongresszusok időpontja	A küldöttek száma	Köztük bolsevik	A bolsevikok százalékaránya
I.	1917 június 3	790	103	13 százalék
II.	1917 október 25 ..	675	343	51 „
III.	1918 január 10 ..	710	434	61 „
IV.	1918 március 14 .	1 232	795	64 „
V.	1918 július 4	1 164	773	66 „
VI.	1918 november 6 .	967	950	97 „

Ebből a táblázatból kitűnik, hogy milyen gyorsan nőtt a bolsevikok százalékaránya a Szovjetkongresszusokon. Ez

¹⁷ Lásd *Lenin Művei*. 28. köt. 277., 311. old.

először a II. Összoroszországi Szovjetkongresszuson mutatkozott meg, amely a szocialista forradalom győzelmének napján nyílt meg, amikor a bolsevikok már többségre tettek szert a Szovjetekben és megszervezték azok győzelmét. Másodszor a VI. Összoroszországi Szovjetkongresszuson szembe-tűnő. Az V. Összoroszországi Szovjetkongresszusig a „baloldali“ eszerek együttműködtek a bolsevikokkal. Az V. Összoroszországi Szovjetkongresszus második napján a „baloldali“ eszerek fellázadtak a Szovjethatalom ellen. A lázadást elnyomták, és a „baloldali“ eszereket kikergették a Szovjetekből. A „baloldali“ eszerek lázadásának felszámolása, valamint a szegényparaszt bizottságok tevékenysége eredményeként a Szovjeteknek a kispolgári pártoktól való megtisztítása alapján véve befejeződött. A mensevikok, eszerek, anarchisták végleg lezüllöttek és teljesen átmentek a burzsoá ellenforradalom táborába. Miután kiebrudalták őket a Szovjetekből, a Szovjethatalom megdöntésének jel-szavával harcoltak a Szovjetek ellen. A bolsevik párt — az egyetlen szovjet párt — fokozta a Szovjetekben végzett munkáját, megszilárdította a Szovjetekre gyakorolt befolyá-sát és teljesen kézbevette a Szovjeteket.

„Az Októberi Forradalom története — mondotta Molotov elvtárs —, kipróbálta és megedzette pártunk lenini-sztálini vezetését s pártunk kivívta a szovjet nép határtalan bizalmát és szeretetét. Népünk elfoglalta megtisztelő törté-nelmi helyét a többi nép között és bebizonyította, hogy a kommunista párt és a nagy Sztálin vezetésével újabb és újabb nagy tettekre képes“¹⁸.

A Szovjethatalom éveiben országunk szegény és gyenge országból hatalmas ipari és kolhozállammá vált. A Szovjet-állam a bolsevik párt vezetésével a harc és a győzelmek ne-héz és dicsőséges útját járta meg.

Nehezek voltak a fiatal Szovjetállam első évei, a kül-földi katonai intervenció és a polgárháború évei (1918—1920).

Az Októberi Forradalom által szétvert földesurak, ka-pitalisták és fehérgárdista tábornokok meg a kadetek, esze-

---

¹⁸ Molotov. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 31. évfordulója. Goszpolitizdat 1948. 36. old (oroszul).

rek, mensevikek, anarchisták és nacionalisták pártjai meg-
egyeztek az Antant-országok kormányaival és az amerikai
imperialistákkal, hogy közösen megtámadják a Szovjet-
országot. Megszervezték a külföldi imperialisták katonai
intervencióját és a fehérgárdista lázadásokat Oroszország
végvidékein, hogy megdöntsék a Szovjethatalmat. A bolse-
vik párt honvédő háborúra hívta fel a munkásokat és pa-
rasztokat a külföldi hódítók és a burzsoá-földesúri feher-
gárdista katonai klikk ellen. A Szovjet Köztársaság és Vö-
rös Hadserege egymásután verte szét Anglia, Franciaország
és az Egyesült Államok bérenceit: Kolcsakot, Jugyenyicsét,
Gyenyikint, Krasznovot, Vrangelt. Ukrajnából és Belorusz-
sziájából kiüzte az Antantnak még egy bérencét, Piłsudsky
lengyel pánt, és így elhárította a külföldi intervenciót, ki-
kergette a Szovjetországból a külföldi betolakodók csapa-
tait. A nemzetközi imperializmus első katonai támadása a
szocializmus országa ellen teljes kudarccal végződött.

Az eszerek, mensevikek, anarchisták, nacionalisták
pártjai a polgárháború idején mint szovjetellenes pártok,
mint a burzsoá ellenforradalom pártjai léptek fel és teljesen
leleplezték magukat a néptömegek előtt. A külföldi katonai
intervenció és polgárháború időszaka e pártok teljes politi-
kai pusztulásának és a bolsevik párt végleges diadalának
időszaka volt.

A bolsevik párt az intervenciósök és a fehérgárdisták
szétzúzása utáni rendkívül feszült helyzetben és nagy ne-
hézségek közepette áttért a hadikommunizmusról az új
gazdasági politikára (nep). Ebben a történelmi jelentőségű
fordulatban megmutatkozott a bolsevik párt nagy bölcse-
sége és előrelátása. A párt új — gazdasági — alapon szilár-
dította meg a munkásság és a parasztság szövetségét.

1922-ben az I. Összszövetségi Szovjetkongresszuson Le-
nin és Sztálin javaslatára megalakították a Szovjet Szocia-
lista Köztársaságok Szövetségét. A Szovjetuniónak, a szov-
jet népek önkéntes államszövetségének megalakulása a bol-
sevik párt lenini-sztálini nemzetiségi politikájának nagy
győzelme volt, és fényes bizonyítéka a Szovjethatalom meg-
szilárdulásának. A párt az új gazdasági politika bevezetésé-
vel 1921—1925-ben döntő sikereket ért el a háború és az
intervenció által szétrombolt népgazdaság helyreállításában.

A bolsevik párt, miután erőt és anyagi eszközöket gyűjtött, új történelmi szakaszhoz vezette az országot — a szocialista iparosítás szakaszához.

A párt 1926—1929-ben az ország szocialista iparosításáért folytatott harcban mind a belpolitika területén, mind a nemzetközi küzdőtéren óriási nehézségeket küzdött le. A párt és a munkásosztály erőfeszítései az ország iparosítási politikájának teljes győzelmét eredményezték. A Szovjetország lényegében megoldotta a szükséges anyagi eszközök felhalmozásának feladatát olyan nehézipar megteremtéséhez, amely képes átszerelni az egész népgazdaságot; elfogadta az első ötéves tervet, hatalmas ütemben létesültek új gyárak, kolhozok és szovhozok.

1930—1934 között a párt olyan feladatot oldott meg, amely a hatalom meghódítása óta a proletárforradalom legnehezebb feladata volt: a kisparaszti gazdaságokat átvezette a kolhozok útjára, a szocializmus útjára. A mezőgazdaság teljes kollektivizálása és ennek alapján a kulákság mint osztály felszámolása a kapitalizmus utolsó gyökereinek kiirtását jelentette. Azt jelentette, hogy a mezőgazdaságban véglegesen győzött a szocializmus, hogy véglegesen megszilárdult a Szovjethatalom a falun. A Szovjetország az első ötéves terv teljesítésével megteremtette a szocialista gazdaság szilárd alapját — az elsőrendű szocialista nehézipart és a kollektív szocialista mezőgazdaságot. Megszüntette a munkanélküliséget, felszámolta az embernek ember által való kizsákmányolását, megteremtette a lakosság anyagi és kulturális helyzete állandó javulásának feltételeit.

1936-ban elfogadták az új alkotmányt, amelyet a nép, alkotójának — a Szovjetország valamennyi nagy kezdeményezése és vívmánya szervezőjének és lelkesítőjének — nevével Sztálini Alkotmánynak nevezett el. Az új alkotmány szentesítette azt a világtörténelmi jelentőségű ténytet, hogy a Szovjetunió fejlődésének új szakaszába lépett: a szocialista társadalom építése befejezésének és a kommunista társadalomba való fokozatos átmenetnek szakaszába, amely társadalomban a társadalmi élet legfőbb szabályának a kommunizmus elvének kell lennie: „Mindenkitől képességei szerint, mindenkinek szükségletei szerint.“

Lenin és Sztálin pártja a békés építés éveiben fáradha-

tatlanul harcolt az ország népgazdaságának fellendítéséért és a nép anyagi jólétének növekedéséért. A bolsevik párt az ország iparosításának és a mezőgazdaság kollektivizálásának szovjet politikája révén hazánkat élenjáró és hatalmas szocialista állammá tette. A nép élete évről évre egyre jobb, gazdagabb és kulturáltabb lett. A bolsevik párt számításba véve azt a veszélyt, hogy az imperialista rablók megtámadhatják a Szovjetuniót, arra buzdította a szovjet népet, hogy önfeláldozóan dolgozzon a szocialista haza védelmi képességének fokozásáért. A dolgozók erejüket s az anyagi eszközöket nem kímélve, megerősítették a Szovjetunió védelmét, fokozták a Szovjetállam katonai-gazdasági hatalmát.

A három sztálini ötéves terv alatt megteremtettük a Szovjetunió gazdasági bázisát, amely lehetővé tette a sikeres honvédelmet abban az esetben, ha idegen területrablók megtámadnák hazánkat. 1940-ben, a második világháború küszöbén, a Szovjetunióban 15 millió tonna nyersvasat termeltek, majdnem négyszer annyit, mint 1913-ban, az első világháború előestéjén a régi Oroszországban; 18,3 millió tonna acélt, azaz négy és félszer annyit, mint 1913-ban; 166 millió tonna szenet, azaz öt és félszer annyit, mint 1913-ban; 31 millió tonna kőolajat, azaz három és félszer annyit, mint 1913-ban; 38,3 millió tonna árugabonát, azaz 17 millió tonnával többet, mint 1913-ban; 2,7 millió tonna nyersgyapotot, azaz három és félszer annyit, mint 1913-ban.

„A termelés ilyen hallatlan növekedését — mondotta Sztálin elvtárs a Moszkva Sztálin-választókerületének választási gyűlésén, 1946 február 9-én tartott beszédében — lehetetlen úgy tekinteni, mint az ország egyszerű és szokásos fejlődését az elmaradottságból a haladás felé. Ez ugrás volt, amellyel hazánk elmaradott országból élenjáró országgá, agrárországból ipari országgá lett.

Ez a történelmi átalakulás három ötéves terv folyamán ment végbe, 1928-tól, az első ötéves terv első évétől kezdődőleg. Mindaddig a lerombolt ipar helyreállításával és az első világháború és a polgárháború okozta sebek begyógyításával kellett foglalkoznunk. Ha figyelembe vesszük még azt a körülményt is, hogy az első ötéves tervet négy év alatt hajtottuk végre, a harmadik ötéves terv pedig végrehajtásának negyedik évében a háború miatt félbeszakadt, akkor ki-

tűnik, hogy országunk agrárországból ipari országgá való átalakulása mindössze mintegy tizenhárom esztendő t vett igénybe.

El kell ismerni, hogy tizenhárom év hihetetlenül rövid idő egy ilyen nagyméretű teljesítmény megvalósítására¹⁹.

1941 június 22-én a fasiszta Németország hitszegő módon megtámadta a Szovjetuniót. A fasiszta Németország ezt megelőzően már az európai kontinens majdnem minden államát meghódította, kifosztotta és rabságba döntötte. Hazánkat még sohasem fenyegette ilyen szörnyű veszély. A német területrablók azt tűzték ki célul, hogy megsemmisítik a Szovjetállamot, elrabolják földünket, kifosztják az országot, kiirtják a szovjet emberek milliőit, rabságba döntenek népünket, s örökös szerencsétlenségre és szenvedésre kárhoztatják. A Szovjetállam létéről vagy nemlétéről, a szovjet nép életéről vagy haláláról volt szó.

A bolsevik párt hívó szavára és Sztálin elvtárs felhívására a Szovjetország valamennyi népe felkelt a haza védelmére. A szovjet nép minden erőfeszítését egy cél elérésére, a fasiszta német területrablók szétzúzására irányította. A szovjet emberek a győzelem kivívása érdekében semmiféle áldozat és nehézség előtt sem torpantak meg, kitartóan türték a háború minden terhét és nélkülözését, hőiesen harcoltak és dolgoztak szocialista hazájuk megvédéséért. A szovjet nép önfeláldozó harca hazájáért példa nélkül áll a történelemben.

A szovjet nép a bolsevik párt vezetésével az ellenség ellen vívott kemény csatákban győzelmet aratott, szétzúzta a német és japán imperialista területrablókat s megmentette hazánkat nyugatról a németek, keletről pedig a japánok újabb támadásától. A szovjet nép önfeláldozó harcával megmentette az európai népek haladó vívmányait a fasiszta pogromlovagoktól, s ezzel óriási szolgálatot tett az egész emberiségnek.

„Az Októberi Forradalomban született szocialista rend nagy és legyőzhetetlen erőt adott népünknek és hadseregünknek²⁰.”

¹⁹ Sztálin. A békéért. Második, bővített kiadás. Szikra 1952. 16. old.

²⁰ Sztálin. A Szovjetunió Nagy Honvédő Háborújáról. Szikra 1949 153. old.

A Nagy Honvédő Háború ismét fényesen megmutatta, hogy a szovjet társadalmi és államrend igazi népi rend, amely a nép mélyéből fakadt és a nép hatalmas támogatását élvezi, hogy a szovjet társadalmi és államrend a társadalom és az állam szervezetének legéletképesebb, legszilárdabb és legjobb formája. Az egységes, soknemzetiségű Szovjetállamban egyesült szovjet népek a béke idején testvéri együttműködésben dolgoztak a szocializmus építésén és együttesen építették fel a szocializmust. A Nagy Honvédő Háború éveiben pedig egyszívvel-lélekkel indultak az önfeláldozást követelő harcba szocialista hazájuk becsületéért, szabadságáért és függetlenségéért, s nagyszerű győzelmet arattak az imperialista hódítók felett. A háború megmutatta, hogy a szovjet politikai és gazdasági rendszer milyen összehasonlíthatatlan fölényben van a kapitalista rendszerrel szemben.

A szovjet nép vezető és irányító ereje mind a békés építés éveiben, mind a Nagy Honvédő Háború idején Lenin és Sztálin pártja volt. A Nagy Honvédő Háború éveiben, mondtotta Sztálin elvtárs, a párt volt az, amely lelkesítette és szervezte az egész nép harcát a fasiszta területrablók ellen, amely egyesítette és a közös cél felé irányította a szovjet emberek erőfeszítéseit, amely a Szovjetállam minden erejét és anyagi eszközét az ellenség szétzúzása ügyének rendelte alá.

A Szovjetunió a háború befejezése után történelmi fejlődésének új szakaszába lépett. A bolsevik párt vezetésével határidő előtt sikeresen teljesítette a háború utáni ötéves tervet. Az országnak a német megszállás idején tönkretett területeit helyreállítottuk. De nemcsak helyreállítottuk, hanem mind az ipar, mind a mezőgazdaság területén túlszárnyaltuk a háború előtti színvonalat. A negyedik ötéves tervet az iparban 4 év és 3 hónap alatt teljesítettük. Az iparcikkek gyártása 1950-ben 73 százalékkal múlta felül a háború előtti színvonalat. Ugyancsak komoly sikereket értünk el a mezőgazdaságban is. A gabonaneműek össztermése 1950-ben 7 milliárd 600 millió pud volt, ami a háború előtt begyűjtött gabonamennyiséget 345 millió puddal múlta felül. A gazdasági téren kivívott hatalmas sikerek alapján újabb emelkedés következett be a szovjet nép anyagi jólétében és kulturális színvonalában. A Szovjetunió nemzeti jövedelme

1950-ben 64 százalékkal múlta felül a háború előtti színvonalat. Azok a hatalmas sikerek, amelyeket a szovjet nép a háború utáni első öt évben a bolsevik párt vezetésével elért, biztosítják országunk új gazdasági és kulturális fellendülését a kommunista társadalom felépítéséért folyó harc útján.

Sztálin elvtárs a Moszkva Sztálin-választókerületének választási gyűlésén 1946 február 9-én tartott beszédében felvázolta a kommunizmus építésének nagyszabású programját. Azt mondta, hogy a bolsevik párt három új ötéves terv folyamán a népgazdaság olyan új, hatalmas fellendülését akarja megszervezni, amely lehetővé tenné, hogy a Szovjetország például az ipar színvonalát a háború előtti színvonalhoz képest mintegy a háromszorosára emelhesse. El kell érnünk, mondta, hogy iparunk évenként 50 millió tonna nyersvasat, 60 millió tonna acélt, 500 millió tonna szenet és 60 millió tonna kőolajat termeljen. A termelés ilyen színvonalának elérése azt jelenti, hogy megoldottuk a napjaink legfontosabb gazdasági feladatát, a kommunizmus anyagi alapjának megteremtését.

Minél messzebbre halad a Szovjetország a kommunizmus útján, annál világosabban tárul fel az Októberi Forradalom jelentősége mind országunk történetében, mind a világtörténelemben, annál nagyszerűbben mutatkoznak meg anyagi, politikai és ideológiai eredményei.

Az emberi társadalom fejlődésének hajtóereje, attól az időtől kezdve, hogy kibékíthetetlen ellentétben álló osztályokra tagozódott, mindenkor az ellenséges osztályok közötti harc volt és maradt. A társadalom antagonisztikus szerkezetének következménye a nemzetek és államok közötti harc, az a harc, amelyet a kizsákmányoló osztályok szítanak önző osztályérdekeik megvalósításáért.

A szocializmus győzelmének és a kizsákmányoló osztályok felszámolásának eredményeként a Szovjetországban eltűntek a kibékíthetetlen osztályellentétek és azok az okok, amelyek ezeket az ellentéteket szülik. A társadalom fejlődésének új hajtóerői fejlődtek ki.

Sztálin elvtárs az SzK(b)P XVIII. kongresszusán tartott beszámolójában azt mondta, hogy a szovjet társadalomnak a kapitalista társadalomtól eltérő sajátossága abban

rejlik, hogy ebben a társadalomban nincsenek többé antagónisztikus, ellenséges osztályok, a kizsákmányoló osztályokat felszámoltuk, a munkások, a parasztok és az értelmiség viszont, akik a szovjet társadalmat alkotják, barátságos együttműködés alapján élnek és dolgoznak. „...Ennek a közösségnek az alapján bontakoztak ki olyan hajtóerők, amelynek: a szovjet társadalom erkölcsi-politikai egysége, a Szovjetunió népeinek barátsága, a szovjet hazafiság”²¹.

A szovjet társadalom fejlődésének ezek a hajtóerői, amelyek olyan ragyogóan nyilvánultak meg a Nagy Honvédő Háború éveiben és a háború utáni időszakban, teljes nagyságában mutatják meg azt a világtörténelemben bekövetkezett fordulatot, amelyet a Nagy Októberi Szocialista Forradalom eredményezett.

Az Októberi Forradalom politikai eredményei teljes erővel kibontakoztak. Hatalmas szocialista állam alakult ki, tartóssá vált a munkások, a parasztok és az értelmiség együttműködése, megszilárdult a Szovjetunió népei közötti barátság, kifejlődött a szovjet demokratizmus, rendkívül magas fokra emelkedett a néptömegek politikai aktivitása, nőtt a Szovjetunió tekintélye a nemzetközi küzdőtéren.

Az Októberi Forradalom az egyetlen forradalom a világon, amely nemcsak politikai eredményeket hozott a nép számára, hanem anyagi eredményeket is. Ezek az eredmények ma a szocialista ipari és kolhozállamunk hatalmas termelőerőiben testesülnek meg, és abban, hogy a szovjet emberek gazdag és kulturált életéhez szükséges minden feltétel adva van.

Az Októberi Forradalom lerakta az alapját annak, hogy a Szovjetországban élő emberek tudatát gyökerében átalakíthassuk. A társadalmi élet új formáinak kialakítása folyamán a szovjet emberek tudatában fordulat ment végbe. A szovjet emberek levetették a kapitalizmus által a multban beléjük nevelt individualizmust és nyárspolgári szokásokat, s ezek helyébe a baráti együttműködés, az elvtársi segítségnyújtás lépett. A szovjet emberekben rendkívül magas fokra emelkedett állampolgári kötelességeik tudata. A szovjet társadalomban kialakult az új típusú ember, akit nem zsák-

---

²¹ *Sztálin. A leninizmus kérdései.* 700. old.

mányolnak ki, aki nem ismeri a munkanélküliség rémét, aki-
nek minden lehetősége megvan arra, hogy kifejlessze képes-
ségeit, tökéletesítse tudását és szakképzettségét, hogy
emelje anyagi és kulturális jólétének színvonalát. A Szov-
jetországban kialakult a világ élenjáró kultúrája: a szocia-
lista kultúra. A Szovjetállam a világcivilizáció és haladás
támasza lett.

A szovjet nép magabiztosan halad előre hazájának új
felvirágzása felé, a kommunizmus teljes diadala felé. A szov-
jet nép új győzelmeinek záloga Lenin és Sztálin pártjának
vezetése, a párt tömegkapcsolatainak további megszilárdu-
lása, s a szovjet nép szeretete és bizalma bolsevik pártja
iránt.

A bolsevik pártnak az Októberi Forradalom idején kö-
rülbelül 240 000 tagja volt. Lenin és Sztálin pártja a szov-
jet hatalom évei alatt olyan hatalmas szervezetté nőtt,
amelynek több mint 6 millió tagja van. A párt tagjai közé a
munkások, parasztok és az értelmiség legöntudatosabb és
legszervezettebb képviselői tartoznak. A szovjet nép hatal-
mas, harcokban kipróbált élcsapatának vezetésével minden
akadályt legyőz a kommunizmus teljes győzelme felé vezető
úton.

TARTALOM

ELŐSZÓ	5
<i>Első fejezet. A PÁRT IRÁNYVÉTELE A BURZSOÁ-DEMOKRA- TIKUS FORRADALOMBÓL A SZOCIALISTA FORRADALOMBA VALÓ ÁTMENETRE</i>	16
1. A februári polgári-demokratikus forradalom győzelme	16
2. A bolsevik párt kilépése az illegalitásból, és áttérés a nyílt politikai munkára	29
3. Lenin Áprilisi Tézisei	35
4. Az Ideiglenes Kormány válságának kezdete	50
5. A bolsevik párt Áprilisi Konferenciája	56
<i>Második fejezet. A TÖMEGEK FORRADALMI MOZGÓSÍTÁSÁNAK IDŐSZAKA</i>	77
1. A bolsevik párt sikerei a fővárosban	77
2. A munkások és katonák júliusi tüntetésének leverése	96
3. A bolsevik párt VI. kongresszusa	110
4. Kornyilov összeesküvése és az összeesküvés leverése	129
<i>Harmadik fejezet. A FEGYVERES FELKELÉS ELŐKÉSZÍTÉSÉNEK ÉS VÉGHEZVITELÉNEK IDŐSZAKA</i>	139
1. A Szovjetek bolsevizálódása	139
2. A fegyveres felkelés előkészítése	153
3. Az októberi felkelés Petrográdon, és az Ideiglenes Kormány letartóztatása	181
4. A II. Szovjetkongresszus, és a szovjet kormány megalakulása	200
<i>Negyedik fejezet. A BOLSEVIK PÁRT HARCA A SZOVJET HATA- LÓM MEGSZILÁRDÍTÁSÁÉRT</i>	215
1. A forradalom diadalmenete	215
2. A breszti béke. A VII. pártkongresszus	234
3. A szocialista építőmunka megkezdésének lenini terve	243
4. A szegényparaszt bizottságok, és a kulákság megfékezése	250
5. Az V. Összoroszországi Szovjetkongresszus, és az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaság Alkotmányának el- fogadása	253
BEFEJEZÉS	260

Címlapot tervezte: Csillag Vera.

Lektorálta: Remsey Sándorné.

Műszaki vezető: Szécsi Andor

A könyv szedését 1953. IX. 14-én kezdték meg. Megjelent X. 28-án, 5000 példányban. Ez a könyv 17,2 szerkesztői ívet tartalmaz. Terjedelem 18,0 (A/5) ív.

Ez a könyv az MNOSZ 5601—50 Á és MNOSZ 5602—50 Á szabványok szerint készült.

5501. Franklin-nyomda Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28.
Felelős: Vértés Ferenc.